ACTA

van de

BUITENGEWONE GENERALE SYNODE

RIJNSBURG/ NUNSPEET

13 september 2023

en de

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

RIJNSBURG/ NUNSPEET

21 juni 2024 - 4 juni 2025

ACTA

van de

BUITENGEWONE GENERALE SYNODE

RIJNSBURG/ NUNSPEET

13 september 2023

en de

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken

in Nederland

RIJNSBURG/ NUNSPEET

21 juni 2024 - 4 juni 2025

EERSTE EN ENIGE ZITTING

woensdag 13 september 2023, 9:30 – 11:45 uur

Artikel 1

Opening
Namens de roepende kerk van Rijnsburg opent ds. L.A. den Butter de vergadering in de Oenenburg te Nunspeet. Hij memoreert kort de wijze waarop deze buitengewone generale synode bijeengeroepen is. Nadat het college van bestuur van de Theologische Universiteit een voordracht had gedaan voor het benoemen van meerdere hoogleraren en docenten, heeft het curatorium de roepende kerk het verzoek gedaan om nog in 2023 een extra synode bijeen te roepen. De roepende kerk heeft, gelet op het belang van deze zaak, aan dit verzoek gevolg gegeven en zich naar art. 50 K.O. gewend tot de particuliere synoden, die vervolgens alle vier akkoord zijn gegaan. Ds. Den Butter wijst erop dat deze generale synode, vanwege haar buitengewone karakter, geen zaken behandelt die op de agenda van een reguliere synode thuishoren en dat ook de verkiezing van het moderamen op zichzelf beschouwd dient te worden.

Hij laat zingen Psalm 33:2 en 6, leest Jeremia 7:1-2 en 21-25, waarna hij voorgaat in gebed. Vervolgens houdt hij een overdenking over vers 25 van het gelezen Schriftgedeelte: ‘Van dien dag af, dat uw vaders uit Egypteland zijn uitgegaan, tot op dezen dag, zo heb Ik tot u gezonden al Mijn knechten, de profeten, dagelijks vroeg op zijnde en zendende.’ Daarin wijst hij zowel op het voorrecht om net als Israël met Gods veelvuldige bemoeienissen te maken te hebben als op de verantwoordelijkheid die dit met zich meebrengt. Dat geldt niet alleen het horen van de prediking die klinkt in de plaatselijke gemeenten, maar ook hetgeen op grond van Gods Woord aan de Theologische Universiteit Apeldoorn wordt gedoceerd.

Ds. Den Butter meldt dat met deputaten vertegenwoordiging is afgesproken de gebruikelijke memorabilia – zoals het overlijden van predikanten en oud-synodeleden – in verband met het buitengewone karakter van deze synode niet nu, maar aan het begin van de volgende reguliere synode te noemen. Hierna gaat hij voor in gebed. De aanwezigen zingen uit het Gebed des Heeren:3 en 9.

Artikel 2

Lastbrieven
Onder leiding van de kerkenraad van Rijnsburg worden de lastbrieven, ingezonden door de particuliere synoden, onderzocht. Uit dit onderzoek blijkt, dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van Enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden

primi:	secundi:	tertius:
ds. J. Oosterbroek	ds. D. van der Zwaag	
ds. H. Polinder	ds. J.W. Moolhuizen	
ds. W.C. van Slooten	ds. A. Veuger	
ds. A.A.L. Aalderink	ds. L. van Dalen	
ds. A.C. van der Wekken	ds. J.R. Bulten	
ds. M.J. van Keulen	ds. H.J. Vazquez	

oud. H.J. Sok	oud. M. de Jong	
oud. R.A. Bijzet	oud. K. Sijtsma	
oud. P. Raven	oud. M. Veninga	
oud. Th.F. Ram	oud. J.J. van Slooten	
oud. R. Kalter	oud. L. Michelsen	
oud. T. Koning	oud. H. Wubs	
diak. E. Altena	diak. A. Veninga	diak. G. Taal

particuliere synode van het Oosten

primi:	secundi:	tertius:
ds. W.E. Klaver	ds. D.J.Th. Hoogenboom	
ds. F.W. van der Rhee	ds. P.W.J. van der Toorn	
ds. P.D.J. Buijs	ds. D. Dunsbergen	
ds. J.G. Schenau	ds. K. Visser	
ds. D. van der Wal	ds. B.A.Th. Witzier	
ds. H.C. Bezemer	ds. A. van de Bovekamp	
oud. D. Schaafsma	oud. G.J. van Eijk	
oud. J.P. den Hartog	oud. G.H. Brunsveld	
oud. A. Heystek	oud. W. Elsinga	
oud. A.J. de Vuijst	oud. M. Lokhorst	
oud. S.J. Driessen	oud. D. de Bruin	
oud. M. Boetes	oud. A. Baars	
diak. P. Klomp	diak. R. Floor	diak. E.J. Bulten

particuliere synode van het Westen

primi:	secundi:	tertius:
ds. L.A. den Butter	ds. H. Raveling	
ds. W.J. van Gent	ds. M.P. Hofland	
ds. R.G. den Hertog	ds. P.A. Kok	
ds. A.J.Th. Ruis	ds. N. Vennik	
ds. W.L. van der Staaij	ds. C. de Jong	
ds. D.J. van Vliet	ds. M. Groen	
oud. J.J. Hoogendoorn	oud. J. Mauritz	
oud. M.R. de Jongh	oud. J. Pijl	
oud. J.J. van der Knijff	oud. A. Verduijn	
oud. C. Prins	-	
oud. P. Visscher	-	
oud. A.T. de Vreugd	-	
diak. H. den Hertog	diak. J.L. de Landmeter	

particuliere synode van het Zuiden

primi:	secundi:	tertius:
ds. C.J. Droger	ds. C.P. de Boer	
ds. A.D. Fokkema	ds. D. Bos	
ds. M.A. Kempeneers	ds. J. de Bruin	
ds. J. van Langevelde	ds. C.H. Legemaate	
ds. H. Peet	ds. N.C. Smits	
ds. A. van der Zwan	ds. A.G.M. Weststrate	
oud. A.L.C. van der Singel	oud. F. Egas	
oud. M.A. van Gorsel	oud. D. van Meeuwen	

oud. M. Koning	oud. R.B.J. Naaktgeboren	
oud. Th.A. Meijboom	oud. G. Simons	
oud. T. van Staveren	oud. L. Stoter	
oud. W. Zeeders	oud. J.N. Weerheim	
diak. C. van der Elst	diak. B. Verweij	diak. P. den Dekker

De primi-afgevaardigden ds. R.G. den Hertog en oud. M. Boetes zijn vervangen door resp. ds. C. de Jong en oud. D. de Bruin. Oud. R. Kalter is zonder kennisgeving afwezig. Voor hem is ook geen vervanger ter vergadering. Als diaken is namens de particuliere synode van het Noorden aanwezig diak. G. Taal. De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

Artikel 3

Preadviseurs
Van de hoogleraren die door de raad van de roepende kerk zijn uitgenodigd om als preadviseurs de synode te dienen zijn prof. dr. M.J. Kater en prof. dr. J.W. Maris aanwezig. Van prof. dr. H.G.L. Peels en prof. dr. T.M. Hofman is bericht van verhindering ontvangen. De overige hoogleraren zijn zonder kennisgeving afwezig.

Artikel 4

Verkiezing van het moderamen
Wanneer de preses van de roepende kerk wil overgaan tot het afzonderlijk verkiezen van de vier moderamenleden, vraagt ds. A. van der Zwan het woord voor een prealabele zaak. Hij doet het voorstel om, ter bekorting van de procedure, gebruik te maken van het feit dat drie van de broeders die deel uitmaakten van het moderamen van de vorige synode ook nu zijn afgevaardigd. Hij stelt voor om hen per acclamatie opnieuw in dezelfde moderamenfunctie te benoemen. De vergadering gaat hiermee stilzwijgend akkoord. Aldus wordt ds. J.G. Schenau benoemd tot preses, ds. P.D.J. Buijs tot assessor en ds. L.A. den Butter tot scriba I. Vervolgens wordt schriftelijk gestemd over de functie van scriba II, die na twee stemronden toevalt aan ds. Van der Zwan. Alle verkozenen aanvaarden hun benoeming en danken de vergadering voor het in hen gestelde vertrouwen.

Artikel 5

Toespraak van de preses
Nadat het moderamen heeft plaatsgenomen spreekt de preses, mede namens de andere moderamenleden, woorden van dank uit voor het in hen gestelde vertrouwen. Tevens dankt hij de roepende kerk van Rijnsburg en in het bijzonder de scriba, br. A. Noort, voor het werk dat ter voorbereiding van deze buitengewone generale synode is verricht. Woorden van dank klinken ook aan het adres van de voorbereidingscommissie die ervoor gezorgd heeft dat de synode zich ook ditmaal in Nunspeet gastvrij onthaald weet.

Artikel 6

Openlijke verklaring
De preses leest de ‘Openlijke Verklaring’ voor (art. 50 K.O., bijlage 1.32), die door de leden en de preadviseurs van de synode staande wordt aangehoord. Zo betuigen allen instemming met de belijdenis van de kerk. Hierna wordt Psalm 134 gelezen en gaat de preses voor in gebed.

Artikel 7

Schorsing
De zitting wordt voor een kort moment geschorst om het moderamen in staat te stellen zich met de preadviseurs en de preses van de roepende kerk te beraden op het verdere verloop van de vergadering.

VERVOLG VAN DE ZITTING

11:45 - 12:30 uur

Artikel 8

Heropening
De preses heropent om 11.45 uur de vergadering.

Artikel 9

Ingekomen stukken
Voordat de synode aan de eigenlijke bespreking van de voorstellen tot benoeming kan beginnen, stelt de preses eerst twee ingekomen stukken aan de orde: een brief van deputaten kerkorde en kerkrecht d.d. 3 augustus 2023 (bijlage 1) en een brief van het curatorium van de TUA d.d. 5 september 2023 waarin op het schrijven van deputaten kerkorde en kerkrecht wordt gereageerd (bijlage 2). Deputaten kerkorde en kerkrecht zijn in verband hiermee voor deze synodevergadering uitgenodigd en zijn in de personen van ds. H.J.Th. Velema en ds. C. Westerink aanwezig. De preses geeft gelegenheid voor een eerste ronde van bespreking van beide stukken.

Oud. P. Raven heeft een aantal kerkrechtelijke vragen. Zo vraagt hij, in het licht van art. 3.6 van de IRRA of deputaten tijdig hun revisieverzoek hebben ingediend. Ook vraagt hij of deputaten belanghebbende zijn in de zin van art. 1.2 van de IRRA. Vervolgens is hij benieuwd of er sprake is van een gedeeltelijk dan wel van een partieel revisieverzoek. Tenslotte wil hij weten of deputaten en curatorium over de betreffende zaak contact hebben gehad met de hoogleraren prof. dr. H.J. Selderhuis en/of mr. dr. W.A. Zondag.

Ds. F.W. van der Rhee refereert aan het gesprek van 30 mei 2023 tussen een delegatie van deputaten kerkorde en kerkrecht en een afvaardiging van het curatorium en het CvB, waaruit het curatorium in zijn brief de conclusie trekt dat er voor de synode geen belemmering is om de voorstellen tot benoeming vandaag te behandelen. Omdat in de brief van deputaten naar dat gesprek van 30 mei niet wordt verwezen, vraagt ds. Van der Rhee of zij met deze conclusie van het curatorium kunnen instemmen.

Oud. A.J. de Vuijst zegt in zijn bijdrage dat veel onduidelijkheid voorkomen had kunnen worden als de roepende kerk had gepubliceerd welke delen uit het Besluitenboekje van de generale synode 2019-2022 geraakt worden door revisieverzoeken.

Ds. L.A. den Butter krijgt als voorzitter van zowel het curatorium als van de roepende kerk de gelegenheid te reageren. In antwoord op oud. De Vuijst zegt hij dat de brief van deputaten zo beknopt was ten aanzien van de omschrijving van het eigenlijke revisieverzoek dat de roepende kerk daaruit niet kon opmaken of dit een obstakel zou vormen voor het behandelen van de

huidige agendapunten. Daarop heeft de roepende kerk zowel het curatorium als het college van bestuur van de TUA van deze zaak in kennis gesteld, waarna het reeds genoemde gesprek met deputaten van 30 mei heeft plaatsgevonden.
Verder is ds. Den Butter van mening dat de kerkrechtelijke vragen die oud. Raven heeft gesteld pas beantwoord kunnen worden door de generale synode van 2024.
In antwoord op de vraag van ds. Van der Rhee zegt hij te betreuren dat deputaten in hun laatste brief niets gezegd hebben over de uitkomst van het gesprek met het curatorium.

Ook deputaten reageren bij monde van ds. H.J.Th. Velema op de vraag van ds. Van der Rhee. Hij zegt dat deputaten het gevoerde overleg niet hebben willen verzwijgen, maar zij hebben hun brief zo beknopt en zo helder mogelijk willen opstellen. De preses vraagt hem of deputaten het met het curatorium eens zijn dat hun revisieverzoek het werk van de huidige synode niet blokkeert. Ds. Velema antwoordt daarop bevestigend.

Ook in tweede termijn krijgt oud. Raven het woord. Hij blijft zitten met het punt dat de brief van deputaten waarschuwt voor de opschortende werking van hun revisieverzoek, hetgeen mogelijk de voortgang van het werk van deze synode zou belemmeren.

Oud. De Vuijst komt terug op zijn wens om door de roepende kerk van een generale synode na lezing van de ingekomen revisieverzoeken aan de kerken kenbaar te maken welke besluiten van de laatstgehouden synode ten gevolge van de opschortende werking van die revisieverzoeken nog niet in werking hebben kunnen treden. Dit lijkt hem voor het kerkverband cruciale informatie.

De voorzitter van de roepende kerk zegt oud. De Vuijst toe dat hij zijn wens gaat overleggen met zijn kerkenraad en dat dat wellicht tot een aanpassing van de handleiding voor het werk van de roepende kerk zal leiden.
In de richting van oud. Raven wijst ds. Den Butter erop dat zolang het revisieverzoek nog niet is behandeld, het oude art. 2 van de kerkorde nog steeds geldig is. Zo bezien is er naar het oordeel van het curatorium, het college van bestuur en deputaten momenteel geen bezwaar om de agenda van vandaag af te werken. Dit laatste wordt met zoveel woorden nog eens onderstreept door de voorzitter van het college van bestuur, prof. dr. M.J. Kater.

Nadat de afgevaardigden akkoord gegaan zijn met de voortgang van de behandeling van de voorliggende agenda, gaat de vergadering in comité.

Artikel 10

Comité-generaal

Artikel 11

Schorsing
Nadat ds. J. Oosterbroek voor de maaltijd gebeden heeft, schorst de preses om 12.30 uur de vergadering.

VERVOLG VAN DE ZITTING

13:30 - 16:40 uur

Artikel 12

Heropening
Op verzoek van de preses besluit ds. D. van der Wal de maaltijd met Schriftlezing uit Psalm 130 en gebed.

Artikel 13

Appel-nominaal
Diak. G. Taal heeft de vergadering verlaten, maar wordt niet vervangen. Ook prof. dr. J.W. Maris is inmiddels niet meer aanwezig.
De vergadering gaat weer in comité voor het bespreken van de voorstellen tot benoeming.

Artikel 14

Comité-generaal

Artikel 15

Comité-generaal

Artikel 16

Comité-generaal

Artikel 17

Comité-generaal

Artikel 18

Comité-generaal

Artikel 19

Comité-generaal

Artikel 20

Comité-generaal

Artikel 21

Comité-generaal

Artikel 22

Comité-generaal

Artikel 23

Comité-generaal

Artikel 24

Openbare bekendmaking van het besluit
Het comité kan rond 16.00 uur worden opgeheven, waarna de preses allereerst de benoemden en hun echtgenoten ter vergadering verwelkomt. Hierna leest hij voor wat de synode zojuist heeft besloten:

De buitengewone generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 13 september 2023
heeft kennisgenomen van
1. de brieven van de particuliere synoden met de vooraankondiging van en het verzoek tot instemming met een buitengewone generale synode;
2. de brief d.d. 3 augustus 2023 van deputaten kerkorde en kerkrecht;
3. de brief d.d. 5 september 2023 van het curatorium inzake de brief van deputaten kerkorde en kerkrecht;
4. de voordracht van het college van bestuur (CvB) van de Theologische Universiteit te Apeldoorn (TUA), ondersteund door de brief van het curatorium d.d. 5 september 2023;

heeft gehoord
de bespreking op de vergadering;

constateert
1. dat de voordracht van het CvB via het curatorium wettig op de tafel van de synode is terechtgekomen;
2. dat deputaten kerkorde en kerkrecht in hun beantwoording van vragen ter vergadering hebben aangegeven dat de inhoud van hun revisieverzoek geen belemmering hoefde te vormen voor het in behandeling nemen van de voordrachten tot benoeming van het curatorium.

spreekt uit
dat zij overtuigd is van het belang en de urgentie om de gevraagde benoemingen tijdens een buitengewone generale synode te doen en niet te wachten tot de reguliere generale synode van 2024;

en besluit
1. prof. dr. H. van den Belt te benoemen als hoogleraar Systematische theologie voor 0,5 fte met ingang van 1 november 2023;
2. de aanstelling van prof. dr. A.A. Clement als hoogleraar Theologie en muziek uit te breiden van 0,2 fte naar 0,5 fte met ingang van 1 november 2023;
3. dr. A. Versluis te benoemen van UHD Oude Testament tot hoogleraar Oude Testament met ingang van 1 maart 2024, onder de strikte voorwaarde dat dr. Versluis dan de met het CvB afgesproken tenure track naar tevredenheid heeft afgerond;

4. dr. A. van den Os te benoemen van UD Nieuwe Testament tot UHD Nieuwe Testament met ingang van 1 maart 2024, onder de strikte voorwaarde dat dr. Van den Os dan de met het CvB afgesproken tenure track naar tevredenheid heeft afgerond;
5. dr. C.C. den Hertog te benoemen van UD publieke theologie/ethiek tot UHD publieke theologie/ethiek met ingang van 1 maart 2024, onder de strikte voorwaarde dat dr. Den Hertog dan de met het CvB afgesproken tenure track naar tevredenheid heeft afgerond;
6. dr. J. van ‘t Spijker te benoemen van UD Missiologie tot UHD Missiologie met ingang van 1 maart 2024, onder de strikte voorwaarde dat dr. Van ‘t Spijker dan de met het CvB afgesproken tenure track naar tevredenheid heeft afgerond.

Artikel 25

Reactie van de benoemde hoogleraren en docenten
Prof. dr. H. van den Belt aanvaardt de benoeming van harte en in afhankelijkheid van de Heere. Hij dankt de synode voor het in hem gestelde vertrouwen. Het feit dat vorig jaar een christelijke gereformeerde hoogleraar aan de PThU benoemd werd en nu een hervormd hoogleraar van de VU aan de TUA een plaats krijgt, benoemt hij met een verwijzing naar Maarten Luther als een ‘wonderlijke ruil’.

Dr. A. Versluis dankt het curatorium, het CvB, de synode en in hen de kerken voor het vertrouwen om voort te mogen gaan met het werk waarmee hij begonnen is. Hij is de HEERE dankbaar voor de bevestiging die hij in deze weg krijgt dat hij in zijn Koninkrijk werkzaam mag zijn en blijven. Hij aanvaardt zijn benoeming en hoopt en bidt om eerst en vooral leerling van de Schriften te mogen blijven en verlangt met studenten de Schriften te onderzoeken. Achter Christus aan mag hij deze benoeming vrijmoedig aanvaarden.

Dr. A. van den Os aanvaardt zijn benoeming, die hij als een onderstreping ziet van de benoeming die hij vorig jaar ontving. Hij denkt op dit moment aan de uitdrukking ‘met alle heiligen’ uit Efeze 3. Die woorden spreken van gemeenschap. Vanuit de gemeenschap met God de Vader, van wie dr. Van den Os verstandelijke én bevindelijke kennis hoopt te ontvangen, is ook de gemeenschap met anderen onmisbaar. Hij denkt aan de hoogleraren en docenten die hem in zijn vakgebied voorgingen, maar ook aan de kerken en de studenten die hij mag onderwijzen. Hij ziet ernaar uit om de komende tijd met hen het Nieuwe Testament te onderzoeken en daarbij ook van hen te leren. Hij roept op tot voortdurende voorbede voor het werk aan de TUA en sluit af met de doxologie uit het slot van Efeze 3.

Dr. J. van ‘t Spijker aanvaardt zijn benoeming als een dankbaar mens. Dankbaar richting de HEERE, Die mensen roept in Zijn dienst. Hij blikt kort terug op zijn werk als predikant, zowel in Nederland als Mozambique, als gemeentepredikant en als docent aan de TUA. Hij heeft ondervonden dat God Zelf de Eerste is Die in deze wereld Zijn werk doet, zij het door mensen heen. In afhankelijkheid wil hij zich dienstbaar aan Gods roeping blijven opstellen. Hij is ook dankbaar dat deze benoeming een duidelijke plaats geeft aan de missiologie. De kerken hebben zich immers niet allereerst tot andere kerken te verhouden, maar tot de wereld waarin zij een plaats hebben gekregen. Hij citeert enkele verzen uit Johannes 17 en aanvaardt, in afhankelijkheid en met verwachting van Gods hulp, zijn benoeming.

Ook dr. C.C. den Hertog aanvaardt zijn benoeming. Hij memoreert dat hij 24 jaar geleden van de classis ’s-Gravenhage de lastbrief uitgereikt kreeg. Sindsdien is hij met diepe vreugde dienaar van het Woord. Die liefdedienst heeft hem nog nooit verdroten. Hij is dankbaar voor het vertrouwen dat de synode hem geeft. Hij hoopt dat vertrouwen niet te beschamen. De plaats

waar hij de roeping mag gaan vervullen zal veranderen: niet meer in de gemeente, maar aan de academie. Hij wil zich graag geven aan de opleiding van jonge mensen die het Evangelie willen dienen. In de academie kan men gemakkelijk vergeten dat men geroepen is om in dienst te staan van de goede God en niet om zichzelf neer te zetten. Hij vraagt daarom om het gebed voor hem. Hij zegt op zijn beurt toe voor de kerken te blijven bidden.

Prof. dr. A.A. Clement memoreert dat hij in 2021 door prof. dr. H.J. Selderhuis is benaderd voor een beperkte aanstelling aan de TUA. Al heel snel heeft hij ondervonden dat onze universiteit een bijzondere instelling is vanwege de gemeenschappelijke grond die docenten en studenten mogen hebben: het geloof in God. De contacten die zijn werk aan de TUA heeft opgeleverd, vormen voor hem een bron van vreugde. Hij is dankbaar voor het vertrouwen van het CvB, de RvT, het curatorium en de synode. Hij belooft met Gods hulp zijn uiterste best te doen om het in hem gestelde vertrouwen niet te beschamen.

Artikel 26

Toespraak van de preses
De benoemden krijgen een bosje bloemen. Daarna spreekt de preses hen toe. Hij is dankbaar en verwonderd over het werk dat de synode vandaag heeft verricht. Zij heeft benoemingen mogen doen ten behoeve van de voortgang van het werk aan de TUA. We worden geconfronteerd met schaalvergroting en met aanscherping van eisen omtrent kwaliteit en kwantiteit. Meer nog is er een tendens om de theologie op te laten gaan in de religiewetenschappen. De TUA is een kleine instelling die gereformeerde theologie wil bedrijven. Tegelijk zijn de beoordelingen van de TUA ook heel positief. Maar de TUA kan alleen door de genade van God een plek blijven waar getrouwe en gewetensvolle theologie wordt beoefend. De TUA staat ook in het midden van de kerken en het kerkverband. Daar zijn zorgen en de vraag wordt wel gesteld of de CGK na de synode van 2024 nog bestaat. Deze benoemingen zouden dan gezien kunnen worden als een vlucht naar voren. Dat zou beter zijn dan een vlucht in het verleden, tenzij het daarbij zou gaan – over jaartallen als 1892, 1834, 1517 heen – om een vlucht naar het kruis van Christus. Maar met wat we daar vinden dan toch liever een vlucht naar voren, in de verwachting van de wederkomst. Hij acht het een bemoedigend en hoopvol signaal dat niemand er vandaag voor gepleit heeft om in het licht van de kerkelijke situatie deze benoemingen maar niet te doen. Ook de benoeming van twee niet-christelijke gereformeerde hoogleraren noemt hij een teken van hoop. Hij wijst vervolgens op het feit dat ook de wereld waarin wij leven vol van allerlei crises is. Wat zegt in zo'n wereld de benoeming van een aantal mensen in Apeldoorn? Hun benoemingen hebben echter allen een lijn naar de wereld, om het Evangelie daarin te laten klinken. Hij is dankbaar dat alle betrokkenen hun benoeming hebben aanvaard en wenst hen Gods zegen toe.

Alle benoemden worden staande toegezongen met de woorden van Psalm 134:3.

Artikel 27

Toespraken namens het curatorium en het college van bestuur
Ds. L.A. den Butter spreekt namens het curatorium zijn gelukwensen uit aan het adres van de benoemden en is dankbaar dat zij hun benoeming aanvaard hebben. Er is dankbaarheid jegens de HEERE voor Zijn voorzienige leiding in dezen. Hij refereert aan het openingswoord over Jeremia 7 vers 25, waarin gezegd wordt dat God op allerlei momenten Zijn profeten tot behoud van een zondig volk heeft gezonden. Dat de HEERE dit nog altijd doet, moge blijken uit de uitkomst van de vergadering van vandaag. Het is zijn wens en gebed dat Gods Geest het werk

aan de TUA tot zegen zal doen strekken. Hij geeft de benoemden de woorden mee uit Kolossenzen 1 vers 9 en 10.
Namens het CvB en de TUA-gemeenschap spreekt prof. dr. M.J. Kater. Hij dankt de vergadering voor de wijze waarop de voorstellen zijn behandeld en goedgekeurd. Hij roept de benoemden een (hernieuwd) welkom toe. Hij verwijst naar het logo van de TUA waarin het kruis zichtbaar is. Wie leeft in navolging van de gekruisigde én opgestane Zaligmaker, mag 'vrolijk kruisdragen'. De vreugde die daarin gevonden wordt, heeft prof. Kater bij de diverse broeders al mogen bespeuren en wenst hij hen ook voor de toekomst toe. Hij hoopt op een gezegende tijd met elkaar.

Artikel 28

Rondvraag naar art. 43 K.O.
De preses constateert met dankbaarheid dat geen van de aanwezigen van deze rondvraag gebruik hoeft te maken.

Artikel 29

Sluiting
De assessor, ds. P.D.J. Buijs, dankt de preses voor de invulling van het voorzitterschap. Het was aardig, vaardig en waardig. Aardig in de zin van sympathiek. Vaardig, omdat we met vaart door de agenda heen zijn geleid. Waardig ook in het toespreken van de benoemden. Hij leest Psalm 122. Daarna gaat hij voor in dankgebed en laat hij Psalm 122:3 zingen. Om 16.40 uur sluit de preses de vergadering.

Bijlagen

Bijlage 1
Artikel 9

DEPUTATEN KERKORDE EN KERKRECHT
VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN

secr: h j th velema, vdm
zuidwoldigerweg 12
7908 ad hoogeveen
tel 0528/27 04 85
e-mail: hjthvelema@outlook.com

ref: 2021-24.11/205
ond: ko art 2 | 31

Den Helder/Hoogeveen, 3 augustus 2023

Aan de roepende kerk van de generale synode 2024
p/a A Noort, scriba
Siegenlaan 94
2231 PE Rijnsburg

Geachte broeders,
U hebt als raad van de roepende kerk gehoor gegeven aan het verzoek van het curatorium van de TUA om de nodige stappen te nemen voor het bijeenroepen van een extra generale synode voor het benoemen van hoogleraren.
U bent daarmee kennelijk voorbijgegaan aan het revisieverzoek dat bij u ingediend was door deputaten kerkorde en kerkrecht tegen het besluit van de generale synode 2019-22 om de tekst van artikel 2 van de kerkorde te wijzigen.
Het feit dat van dat besluit revisie is aangevraagd, betekent volgens art 4.5 van de integrale regeling voor de revisie- en appelprocedure (IRRA) dat het besluit opgeschort wordt totdat op het verzoek is beslist. Tot dat moment geldt de ‘oude’ tekst van artikel 2 van de kerkorde, die bepaalt dat de hoogleraar ambtsdrager is. Een niet-lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken kan geen ambtsdrager in deze kerken zijn.
Het revisieverzoek zou dus eerst behandeld dienen te worden, alvorens het voorstel van het curatorium besproken kan worden. Dat lijkt deputaten echter op korte termijn niet haalbaar. Het revisieverzoek behelst zo’n breed terrein – namelijk de hele ambtsstructuur – en er zit zoveel aan vast, dat het voor de indieners van het revisieverzoek onmogelijk is om op korte termijn een deugdelijke toelichting op het revisieverzoek te schrijven en het voor de synode onmogelijk is het revisieverzoek in één dag adequaat te kunnen behandelen.
Het is aan de synode om af te wegen in hoeverre de vraag van het curatorium om hoogleraren te benoemen in behandeling kan worden genomen, gezien de genoemde kerkordelijke belemmeringen. Wat de uitkomst van deze afweging ook zal zijn, deputaten kerkorde en kerkrecht benadrukken dat hun revisieverzoek onverkort blijft staan en integraal behandeld zal dienen te worden op de generale synode van 2024.

Wel tekenen ze erbij aan dat het in hun revisieverzoek niet zal gaan om het ter discussie stellen van de mogelijkheid om een niet CGK-er te benoemen tot hoogleraar. Het revisieverzoek ziet op andere aspecten van het synodebesluit aangaande artikel 2 van de kerkorde, die mogelijk ook kunnen raken aan de kerkordelijke positie van de hoogleraar maar, nogmaals, niet gaan over de principiële mogelijkheid een niet CGK-er te benoemen tot hoogleraar.

Deputaten wensen u alle nodige wijsheid toe,

met broedergroet,
namens deputaten,

drs. H van Eeken, voorzitter
H J Th Velema, secretaris

Bijlage 2
Artikel 9

Het curatorium van de Theologische Universiteit te Apeldoorn

Aan de afgevaardigden naar de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland van 2024,

Vlaardingen, 5 september 2023

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In een brief, gedateerd op 3 mei 2023, richt het curatorium van de Theologische Universiteit in Apeldoorn (TUA) zich tot de roepende kerk van de synode van 2024 met het verzoek om op korte termijn een buitengewone generale synode samen te roepen.
Het college van bestuur (CvB) van de TUA had een kandidaat aan het curatorium voorgedragen voor de vacante leerstoel Systematische Theologie en het curatorium heeft deze voordracht overgenomen. Gezien de urgentie van deze benoeming was het voorstel van het CvB om niet de synode van 2024 af te wachten, maar een buitengewone generale synode te laten samenroepen om over deze voordracht te spreken en er een besluit over te nemen. Dit voorstel is door het curatorium overgenomen en vandaar de brief van 3 mei 2023 aan de roepende kerk.

Nadat de roepende kerk het verzoek van het curatorium had overgenomen en de voorbereidingen voor het samenroepen van de buitengewone generale synode in volle gang waren, bereikte ons het bericht van deputaten kerkorde en kerkrecht dat zij een revisieverzoek hebben ingediend bij de generale synode van 2024 in verband met het besluit dat de generale synode van 2019-2022 heeft genomen met het oog op artikel 2 van de kerkorde. Het was het curatorium niet bekend dat dit revisieverzoek door deputaten was ingediend. Omdat dit revisieverzoek een opschortende werking heeft, leek het dat een besluit nemen over de hoogleraarsbenoeming onmogelijk werd, omdat het een kandidaat betreft die niet tot de Christelijke Gereformeerde Kerken behoort. De synode besloot eerder dat ook kandidaten van buiten onze kerken als hoogleraar aan de TUA benoemd kunnen worden en in prof. A. de Muynck hebben we intussen een hoogleraar aan de TUA van buiten onze kerken. Hoe moest het nu verder? De zaak leek vast te lopen.

Op 30 mei 2023 vond te Apeldoorn een gesprek plaats tussen een delegatie van deputaten kerkorde en kerkrecht en een afvaardiging van het curatorium en het CvB. In dit constructieve en broederlijke gesprek hebben de deputaten uitgelegd dat hun revisieverzoek wel ook de positie van hoogleraren raakt, maar zich niet richt tegen het benoemen van niet-CGK-hoogleraren, en dat zij daarmee op geen enkele manier de voortgang van de plannen van de TUA willen belemmeren. In een brief van deputaten kerkorde en kerkrecht aan de synode d.d. 3 augustus 2023 wordt de uitkomst van het beraad onder de aandacht van de synode gebracht.

Het curatorium is dankbaar voor deze uitkomst en vindt daarin met overtuiging vrijmoedigheid om de voordracht tot benoeming ter besluitvorming aan de synode voor te leggen.

Wij wensen u van harte de wijsheid en de zegen van God toe bij uw arbeid.

Met een broederlijke groet, namens het curatorium,
C.J. Droger, secretaris curatorium

BIDSTOND GENERALE SYNODE 2024

Door de roepende kerken van Rijnsburg van de generale synode 2024 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland wordt op 20 juni 2024 de bidstond belegd. Deze wordt gehouden in de Laurentiuskerk in Rijnsburg.
De preses van de generale synode Nunspeet 2019-2022, ds. J.G. Schenau, gaat in deze dienst voor. Hij bedient het Woord uit Ezechiël 37:3 onder het thema: Is er hoop op herleven? Hij werkt dat uit in drie punten:

1. voor jou een vraag;
2. voor de Heere een weet;
3. van de Heere een wonder.

Het visioen dat Ezechiël krijgt - een dal vol dorre doodsbeenderen - is een aangrijpend visioen. In de taal van de profeet krijgt dat nadruk in woorden als ‘zeer dor’ en ‘zeer veel’. Ezechiël moet het dal van alle kanten bekijken om de situatie goed in ogenschouw te kunnen nemen. Is in dit dan nog iets te verwachten? Dat weet de Heere alleen en dat zegt Ezechiël dan ook. U weet het. In de situatie waarin we als kerken verkeren, is dat het eerste wat wezenlijk is: wij weten het niet, maar U wel, Heere.
Vervolgens gaat deze Heere spreken. ‘Ik zal’ komt een aantal keer terug. De Heere gaat iets doen, hoop en moed geven. Vlees, spieren en zenuwen verschijnen er op de beenderen - én Geest. We kunnen gemeente zijn met body, maar de Spirit missen. Laat daarom ons werk gekenmerkt zijn door de bede om Gods Geest.
Dan is er toekomst voor onze kerken. Door de verborgen omgang met de Heere.

Aansluitend worden het synodewerk, de kerken en de wereld aan de Heere opgedragen. Met het gebed dat onder Gods zegen het werk van de synode dienstbaar zal zijn aan de komst van zijn Koninkrijk en tot zegen van kerk en wereld.

GENERALE SYNODE 2024-2025

EERSTE ZITTING

vrijdag 21 juni 2024, 09:30 - 12:00 uur

Artikel 1

Opening
De vergadering wordt namens de roepende kerk van Rijnsburg geopend door ds. L.A. den Butter in het kerkgebouw van Rijnsburg. Hij heet de afgevaardigden en overige aanwezigen welkom. Hij geeft Psalm 123:1 op om te zingen, daarna gaat hij voor in gebed, leest Openbaring 1:9-18 en mediteert hierover.

Artikel 2

Openingswoord
Ds. L.A. den Butter spreekt het hierna integraal opgenomen openingswoord uit:

Geachte afgevaardigden en preadviseurs, hooggeleerde, weleerwaarde en eerwaarde broeders in de Heere,

U bent vanmorgen, wanneer onze generale synode geopend wordt, in het gebouw van de Christelijke Gereformeerde Eben-Haëzerkerk van Rijnsburg. Wellicht hebt u Rijnsburg op uw navigatie moeten invoeren, omdat de precieze locatie van Rijnsburg u onbekend was. Er is een tijd geweest dat men tot in Rome wist waar Rijnsburg lag. Die tijden zijn voorbij.

Christelijke Gereformeerde Eben-Haëzer-kerk
Het bouwproces en de datum van ingebruikname van dit gebouw blijven in de nevelen van de geschiedenis gehuld. De notulen zwijgen daarover.
Dat heeft misschien ook iets te maken met het karakter van de bevolking. Rijnsburgers zijn toch wel een beetje mensen van de klok. En dan niet zozeer de tijd (het 'Rijnsburgs kwartiertje' is een fenomeen), maar mensen van de klok als veilingklok. Je moet op tijd drukken, anders heb je geen handel. Als duidelijk is wat nodig is, dan moet er gehandeld worden. Zo kwam dit stuk grond (ter grootte van 100 Rijnlandsche Roe) voor ƒ 2500,- in bezit van de toenmalige Christelijke Gereformeerde gemeente. Daar werd een kerk op gebouwd in de schuur-stijl, met aangrenzend een pastorie met één verdieping (in de grote zaal hierachter hangt nog een prachtige foto). Aan de ene zijde weiland, aan de andere zijde landbouwgrond en een kleine boomgaard en aan de voorkant de weg van Noordwijk-Oegstgeest.

Op Tweede Paasdag 1910 werd voor het eerst in Rijnsburg een afgescheiden dienst gehouden waarin ds. H. Janssen uit Leiden voorging, in een zaal achter café Centraal. Op 15 februari 1911 werd op de classis toestemming gevraagd om een gemeente in Rijnsburg te institueren. De classis gaf die toestemming en benoemde ds. Janssen als consulent. De instituering vond plaats op 17 februari 1911 (dus niet zoals het Jaarboek vermeldt: 2 maart 1911!). De gemeente telde toen 45 zielen, maar groeide in de maanden daarna snel.
Het beroepingswerk werd ter hand genomen nadat men eerst het traktement had vastgesteld op ƒ 900,- per jaar, met vrije woning en vier vrije zondagen per jaar.

De eerste predikant die aan de gemeente verbonden werd was ds. J. van der Vegt in 1912. Hij kwam over vanuit Harderwijk en was de oudste zoon van ds. H.M. van der Vegt, predikant van de Gereformeerde Gemeente onder het kruis te Bierum.
In ds. Van der Vegt ontving de CGK Rijnsburg haar eerste herder en leraar; de wortels van de gemeente reiken echter nog dieper.

Rijnsburg als plaats
Eerst iets over de plaats Rijnsburg, bekend als bloemendorp (overigens zult u als aandenken aan deze generale synode van Rijnsburg een blijvende herinnering aan dit bloemendorp ontvangen). Rijnsburg en de bloementeelt, de bloemenveiling, de export van bloemen en bloembollen. En sinds 1930 het jaarlijkse bloemencorso. Maar bloemen zijn niet altijd het hoofdproduct geweest. Er was een periode dat er meer groenten werden verbouwd, met name uien, die tot in het buitenland geroemd werden. Aan die tijd hebben de Rijnsburgers nog het locofaulisme 'uien' te danken. Rijnsburgers zijn uien.
De geschiedenis van ons bloemendorp gaat vele eeuwen verder terug.

Graven van Holland
Daarbij lokt de openingstoespraak van de vorige generale synode uit tot een kleine reactie. De vorige synode werd in Dordrecht gastvrij onthaald in wat genoemd werd 'de oudste stad van Holland'. Daarbij werd gezegd dat Dordrecht die stadsrechten heeft ontvangen van de graaf van Holland. Allereerst Dirk VI, en in 1220 uitgebreid met keurrecht door graaf Willem I.
Deze Dirk VI (1114-1157) en Willem I (1168-1222), alsmede Floris de Zwarte (1115-1133), Dirk VII (1190-1203), Floris IV (1210-1234) en Floris V (1254-1296) liggen in het mausoleum bij de Grote Kerk van Rijnsburg begraven. Destijds nam Rijnsburg in politiek en kerkelijk opzicht een zeer belangrijke positie in. Dordrecht heeft het dus allemaal te danken aan de graven van Holland die onder andere vanuit Rijnsburg regeerden, en die daar uiteindelijk ook begraven zijn.

Rijnsburgse geschiedenis 100 v.Chr. - 1500
Ik ga met u nog een aantal eeuwen terug.
Al vóór de jaartelling woonden mensen op de gronden van Rijnsburg.
De Romeinen zijn hier geweest, voor wie de Rijn de natuurlijke Noordgrens van het Rijk was en Lugdunum de meest noordwestelijke nederzetting aan de kust.
Vanaf de 6e eeuw was er sprake van een dorp, bewoond door de Friezen en archeologische vondsten wijzen erop dat het in die tijd een elitaire nederzetting was. Er is hier in Rijnsburg ook een grafveld teruggevonden uit de Merovingische tijd.
In een kerkelijk geschrift uit 750 wordt gesproken over 'Rudolfsheim dat nu Rinasburg wordt genoemd'. Een dorpje dat ligt aan de zijrivier de Fliete, de huidige Vliet, die nog altijd dwars door het centrum loopt.
Dat Rijnsburg kerkelijk en politiek zo belangrijk geworden is, heeft als oorzaak dat op 10 augustus (Laurentiusdag) 975 graaf Dirk II hier in Rinasburg een beslissende overwinning heeft behaald op de West-Friezen. En uit dankbaarheid voor die overwinning liet Dirk II in Rinasburg een kapel bouwen, gewijd aan de heilige Laurentius.
Begin 1100 vormde die kapel de aanleiding voor Petronella van Saksen (de weduwe van graaf Floris II van Holland en halfzuster van keizer Lotharius III) om een abdij te stichten voor adellijke nonnen. Deze Benedictijnse abdij verwierf vanaf 1133 grote wereldlijke en kerkelijke invloed. Al in 1140 kwam de abdij onder direct gezag van paus Innocentius II.
De graven van Holland verrijkten de abdij met landgoederen en inkomsten.
In 1245 werd bij pauselijke bul de speciale positie van de abdij in Rijnsburg opnieuw bevestigd.

De bekendste van de graven van Holland is wel Floris V, graaf van Holland en Zeeland en heer van Friesland. Een standbeeld van hem staat naast de Grote Kerk. Hij liet onder andere het Muiderslot bouwen en het Binnenhof, bedoeld als centrum van zijn macht.
Zijn gewelddadige dood is stof geweest voor de literaire werken van Pieter Corneliszoon Hooft en Joost van den Vondel.
Na hem werd zijn zoon Jan I graaf van Holland. Maar op 15-jarige leeftijd stierf hij aan dysenterie en daarmee kwam het Hollandse gravenhuis ten einde.
De meeste graven van Holland liggen begraven hier in Rijnsburg.

Reformatie
De Reformatie was in Rijnsburg omstreeks 1530 doorgedrongen. Met name de hagenpreken van de Leidse Sacramentisten speelden een belangrijke rol. Zij stonden onder invloed van Zwingli.
Willem Janszoon hing de Reformatie aan. Hij had een Bijbel verborgen in zijn hooischuur op zijn weiland bij Warmond. Particulier Bijbelbezit was destijds verboden door de RKK. Maar twee keer in de week ging hij met de roeiboot naar zijn land om daar de Bijbel te lezen, om daarna thuis aan zijn vrouw en kinderen te vertellen wat hij gelezen had.
De bisschop van Utrecht kreeg daar lucht van en gaf de baljuw van Rijnsburg opdracht om speciaal op een bepaald gezin in Rijnsburg te letten, omdat men gevaarlijke ketterij begon te verspreiden.
Een dochter van Willem moest vluchten naar Emden, omdat zij een ketterse leraar in haar huis had laten preken. En ook zijn zoon Jacob werd vervolgd.
Jan van Delft behoorde eveneens tot de protestante ketters. Tegen hem werd in 1555 een bloedplakkaat uitgevaardigd om alle pogingen tot het prediken van de nieuwe leer met harde hand te onderdrukken.
Dat was een van de redenen waarom de abdij van Rijnsburg in 1574 als een ‘Ravennest der Spagnolen’ door woedende Rijnsburgers in de as werd gelegd. Lange tijd zijn de restanten van de abdij nog als ruïnes zichtbaar geweest, ze staan op diverse antieke etsen nog afgebeeld.
Jan van Delft was één van de brandstichters. De zuidelijke toren, nu de huidige toren van de Grote Kerk, bleef gespaard.
De kerk werd hersteld en in 1583 preekte de eerste protestantse predikant in de Grote Kerk van Rijnsburg, ds. Andreas Hagius.

Collegianten
In de eerste decennia van 1600 kende Rijnsburg een belangrijke remonstrantse stroming: de Rijnsburger Collegianten. Omdat de synode van Dordrecht (1618-1619) de remonstrantse predikanten uit hun ambt had gezet, organiseerde de voormalige remonstrantse ouderling Gijsbert van der Kodde uit Warmond samen met zijn broers Jan en Adriaan bijeenkomsten, zogenaamde ‘vrijspreekcolleges’. Vanaf 1621 was Rijnsburg het middelpunt waar de jaarlijkse vergaderingen werden gehouden aan het Moleneind en waarbij volwassenen in de Vliet werden gedoopt. In de diensten mocht iedereen spreken en preken en Avondmaal vieren. De Collegianten verwierpen alle kerkelijke dogmatiek en wilden het apostolische christendom herstellen, omdat naar hun mening de Reformatie was mislukt. De stroming kreeg aanhang in het hele land.
Onder die aanhang was zeer waarschijnlijk ook de filosoof Benedictus Spinoza. In 1661 zocht hij vanwege conflicten die zijn opvattingen hadden veroorzaakt met de Rooms-katholieke Kerk, zijn toevlucht in Rijnsburg. Hij nam als kostganger zijn intrek in het huis van chirurgijn Herman Homan - het huidige Spinozahuis. Hier genoot Spinoza enige vrijheid en schreef het manuscript van het eerste deel van zijn Ethica dat in 1663 gepubliceerd werd.

Ook Albert Einstein was een bewonderaar van Spinoza's gedachtengoed. Hij bezocht in 1920 het Spinozahuis en liet daar zijn handtekening achter in het gastenboek.

Afscheiding 1834

Ik maak met u een sprong in de tijd naar eind 1836. Toen werd voor het eerst in Rijnsburg duidelijk dat het gedachtegoed van de Afscheiding voet aan de grond had gekregen. Toen kruidenier Gerardus Pieter van der Tak benoemd werd als ouderling, gaf hij te kennen dat hij het ambt niet kon aanvaarden omdat hij zich niet kon en wilde onderwerpen aan het 'Algemeen Reglement' voor het bestuur van de Hervormde Kerk en hij niet genegen was om de door de overheid verplicht gestelde 'Evangelische Gezangen' te zingen. De kerkenraad schorste hem niet, maar liet de zaak over aan de classis. Die schorste Van der Tak in februari 1837. Maar het provinciaal kerkbestuur keurde die schorsing niet goed en wist de kerkenraad te bewegen om Van der Tak het gevraagde ontslag van de benoeming tot ouderling te verlenen. Niet helemaal duidelijk is of Van der Tak zich toen al afgescheiden heeft. Wel ondertekende hij in 1841 het Adres aan de Koning en was hij van 1849-1872 ouderling in de Christelijke Afgescheiden Gemeente.
Wie wel daadwerkelijk uit onvrede met de prediking opstond uit de kerkdienst was Hendrik van der Mey, bijgenaamd 'Lange Hendrik'. Die gebeurtenis veroorzaakte veel consternatie. Ds. Stoelendrayer (1808-1836) en ds. Middelkoop, die hem in 1838 opvolgde, verkondigden naar de mening van sommigen niet de volle waarheid. Toen Lange Hendrik aan zijn vrouw Kaatje had uitgelegd waarom hij de kerk uit was gegaan, heeft Kaatje de dominee bezocht om hem te vermanen en eveneens haar lidmaatschap opgezegd.

In die jaren liep men op zondag naar de gemeenten in Benthuizen (ds. Ledeboer - die in 1840 geschorst werd) of Leiden om het Woord te horen. Onderweg zong men psalmen.
Officieel behoorden de afgescheiden Rijnsburgers tot de Christelijke Afgescheiden Gemeente van Leiden, die sinds 1836 bestond. In het eerste Leidse doopboek staan 23 doopleden die in Rijnsburg woonden, waarvan twee gedoopt waren door ds. H.P. Scholte.
Waar in andere plaatsen veel geleden werd onder de vervolgingen en dagvaardingen van de rechtbank, heeft Lange Hendrik met zijn positie als dijkgraaf, hooikeurder en wethouder, en met zijn financiële middelen, in Rijnsburg bijgedragen aan een redelijk rustige ontwikkeling van de Christelijke Afgescheiden Gemeente.

Op 11 oktober 1839 gaf de classis toestemming om in Rijnsburg een Christelijke Afgescheiden Gemeente te institueren. Dat gebeurde door ds. S. van Velzen op 18 december 1839, met de tekst uit Lukas 12:32 'Vrees niet, gij klein kuddeke, want het is uws Vaders welbehagen, ulieden het Koninkrijk te geven.'
De eerste jaren kwam men samen in het huis van de halfbroer van Lange Hendrik. Lange Hendrik fungeerde bij die diensten als een soort bewaker. Als de diensten verstoord werden door tegenstanders van de Afscheiding, dan stond Lange Hendrik op en werkte ze buiten de poort. Tot zelfs een militaire officier aan toe die door de burgemeester was ingeroepen om met zijn manschappen een afgescheiden dienst te beëindigen. Terwijl ds. Van Velzen doorpreekte, tilde Lange Hendrik de officier op en droeg hem naar buiten.
Het ledental groeide gestaag, ook uit de omliggende plaatsen. Tussen de diensten bleef men over in het huis van Lange Hendrik waar men zich de maaltijd goed liet smaken. Toen Lange Hendrik begon te vermoeden dat men meer kwam om de spijze die vergaat dan om de spijze die blijft, liet hij Kaatje de eerstvolgende keer een pot grote bonen koken. De daaropvolgende zondag waren er beduidend minder kerkgangers.

In 1841 werd een verzoek door de burgemeester ingewilligd om de overdekte kolfbaan van een herberg aan de Koestraat bij de Vliet aan te kopen en in te richten als kerk. Over die toestemming valt te lezen: ‘Zoo veranderde deze plaats in tweeërlei zin van eigenaar. Want niet alleen dat het gebouw van eigenaar verwisselde naar burgerlijk recht, maar ook werd het onttrokken aan de dienst van satan, om gewijd te worden aan de dienst des Heeren.’
In de gevel van het desbetreffende gebouw aan de Koestraat zit nog altijd een steen met de naam Eben-Haëzer.
Op 17 mei 1841 werd de Christelijke Afgescheiden Gemeente ook door koning Willem II officieel erkend.
In de eerste jaren na de Afscheiding was er discussie over het wel of niet ongewijzigd aanvaarden van de Dordtse Kerkorde. Enerzijds De Cock-Van Velzen die daar vóór waren. Anderzijds Scholte en de zijnen die meenden dat men naast de Bijbel geen kerkorde nodig had. Op de classisvergadering van november 1842 werd in een brief opgeroepen tot een nieuwe provinciale vergadering, die als opdracht had ‘tot het handhaven van de oude practijk der vaderen’. Rijnsburg sloot zich daarbij aan en een nieuwe classis werd gevormd bestaande uit: Rotterdam, Gouda, Schiedam, Naaldwijk, ‘s-Gravenhage, Delft, Pernis, Katwijk en Rijnsburg.

De Vereniging 1892
In 1892 vond de vereniging plaats. Rijnsburg ging daarin mee, in tegenstelling tot Noordeloos, Teuge en Zierikzee. In Rijnsburg heeft dat gelegen aan het feit dat op de kansel van de verenigde Gereformeerde Kerk nog ‘oude’ afgescheiden predikanten stonden en daardoor aanvankelijk de Kuyperiaanse leer van de veronderstelde wedergeboorte niet verkondigd werd. Maar toen dat in 1910 begon te veranderen ontstond er onbehagen over de prediking. ‘Men hoorde niet meer de zo noodzakelijke bevindelijke prediking.’
Diverse leden waren van mening dat het niet langer verantwoord was om lid van deze verenigde Gereformeerde Kerk te blijven. Zij besloten uiteindelijk tot een terugkeer naar de beginselen van de Afscheiding.

Huidige Eben-Haëzerkerk
Zoals gezegd - en daar begon dit woord van welkom mee - werd de eerste dienst van de huidige Christelijke Gereformeerde Kerk belegd op Tweede Paasdag 1910 in de zaal achter café Centraal. De gemeente werd op 17 januari 1911 geïnstitueerd en telde toen 45 leden.

Het kerkgebouw waar u nu zit, is nog hetzelfde kerkgebouw als toen. Het interieur is een keer grondig aangepast en enkele keren opgeknapt. De grote Godin-kachel die in het midden van de kerk tegen de muur stond, is verdwenen, evenals de gaslampen. Er wordt niet meer met de ‘lange stokken’ gecollecteerd. Ledverlichting en airconditioning hebben hun intrede gedaan. De zalen achter de kerk zijn twintig jaar geleden ingrijpend verbouwd en uitgebreid. Twaalf predikanten hebben ds. Van der Vegt inmiddels opgevolgd. De gemeente telt nu 477 doop- en belijdende leden.

Maar bij alles wat in de in vogelvlucht beschreven eeuwen gebeurd en veranderd is, de Koning van ook deze kerk is dezelfde gebleven. En zijn Woord is onveranderd.
De naam van onze kerk ‘Eben-Haëzer’ herinnert ons er steeds aan dat het enkel Gods genade en trouw is dát er nog een kerk is, waar de bediening van de verzoening mag plaatsvinden in zijn opdracht. Want ook onze gemeente en Rijnsburg liggen buiten het paradijs. En als het niet aan Gods opzoekende zondaarsliefde te danken was, dan hadden we vanmorgen niet hier in dit gebouw kunnen zitten.

Oproep tot besluit
Broeders, nog een keer terug naar 1842, toen opgeroepen werd om als kerken samen te komen ‘tot het handhaven van de oude practijk der vaderen’ toen ging het om de orde in de kerk.
Daar gaat het 182 jaar later wéér om. Mag ik ter afsluiting van dit welkomstwoord uit die tijd van de Afscheiding, waarin het ging om Woord, belijdenis en kerkorde, citeren:

‘Alsof handhaving van een kerkenordening niet in het nauwste verband staat met handhaving van de belijdenis. Waar geen goede kerkenordening is, zal zeer zeker de handhaving van de belijdenis ook belemmerd worden. Ook vergat men maar al te zeer, dat de beginselen van de kerkenordening voortvloeien uit Gods Woord.’

Dat vraagt van ons allen de houding van de apostel Johannes.
Dat geve de Heere ons allen, door zijn Heilige Geest.
Zegene de Heere uw vergadering.

Na dit openingswoord zingen we uit de Morgenzang:3 en 4. Ds. Den Butter noemt de namen van broeders die ons ontvallen zijn in de afgelopen periode, predikanten en broeders die afgevaardigd waren naar vorige synoden en/of participeerden in generaal-synodale deputaatschappen.

Predikanten

10 september 2020	H. Last, in de leeftijd van 79 jaar;
14 december 2020	W.J. Quist, in de leeftijd van 76 jaar;
5 juli 2021	H. Biesma, in de leeftijd van 85 jaar;
23 juli 2021	prof. W. van ’t Spijker, in de leeftijd van 94 jaar;
26 oktober 2021	P. Roos, in de leeftijd van 82 jaar;
25 april 2022	J. Brons, in de leeftijd van 87 jaar;
1 juni 2022	J. Van Amstel, in de leeftijd van 86 jaar;
2 november 2022	C. Agterhof, in de leeftijd van 68 jaar;
26 februari 2023	J. Vogel, in de leeftijd van 87 jaar;
18 augustus 2023	E.E. Slofstra, in de leeftijd van 79 jaar;
3 oktober 2023	P. den Butter, in de leeftijd van 85 jaar;
6 november 2023	A. van de Weerd, in de leeftijd van 81 jaar;
3 november 2023	J.K.C. Kronenberg, in de leeftijd van 71 jaar;
18 november 2023	P.C. de Lange, in de leeftijd van 73 jaar;
18 februari 2024	J. Verhage, in de leeftijd van 81 jaar;
5 april 2024	D. Quant, in de leeftijd van 73 jaar;
9 april 2024	G.R. Procee, in de leeftijd van 70 jaar;
6 mei 2024	C.D. Affourtit, in de leeftijd van 75 jaar;
9 mei 2024	M.C. Tanis, in de leeftijd van 95 jaar.

Afgevaardigden en deputaten

25 mei 2020	D. Blom, Ridderkerk (afgevaardigde GS 2000, dep. financiële zaken 1989-2001, dep. voortijdige ambtsbeëindiging predikanten 2004-2007);
11 december 2020	B. van Schaik, Culemborg (afgevaardigde GS 1988 en 1992);
16 februari 2021	D. Koole, Rijswijk (afgevaardigde GS 1971, 1977, 1983, 1986, 1992, 1995, 1998, 2001, redactie De Wekker 1974-1998, deputaat kerk en onderwijs 1972-1980);
12 juli 2021	G. van Oord, Zwijndrecht (deputaat ADMA 1974-1986);

8 februari 2022	R. Procee, Enschede (afgevaardigde GS 1995 en 2001, deputaat zending 1992-2001);
18 april 2022	S. Procee, Zwaagwesteinde (afgevaardigde GS 1983 en 2001);
15 mei 2022	C. Kleinjan, Barendrecht (deputaat financiële zaken 1983-1998);
18 december 2022	H. van der Laan, Nieuw Amsterdam (afgevaardigde GS 1995 en deputaat gehandicapten 1995-2004);
17 september 2023	C.J. Hagesteijn, Waddinxveen (deputaat zending 1991-2001);
5 januari 2024	M. Vennik, Veenendaal (beheerder documentatiecentrum van deputaten archieven 2008-2023).

Ds. Den Butter leest Openbaring 14:13 en hierna is de vergadering twee minuten stil. Daarna zingen we Psalm 90:2 en 9.

Ds. Den Butter verklaart namens de roepende kerk van Rijnsburg de generale synode van 2024 voor geopend en hij wenst de vergadering Gods onmisbare zegen toe.

Artikel 3

Lastbrieven
Onder leiding van de kerkenraden van de roepende kerken worden de door de particuliere synoden ingezonden lastbrieven onderzocht. Daaruit blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de formulieren van enigheid, de kerkorde en de verdere synodale bepalingen van de kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden

primi:	secundi:	tertius:
ds. A.A.L. Aalderink	ds. D.A. Brienen	
ds. R. Bikker	ds. A. Hakvoort	
ds. J.R. Bulten	ds. A. Hofland	
ds. J. Nutma	ds. H. Polinder	
ds. J. Oosterbroek	ds. W.C. van Slooten	
ds. A.C. van der Wekken	ds. D. van der Zwaag	
oud. R. Bijzet	oud. E. de Boer	
oud. W. Hijmissen	oud. L. Metz	
oud. M. van der Veen	oud. L. Michelsen	
oud. P. Raven	oud. H. Kramer	
oud. H. Storm	---	
oud. K. Sijtsma	oud. M. Veninga	
diak. J. Jurg	diak. H. Veenhuizen	diak. J. Sikkema

particuliere synode van het Oosten

primi:	secundi:	tertius:
ds. H.C. Bezemer	ds. D.J.T. Hoogenboom	
ds. P.D.J. Buijs	ds. W.N. Middelkoop	
ds. W.E. Klaver	ds. P.W.J. van der Toorn	
ds. F.W. van der Rhee	ds. W.J. van der Velde	
ds. J.G. Schenau	ds. K. Visser	
ds. D. van der Wal	ds. B.A.T. Witzier	
oud. D. de Bruin	oud. M.F. Boetes	

oud. J.E. Bulten	oud. J. Bonestroo	
oud. M.N. den Harder	oud. G.J. van Eijk	
oud. A. Heystek	oud. C. Ippel	
oud. A. Pors	oud. A.H. Nieuwdorp	
oud. D. Schaafsma	oud. M. Visscher	
diak. E.H.A. Reitsma	diak. H. Aikema	diak. H. van Doorn

particuliere synode van het Westen

primi:	secundi:	tertius:
ds. H. Carlier	ds. H. Raveling	
ds. W.J. van Gent	ds. W.L. van der Staaij	
ds. M. Groen	ds. A.J. van der Toorn	
ds. R.G. den Hertog	ds. N. Vennik	
ds. P.A. Kok	ds. D.J. van Vliet	
ds. E.B. Renkema	ds. G. van Vliet	
oud. A.S. Bil	oud. L.J. van den Broek	
oud. J.J. van der Knijff	oud. J.J. Hoogendoorn	
oud. J. Mauritz	oud. M.R. de Jongh	
oud. C. Prins	oud. A. Noort	
oud. A. Verburg	oud. J. Pijl	
oud. J.P.H. de Vries	oud. A.J.L. Vermeulen	
diak. H. den Hertog	diak. M.W. van Rossum	diak. W.D. Taal

particuliere synode van het Zuiden

primi:	secundi:	tertius:
ds. J. de Bruin	ds. D. Bos	
ds. S.M. Buth	ds. C. Brouwer	
ds. A.D. Fokkema	ds. C.J. Droger	
ds. H. Peet	ds. R. Jansen	
ds. G.J. Post	ds. C.H. Legemaate	
ds. A. van der Zwan	ds. A.G.M. Weststrate	
oud. J.W. Benschop	oud. P. Alblas	
oud. J. den Besten	oud. J.J. Flikweert	
oud. T. Meijboom	oud. H.D.D. de Haan	
oud. R.B.J. Naaktgeboren	oud. H. Petersen	
oud. T. van Staveren	oud. D.M. Stolk	
oud. W. Zeeders	oud. L. Voorthuizen	
diak. C. van der Elst	diak. B. Verweij	diak. J.P. Verhelst

Voor de morgen- en middagvergadering wordt oud. W. Hijmissen vervangen door oud. L. Metz. Oud. T. Meijboom wordt de hele dag vervangen door oud. H. Petersen. Oud. A. Heystek wordt vervangen door oud. A.H. Nieuwdorp. Oud. A.S. Bil wordt vervangen door oud. L.J. van den Broek.
De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

Artikel 4

Verkiezing moderamen
De preses wordt in één stemmingsronde verkozen: ds. P.D.J. Buijs.

Voor de verkiezing van een assessor blijkt dat in de derde ronde de stemmen staken. Hoewel het Huishoudelijk Reglement niet in deze situatie voorziet, wordt de oudste in dienstjaren verkozen, ds. A. van der Zwan. Het Huishoudelijk Reglement zal worden aangepast op dit punt. In meerdere stemronden worden verkozen tot scriba I ds. J. Oosterbroek en tot scriba II ds. A.D. Fokkema.
Ds. L.A. den Butter bedankt de afgevaardigden en schorst de vergadering voor een kort moment zodat het moderamen kan plaatsnemen.

Artikel 5

Toespraak van de preses
De preses, ds. P.D.J. Buijs, heropent de vergadering en dankt namens alle moderamenleden de afgevaardigden voor het in hen gestelde vertrouwen. Hij leest 2 Kronieken 20:5-13 en mediteert hierover.

De preses bedankt de roepende kerk van Rijnsburg, in het bijzonder br. A. Noort en ds. L.A. den Butter, voor de voorbereidende werkzaamheden. Ds. J.G. Schenau wordt bedankt voor het leiden van de bidstond.

Artikel 6

Preadviseurs
De aanwezige professoren worden welkom geheten en uitgenodigd om als adviseurs van de synode vooraan te komen zitten: M.J. Kater, A. Versluis en H.J. Selderhuis. Dr. C.C. den Hertog en dr. A. van den Os zullen als universitair hoofddocenten de vergadering desgewenst van advies dienen.
Met kennisgeving is afwezig prof. dr. G.C. den Hertog. Prof. dr. T.M. Hofman zal vanwege zijn gezondheid de vergaderingen niet als preadviseur bijwonen.

Artikel 7

Openlijke verklaring
De preses laat zingen uit de oude berijming Psalm 134:1. Vervolgens leest hij de ‘Openlijke verklaring’ (K.O. art. 50 bijlage 30). De afgevaardigden horen deze verklaring staande aan om daarmee hun instemming te betuigen met de belijdenis van de kerk. Aansluitend zingt de vergadering Psalm 134: 3 uit de oude berijming. De preses gaat voor in gebed om een zegen over het synodale werk en over de maaltijd.

Artikel 8

De preses schorst de vergadering voor de maaltijd en voor het beraad van het moderamen met de preadviseurs en de roepende kerk.

VERVOLG EERSTE ZITTING

vrijdag 21 juni 2024, 13:15 - 17:30 uur

Artikel 9

Heropening
De preses heropent de vergadering en vraagt de assessor, ds. A. van der Zwan, om de maaltijd te besluiten met Schriftlezing en gebed. Ds. Van der Zwan leest 2 Petrus 1:18-21 en gaat voor in dankgebed.

Artikel 10

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 11

Acta generale synode 2019-2022
De Acta van de generale synode 2019-2022 worden in bespreking gegeven en ongewijzigd vastgesteld. De preses spreekt een woord van dank uit aan ds. L.A. den Butter, ds. S.P. Roosendaal en zr. M. Blankenstijn voor het vervaardigen van de Acta. De akte van ondertekening en een exemplaar van de Acta worden door het moderamen ondertekend. De comitéacta zijn in een vergadering van het oud-moderamen op 11 mei 2024 vastgesteld.

Artikel 12

Quaestor
Het moderamen stelt voor om als eerste quaestor te benoemen br. J. Lokhorst (Nunspeet) en als tweede quaestor br. J. Mauritz (Naarden). De vergadering gaat hiermee akkoord.

Artikel 13

Adviseur
De preses stelt voor om ds. L.A. den Butter (voorzitter roepende kerk) als adviseur van de vergadering te benoemen. Dit voorstel wordt overgenomen.

Artikel 14

Verslag De Wekker en website CGK
Ds. A.A.L. Aalderink wordt - na goedkeuring door de vergadering - benoemd als verslaggever voor De Wekker en de website van de CGK.

Artikel 15

Accreditatie
Aan ND, RD en Trouw wordt accreditatie verleend om verslag te doen van de vergaderingen. Aan de afgevaardigden wordt dringend verzocht om zich terughoudend uit te laten in de pers en op social media.

Artikel 16

Reiskosten
De reiskostenvergoeding is vastgesteld op € 0,29 per kilometer. Er is ook een mogelijkheid om de verblijfkosten te declareren, in het geval de reisafstand enkele reis meer dan 75 km betreft. Reëel gemaakte verblijfkosten kunnen gedeclareerd worden tot een maximum van € 125,- per persoon per nacht.

Artikel 17

Sluitingstermijn ingekomen stukken
De uiterste datum waarop stukken kunnen worden ingezonden voor de synode wordt vastgesteld op 1 september 2024.
De preses attendeert de afgevaardigden erop dat het, gelet op de beschikbare ruimte in de agenda, kan voorkomen dat andere stukken ter vergadering worden behandeld. Het is daarom noodzakelijk dat de afgevaardigden altijd over alle stukken beschikken.

Artikel 18

Vergadertijden
Het moderamen stelt de volgende vergadertijden voor: ’s morgens van 9:15 uur - 12:15 uur (dinsdag 10:00 uur - 12:15 uur), ‘s middags van 13:30 uur - 17:15 uur (vrijdag tot 16:00 uur), en ’s avonds van 18:30 uur - 20:30 uur. Op de dinsdag zal er ’s morgens eerst een uur van gebed en bezinning zijn, waarbij in groepen doorgesproken wordt over de meditatie aan de hand van een aantal vragen. De vergadering gaat akkoord met dit voorstel.

Artikel 19

Commissies van onderzoek en rapport
De vergadering gaat akkoord met het voorstel van het moderamen om de commissies van onderzoek en rapport als volgt samen te stellen:

Commissie 1: opleiding en publiciteit	**Commissie 2: verkondiging**
J. Nutma (samenroeper) H. Carlier (rapporteur) T. Meijboom D. de Bruin E.B. Renkema T. van Staveren M.J. Kater (adviseur) Agendapunten: 8.07, 9.02 (1-4), 9.14, 9.15, 9.28, 9.37 incl. comité pag. 13-16 en 10.04	J.G. Schenau (samenroeper) R. Bikker (rapporteur) A.A.L. Aalderink J. de Bruin W. Zeeders H. den Hertog J. van 't Spijker (adviseur) Agendapunten: 9.03, 9.04, 9.05, 9.09, 9.10, 9.25, 9.38, 11.10 en 11.54
Commissie 3: pastoraat en eredienst	**Commissie 4: kerkelijke verhoudingen**
H. Peet (samenroeper) D. van der Wal (rapporteur) J.J. van der Knijff S.M. Buth E. Jurg A. Verburg	W. Hijmissen (samenroeper) M. Groen (rapporteur) R.A. Bijzet D. Schaafsma H.C. Bezemer C. van der Elst

A. van den Os (adviseur) Agendapunten: 8.02, 8.03, 8.05, 8.08, 9.12, 9.24, 9.26, 9.27, 9.31 en 9.33	H.J. Selderhuis (adviseur) Agendapunten: 9.18, 9.19, 9.32, 9.35, 9.36 en 11.87
Commissie 5: kerk en samenleving A.C. van der Wekken (samenroeper) W.E. Klaver (rapporteur) P.A. Kok A. Pors J.W. Benschop M. van Veen C.C. den Hertog (adviseur) Agendapunten: 9.08, 9.11, 9.13, 9.17, 9.29, 9.34 en 10.01	**Commissie 6: financiën en beheer** A.S. Bil (samenroeper) J. Mauritz (rapporteur) J.P.H. de Vries R.B.J. Naaktgeboren K. Sijtsma M.N. den Harder Agendapunten: 8.06, 8.13, 9.06, 9.07, 9.20, 9.22, 9.23 en 9.30
Commissie 7: revisieverzoeken vrouw en ambt, appel classis Apeldoorn, bezwaarschriften m.b.t. Alphen a/d Rijn R.G. den Hertog (samenroeper) (minus Alphen) F.W. van der Rhee (rapporteur) H. Storm J.R. Bulten J. den Besten G.J. Post H.J Selderhuis (adviseur) Agendapunten: 11.03 t/m 11.09, 11.14 t/m 11.53, 11.55 t/m 11.70 en 11.81	**Commissie 8: rapport kerkorde en kerkrecht, revisieverzoeken DOE, Raad van Kerken, Nationale Synode, overdoop, art. 2 K.O., dienst evangelisten, geregistreerd partnerschap, GKv/NGK, samenwerkingsgemeenten, gravamen W. Postma, instructie Zwolle, instructie PS van het Noorden, instructie Leeuwarden, instructie Den Haag, instructie Hoogeveen, instructie PS van het Westen, brief K.O./KR, revisieverzoek W. Postma.** A. Heystek (samenroeper) P. Raven (rapporteur) C. Prins (minus GKv/NGK, Nationale Synode, RvK, samenwerkingsgemeenten) E.H.A. Reitsma W.J. van Gent (minus revisieverzoek en gravamen Postma) J.E. Bulten A. Versluis (adviseur) Agendapunten: 8.01, 8.04, 8.09 t/m 8.12, 9.16, 10.03, 11.02, 11.12, 11.79 en 11.88 Inzake overdoop: 11.11, 11.26, 11.30, 11.31, 11.33, 11.37, 11.38, 11.41, 11.44, 11.47 en 11.52 Inzake GP: 11.13, 11.19, 11.30, 11.31, 11.34, 11.36, 11.37, 11.38, 11.41, 11.44, 11.47, 11.52 en 11.61 Inzake NS: 11.19 t/m 11.23, 11.26, 11.27, 11.31 t/m 11.34, 11.37, 11.38, 11.41, 11.44, 11.46, 11.47, 11.51, 11.52, 11.56, 11.57, 11.58, 11.61 en 11.64 t/m 11.68 Inzake RvK : 11.20, 11.22, 11.27, 11.31 t/m 11.34, 11.36 t/m 11.38, 11.41, 11.44, 11.46, 11.47, 11.51, 11.52, 11.56, 11.57, 11.61 en 11.64 t/m 11.68

	Inzake contacten GKV en NGK: 11.19, 11.20, 11.22, 11.25, 11.27, 11.30 t/m 11.34, 11.36 t/m 11.38, 11.40, 11.41, 11.43, 11.44, 11.46, 11.51 t/m 11.53, 11.55 t/m 11.58, 11.60 t/m 11.62 en 11.65 t/m 11.68 Inzake SWG : 11.20, 11.22, 11.23, 11.25, 11.29, 11.30 t/m 11.34, 11.36 t/m 11.38, 11.40, 11.44, 11.47, 11.52, 11.53, 11.55, 11.57, 11.58, 11.60 t/m 11.62 en 11.66 t/m 11.68 Inzake DOE : 11.30 en 11.68

De preses merkt daarbij op dat alle commissies de mogelijkheid hebben om naast de toegewezen adviseur eventueel de specifieke expertise van een andere hoogleraar te vragen.

Artikel 20

Commissiewerk
Dinsdag 4 en woensdag 5 september zijn gereserveerd voor commissiewerk in Nunspeet. Het moderamen wil op die dagen elke commissie spreken om de voortgang in kaart te brengen.

Artikel 21

Deputaten vertegenwoordiging van de kerken
Vervolgens stelt de preses het rapport van deputaten vertegenwoordiging van de kerken (bijlage 9.01) aan de orde. Deputaat ds. S.P. Roosendaal wordt welkom geheten.

In de bespreking wijst ds. J. Nutma op pag. 2 r. 46 - artikel 50 lid 7. Zijn vraag is of dat niet lid 6 moet zijn. Dat blijkt inderdaad lid 6 te moeten zijn.
Vervolgens vraagt ds. Nutma of de werkwijze van de synode met commissierapporten over deputatenrapporten er niet toe leidt dat het deputatenrapport ondersneeuwt. Ook vraagt hij of de eerste schriftelijke ronde niet leidt tot onnodig veel papierwerk. Verder vraagt ds. Nutma of de bespreking van het rapport *Kerk in zendingssituatie* op een andere manier vormgegeven kan worden. Zijn laatste vraag betreft de wenselijkheid van het uitzenden van de integrale synodezittingen via een livestream. Levert dat niet te veel druk op bij afgevaardigden om zich te profileren?

Ds. H.C. Bezemer heeft een procedurele vraag over de voorstellen van deputaten vertegenwoordiging. Is het is mogelijk om de voorstellen van deputaten over te nemen zonder eerst een inhoudelijke bespreking ter synode?

Oud. J. Mauritz roept de afgevaardigden op in de schriftelijke ronde alleen vragen te stellen die to-the-point zijn.

Ds. W.J. van Gent vraagt naar nut en noodzaak van een vijfde moderamenlid.

Namens deputaten reageert ds. Roosendaal. Hij stelt dat de schriftelijke ronde juist leidt tot een effectievere bespreking van de rapporten. Met betrekking tot de livestream meldt hij dat de synode hier zelf over kan besluiten, maar dat het voor het meeleven van de kerken wel een belangrijk middel is.

De preses vult aan dat voorstel 10.1 inderdaad pas aangenomen kan worden na een inhoudelijke bespreking ter synode.

Ds. Nutma dient een voorstel in met betrekking tot de livestream:

De generale synode
heeft kennisgenomen van
het standpunt van deputaten vertegenwoordiging in hun rapport dat de livestream niet geleid heeft tot spreken voor de bühne;

heeft gehoord
de bespreking ter vergadering;

constateert dat
1. de synodevergaderingen grotendeels openbaar toegankelijk zijn;
2. van de synodevergaderingen in de acta middels verslaglegging verantwoording aan de kerken wordt afgelegd;
3. de livestream een nieuw medium is dat er vooral toe dient om de kerkleden betrokken te laten zijn bij de openbare onderdelen van de vergadering van de synode;
4. voor andere kerkelijke vergaderingen de livestream niet wordt gebruikt;

overweegt enerzijds dat
1. het op zichzelf een goed streven is om open en transparant te zijn als het gaat om de inhoudelijke besprekingen tijdens de vergaderingen van de synode;
2. het de betrokkenheid van de kerken bij wat er op de synode gaande is kan dienen;

overweegt anderzijds dat
1. een livestream leidt tot een eigen en directe dynamiek bij de mensen die de livestream volgen;
2. deze dynamiek soms merkbaar is in de reacties die realtime op social media verschijnen;
3. deze dynamiek ook wat doet met de afgevaardigden, dat geldt zeker voor hen die rapporteur zijn of aan de bespreking meedoen;
4. een groot deel van de non-verbale communicatie via een livestream niet zichtbaar wordt;
5. voor kijkers via de livestream zichtbaar wordt wie door handopsteken voor of tegen stemt;
6. dit in de weg kan staan dat iemand zonder last en ruggespraak spreekt en stemt;
7. de transparantie ook anders kan worden gediend door de stream op een later tijdstip beschikbaar te maken;

is van oordeel dat
1. genoemde nadelen bij een livestream zwaarder wegen dan de voordelen;
2. afgevaardigden in een veilige setting binnen de synode zonder last en ruggespraak moeten kunnen spreken;

en besluit
geen livestream van de vergaderingen van de synode uit te zenden maar deze na de vergaderweken beschikbaar te maken.

Er is steun voor dit voorstel.

In de bespreking van dit voorstel wordt de mogelijkheid genoemd om alleen bepaalde onderdelen van de synodevergadering niet uit te zenden. Ds. Roosendaal reageert namens deputaten op dit voorstel. Technisch gezien is het aanbrengen van een cesuur in de uitzending nogal tijdrovend. Bovendien kunnen dan ook bepaalde onderdelen van de uitzending een eigen leven gaan leiden.
Deputaat J.G. Schenau stelt voor dit voorstel even aan te houden en dat het moderamen er in de eerste vergaderweek op terugkomt. Dit voorstel wordt aangenomen.

Met betrekking tot de eerste schriftelijke vragenronde stelt ds. Nutma voor om die ronde af te schaffen en te vervangen door een meer inhoudelijke bespreking van het deputatenrapport. In de bespreking zegt ds. P.D.J. Buijs dat in voorstel 4 van deputaten opgemerkt is dat de rapporten van de commissies ter zake moeten zijn. Hierop trekt ds. Nutma zijn voorstel in.

Artikel 22

Vijfde moderamenlid
De assessor stelt het rapport van deputaten vertegenwoordiging aan de orde inzake de uitbreiding van het moderamen met een vijfde lid én het alleen verkiezen van de preses in functie.
In de bespreking wordt gevraagd naar de motivatie voor dit voorstel. Is een notulist geen optie? Hoe moet de verdeling van het werk binnen het moderamen vormgegeven worden? Waarom zou het moderamen zelf de verdeling van taken (behalve van preses) moeten willen?
Ds. P.D.J. Buijs antwoordt namens deputaten dat de ervaringen met een notulist niet alleen maar positief zijn. De verdeling van het werk binnen het moderamen is een zaak van het moderamen zelf en kan via een wijziging van het Huishoudelijk Reglement aan de vergadering voorgesteld worden. De motivatie voor het alleen verkiezen van de preses in functie ligt in het feit dat in de geschiedenis niet iedereen in het moderamen helemaal op de juiste plek gezeten heeft.

Ds. W.J. van Gent stelt voor om geen vijfde moderamenlid te benoemen. Ds. R. Bikker merkt op dat het aannemen of afwijzen van het voorstel van deputaten datzelfde bewerkstelligt.

Het voorstel van deputaten om een vijfde moderamenlid te benoemen wordt in stemming gegeven. Hier blijkt een ruime meerderheid voor te zijn.

Artikel 23

Verkiezing vijfde moderamenlid
Na drie stemrondes wordt ds. W.J. van Gent gekozen als assessor II.

Artikel 24

Comité-generaal

Artikel 25

Comité-generaal

Artikel 26

Sluiting
De preses meldt dat inmiddels de lijst met ingekomen bezwaarschriften is uitgereikt aan de afgevaardigden. Hij verzoekt de samenroepers en rapporteurs na de sluiting bij het moderamen te komen voor nader overleg. De leden van commissie 7 en 8 krijgen dan ook toegang tot de map met comitéstukken. Alle comitéstukken komen ter inzage voor de afgevaardigden, maar de commissies 7 en 8 bepalen welke delen vermenigvuldigd worden en naar de afgevaardigden worden verzonden.

Namens de roepende kerk overhandigt ds. L.A. den Butter de preses een boeket bloemen en een vaas. Voor alle afgevaardigden is er een dergelijke set ter beschikking gesteld.
Ds. P.D.J. Buijs vraagt om een zegen over de maaltijd.

VERVOLG EERSTE ZITTING

vrijdag 21 juni, 18:30-20:30 uur

Artikel 27

Heropening
De preses heropent de vergadering en vraagt ds. J. Oosterbroek de maaltijd te beëindigen met dankgebed. Hij leest Efeze 3:17-21 en laat Psalm 21:1 en 14 zingen.

Artikel 28

Appel-nominaal
Oud. W. Hijmissen is ter vergadering gekomen, zijn secundus oud. L. Metz vertrekt. Ds. A. van der Zwan is vervangen door ds. D. Bos. De broeders Hijmissen en Bos stemmen door op te staan in met de belijdenis.

Artikel 29

Deputaten vertegenwoordiging van de kerken – Convent *(vervolg van artikel 21)*
De vergadering gaat akkoord met het voorstel van de preses dat hij dit deel zelf leidt. Hij is als deputaat vertegenwoordiging wel verantwoordelijk voor dit rapport, maar de vragen zullen vooral voor de taakgroep zijn. De vergadering gaat akkoord met dit voorstel. Vervolgens heet de preses de taakgroep, waarvan ds. J.M.J. Kieviet, ds. S.P. Roosendaal en ds. N.C. Smits aanwezig zijn, heel hartelijk welkom.
De preses geeft pag. 17-70 van rapport 9.01 in bespreking.

Ds. H.C. Bezemer vraagt of het wijs is om dit rapport nu te bespreken. Moet eerst dat prealabele gesprek niet gevoerd worden? De preses reageert direct door te zeggen dat dat gesprek inderdaad gevoerd moet worden, maar dat de commissies ook aan het werk moeten. Anders treedt er te veel tijdverlies op.

Ds. J. Nutma vraagt of de taak van de in te stellen commissie toekomst kerkverband niet allereerst een taak voor het moderamen is én of de inhoud van dat te voeren gesprek niet ook uit de stukken die nu al op de tafel van de synode liggen naar voren komt.

Ds. W.E. Klaver vraagt om toelichting op de zin over de werkelijkheid die onder ogen gezien moet worden.

Oud. P. Raven vraagt of het kerkrechtelijk kan dat je eerst samen als synode art. 50 K.O. belijdt en vervolgens in een rapport spreekt over een andere werkelijkheid.

Ds. R. Bikker zegt dat hij erg voor het gesprek is zoals door deputaten omschreven, maar dat hij zich vandaag afvraagt of we de urgentie van dat gesprek wel begrijpen. Zijn we toch niet weer aan het overgaan tot de orde van de dag?

Namens deputaten reageert ds. Roosendaal. Deputaten hebben geen dictaat willen neerleggen, het is aan de synode. Proces en inhoud gaan hier wel heel erg samen. Inderdaad zit in veel rapporten materiaal voor het te voeren gesprek, maar de kans dat het een onontwarbaar kluwen wordt, is ook reëel. De commissie in het voorstel van deputaten geeft alleen aan welke vragen wanneer aan de orde moeten komen, zonder daar inhoudelijk iets over te zeggen.

Ds. Smits vult aan dat het elkaar verstaan problematisch is geworden. We hebben een mate van noodzakelijke overeenstemming nodig inzake Schriftgezag én kerkelijke ruimte.

In de tweede ronde wordt vooral de vraag gesteld of het entameren van dit gesprek niet vooral een taak is voor het moderamen. Ds. Klaver vraagt of er concreet nagedacht kan worden over hoe we verootmoediging in onze vergadering kunnen inbrengen.
Oud. W. Hijmissen kondigt een aantal amendementen aan.

Ds. Roosendaal antwoordt dat het gesprek over de fundamenten van Schrift en belijdenis gevoerd moet worden én ook over onze roeping hoe we vandaag als christen leven.

Oud. Hijmissen stelt voor om het voorstel van deputaten aan te vullen met de volgende punten:
1. het moderamen op te dragen de synode te dienen met een rapport toekomst kerkverband. De commissie bij voorkeur samen te stellen uit leden van de synode;
2. het moderamen overlegt gezamenlijk (met de commissie) wanneer een weldoordacht rapport kan worden opgeleverd;
3. het betreffende rapport wordt als eerste rapport in de eerste vergaderweek geagendeerd en besproken;
4. zo nodig wordt de eerste vergaderweek opgeschoven in de tijd;
5. het moderamen ziet erop toe dat de commissie de breedte van de kerken vertegenwoordigt.

In de bespreking wordt duidelijk dat het voorstel van oud. Hijmissen en het voorstel van deputaten vrij dicht bij elkaar liggen. Oud. Hijmissen, de taakgroep en het moderamen trekken zich even terug om met een gezamenlijk voorstel te komen. Het volgende voorstel wordt gelanceerd:

De generale synode besluit
1. het moderamen op te dragen de synode te dienen met een rapport toekomst kerkverband, waarbij gebruik gemaakt wordt van een commissie die dan bij voorkeur zal worden samengesteld uit leden van de synode waarbij de commissie in samenspraak met het

moderamen de vrijheid heeft om expertise van buitenaf erbij te betrekken;
2. het moderamen de opdracht te geven erop toe te zien dat de commissie de breedte van de kerken vertegenwoordigt;
3. het moderamen de opdracht te geven om voor de leden van de commissie zo nodig, in goed onderling overleg, een (gedeeltelijke) vrijstelling van hun overige kerkelijke taken te bewerkstelligen vanwege de tijdsdruk;
4. deze commissie de opdracht mee te geven de problematiek die raakt aan de fundamenten en de toekomst van het kerkverband en die in de diverse rapporten en revisieverzoeken naar voren komt, erbij te betrekken;
5. deze commissie de opdracht te geven om een gesprek ter synode voor te bereiden over de fundamenten en de toekomst van het kerkverband en zich daarbij goed te bezinnen op de vraag welke vormen het meest passend zijn bij de aard van het te voeren gesprek;
6. deze commissie de opdracht te geven in overleg met het moderamen zo mogelijk het rapport dusdanig tijdig aan te leveren dat het op een daartoe geëigende dag - bij voorkeur in oktober - besproken kan worden;
7. het moderamen de opdracht te geven de conclusies van de bezinnende dag als eerste rapport op de eerste vergaderweek te agenderen en te doen bespreken.

Na een korte bespreking, vooral over de vraag of vrijstelling van kerkelijke taken ook vrijstelling van commissiewerk betekent (hetgeen niet zo is), wordt het voorstel aangenomen. Het moderamen zal op zeer korte termijn de leden van deze commissie benoemen en de synode daarvan in kennis stellen.

De predikanten Kieviet, Roosendaal en Smits worden hartelijk bedankt voor hun werkzaamheden vandaag en in de voorbereidingsgroep van het convent.

Vervolgens worden de voorstellen 3-6 van het deputatenrapport goedgekeurd.

De generale synode besluit
3. goedkeuring te verlenen aan de instelling van de regiegroep die bij calamiteiten als eerste aanspreekbaar is en die de leiding in eerste aanleg financiert uit de beschikbare uren binnen het deputaatschap waartoe de leden van de regiegroep behoren;
4. de eerste ronde van de bespreking van een commissierapport een schriftelijke ronde te laten zijn;
5. de vraag te beantwoorden of deputaten vertegenwoordiging bij de beoordeling van een voordracht voor de benoeming van deputaten terecht het aspect van de breedte van de kerken inbrengen;
6. het voorstel voor een nieuwe aanpak voor de verkiezing van het moderamen (zie bijlage) over te nemen.

Artikel 30

Sluiting
Ds. P.D.J. Buijs bedankt de mensen van de roepende kerk van Rijnsburg die de synode in veel opzichten goed verzorgd hebben. Hij bedankt ook ds. S.P. Roosendaal voor het orgelspel en vraagt prof. dr. A. Versluis om voor te gaan in dankgebed. Hierna sluit hij de eerste zittingsdag.

TWEEDE ZITTING

zaterdag 12 oktober 2024, 09:30 - 12:00 uur

Artikel 31

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de buitengewone vergadering van de synode, gaat voor in gebed, laat Psalm 102:7 en 10 zingen en leest 1 Korinthe 3:10-15.

Artikel 32

Appel-nominaal
Oud. K. Sijtsma is vandaag vervangen door oud. M. Veninga. De broeders A. Heystek, T. Meijboom en M. Veninga tonen door op te staan hun instemming met de belijdenis.
Prof. dr. M.J. Kater en prof. dr. H.G.L. Peels zijn als preadviseur aanwezig evenals dr. J. van 't Spijker en dr. A. van den Os.

Artikel 33

Comité-generaal

Artikel 34

Sluiting morgengedeelte
Ds. A. van der Zwan sluit de morgenvergadering met gebed en vraagt een zegen over het eten.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

zaterdag 12 oktober 2024, 13:15 - 16:00 uur

Artikel 35

Heropening
Ds. J. Oosterbroek leest Psalm 121, dankt voor de maaltijd en vraagt een zegen over het middaggedeelte.

Artikel 36

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 37

Comité-generaal
In het comité-gedeelte is gesproken over de toekomst van het kerkverband. Na deze zittingsdag zal het moderamen tijdens een persbijeenkomst meedelen dat de vergadering een hoopvol en realistisch perspectief heeft gevonden voor onze kerken.

Artikel 38

Sluiting
Ds. F.W. van der Rhee gaat voor in dankgebed. De preses dankt de afgevaardigden voor hun komst op deze zaterdag en wenst hun wel thuis. Vervolgens sluit hij de vergadering.

DERDE ZITTING

dinsdag 12 november 2024, 10:00 - 12:15 uur

Artikel 39

Opening
De zittingsdag wordt geopend door de preses met het laten zingen van Psalm 119:83 en 88, gevolgd door de lezing van Jakobus 1:19-29. Ds. P.D.J. Buijs gaat voor in gebed.

Daarna verzorgt oud. A. Heystek een meditatie over Jakobus 1:22. De kernwoorden daarin zijn: het doen van het Woord, zelfreflectie, het vertonen van het beeld van Christus, en het belang van zowel zelfkennis als Godskennis. De wet van God wordt genoemd als spiegel, en er wordt gewaarschuwd tegen een te horizontale benadering: het Woord komt rechtstreeks uit Gods hart. Over deze meditatie wordt in groepen aan de hand van vragen doorgesproken.

Artikel 40

Appel-nominaal
Alle afgevaardigden zijn aanwezig. Dr. A. van den Os is als preadviseur aanwezig; later voegt ook prof. dr. Peels zich bij de vergadering.

Artikel 41

Brief aan de koning
De preses leest een brief voor die we als synode aan de koning sturen.

Artikel 42

Moderamenrapport 1
Eerst volgt een mededeling over de gedragscode inzake revisieverzoeken. Een afgevaardigde uit een gemeente die revisie aangevraagd heeft op een bepaald besluit, mag in de plenaire vergadering gewoon stemmen over de betreffende revisievraag en is omdat hij in de commissie niet heeft meegesproken, niet gehouden aan het commissierapport.
De preses stelt rapport 9.00/1-2 aan de orde, een moderamenrapport.

Ds. J. Nutma spreekt over zijn eerder ingediende voorstel om de livestream niet live uit te zenden, maar pas achteraf beschikbaar te stellen. Hij uit zijn zorgen over de invloed hiervan op de vrijheid van spreken en de werking van de Heilige Geest. Hij handhaaft zijn eerdere voorstel.

Oud. A. Verburg plaatst kanttekeningen bij het voorstel om alle comitébesprekingen beknopt te notuleren. Hij wijst erop dat comitézaken niet alleen over personen gaan, maar ook over gevoelige onderwerpen die zorgvuldige verslaglegging vereisen. Hij betwijfelt of de AVG hierop van toepassing is en vraagt of het verstandig is om artikel 35 K.O. uit te breiden tot alle comitébesprekingen. Specifiek vraagt hij of het wenselijk is om juist de comitévergaderingen over de toekomst van het kerkverband summier te notuleren.

Namens het moderamen antwoordt ds. A.D. Fokkema. Het eerdere voorstel van ds. Nutma is in juni besproken en uiteindelijk ingetrokken. Het moderamen heeft toen gekozen tussen twee opties: direct uitzenden of achteraf met knipmogelijkheid. Omdat knippen achteraf te

arbeidsintensief is, is gekozen voor directe uitzending met ruimte om vooraf onderdelen uit te sluiten. Afgevaardigden kunnen dit vooraf aandragen; het moderamen besluit. Daarmee wordt deels aan de zorgen van ds. Nutma tegemoetgekomen.

Ten aanzien van oud. Verburg erkent ds. Fokkema dat comitébesprekingen breder kunnen zijn dan alleen persoonszaken, maar stelt dat in de praktijk - vooral bij kerkenraadszaken - het meestal wél om personen gaat. Als het om andere onderwerpen gaat, kan er uitgebreider genotuleerd worden. Een aparte bepaling in de kerkorde acht hij daarvoor niet nodig; de voorgestelde algemene lijn biedt volgens hem voldoende duidelijkheid.

In de tweede ronde merkt ds. Nutma op dat zijn voorstel niet ging over het niet uitzenden, maar om het naderhand uitzenden van de vergadering. Dit om een ongewenste dynamiek te voorkomen.

Oud. Verburg vindt dat de huidige formulering van besluitvoorstel 5 nog niet helder is. Zo beknopt mogelijk is prima als het gaat om personen, als het gaat om zaken is dat minder gewenst. Hij bezint zich op een voorstel.

Ds. Fokkema antwoordt namens het moderamen. Wint men werkelijk zoveel door de vergadering later uit te zenden? Het moderamen is die mening niet toegedaan.

Oud. Verburg krijgt als antwoord dat de bedoeling is de comité-notulen zo beknopt mogelijk te houden als het om personen gaat.

In de derde ronde dient ds. Nutma het volgende voorstel in:

De generale synode, bijeen op 12 november 2024,
heeft kennisgenomen van
het rapport van het moderamen om het huidige beleid inzake de livestream te continueren;

heeft gehoord
de bespreking ter vergadering;

constateert dat
- de synodevergaderingen grotendeels openbaar toegankelijk zijn;
- van de synodevergaderingen in de acta middels verslaglegging verantwoording aan de kerken wordt afgelegd;
- de livestream een nieuw medium is dat er vooral toe dient om de kerkleden betrokken te laten zijn bij de openbare onderdelen van de vergadering van de synode;
- voor andere kerkelijke vergaderingen de livestream niet wordt gebruikt;

overweegt enerzijds dat
- het op zichzelf een goed streven is om open en transparant te zijn als het gaat om de inhoudelijke besprekingen tijdens de vergaderingen van de synode;
- het de betrokkenheid van de kerken bij wat er op de synode gaande is kan dienen;

overweegt anderzijds dat
- een livestream leidt tot een eigen en directe dynamiek bij de mensen die de livestream volgen;
- deze dynamiek soms merkbaar is in de reacties die realtime op social media verschijnen;

- deze dynamiek ook wat doet met de afgevaardigden, dat geldt zeker voor hen die rapporteur zijn of aan de bespreking meedoen;
- een groot deel van de non-verbale communicatie via een livestream niet zichtbaar wordt;
- voor kijkers via de livestream zichtbaar wordt wie door handopsteken voor of tegen stemt;
- dit in de weg kan staan dat iemand zonder last en ruggespraak spreekt en stemt;
- de transparantie ook anders kan worden gediend door de stream op een later tijdstip beschikbaar te maken;

is van oordeel dat
- genoemde nadelen bij een livestream zwaarder wegen dan de voordelen;
- afgevaardigden in een veilige setting binnen de synode zonder last en ruggespraak moeten kunnen spreken;

en besluit
geen livestream van de vergaderingen van de synode uit te zenden maar deze na de vergaderweken beschikbaar te maken.

Ds. A.C. van der Wekken en ds. W.E. Klaver steunen dit voorstel.

Oud. Verburg dient een amendement in op besluitvoorstel 5. Hij stelt voor ‘als het om personen gaat’ toe te voegen na ‘zo beknopt mogelijk te notuleren’.

Vervolgens worden de besluitvoorstellen van het moderamen in stemming gegeven. Omdat het moderamenvoorstel verstrekkender is dan het voorstel van ds. Nutma wordt dat eerst in stemming gegeven en aangenomen. Het amendement van oud. Verburg wordt met algemene stemmen aangenomen.

De synode besluit
1. de vraag ‘of deputaten vertegenwoordiging bij de beoordeling van een voordracht voor de benoeming van deputaten kerkorde en kerkrecht terecht het aspect van de breedte van de kerken inbrengen’ met ‘ja’ te beantwoorden;
2. het huidige beleid rondom de livestream te continueren met toevoeging van de bepaling dat het moderamen het recht heeft te besluiten bepaalde delen niet uit te laten zenden wanneer het dat wijs acht;
3. aan het einde van elke zittingsdag de rondvraag naar art. 43 K.O. plaats te laten vinden;
4. ook dr. J. van ’t Spijker tot preadviseur te benoemen;
5. artikel 35 K.O. met de volgende zin uit te breiden: ‘Kerkelijke vergaderingen dienen erop toe te zien dat bij de behandeling van comitézaken zo beknopt mogelijk genotuleerd zal worden wanneer het over personen gaat’.

Artikel 43

Comité-generaal
Nadat het comité is opgeheven deelt de preses de in comité genomen besluiten mee. De synode besluit:
6. haar akkoord te verlenen aan de tijdelijke herbenoeming van zr. M. Renkema-Hoffman als consulente kerkrecht tot 1 mei 2025 voor 0,5 fte;
7. ds. C.H. Legemaate en ds. H. Peet met ingang van heden te benoemen tot primus-curator.

Artikel 44

Ontvangst revisieverzoek
De preses deelt mee dat er tijdig een revisieverzoek van Urk-Maranatha is binnengekomen en dat dit verzoek aan de lijst zal worden toegevoegd.

Artikel 45

Bespreking totaal financieel beleid
De synode behandelt het rapport van deputaten financiële zaken (9.21) en de bijbehorende rapporten 1 en 2 van commissie 6 (9.00 p. 1 en 2). Er zijn geen inhoudelijke vragen of opmerkingen vanuit de vergadering.

De synode besluit
1. de generale synode behandelt alle rapporten van deputaatschappen en neemt daarover de noodzakelijke besluiten met uitzondering van het goedkeuren van de begrotingen en het vaststellen van de minimumbijdragen die door de kerken aan de desbetreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen;
2. bij voorkeur in de tweede vergaderweek maar uiterlijk in de derde vergaderweek stelt de generale synode de minimumbijdragen vast die door de kerken aan de desbetreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen en doet daarvan mededeling aan deze deputaatschappen en aan de kerken;
3. deputaatschappen waarvoor een lagere minimumbijdrage is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, zijn gehouden hun beleid op deze lagere minimumbijdrage af te stemmen en hun begrotingen voor de desbetreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 1 juli 2025 in te dienen bij deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is daarbij niet toegestaan;
4. de generale synode spreekt uit dat erfstellingen, legaten en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

De synode besluit ook
Voor de vaststelling van het gemiddelde ‘ledenaantallen 2025-2027’ de prognose van de commissie te volgen en dus 65.629 als gemiddeld ledenaantal aan te houden.

Artikel 46

Deputaten emeritikas
De preses stelt het rapport van deputaten emeritikas (9.06 p. 55-59) aan de orde met daarbij rapport 5 van commissie 6 en heet deputaat br. De Vuijst van harte welkom.
Oud. P. Raven vraagt of er gesproken is over het uitlooprisico. Dat is nog onderdeel van de onderhandelingen met het pensioenfonds en zal dus verder uitgewerkt gaan worden, antwoordt br. De Vuijst.

De synode besluit
1. arbeidsongeschiktheid te behandelen conform de richtlijn van PfZW, zodat weer gebruik kan worden gemaakt van de premievrije pensioenopbouw tijdens de arbeidsongeschiktheid;
2. deputaten emeritikas toestemming te geven om een arbeidsongeschiktheidsverzekering af te sluiten bij ASR;
3. de minimumbijdrage hiervoor te stellen op € 5,-;

4. deels arbeidsongeschikte predikanten moeten naast passende arbeid ook gangbare arbeid accepteren;
5. bijlage 1.7 K.O. opnieuw vast te stellen conform bijlage B uit het rapport van deputaten emeritikas, echter met de volgende amendementen: Aan het begin van artikel 9 in te voegen de volgende zinnen: 'Voor predikanten die zijn opgenomen in de collectieve AOV voor CGK-predikanten gelden de uitkeringen, voorwaarden en andere bepalingen zoals opgenomen in de overeenkomst tussen de emeritikas en de verzekeringsmaatschappij. Voor predikanten die een arbeidscontract hebben (bijvoorbeeld wegens art. 6 K.O.) waarbij in een AOV wordt voorzien gelden de bepalingen die bij dat arbeidscontract horen. Voor overige predikanten (bijvoorbeeld zij die in 2024 al arbeidsongeschikt waren) gelden de volgende afspraken.'

Artikel 47

Commissie offervaardigheid
De preses stelt het rapport van de commissie offervaardigheid (9.30) aan de orde met rapport 4 en 4a van commissie 6 en heet br. De Vuijst als lid van deze commissie welkom.
Vanuit de vergadering zijn er geen vragen of opmerkingen.

De synode besluit
1. de commissie offervaardigheid te déchargeren voor haar werkzaamheden en de commissie op te heffen;
2. het Dienstenbureau opdracht te geven de link naar 'Kerkenbeurs Academie' op te nemen op de website www.cgk.nl/offervaardigheid.

De broeders De Vuijst, Brands en Van der Linde worden hartelijk bedankt voor hun inzet.

Artikel 48

Instructie classisbeurten
De preses stelt een instructie vanuit de classis Hoogeveen inzake de classisbeurten (8.11) aan de orde met rapport 4 en 4a van commissie 8. Vanuit de vergadering zijn er geen vragen.

De generale synode
heeft kennisgenomen van
1. de instructie van de classis Hoogeveen van 15 februari 2024, inzake de zogenoemde classisbeurten;
2. het rapport van commissie 8 over deze instructie;
3. de bespreking ter vergadering;

constateert
1. dat er geen duidelijke beschrijving bestaat van de bedoeling van de classisbeurt en hoe deze uitgevoerd moet worden; alleen in de conceptberoepsbrief (kerkorde bijlage 2.4) staat hierover een zinsnede;
2. dat er verschillende verwachtingen rondom de classisbeurten bestaan, zowel bij kerkenraden als bij predikanten;
3. dat classisbeurten dan ook op verschillende manieren vormgegeven worden, afhankelijk van het standpunt van predikant, kerkenraden en de verwachtingen van vacante gemeenten;
4. dat dit onduidelijkheid geeft voor predikanten, kerkenraden en preekvoorzieners;

overweegt
1. dat de classisbeurt bedoeld is om vacante gemeenten te dienen, en de preekvoorzieners van deze gemeenten enigszins te ontlasten;
2. dat de realiteit is dat de toewijzing van de classisbeurten plaatsvindt wanneer predikanten en preekvoorzieners hun roosters doorgaans al ver ingevuld hebben, omdat preekbeurten steeds eerder uitgevraagd en ingevuld worden;
3. dat preekvoorzieners doorgaans eerst en vooral binnen de eigen classis predikanten benaderen, en deze al waar mogelijk en gewenst vrije zondagen of derde diensten afspreken binnen de classis;

is van oordeel
1. dat de praktijk zodanig is dat de organisatie van de classisbeurt nu moeilijk inpasbaar is, omdat het tijdstip van vaststellen te laat komt voor preekvoorzieners en predikanten;
2. dat het echter wel bij het kerkelijk samenleven binnen de classis hoort wanneer predikanten ook binnen de classis een of meerdere vrije zondagen voorgaan;
3. dat het bij de verantwoordelijkheid van preekvoorzieners hoort om voor de invulling van de zondagen allereerst naar beschikbare classispredikanten om te zien;
4. dat het bij de verantwoordelijkheid van iedere predikant hoort om bij de invulling van zijn vrije zondagen allereerst naar vacante classisgemeenten om te zien;
5. dat dit niet in de beroepsbrief opgenomen hoeft te worden, maar het in de vrijheid van de classis ligt om hierover een eventuele regeling af te spreken;

en besluit
1. om de instructie van de classis Hoogeveen over te nemen in zoverre het de vermelding van classisbeurten in de beroepsbrief betreft en de zinsnede over de classisbeurt te schrappen uit de conceptberoepsbrief (kerkorde bijlage 2.4);
2. dat het in de vrijheid van de classis ligt om ten aanzien van classisbeurten een eventuele regeling af te spreken;
3. van dit besluit kennis te geven aan de classis Hoogeveen.

Artikel 49

Sluiting morgengedeelte
Ds. H. Carlier sluit de morgenvergadering door Jesaja 40:1-8 te lezen en voor te gaan in gebed. Daarna laat hij Gezang 326:1 en 5 zingen. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 12 november 2024, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 50

Heropening vergadering
Oud. J.W. Benschop leest Jona 1, laat Psalm 106:4, 24, 25 en 26 zingen, gaat voor in dankgebed voor de maaltijd en vraagt een zegen over het middaggedeelte.

Artikel 51

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering. Prof. dr. G.C. den Hertog, dr. C.C. den Hertog en prof. dr. M.J. Kater zijn aanwezig als preadviseur. Prof. Den Hertog is voor het eerst aanwezig en stemt met de belijdenis in door op te staan.

Artikel 52

Deputaten vertegenwoordiging van de kerken *(vervolg van artikel 21, 29)*
De preses stelt het rapport van deputaten vertegenwoordiging (9.01 pag. 16 en 71-116) aan de orde. Ds. S.P. Roosendaal wordt welkom geheten als deputaat.
Naar aanleiding van een vraag van oud. R.B.J. Naaktgeboren antwoordt ds. Roosendaal dat de peiling als een geheel moet worden gezien en er geen losse elementen uit getrokken kunnen worden.

De synode besluit
1. de werkzaamheden van deputaten vertegenwoordiging goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig artikel 50 lid 10 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Artikel 53

Taakgroep samen kerk zijn
De preses stelt het rapport van de taakgroep samen kerk zijn (9.36) aan de orde met de rapporten 2 en 2a van commissie 4.
Er zijn geen vragen voor de taakgroep. De synode besluit om de werkzaamheden van de taakgroep samen kerk zijn met dankbaarheid goed te keuren.

Artikel 54

Comité-generaal

Artikel 55

Sluiting middaggedeelte
Ds. R. Bikker leest Zacharia 4:1-7, gaat voor in gebed voor de maaltijd en laat zingen Gezang 20:1, 5 en 7. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 12 november 2024, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 56

Heropening avondgedeelte
Oud. D. de Bruin opent de avondzitting door het lezen van Psalm 62 en dankt voor de genoten maaltijd. Aansluitend wordt Psalm 62:1 en 5 gezongen.

Artikel 57

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 58

Commissie landelijke kerkendag
De preses stelt rapport 9.28 van de commissie landelijke kerkendag aan de orde met daarbij rapport 7 en 7a van commissie 1. Hij heet deputaat ds. W.N. Middelkoop van harte welkom.

In reactie op vragen van ds. H.C. Bezemer en ds. J. Oosterbroek over de opkomst, geeft hij aan dat er 300 mensen fysiek aanwezig waren. Via de livestream namen 225 mensen deel.

De synode besluit
1. de handelingen van de commissie kerkendag goed te keuren;
2. de commissie opdracht te geven in beginsel ook de komende synodeperiode een kerkendag te organiseren;
3. de commissie de ruimte te geven de organisatie van een kerkendag tot nader order op te schorten, indien naar het oordeel van de commissie de lasten en organisatietijd niet in een juiste verhouding meer staan tot het te verwachten aantal bezoekers, en in dat geval de komende synode met een advies te dienen over de toekomst van de kerkendag.

De preses dankt deputaten voor hun werkzaamheden.

Artikel 59

Deputaten kerk en Israël
De preses stelt het rapport van deputaten kerk en Israël (9.03) aan de orde met rapport 4 en 4a van commissie 2.
Hij heet deputaten ds. A. Brons, ds. L. van Dalen, br. P. Pruijssers en ds. A.C. van der Wekken van harte welkom en geeft het rapport in bespreking.

Oud. P. Raven vraagt naar de verdeling van de uitgaven, in het bijzonder richting het Centrum voor Israëlstudies (CIS), en wie verantwoordelijk is bij eventuele tekorten.

Ds. F.W. van der Rhee informeert naar de status van de PS-benoeming van deputaten, de actualiteitswaarde van het rapport in het licht van de maatschappelijke situatie, en de leesbaarheid van de tekst.

Ds. A. van der Zwan vraagt of het aantal deputaten niet te groot is.

Ds. M. Groen vraagt naar de evaluatie van de prediking, en of ervaringen van prekenserie ‘De Levensbron’ daarin kunnen worden meegenomen.

Ds. H. Peet stelt vragen over de schuldbelijdenis (9r12) en het gebruik van Joodse exegese (10r29).

Oud. A. Heystek waardeert de betrokkenheid van de deputaten bij Israël, maar mist dit in de prediking. Hij vraagt wat de deputaten vinden van de term ‘Israëlisme’.

Beantwoording van de vragen door de rapporteur en deputaten
Ten aanzien van de vraag van ds. Van der Rhee: de benoeming via de PS bevindt zich in een overgangsfase; men tracht zoveel mogelijk op de actualiteit in te spelen.

In antwoord op ds. Van der Zwan: het aantal secundi is bewust beperkt gehouden, vanwege de omvang van het werk.

Ten aanzien van de vraag van ds. Groen: er is geëvalueerd, mede via een georganiseerde studiedag.

In antwoord op de vraag van ds. Peet stellen deputaten dat er te weinig besef van de blijvende plaats van Israël is én dat preken voor de Levensbron misschien niet helemaal representatief zijn voor de verkondiging.

Oud. Heystek krijgt als antwoord dat de commissie een middenpositie inneemt - men vermijdt aan de ene kant de vervangingstheologie en aan de andere kant vormen van idealisering.

Op de vraag van oud. Raven volgt dat beide participanten (GZB en CGK) verantwoordelijkheid dragen voor tekorten bij het CIS. Er was een begroot tekort van € 46.000; feitelijk bedroeg het tekort € 20.000. De totale lasten zijn nagenoeg gelijk gebleven.

Tweede ronde
Ds. Peet vraagt naar de schuldbelijdenis. Alle informatie daarover is te vinden op de website van kerk en Israël. Aan oud. Heystek wordt gezegd dat ‘Israëlisme’ niet zozeer tot het front van deputaten behoort, maar dat daar zeker eens naar gekeken kan worden.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten kerk en Israël met dank goed te keuren;
2. het aantal secundi terug te brengen tot drie algemene secundi;
3. deputaten te vragen bijzondere aandacht te geven aan het benaderen en ondersteunen van gemeenten ter bevordering van bezinning en activiteiten met betrekking tot Israël en jodendom;
4. deputaten op te dragen om zich in de komende periode verder te bezinnen op het onderwerp ‘Israël, land en staat’;
5. opnieuw deputaten te benoemen.
   De deputaten, evenals de aftredende broeders, worden hartelijk bedankt voor hun inzet. De broeders C.P. de Boer, A.D. Fokkema, C. de Jong, P.A.J. Pruijsers, C.J. Droger, A. Hoekman en M.W. Vrijhof nemen afscheid van het deputaatschap.

Artikel 60

Brief aan minister-president
Deputaten kerk en Israël hebben een brief opgesteld, gericht aan premier H.W.M. Schoof, in verband met de toenemende onrust in Amsterdam en het oplaaien van antisemitisme.

Ds. J.G. Schenau stelt in een ordeopmerking voor het voorstel eerst via commissie 2 te laten lopen, gezien de strekking van de inhoud. Ds. E.B. Renkema ondersteunt deze suggestie.

Op een vraag van ds. H. Peet of deze brief ook aan de Joodse gemeenschap verstuurd wordt, melden deputaten dat dat reeds het geval is.

De brief zal worden besproken in commissie 2 en mogelijk later in de week terugkeren op de agenda van de synode.

Artikel 61

Instructie NBV21
De preses stelt een instructie over de NBV21 (8.05) aan de orde met daarbij rapport 3 en 3a van commissie 3.

Oud. R.B.J. Naaktgeboren vraagt hoe besluitvoorstel 3 aan de kerken wordt gecommuniceerd. Ds. D. van der Wal antwoordt dat dit regulier via het besluitenboekje zal verlopen. Oud. Naaktgeboren vindt het belangrijk dat de criteria voor een goede vertaling duidelijk worden weergegeven. Er wordt geopperd om met dit doel een brochure te laten verschijnen, maar daar wordt door anderen het nut niet van ingezien. In de besluittekst zal daar iets over worden opgenomen. De commissie zal met een aangepast voorstel komen.

Artikel 62

Instructie kerkvisitatie door ouderlingen
De preses stelt instructie 8.04 van de classis Groningen inzake kerkvisitatie door ouderlingen met daarbij rapport 2 en 2a van commissie 8 aan de orde.
Er zijn geen vragen of opmerkingen vanuit de vergadering.

De generale synode
heeft kennisgenomen van
1. de instructie van PS van het Noorden op 9 juni 2023, betreffende de vraag hoe de werkdruk van predikanten kan worden verlicht door sommige taken door ervaren ouderlingen te kunnen laten invullen, waaronder kerkvisitatie;
2. het rapport van de commissie 8 betreffende deze instructie;
3. de bespreking ter vergadering;

constateert
1. dat de werkdruk van predikanten in de classis Groningen hoog is;
2. dat kerkvisitatie niet vaak genoeg kan worden gehouden vanwege de beperkte beschikbaarheid van predikanten;
3. dat sommige taken door ervaren ouderlingen kunnen worden ingevuld;
4. dat de kerkorde geen ruimte biedt om ouderlingen toe te staan kerkvisitaties zelfstandig uit te voeren;

overweegt
1. dat het toegestaan is dat een ervaren ouderling samen met een predikant op kerkvisitatie kan gaan;
2. dat de classis zelf bij uitzondering kan bepalen dat tijdelijk twee ouderlingen op kerkvisitatie kunnen gaan;
3. dat de classis ook andere oplossingen kan zoeken, zoals de frequentie van visitaties te verlagen, of het inschakelen van emerituspredikanten;
4. dat uitzonderingssituaties niet in een regel moeten vastgelegd worden;
5. dat het van belang blijft dat kerkvisitaties door de meest ervaren en bekwame dienaren des Woords gebeuren;

is van oordeel

1. dat de classis Groningen zelf met het oog op de nood van de werkdruk van haar predikanten tot een uitzondering op de bepaling van de kerkvisitatie kan besluiten, waarbij zij evenwel de predikanten moet blijven wijzen op het belang van kerkvisitatie en het feit dat dit bij het takenpakket van een predikant behoort;
2. dat de classis Groningen mogelijke andere oplossingen voor dit probleem kan zoeken, zoals het tijdelijk verlagen van de frequentie van de visitatie of het inschakelen van emerituspredikanten;

en besluit

1. de instructie van de PS van het Noorden van 9 juni 2023 betreffende de aanpassing van artikel 44 K.O. dat ook twee geschikte ouderlingen zelfstandig kerkvisitaties kunnen uitvoeren, niet over te nemen;
2. de PS van het Noorden en de classis Groningen hiervan op de hoogte te stellen.

Artikel 63

Rondvraag artikel 43 K.O.

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 64

Sluiting

Ds. M. Groen sluit de zittingsdag af door het lezen van Jozua 1:10-18. Aansluitend wordt Gezang 95 gezongen. De preses sluit de derde zittingsdag.

VIERDE ZITTING

woensdag 13 november 2024, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 65

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, laat Psalm 78:1 en 3 zingen, leest 2 Timotheüs 2:1-13 en gaat voor in gebed. Daarbij wordt Gods trouw benadrukt, ook wanneer wij zelf tekortschieten. Er wordt gebeden om wijsheid, fijngevoeligheid en geestelijke leiding in het spreken over de toekomst van het kerkverband.

Artikel 66

Appel-nominaal
Alle afgevaardigden zijn aanwezig.

Artikel 67

Comité-generaal

Artikel 68

Sluiting morgengedeelte
Oud. J. den Besten leest Jesaja 51:1-6, bidt voor de maaltijd en laat Psalm 145:5 zingen.
De preses schorst voor de maaltijd.

Artikel 69

Opening middaggedeelte
Ds. A.A.L. Aalderink leest Romeinen 12:9-16, dankt voor de maaltijd en laat zingen Psalm 25:4 en 6. De preses heropent de vergadering.

Artikel 70

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 71

Curatorium TUA
De preses stelt het rapport van het curatorium (9.02.01) aan de orde met rapport 2 en 2c van commissie 1. De aanwezige curatoren ds. L.A. den Butter, ds. H. Polinder en ds. C. Westerink worden hartelijk welkom geheten.
Het rapport wordt in bespreking gegeven.

Ds. J. Oosterbroek vraagt zich af of het curatorium als orgaan zoekende is naar en voldoende toegerust is voor zijn taak én of de omvang (aantal leden) niet te klein of juist te groot is. De behoefte aan heldere positionering en taakafbakening wordt daarbij genoemd.

Ds. H. Polinder nuanceert de term ‘zoekende’, maar geeft aan dat het werk en de taakopvatting van curatoren in de loop van de tijd wel veranderd zijn. Soms ontstaan tegenstrijdige verwachtingen, wat vraagt om duidelijke afstemming met andere organen. Hij benadrukte de noodzaak om helder te hebben waar curatoren verantwoordelijk voor zijn en hoe deze verantwoordelijkheid ook publiek verantwoord kan worden.

Wat betreft de omvang en de middelen van het curatorium, was de algemene teneur dat deze momenteel toereikend zijn. Het curatorium acht zich ‘goed geoutilleerd’ voor de uitvoering van zijn taken.

De synode besluit
1. de handelingen en het beleid van het curatorium goed te keuren;
2. deputaten studiefonds meer mogelijkheden te geven om admissiale studenten financieel te kunnen ondersteunen;
3. het reglement van deputaten studiefonds uit te breiden met de mogelijkheid om een financiële bijdrage te kunnen leveren aan het vicariaat en dit te doen met terugwerkende kracht tot 1 januari 2024;
4. opnieuw curatoren te benoemen.

Artikel 72

Comité-generaal

Artikel 73

Raad van toezicht TUA
De preses geeft het rapport van de raad van toezicht van de TUA (9.02.02) in bespreking met daarbij rapport 3a van commissie 1. Hij heet br. G. Wolters, zr. M.F.N. Pikart-van den Berg, br. A.J. Dorst, br. A.J. van der Wekken en ds. J. van Langevelde hartelijk welkom.
Er zijn in de vergadering geen vragen of opmerkingen.

De synode besluit
1. met dankbaarheid kennis te nemen van de voortgang van het werk van de raad van toezicht aan de TUA;
2. kennis te nemen van de evaluatie van de benoemingsprocedure hoogleraren en in te stemmen met het advies aan het CvB om de procedure aan te passen;
3. in te stemmen met de benoeming van prof. dr. M.J. Kater tot rector van de TUA met ingang van 1 januari 2023 en br. A.J. Dorst tot algemeen bestuurder, tevens voorzitter CvB, met ingang van 1 augustus 2022.

Artikel 74

College van bestuur TUA
De preses geeft het rapport van het college van bestuur (9.02.03) van de TUA in bespreking met daarbij rapport 3b van commissie 1. Hij heet br. A.J. Dorst van harte welkom.
Er zijn in de vergadering geen vragen of opmerkingen.

De synode besluit
1. de voorgestelde wijzigingen in het reglement TUA 2020 over te nemen;

2. in plaats van de genoemde term ‘ontvangen’ decharge te verlenen aan het curatorium, waarmee de generale synode de besluiten van het curatorium in dezen voor haar rekening neemt.

Artikel 75

Deputaten studiefonds
De preses geeft rapport 9.02.04 van deputaten studiefonds met daarbij rapport 4 en 4a van commissie 1 in bespreking. Hij heet de deputaten, br. A. Dijkhuizen, ds. J. Hoefnagel en br. R. Scherrenburg, van harte welkom.

In de bespreking vraagt oud. P. Raven naar de aflossingstermijn van de lening. Het zou goed zijn om de drie jaar na beëindiging van de studie nader te stipuleren.
Ds. F.W. van der Rhee vraagt, omdat er naar alle waarschijnlijkheid in toenemende mate gebruikgemaakt gaat worden van een vicariaat, of deputaten daar ook in financiële zin op anticiperen.

Namens deputaten antwoordt ds. Hoefnagel.
Op de vraag van oud. Raven antwoordt hij dat de voorwaarden voor het lenen goed zijn omschreven; nadere stipulatie is wat deputaten betreft niet nodig.
Ds. Hoefnagel antwoordt op de vraag van ds. Van der Rhee dat een vorm van vicariaat is voorgekomen en dat deputaten daar met het curatorium maatwerk geleverd hebben. Deputaten vragen de synode om ruimte om op dit punt nieuw beleid te maken.

Oud. Raven dient een amendement in om bij lemma 3 de frase ‘in samenwerking met deputaten financiële zaken’ toe te voegen. Dit amendement wordt gesteund.
Ds. Van der Rhee dient een amendement in. Hij wil bij lemma 3 de volgende zin toevoegen: ‘en daarbij bijzondere aandacht te geven aan studenten die hun studie afgerond hebben of afronden, maar vanwege het doorlopen van een admissiaal traject nog niet beroepbaar gesteld kunnen worden in de kerken’. Dit amendement wordt gesteund.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de voorgestelde wijzigingen in de regeling studiefonds en voorgestelde aanpassingen van de bijdragen, zoals uitgewerkt in de conceptregeling studiefonds 2024-2027 en in de bijlage bij art. 9 van de regeling, over te nemen met inachtneming van de nog door te voeren correctie van de artikelen 3.1 en 7.3, en onder voorbehoud van de weging door de synode van de uitkomst van onderstaand voorstel en onderzoek;
3. gedurende deze synode een onderzoek te doen in samenwerking met deputaten financiële zaken naar een mogelijke verbetering van de gestelde condities in de regeling, teneinde de admissiale studenten (en toekomstige predikanten) financieel te ontzorgen en daarbij bijzondere aandacht te geven aan studenten die hun studie afgerond hebben of afronden, maar vanwege het doorlopen van een admissiaal traject nog niet beroepbaar gesteld kunnen worden in de kerken;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 76

Schorsing en maaltijd
De preses schorst de vergadering voor overleg en de maaltijd vindt plaats.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 13 november 2024, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 77

Heropening avondgedeelte
Ds. R.G. den Hertog leest Psalm 146, laat Gezang 2:1, 2 en 7 zingen en gaat voor in gebed. Hij dankt voor de maaltijd. De preses heropent de vergadering.

Artikel 78

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 79

Deputaten geestelijke verzorging van de varenden
De preses stelt het rapport van deputaten geestelijke verzorging van de varenden (9.09) met rapport 1 en 1a van commissie 2 aan de orde. Hij heet de deputaten hartelijk welkom: br. M.H. Baan, ds. J. Breman, ds. W.J.A. Ester, br. W. Mol en ds. W.W. Nijdam.
Ds. H. van der Ham maakt van de gelegenheid gebruik om de synode toe te spreken en zijn nieuwste boek aan het moderamen te overhandigen.
In de bespreking wordt gevraagd per wanneer het deputaatschap opgeheven wordt en wat er met de brief van de kerk van Biezelinge gedaan wordt.
Geantwoord wordt dat het deputaatschap per 31 december 2024 opgeheven zal worden. Op het verzoek van de kerk van Biezelinge kan niet worden ingegaan.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten geestelijke verzorging van de varenden goed te keuren;
2. het deputaatschap geestelijke verzorging van de varenden per 31 december 2024 op te heffen;
3. te antwoorden aan de kerkenraad van Biezelinge dat op hun verzoek niet wordt ingegaan.

Artikel 80

Geestelijke verzorging van de militairen
De preses stelt het rapport van deputaten geestelijke verzorging van de militairen (9.10) aan de orde met het daarbij rapport 2 en 2a van commissie 2. Hij heet de deputaten, ds. S. Griffioen en br. A.J. van Limbeek, van harte welkom.

Ds. W.J. van Gent vraagt of in het geval het deputaatschap contact met de overheid opgeheven wordt er bij deputaten geestelijke verzorging van de militairen bereidheid zou zijn om onderdak te bieden aan de predikanten die in het justitiepastoraat werkzaam zijn of bij de politie. Ergens moet er rugdekking gegeven worden aan een dergelijke predikant.

Namens deputaten antwoordt ds. Griffioen dat dit werk, als er geen ander deputaatschap voor beschikbaar is, kan worden ondergebracht bij deputaten geestelijke verzorging van de militairen. Justitiepredikanten vallen onder het CIO-J, daarom moet het in het besluit niet over justitie gaan, maar alleen over de politie.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten geestelijke verzorging van de militairen onder dank goed te keuren;
2. deputaten te verzoeken om bij eventuele opheffing van het deputaatschap contact met de overheid de zorg voor de geestelijke verzorgers bij de politie op zich te nemen;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 81

Deputaten pastoraat in de gezondheidszorg
De preses stelt het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg (9.12) aan de orde met daarbij rapport 5 en 5a van commissie 3. Hij heet de deputaten, zr. J. Overeem-Prins en br. L. Stoter, van harte welkom.

Oud. P. Raven vraagt of de nieuwe samenwerkingsovereenkomst langs het LKB gegaan is om doorgerekend te worden inzake de financiële consequenties.
Ds. R. Bikker vraagt naar de mogelijkheden om gesubsidieerd een doventolk in te kunnen zetten.

Br. L. Stoter antwoordt namens deputaten. De nieuwe samenwerkingsovereenkomst is via de penningmeester naar het LKB gegaan. Ds. A.C. van der Wekken vult aan dat de samenwerkingsovereenkomst alleen gaat over samenwerken. Er zijn geen financiële gevolgen voor de CGK.
Wat betreft subsidie voor dove gemeenteleden: elk doof lid kan een aanvraag doen voor een doventolk, die zal dan gehonoreerd worden als er tenminste een tolk voorhanden is.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de vernieuwde instructie goed te keuren;
3. de vernieuwde samenwerkingsovereenkomst IDP te ondertekenen;
4. opnieuw deputaten te benoemen;
5. de naam van het deputaatschap te wijzigen in: ‘deputaten gezondheidszorg en doven-pastoraat’.

Artikel 82

Comité-generaal

Artikel 83

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 84

Sluiting
Oud. T. Meijboom leest Jesaja 40, gaat voor in dankgebed en laat zingen uit de Avondzang:1, 2 en 3. De preses sluit de vierde zittingsdag.

VIJFDE ZITTING

donderdag 14 november 2024, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 85

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, laat Schriftberijming 2:1, 4 en 5 zingen, leest 1 Kronieken 29:10-19 en gaat voor in gebed.

Artikel 86

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 87

Deputaten diaconaat
De preses stelt het rapport van deputaten diaconaat aan de orde (9.13) met daarbij rapport 1 en 1a van commissie 5.
De deputaten br. C.J. Hooglander, br. L. Hubregtse, br. A. Heystek en ds. E.J. van der Linde worden hartelijk welkom geheten.

Namens deputaten diaconaat houdt ds. Van der Linde een presentatie over het diaconale werk in Nederland en daarbuiten. De vergadering neemt daar met dankbaarheid kennis van.

Ds. J. Oosterbroek spreekt zijn waardering uit voor het werk van de deputaten. Hij stelt vragen over de algemene kosten (€ 100.000 per jaar) en de reden waarom de omslag niet is verlaagd, zoals eerder was gesuggereerd. Ook vraagt hij of het reëel is om te stellen dat alle giften één-op-één kunnen worden doorgegeven. Tot slot pleit hij voor meer diaconale samenwerking, zeker gezien de krimp van de kerk.

Ds. R. Bikker vraagt of jeugddiaconaat niet onder een apart deputaatschap zou moeten vallen.

Ds. H. Peet pleit voor verlaging van de overheadkosten van 20% naar 10%.

Ds. J.R. Bulten vraagt naar samenvoeging van deputaatschappen en de rol van CDC's en CDV’s.

Oud. W. Hijmissen wijst op de noodzaak van een kleiner budget.

Reactie van commissie en deputaten
De rapporteur ds. W.E. Klaver geeft aan dat er niet specifiek over verlaging van de minimumbijdrage is gesproken. Hij waarschuwt voor een te positief beeld van directe giften: zonder duidelijke structuur raken deputaten overbodig.

Oud. Heystek meldt samenwerking met evangelisatie en zending, waarover nog voorstellen volgen. Br. Hubregtse verwijst naar het LKB-rapport dat nog besproken wordt. Deputaten benadrukken het belang van diaconaal gemeente-zijn, inclusief jeugddiaconaat, en het werken naar classicale diaconale vergaderingen.

Ds. Van der Linde licht het principe van getrapte communicatie toe: via diaconieën om ook zo het principe van doorgeven te belichamen.
Oud. Hijmissen dient een amendement in: ‘Deputaten op te dragen de bezinning op jeugddiaconaat als een van de speerpunten van hun werk te maken en blijvend aandacht te hebben voor jeugddiaconaat’.
Er is steun voor dit amendement.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. het visiestuk (bijlage 7.3) van deputaten goed te keuren en deputaten op te dragen een beleidsplan te formuleren;
3. deputaten op te dragen de bezinning op jeugddiaconaat als één van de speerpunten van hun werk te maken en blijvend aandacht te hebben voor jeugddiaconaat;
4. deputaten op te dragen zich verder te bezinnen op andere wegen waarlangs voorlichting, toerusting en adviezen gegeven kunnen worden via classes;
5. deputaten opdracht te geven de bezinning voort te zetten omtrent de ontwikkeling dat diaconieën minder oog lijken te hebben voor de projecten die via het deputaatschap lopen;
6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op het aantal deputaten dat nodig is voor het deputaatschap;
7. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 88

Deputaten eredienst
De preses stelt het rapport van deputaten eredienst aan de orde (9.24) met daarbij rapport 6 en 6a van commissie 3.

Ds. A.A.L. Aalderink, br. D. Bal en ds. M. Groen worden als deputaten welkom geheten.
De rapporteur heeft geen aanvullende opmerkingen. Het rapport wordt in bespreking gegeven.

Oud. A.S. Bil vraagt of de commissie geen gelaagdheid in besluiten ziet, of dat die er daadwerkelijk niet is.

Ds. P.A. Kok wil opheldering over de opmerking dat de synode zich ook buiten de kerkorde moet uitspreken over besluiten.

Oud. P. Raven sluit zich daarbij aan; vraagt aandacht voor rechtskracht van synodale besluiten.

Ds. J. Nutma vraagt naar de status van de inventarisatie van landelijke bindende regels.

Ds. J.R. Bulten stelt voor om gespreksvragen toe te voegen aan de brochures.

Ds. J. Oosterbroek vraagt wat de brochures concreet teweeg hebben gebracht en pleit voor samenvoeging van de website van deputaten met de CGK-website.

Namens de commissie reageert ds. D. van der Wal
Er is volgens artikel 31 van de kerkorde geen sprake van gelaagdheid. Alle besluiten zijn bindend tenzij strijdig met Schrift of kerkorde. De commissie onderstreept de noodzaak om de status van oude synodale uitspraken te verduidelijken.

Namens deputaten antwoordt ds. Groen dat deputaten openstaan voor integratie met de CGK-website. Gespreksvragen zijn niet standaard toegevoegd aan de brochures vanwege de verschillen tussen gemeenten, maar er is wel ondersteuning beschikbaar. Deputaten ontvangen weinig directe feedback op de brochures. Tegelijk blijkt er wel veel belangstelling voor te zijn: van de gedrukte brochures zijn nog maar enkele exemplaren beschikbaar en de brochures zijn veel gedownload.
Br. Bal vult aan dat er onduidelijkheid is over de kerkrechtelijke status van erediensten zonder zang of avondmaal, zoals tijdens corona. De kerkorde geeft hierover geen antwoord.
Deputaten willen daarom alle synodale uitspraken over eredienst verzamelen en aan de synode van 2027 aanbieden, met een voorstel over hun rechtsgeldigheid.
Dit roept in de vergadering reactie op. Oud. Hijmissen stelt voor dat deputaten niet alleen inventariseren, maar ook adviseren over het wel of niet behouden van besluiten. Oud. W. Zeeders wijst erop dat dit type onderzoek ook elders wenselijk zou zijn (bijv. bij deputaten Kerkorde). Oud. Raven waarschuwt dat rechtsgeldige besluiten pas na formele intrekking door de synode hun kracht verliezen.

Dit leidt tot het indienen van het volgende amendement: **‘**Deputaten opdracht te geven om alle synodale uitspraken over de eredienst te verzamelen en aan de generale synode van 2027 aan te bieden, met een voorstel welke besluiten nog rechtsgeldig zouden moeten blijven en welke niet’. De commissie neemt dit voorstel over.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten opdracht te geven om alle synodale uitspraken over de eredienst te verzamelen en aan de generale synode van 2027 aan te bieden met een voorstel welke besluiten nog rechtsgeldig zouden moeten blijven en welke niet;
4. deputaten opdracht te geven om beschikbaar te zijn voor advies en als vraagbaak te dienen ten aanzien van het onderwerp eredienst; daartoe ook de website bij te houden;
5. deputaten opdracht te geven om de plaatselijke gemeenten van dienst te zijn bij de verdere toepassing van de brochures. Daarbij kan gedacht worden aan het faciliteren van het onderlinge gesprek binnen de gemeente, het meewerken aan een gemeenteavond of adviseren bij (beleids)keuzes;
6. deputaten door middel van een afvaardiging permanent lid te maken van de regiegroep crisis.

Artikel 89

NBV21 *(vervolg van artikel 61)*
De preses stelt de instructie over het vrijgeven van de NBV21 aan de orde. Er zou een nader onderzoek plaatsvinden naar de vertaalprincipes in de acta van 2007, maar die blijken daar niet in te staan.

Ds. J.G. Schenau stelt daarom voor om het commissievoorstel te wijzigen en toe te voegen bij van oordeel 5 ‘op het blijvende belang waarvan de synode van 2007 de kerken terecht wijst’. Dit voorstel wordt gesteund.

Oud. R.B.J. Naaktgeboren spreekt een stemverklaring uit tegen dit voorstel.

De generale synode
heeft kennisgenomen van
1. de instructie van de classis Amersfoort, d.d. 24 mei 2023;
2. het rapport van de door haar ingestelde commissie;

heeft gehoord
de bespreking tijdens de vergadering;

constateert
1. dat in oktober 2021 een grondige revisie van de NBV uit 2004 is verschenen;
2. dat in deze revisie vele wijzigingen zijn aangebracht t.o.v. de versie uit 2004 (in 28% van de teksten, inclusief eerbiedshoofdletters in 41% van de teksten);
3. dat in het boek 'NBV21: De vertaalmethode toegelicht' toelichting wordt gegeven op de revisie van de NBV2004;

overweegt
1. dat de GS van 2007 het gebruik van de NBV2004 in de eredienst met redenen omkleed met klem heeft ontraden;
2. dat dezelfde GS een studiedeputaatschap instelde om o.a. een positief-kritische bijdrage te leveren aan het proces van revisie van de NBV2004;
3. dat een deel van de kerken de NBV2004 ondanks de ontrading toch is gaan gebruiken in de eredienst;
4. dat de commissie van de classis een voldoende onderbouwde vergelijking heeft gemaakt tussen de NBV21 en het rapport van deputaten uit 2007;

is van oordeel
1. dat aan een behoorlijk deel van de bezwaren van de GS van 2007 in de revisie van de NBV2004 tegemoet is gekomen, zoals grotere concordantie, minder onnodig vrije of ingevulde vertalingen, meer oog voor de verbinding tussen OT en NT, het verdwijnen van de inleidingen op de Bijbelboeken (in versies met het oog op kerkelijk gebruik), het gebruik van eerbiedhoofdletters voor het verwijzen naar God en de vertaling van verschillende belangrijke teksten (zoals het begrip 'rechtvaardiging' en het begrippenpaar 'vlees - Geest' bij Paulus), zoals blijkt uit het rapport van de classicale commissie;
2. dat andere genoemde bezwaren blijven bestaan, zoals het principe dat vertalen aan de theologie voorafgaat, de wijze waarop de apocriefen zijn opgenomen en de weergave van de Godsnaam;
3. dat bij het gebruik van een Bijbelvertaling (zeker in de eredienst) naast verstaanbaarheid ook de herkenbaarheid van Bijbelse kernwoorden en aansluiting bij de traditie mogen meewegen;
4. dat de NBV21 als geheel een aanzienlijke verbetering is t.o.v. de NBV2004;

is voorts van oordeel
1. dat alles afwegende de NBV21 voldoet aan de algemene normen voor een Bijbelvertaling, op het blijvende belang waarvan de synode van 2007 de kerken terecht wijst, en dat de NBV21 een genoegzaam betrouwbare vertaling is van het Woord van God om deze vrij te geven voor kerkelijk gebruik;

en besluit
1. de NBV21 vrij te geven voor kerkelijk gebruik;
2. kerken die de NBV2004 gebruiken aan te sporen de NBV21 te gaan gebruiken in plaats van de NBV2004.

Artikel 90

Instructie mentoraat beginnende predikanten
Aangezien de preses onderdeel is van de PS van het Oosten en deze PS de instructie heeft ingestuurd, draagt hij de leiding over aan de assessor, ds. A. van der Zwan. Hij stelt instructie 8.07 aan de orde met daarbij rapport 1 en 1a van commissie 1.

Oud. J. Mauritz merkt op dat de kosten van het mentoraat nogal onevenredig over de verschillende particuliere synodes verdeeld zijn. Hij deelt mee dat daar later in de synode een voorstel ligt met betrekking tot dit onderwerp.

Ds. A.A.L. Aalderink vraagt of het mogelijk is om bij de toewijzing van een mentor en mentorant ook naar de afstand in kilometers te kijken, zeker als de organisatie bij een landelijk gremium komt te liggen. Soms zijn de reiskosten namelijk vrij hoog.

Namens de commissie antwoordt ds. H. Carlier dat steunpunt kerkenwerk dit organiseert en dat zij zoveel als mogelijk op zoek gaan naar een goede match. Het voorstel van br. Mauritz komt later in de vergadering nog aan de orde en staat niet in de weg om nu het besluit over deze instructie te nemen.

De synode
heeft kennisgenomen van
de instructie van de particuliere synode van het Oosten d.d. 10 juni 2023 inzake mentoraat voor beginnende predikanten;

heeft gehoord
de bespreking in de vergadering van de generale synode d.d. 14 november 2024,

constateert
1. dat de commissie mentoraat aangeeft dat niet elke mentor nog behoort tot de particuliere synode waardoor hij werd voorgedragen;
2. dat de particuliere synode waartoe de classis van de mentor behoort een dergelijke verandering blijkbaar niet (altijd) doorgeeft aan de particuliere synode waar hij komt werken;
3. dat het steunpunt Kerk*en*Werk zich bij de toewijzing van mentoren niet aan de grenzen van de particuliere synodes houdt;

overweegt
dat de werkzaamheden van de particuliere synodes zijn teruggebracht;

is van oordeel
dat de argumenten van de commissie mentoraat valide zijn;

en besluit
een landelijke commissie mentoraat voor beginnende predikanten in te stellen en daarmee de commissies mentoraat in de particuliere synodes op te heffen, en van dat laatste kennis te geven aan de particuliere synodes en de betreffende commissies.

De assessor draagt de leiding van de vergadering weer over aan de preses.

Artikel 91

Instructie classis Apeldoorn inzake visiedocument homoseksualiteit
De preses geeft instructie 8.08 met daarbij rapport 4 van commissie 3 in bespreking.

Oud. A. Heystek vraagt wat de verandering in het visiedocument betekent voor de bestaande brochures, moeten die allemaal aangepast of opnieuw gedrukt worden?

Ds. W.J. van Gent vraagt naar de consequenties van het aannemen van deze wijziging voor het totale besluit. Gaat dat tot een ander besluit leiden?

De commissie antwoordt bij monde van ds. H. Carlier. Een inlegvel zou een mogelijkheid zijn, de beheerder van de digitale bestanden zal op de hoogte worden gebracht.
Deze aanpassing heeft geen gevolgen voor het totale besluit.

De generale synode
heeft kennisgenomen van
1. de instructie van de classis Apeldoorn met verzoek tot aanpassing van een zinsnede van het visiedocument 'Homoseksualiteit en homoseksuele relaties' uit 2013;
2. het rapport van de door haar ingestelde commissie;

heeft gehoord
de bespreking tijdens de vergadering;

overweegt
1. dat het woord *epithumia* in verreweg de meeste gevallen in het Nieuwe Testament negatief gebruikt wordt;
2. dat er daarnaast ook twee voorbeelden zijn (Luk. 22:15 en 1 Tim. 3:1) waarin *epithumia* een positieve betekenis heeft;

is van oordeel
1. dat het woord *epithumia,* hoewel overwegend, toch niet uitsluitend negatief gebruikt wordt in het Nieuwe Testament;
2. dat daarom de betreffende zinsnede in het visiedocument aangepast dient te worden;

en besluit
1. de instructie over te nemen;
2. de desbetreffende zin in het visiedocument aan te passen naar:
   'Alhoewel bij Paulus en de rest van het Nieuwe Testament het woord epithumia een neutrale uiting of een goed verlangen kan aanduiden, duidt epithumia in de meeste gevallen op ongeordende verlangens';
3. van dit besluit kennis te geven aan de classis Apeldoorn.

Artikel 92

Instructie classis Rotterdam inzake genderdysforie
De preses stelt de instructie van de classis Rotterdam (8.03) aan de orde met daarbij de rapporten 2 en 2a van commissie 3.
In de bespreking komt naar voren dat niet alleen genderdysforie maar ook aanverwante thema's als ‘intersekse’ meegenomen zouden moeten worden. Verschillende sprekers wijzen erop dat er al heel veel materiaal is over dit onderwerp, ook vanuit gereformeerd perspectief. Een eigen studiecommissie benoemen wordt daarom als onnodig ervaren.
Een voorstel wordt gedaan om deputaten pastoraat in de gezondheidszorg de opdracht te geven om bestaand materiaal te bundelen en voor de kerken vindbaar te maken.

De commissie neemt alle suggesties mee en komt later met een nieuw voorstel.

Artikel 93

Sluiting morgengedeelte
Diaken J. Jurg leest 1 Petrus 4:8-11, gaat voor in gebed en laat aansluitend zingen uit Psalm 72. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

donderdag 14 november 2024, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 94

Opening middaggedeelte
Ds. H.C. Bezemer leest Psalm 93, laat Psalm 93:4 zingen en dankt voor de maaltijd. De preses heropent de vergadering.

Artikel 95

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering. Ds. H. Peet komt iets later.

Artikel 96

Deputaten emeritikas *(vervolg van artikel 46)*
De preses stelt het rapport van deputaten emeritikas (9.06) aan de orde met rapport 3 en 3a van commissie 6. De aanwezige deputaten emeritikas br. I. Bos, br. M.N. den Harder, ds. N. Vennik en br. A.J. de Vuijst worden hartelijk welkom geheten.

Tijdens de tweede ronde van de bespreking over de emeritikas voeren oud. P. Raven, oud. W. Hijmissen en ds. E.B. Renkema het woord met vragen en opmerkingen.

Oud. Raven wijst erop dat veel kerken zich onvoldoende bewust zijn van hun financiële verplichtingen jegens emeritipredikanten bij een mogelijk vertrek uit het kerkverband. Hij stelt voor dat dit wordt opgenomen in een brochure. Verder vraagt hij naar de kosten van de hersteloperaties en wijst hij op de mogelijkheid van een derde loonsanctiejaar, wat gevolgen

kan hebben voor uitkeringen. Tot slot pleit hij voor nieuw onderzoek naar de hoogte van traktementen, omdat het gevoel leeft dat de uitkeringen aan emeriti bescheiden zijn.
De commissie zegt toe dat het advies aan kerken zal worden meegenomen in de brochure. De vraag over de kosten van hersteloperaties moet aan de deputaten worden doorgegeven.

Oud. Hijmissen stelt dat er in de wandelgangen druk wordt uitgeoefend op samenwerkingsgemeenten om zich aan te sluiten bij de NGK, iets wat hij als pijnlijk ervaart. Verder vraagt hij duidelijkheid over de situatie waarin een kerk bij uittreding alsnog een rekening krijgt van de emeritikas.

Ds. Renkema sluit daarbij aan en stelt vragen bij voorstel tot besluit 11. Hij vindt dat de generale synode geen uitspraken kan doen over wat een plaatselijke kerk moet erkennen. Hij stelt voor om de formulering te wijzigen naar een verzoekvorm.

Br. De Vuijst reageert namens deputaten. De emeritikas is een solidariteitskas en geen pensioenfonds; kerken dragen bij voor het geheel, niet specifiek voor hun eigen predikant. Hersteloperaties kunnen volgens schattingen tientallen miljoenen kosten, afhankelijk van economische aannames. De uitkeringen zijn niet meer gekoppeld aan traktementen, maar aan de indexatie van PFZW. Over de verplichtingen bij uittreding wordt het onderscheid gemaakt tussen vrijwillig vertrek (waarbij een claim verdedigbaar kan zijn) en royement (waarbij dat niet gepast is). De aangepaste formulering van besluit 11, waarin wordt gezegd dat kerken bij vertrek ‘een schuld hebben aan de emeritikas’, vindt brede steun. De term ‘in herinnering brengen’ wordt gekozen om het kerkordelijk correcte karakter van de verplichting te benadrukken.

Tot slot wijst ds. H. Carlier op het belang van het solidariteitsbeginsel: ook kerken zonder eigen emeritus dragen bij aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de titel van art. 13 K.O. te wijzigen in: ‘Emeritaat en arbeidsongeschiktheid’;
3. art. 13 lid 4g: het tussen haakjes gestelde (dat is: of een deeltijdwerkuitkering indien passende arbeid wordt voortgezet) te laten vervallen;
4. art. 13 lid 5c te laten vervallen;
5. deputaten toestemming te geven hertrouwde weduwen erop te attenderen dat de uitkering uit de emeritikas als gift kan worden geretourneerd als die uitkering overbodig is;
6. deputaten toestemming te geven weduwen die in het verleden werden gekort wegens hertrouwen, te berichten dat zij opnieuw in aanmerking komen voor die uitkering, maar niet met terugwerkende kracht;
7. nieuw lid 6 toe te voegen aan art. 13 K.O.
   ‘Echtscheiding. Als onverhoopt sprake is van echtscheiding gelden de volgende uitgangspunten:
   6a. De regeling rond echtscheiding zal voor de emeritikas geen extra kosten met zich meebrengen;
   6b. Er wordt rekening gehouden met de lengte van de huwelijkse periode en met de afspraken die bij de echtscheiding zijn gemaakt over de verdeling van pensioen-/emeritusuitkering. Als die niet formeel en schriftelijk zijn vastgelegd dan geldt 50% voor de predikant en 50% voor zijn ex-vrouw;
   6c. als er sprake is van meerdere echtscheidingen bij een bepaalde predikant dan zullen latere echtscheidingen geen invloed hebben op de uitkering van de vrouw van wie hij eerder gescheiden is’;

8. oud lid 6 wordt lid 7;
9. bijlage 1.7 K.O. na verwerking van het genomen besluit over de AOV bijlage B uit het rapport van deputaten emeritikas opnieuw vast te stellen, echter met de volgende amendementen: Aan het begin van artikel 9 in te voegen de volgende zinnen: 'Voor predikanten die zijn opgenomen in de collectieve AOV voor CGK-predikanten gelden de uitkeringen, voorwaarden en andere bepalingen zoals opgenomen in de overeenkomst tussen de emeritikas en de verzekeringsmaatschappij. Voor predikanten die een arbeidscontract hebben (bijvoorbeeld wegens art. 6 K.O.) waarbij in een AOV wordt voorzien, gelden de bepalingen die bij dat arbeidscontract horen. Voor overige predikanten (bijvoorbeeld zij die in 2024 al arbeidsongeschikt waren) gelden de volgende afspraken:
   deputaten opdracht te geven te onderzoeken of de betaling van uitkeringen kan worden geborgd door inkoop van oude rechten of door het verzamelen van voldoende vermogen voor een kapitaal-dekkend-systeem en daarover voorstellen te doen aan de volgende generale synode. Die voorstellen dienen dan uit te gaan van de kerkelijke situatie (zoals ledenaantallen) van 1 januari 2024';
10. de kerken in herinnering te brengen dat plaatselijke kerken die om wat voor reden dan ook besluiten het kerkverband te verlaten op het moment van verlaten een schuld hebben aan de emeritikas;
11. deputaten opdracht te geven om een beknopte beschrijving te maken van de emeritikas in relatie tot het PfZW waarin duidelijk moet worden gemaakt waarom er (nog steeds) een minimumbijdrage voor de emeritikas nodig is en deze beschrijving aan alle kerken toe te sturen;
12. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 97

Vertrouwenscommissie predikanten (VCP)
De preses stelt het rapport van de vertrouwenscommissie predikanten (9.26) aan de orde met rapport 7 en 7a van commissie 3. De aanwezige deputaten oud. T. van Staveren en br. L. Stoter worden hartelijk welkom geheten.

Het rapport wordt in bespreking gegeven.

- Oud. P. Raven wijst op arbeidsrechtelijke consequenties van het voorstel om kandidaten in hun eerste jaar in loondienst te nemen bij een gemeente voorafgaand aan beroepbaarstelling.
- Oud. W. Hijmissen vraagt hoe voorstellen de TUA bereiken en uit kritiek op de formulering van een 40-urige werkweek voor predikanten.
- Ds. P.A. Kok vraagt aandacht voor de maakbaarheidsveronderstelling in het rapport en bepleit betere toerusting van kerkenraden.
- Ds. E.B. Renkema stelt kritische vragen over de feitelijke onderbouwing van het rapport, m.n. over het functioneren van het mentoraat en de rol van de TUA.
- Ds. J. Nutma doet een voorstel voor het ontwikkelen van verplichte nascholing voor beginnende predikanten en evangelisten, op basis van het rapport en bredere contextuele ontwikkelingen.
- Ds. R. Bikker uit zijn zorgen over de feitelijke juistheid van uitspraken over de TUA en het gebrek aan directe communicatie met het curatorium.
- Ds. M. Groen vraagt aandacht voor betere samenwerking tussen de verschillende gremia die betrokken zijn bij begeleiding en bemiddeling.

- Ds. H. Carlier wijst op het belang van toerusting van kerkenraden in hun rol bij de begeleiding van jonge predikanten.

Namens de VCP geeft br. Stoter een toelichting. De commissie komt pas in beeld bij ernstige spanningen tussen predikant en kerkenraad. Daarbij blijkt geregeld:
- dat het mentoraat formeel wel gevolgd wordt, maar inhoudelijk nauwelijks bekend is bij kerkenraden;
- dat kerkenraden vaak onvoldoende deskundig zijn in de begeleiding van predikanten;
- dat beginnende predikanten soms onvoldoende praktisch zijn toegerust, wat o.a. te maken kan hebben met beperkte stage-ervaring vanuit de TUA.

De commissie bepleit overweging van een praktijkjaar na afronding van de studie, met voorkeur voor plaatsing in een vacante gemeente. De VCP erkent dat zij hierover tot nu toe weinig contact had met de TUA.

In de derde ronde stelt ds. Renkema (namens commissie 3) voor om ‘de VCP op te dragen in overleg te treden met de TUA en het curatorium over de vorming van predikanten’.
Ds. Nutma stelt voor dat commissie 1 de opdracht krijgt om een voorstel te ontwikkelen voor verplichte nascholing van beginnende predikanten en evangelisten, in samenspraak met de TUA, het curatorium, het college van bestuur en de VCP. Daarbij moet ook betrokken worden:
1. het rapport *Kerk in zendingssituatie* (9.38);
2. de suggestie voor een vicariaatsjaar uit het rapport van de VCP;
3. begeleiding door kerkenraden en de rol van de classes.

Ds. Van der Ree stelt voor om ‘de VCP op te dragen contact te zoeken met het Steunpunt Kerk*enw*erk om zich te laten informeren over de actuele praktijk van het mentoraat’.
Alle voorstellen worden aangenomen, waarbij commissie 1 de opdracht krijgt het voorstel over verplichte nascholing verder uit te werken en later tijdens de synode te rapporteren.

De synode besluit
1. de handelingen van de vertrouwenscommissie predikanten goed te keuren;
2. opnieuw een vertrouwenscommissie predikanten te benoemen bestaande uit veldwerkers en adviserende leden;
3. voor deze leden en adviserende leden secundi te benoemen;
4. de leden op te dragen: predikanten en/of kerkenraden op hun verzoek of op verzoek van kerkvisitatoren/classes pastorale bijstand te verlenen en advies te geven;
5. de adviserende leden op te dragen de andere leden met hun deskundigheid terzijde te staan bij de onder 3 vermelde taak;
6. de commissie op te dragen verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode 2027;
7. opnieuw uit te spreken dat de vertrouwenscommissie verantwoording schuldig is aan de generale synode en niet aan andere kerkelijke vergaderingen, waarbij - indien nodig - vertrouwelijke informatie uitsluitend wordt gegeven aan het moderamen van de synode;
8. de vertrouwenscommissie op te dragen in contact te treden met de TUA en het curatorium om met hen samen door te spreken over de vorming van predikanten;
9. de vertrouwenscommissie op te dragen om in contact te treden met steunpunt Kerk*en*werk om zich te laten informeren over de praktijk van het mentoraat.

Er wordt waardering uitgesproken voor het werk van voormalige leden van de VCP, waaronder ds. D. Quant en ds. C. Westerink. De zitting wordt afgesloten met dank aan de inbreng van de commissieleden.

Artikel 98

Commissie seksueel misbruik
De preses stelt het rapport van de commissie seksueel misbruik (9.27) aan de orde met rapport 8 en 8a van commissie 3. Oud. A. Heystek wordt welkom geheten als commissielid.
Tijdens de bespreking van rapport 9.27 van de commissie seksueel misbruik wordt vooral gesproken over het functioneren van vertrouwenspersonen binnen de kerken.

Oud. P. Raven uit zijn zorgen over het gebruik van interne vertrouwenspersonen in kleine gemeenten. Omdat iedereen elkaar kent, ligt de drempel hoog om misbruik te melden. Hij pleit daarom voor het aanstellen van externe vertrouwenspersonen.

Ds. W.J. van Gent stelt vragen over de procedure rond attestaties. Hij wijst op de risico's als mensen met een beladen verleden eenvoudig kunnen overstappen naar een andere kerk.

Oud. J. Mauritz vraagt naar de functie van de bijlagen bij het rapport over het voorkomen van misbruik door herplaatsing van daders. Hij mist daarin concrete voorstellen.

Namens de commissie geeft ds. D. van der Wal aan dat het vermelden van vertrouwenspersonen in het Jaarboek bedoeld is om hun bereikbaarheid te vergroten.
Oud. Heystek voegt toe dat dit al deels gebeurt en dat men werkt aan digitale vermelding. Hij benadrukt dat zowel interne als externe vertrouwenspersonen waardevol kunnen zijn, afhankelijk van de situatie.

De commissie verwijst naar een notitie van mw. Van Harten-Tip over het meegeven van waarschuwingen via attestaties. Volgens oud. Heystek is dat in de praktijk lastig, omdat daders zich vaak onttrekken aan het kerkverband. De commissie werkt aan verdere oplossingen.
Het voorstel van oud. Raven om kerken actief aan te sporen tot het aanstellen van externe vertrouwenspersonen leidt tot discussie.

Ds. R. Bikker stelt een alternatief voor: kerken en classes wijzen op de mogelijkheid om vertrouwenspersonen uit aanpalende gemeenten in te zetten als externe vertrouwenspersoon. Dit voorstel wordt breed gesteund.

Tot slot benadrukt oud. Heystek de preventieve taak van vertrouwenspersonen binnen gemeenten. Ze zijn niet alleen aanspreekpunt bij incidenten, maar ook belangrijk voor het creëren van een veilige omgeving.

De synode besluit
1. goedkeuring te verlenen aan de door de commissie verrichte werkzaamheden;
2. de commissie opdracht te geven kerken en classes op de mogelijkheid te wijzen dat vertrouwenspersonen in aanpalende gemeenten kunnen worden ingezet als externe vertrouwenspersoon;
3. opnieuw commissieleden te benoemen.

De preses spreekt de wens uit dat de commissie weinig werk zal hoeven verrichten. Tegelijkertijd wenst hij haar sterkte toe voor het geval haar interventie nodig blijkt te zijn.

Artikel 99

Taakgroep homoseksualiteit en homoseksuele relaties
De preses stelt het rapport van de taakgroep homoseksualiteit en homoseksuele relaties aan de orde (9.31) met rapport 9 van commissie 3. Ds. C. Westerink en oud. A. Heystek worden hartelijk welkom geheten.
Vanuit de vergadering zijn er geen vragen. De preses vraagt zich af hoe de kerken weten dat ook na het opheffen van de taakgroep oud. Heystek beschikbaar blijft voor advies. Hij stelt het volgende amendement voor: 'in het Jaarboek te vermelden dat ouderling Heystek beschikbaar is voor vragen over dit onderwerp en bij het vormen van beleid'. Dit amendement wordt breed gesteund.

De synode besluit
1. goedkeuring te geven aan het werk van de taakgroep in de achterliggende periode;
2. de taakgroep op te heffen;
3. in het Jaarboek te vermelden dat br. A. Heystek beschikbaar is voor vragen over dit onderwerp en bij het vormen van beleid.

Artikel 100

Schorsing en maaltijd
Oud. A.S. Bil leest 1 Johannes 2:1-15, bidt voor de maaltijd en laat Psalm 73:1, 8 en 9 zingen. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

donderdag 14 november 2024, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 101

Heropening avondgedeelte
Ds. J. de Bruin leest Psalm 3, gaat voor in dankgebed en laat Psalm 3:2 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 102

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 103

Deputaten Jaarboek
De preses stelt het rapport van deputaten Jaarboek (9.15) aan de orde met rapport 6 en 6a van commissie 1. De aanwezige deputaten zr. B. Bikker en ds. A. Brons worden hartelijk welkom geheten.

D**s.** A.A.L. Aalderink stelt een vraag over de verkoop van het Jaarboek in het kader van de AVG. Hij wil weten of het boekje uitsluitend binnen het kerkverband verkocht mag worden en of distributeurs daarvan op de hoogte zijn.

Zr. Bikker bevestigt dat dit inderdaad het beleid is, al zijn er in uitzonderlijke gevallen individuele aanvragen mogelijk.

Ds. A. van der Zwan vraagt naar de overwegingen van de commissie om de vermelding van ambtsjubilea aan de redactie van het Jaarboek over te laten.

Volgens ds. H. Carlier (rapporteur) behoort dit tot de redactionele vrijheid, mede omdat sommige predikanten het juist op prijs stellen om niet vermeld te worden.
Zr. Bikker geeft aan dat tijdsdruk geen rol speelde in dit besluit en dat er geen aanleiding is om het huidige beleid te wijzigen.

De synode besluit
1. het werk en beleid van deputaten goed te keuren;
2. deputaten op te dragen de gesprekken met het Dienstenbureau voort te zetten, met het oog op kennisuitwisseling en waar mogelijk samenwerking in het verwerken van gegevens;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Ter afsluiting wordt waardering uitgesproken voor de langdurige inzet van onder anderen ds. H.J.Th. Velema, ds. R.W.J. Soeters en wijlen ds. D. Quant voor het Jaarboek.

Artikel 104

Brief aan minister-president *(vervolg van artikel 60)*
Tijdens de eerdere bespreking van het rapport van de deputaten kerk en Israël werd voorgesteld om namens de synode en de deputaten een brief te sturen aan minister-president H.W.M. Schoof, naar aanleiding van de antisemitische uitingen en het geweld tegen Joodse burgers in de nacht van 7 op 8 november. Omdat het verzoek buiten de reguliere procedure viel, kreeg commissie 2 de ruimte hierover te adviseren.

De commissie spreekt haar verbondenheid uit met Israël en Joodse landgenoten, maar wijst ook op de gevoeligheid van directe communicatie met de overheid door kerkelijke deputaatschappen. In overleg met de deputaten wordt er een politieke passage uit de brief geschrapt, en op voorstel van de commissie wordt er een zin toegevoegd over het ontbreken van bescherming van Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Verschillende broeders doen redactionele voorstellen, waaronder het gebruik van ‘godsbewaring’ in plaats van ‘geluk’, het vervangen van ‘holocaust’ door ‘Shoah’, en enkele taalkundige en formele correcties. Zowel commissie als deputaten nemen deze wijzigingen over.

De vergadering stemt unaniem in met de aangepaste brief, die namens de synode en deputaten aan minister-president Schoof zal worden verzonden.

Artikel 105

Comité-generaal

Artikel 106

Deputaten kerkjeugd en onderwijs
De preses geeft het rapport van deputaten kerkjeugd en onderwijs (9.11) in bespreking met daarbij rapport 2 en 2a van commissie 5. Hij heet br. G.A. Bolink, zr. M.L. Bos-Valkenburg, ds. H. Peet en br. E. Slagboom van harte welkom.

Oud. R. Bijzet uit zijn zorgen over de eenzijdige aandacht in het rapport voor het reformatorisch onderwijs. Hij wijst op het belang van contacten met bredere onderwijsvormen, zoals het Gomarus College, Greijdanus, VIA en GSR, waar veel CGK-jongeren onderwijs volgen. Ook vraagt hij naar de betrokkenheid bij andere christelijke studentenverenigingen naast CSFR en IFES.

Ds. R. Bikker en oud. W. Hijmissen sluiten zich hierbij aan en vragen of het synodale besluit uit 2023 om bredere contacten te zoeken, voldoende is opgevolgd. Oud. Hijmissen pleit daarnaast voor duidelijke voorstellen over de toekomst van het deputaatschap kerk en media en de beleving van mediacultuur onder jongeren.

Ds. W.E. Klaver, rapporteur van de commissie, geeft aan dat het rapport mogelijk onduidelijkheid schept over de verantwoordelijkheid voor media en jongerencultuur. Hij benadrukt dat in gesprekken met deputaten was gebleken dat jeugdwerkorganisaties hierin goed voorzien, en dat deze verantwoordelijkheid niet elders belegd hoeft te worden.

Br. E. Slagboom bevestigt dat het contact met reformatorisch onderwijs vanzelf ontstaat via uitnodigingen, maar dat men ook bereid is meer initiatief te nemen richting andere scholen. Voor studentenverenigingen geldt iets soortgelijks: IFES en CSFR zoeken zelf contact, maar men wil ook andere verenigingen benaderen. Ds. H. Peet onderstreept dat ook plaatselijke kerkenraden verantwoordelijk zijn voor contact met scholen in hun regio, ook bij grotere streekscholen.

De vergadering spreekt steun uit voor een bredere oriëntatie op scholen en studentenkringen en wacht het aangepaste besluitvoorstel van de commissie af.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten op te dragen:
   a. om in samenwerking met beide jwo's het jeugdwerk in het geheel van de kerken te blijven stimuleren;
   b. te borgen dat de 'opbrengst' van de projecten Geloof in het Gezin en Visie op Jongeren binnen de jwo's bewaard wordt en dienstbaar blijft aan het jeugdwerk;
   c. verder aan de slag te gaan met het project Studentenwerk;
   d. zich nader te bezinnen op de vraag hoe in de toekomst op een zinvolle en effectieve manier uitvoering gegeven kan worden aan de taak van het deputaatschap conform de instructie nu beide jeugdbonden onder een bredere koepel functioneren;
   e. een nieuw governance-model te ontwerpen aangepast aan de nieuwe situatie waarin de jeugdbonden werkzaam zijn;
   f. contacten met de Wegwijzerkampen en koepels voor het reformatorisch onderwijs voort te zetten;
   g. in overleg met de jeugdbonden te bezien waar in het jeugdwerk zich leemten bevinden en zo nodig daar projectmatig mee aan de slag te gaan;

3. deputaten kerkorde en kerkrecht te verzoeken deputaten kerkjeugd en onderwijs te dienen met instructies om een gesprek met predikanten naar art. 6 K.O. te kunnen voeren;
4. het CIO te vragen de ontwikkeling waarbij de overheid de scheiding tussen kerk en staat niet in acht lijkt te nemen ten aanzien van informeel onderwijs mee te nemen in zijn gesprek met de overheid;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 107

Comité-generaal

Artikel 108

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 109

Sluiting
Br. R. Bijzet leest Johannes 13:3-17, dankt voor deze zittingsdag en laat Opwekking 167 zingen. De preses sluit de vijfde zittingsdag.

ZESDE ZITTING

vrijdag 15 november 2024, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 110

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, laat Morgenzang:1, 2, 3 en 4 zingen, leest 1 Korinthe 12:12-31 en vraagt een zegen over de zittingsdag.

Artikel 111

Appel-nominaal
Oud. H. Petersen vervangt vandaag oud. R.B.J. Naaktgeboren. Door op te staan stemt hij in met de belijdenis.

Artikel 112

Comité-generaal

Artikel 113

Deputaten landelijk kerkelijk bureau (LKB)
De preses stelt het rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau (9.22) aan de orde met daarbij rapport 7, 7a en 7b van commissie 6. De medewerkers van het bureau worden hartelijk welkom geheten.

Oud. P. Raven spreekt zijn waardering uit voor het werk van het LKB. Hij roept op om de genoemde procedures in rapport 7 nadrukkelijker onder de aandacht van kerken en classes te brengen. Ook wijst hij op de versnippering in rechtspositieregelingen en pleit voor meer uniformiteit. Hij kondigt een amendement aan.

Ds. R. Bikker vraagt verduidelijking over voorstel 3 van rapport 9.22: gaat dit over de publieke website van het kerkverband en zouden dan ook alle websites van deputaatschappen daaronder vallen?

Ds. J. Nutma wijst op onduidelijkheid in de informatievoorziening richting kerken. Scribae weten vaak niet waar zij berichten moeten aanleveren. Hij vraagt of daar inmiddels overleg over is gevoerd.

Rapporteur oud. J. Mauritz geeft aan dat hier nog geen overleg over is geweest, maar dat dit binnen twee weken zal volgen. Besluiten 1, 6 en 7 worden daarom aangehouden.

Een deputaat van het LKB licht toe dat voorstel 3 niet gaat over de publieke website, maar over een intern platform voor het beheren van documenten. Het streven om alle deputaatschappen op cgk.nl te verenigen vraagt aparte besluitvorming.

Oud**.** Raven dient een amendement in ‘het Dienstenbureau samen met deputaten financiële zaken een portal te laten ontwikkelen voor aanlevering van documenten door kerken’.

Besluitvoorstel 10 wordt geamendeerd, met ruimte voor inzet van externe deskundigen bij de evaluatie van rechtspositieregelingen.

De synode besluit (besluitvoorstellen 1, 6 en 7 zijn aangehouden)

1. het Dienstenbureau op te dragen de interne administratieve systemen te verbeteren en daartoe te investeren in nieuwe administratieve software en in samenhang daarmee de administratieve organisatie te beschrijven;
2. het Dienstenbureau op te dragen om voor het beheer en delen van documenten - inclusief vergaderstukken voor kerkelijke vergaderingen - volledig over te stappen op één online platform, dit in samenspraak met deputaten kerkelijke archieven vorm te geven en in dit proces ondersteunende begeleiding te bieden aan deputaatschappen die hiervan afhankelijk zijn;
3. classes op te dragen al hun vergaderdata aan het Dienstenbureau bekend te maken en classes en deputaatschappen op te dragen het Dienstenbureau te informeren over alle besluiten die bij het Dienstenbureau bekend moeten zijn om hun opdrachten conform de instructies te kunnen uitvoeren;
4. het Dienstenbureau opdracht te geven periodiek specificaties van de nog af te dragen minimumbijdragen aan kerken en classes toe te sturen en in een begeleidend schrijven aan de classes, de classes op te dragen de in gebreke gebleven kerken daarop aan te spreken;
5. het Dienstenbureau op te dragen de doorbelasting van kosten transparanter te maken; de dienstverlening aan alle deputaatschappen, commissies en redacties tegen een kostendekkend tarief door te belasten en daarmee inzichtelijk te maken wat de algemene kosten zijn die het Dienstenbureau maakt voor haar algemene dienstverlenende taak aan het kerkverband als geheel en daarbij tevens te onderzoeken hoe kan worden gekomen tot meer transparantie en eenduidigheid in alle geldstromen t.a.v. de algemene kosten van het kerkverband, inclusief de bijdragen via de classes en particuliere synodes;
6. het Dienstenbureau op te dragen in overleg met deputaten financiële zaken een portal te maken voor het aanleveren van ANBI-documenten door de kerken en classes, waar nodig aan te spreken op het nakomen van hun verplichtingen ten aanzien van intern toezicht en interne controle;
7. het Dienstenbureau op te dragen in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht en deputaten financiële zaken, de huidige rechtspositieregelingen en de toepassing daarvan te evalueren en op basis daarvan voorstellen te ontwikkelen voor het verbeteren en uniformeren van de rechtspositieregelingen;
8. het Dienstenbureau opdracht te geven de link naar ‘Kerkenbeurs Academie’ te weten www.kerkenbeurs.nl op te nemen op de website www.cgk.nl/offervaardigheid;
9. het Dienstenbureau in samenwerking met de deputaatschappen evangelisatie en diaconaat toe te staan centrale professionele ondersteuning en advisering te bieden ten aanzien van fondswerving;
10. opnieuw deputaten te benoemen.

Tenslotte wordt stilgestaan bij het afscheid van zr. M. Blankenstijn, die per 1 december 2024 met pensioen gaat na ruim 27 jaar dienst aan het LKB. De preses spreekt woorden van dank en waardering uit. Zij wordt bedankt met bloemen en een cadeau, en ontvangt een warm applaus van de synode.

Artikel 114

Regiegroep crisis
De bespreking van het rapport van de regiegroep crisis (9.34) met daarbij rapport 3 en 3a van commissie 5 wordt geleid door ds. A. van der Zwan, aangezien de preses zelf lid is van de regiegroep.

Ds. A.A.L. Aalderink vraagt of de eerder besproken toevoeging van een afvaardiging van deputaten eredienst aan de regiegroep was meegenomen in de rapportage.

Ds. W.E. Klaver geeft aan dat dit voorstel te recent was om in het rapport verwerkt te zijn, maar dat de commissie hier geen bezwaar tegen had. Volgens hem hoeft het niet apart vermeld te worden. Daarmee wordt de vraag als afgehandeld beschouwd.

De synode besluit
1. de handelingen van de regiegroep crisis goed te keuren;
2. het landelijk kerkelijk bureau op te dragen in zijn rapportage aan de synode verslag te doen van de werkzaamheden van de regiegroep;
3. opnieuw leden van de regiegroep te benoemen.

De assessor bedankt de regiegroep en wenst hen Gods zegen en zo weinig mogelijk werk toe. Daarna draagt ds. Van der Zwan de leiding weer over aan de preses.

Artikel 115

Belanghebbende
De preses geeft rapport 10 van commissie 8 met uitleg van het begrip *belanghebbende* in de context van de Integrale Regeling voor Revisie en Appel (IRRA) in bespreking. Deze bespreking vindt plaats op verzoek van het moderamen, dat om een interpretatie van dit begrip had gevraagd, met het oog op verschillende revisieverzoeken vanuit deputaatschappen.

Ds. R.G. den Hertog vraagt zich af of de bespreking wel door moet gaan, gezien de wezenlijk andere visie van het deputaatschap KOKR ten opzichte van commissie 8. Hij stelt voor eerst een gesprek te voeren tussen de commissie, mr. H. de Hek en deputaten KOKR alvorens hierover een oordeel te vormen.

De rapporteur van commissie 8 licht toe dat op 19 augustus jl. overleg heeft plaatsgevonden over het begrip ‘belanghebbende’. De commissie stelde toen een notitie op, die aan KOKR werd voorgelegd. Naar aanleiding daarvan volgde een tegennotitie van KOKR. De commissie vroeg vervolgens advies aan mr. H. de Hek en prof. dr. H.J. Selderhuis die beiden de uitleg van de commissie steunden. In hun visie kunnen deputaatschappen niet als belanghebbende worden beschouwd in de zin van de IRRA, omdat zij geen natuurlijke personen of kerkelijke vergaderingen zijn.

In de vergadering stellen onder anderen oud. A. Verburg**,** ds. F.W. van der Rhee**,** ds. E.B. Renkema en ds. R.G. den Hertog kritische vragen. Zij uiten zorgen over een mogelijke juridisering van het appelrecht en over de implicatie dat deputaatschappen geen revisieverzoeken zouden mogen indienen. Ook wordt herhaaldelijk gevraagd waarom deputaten niet bij deze bespreking aanwezig zijn of vooraf in gesprek zijn gegaan met de commissie.

De rapporteur van commissie 8 benadrukt dat zij uitsluitend uitvoering geeft aan het verzoek van het moderamen om een uitleg van het begrip ‘belanghebbende’ te geven. De beoordeling van de inhoud van de revisieverzoeken van deputaten evangelisatie en KOKR gebeurt door commissie 2 respectievelijk 7 en staat los van deze procedurele beoordeling.

Ds. Van der Rhee wijst erop dat het oordeel van de commissie zich beperkt tot de uitleg van de IRRA zoals deze nu luidt. Het bredere gesprek over een eventuele aanpassing van de regeling zal later volgen, inclusief overleg met KOKR en mr. De Hek.

Enkele afgevaardigden stellen voor om, gezien de onduidelijkheid en het verschil van inzicht, de besluitvorming uit te stellen. Daarop wordt de bespreking afgebroken voor de maaltijd.

Artikel 116

Sluiting morgengedeelte
Ds. W.E. Klaver leest Jesaja 25:1-5, gaat voor in gebed en laat Psalm 111:2 en 3 zingen. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG ZESDE ZITTING

vrijdag 15 november 2024, 13:30 - 16:15 uur

Artikel 117

Opening middaggedeelte
Oud. C. Prins leest Jozua 5:13-15, dankt voor de maaltijd en laat Psalm 99:3 en 8 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 118

Appel-nominaal
Ds. H. Peet en ds. D. van der Wal zijn afwezig en worden vanmiddag niet vervangen.

Artikel 119

Deputaten evangelisatie
De preses stelt het rapport van deputaten evangelisatie (9.05) met daarbij rapport 3 en 3a van commissie 2 aan de orde. De deputaten ds. G. Drayer, ds. R.G. den Hertog en br. L. Voorthuijzen worden welkom geheten.
Verschillende afgevaardigden spreken hun waardering uit voor de inzet van het deputaatschap en de inspirerende plaatselijke initiatieven.

Oud. J.E. Bulten vraagt naar het aantal gemeenten dat niet bijdraagt voor de landelijke afdracht en wat dat betekent voor het budget. Hij steunt de commissie in haar terughoudendheid over het uitzenden van binnenlandse zendingswerkers, maar vraagt tegelijk aandacht voor regio’s zonder CGK-gemeenten, zoals Limburg en Noord-Brabant. Hij stelt ook voor om de deputaatschappen evangelisatie, zending en diaconaat samen te voegen.

Ds. S.M. Buth vraagt naar de visie van de deputaten op samenwerking en samenvoeging, en naar voor- en nadelen van een integrale aanpak. Ook wijst hij op gestegen bureaukosten als mogelijk financieel argument voor verdere samenwerking.

Ds. W.E. Klaver en ds. M. Groen vragen of de besluitvorming over evangelisatie niet beïnvloed wordt door de nog lopende bespreking van het steunpunt plaatselijke kerken (SPK).

Ds. Groen brengt daarnaast mogelijke sponsoring van pioniersplekken in en vraagt naar het nut en de haalbaarheid van samenvoeging van deputaatschappen.

Ds. Den Hertog**,** namens deputaten, meldt dat twee gemeenten structureel niet bijdragen, wat jaarlijks ruim € 7.700,- minder aan inkomsten betekent. Over samenvoeging toont hij zich positief, niet primair om financiële redenen, maar vanuit de overtuiging dat de missionaire opdracht integraal is. Hij benadrukt dat verschillen in cultuur tussen de deputaatschappen een uitdaging vormen, maar geen bezwaar. Gesprekken met behoudende gemeenten leiden volgens hem tot concrete ondersteuning, zoals in Zeist en Utrecht-West.

Ds. R. Bikker licht namens commissie 2 toe waarom men terughoudend is ten aanzien van het zelfstandig uitzenden van werkers. De voorkeur ligt bij plaatselijke betrokkenheid, eventueel in samenwerking met verwante kerken. De commissie staat open voor verdere afstemming.

Oud. W. Hijmissen stelt voor om over het uitzenden van werkers pas te besluiten na helderheid over een mogelijke samenvoeging van de drie deputaatschappen. Na overleg wordt dit voorstel ingetrokken, op basis van de toezegging dat er eerst overleg zal zijn tussen commissie en deputaten.

De synode besluit:
met betrekking tot het deputaatschap:
1. het werk en het beleid van deputaten onder dank goed te keuren;
2. bij opdrachten die deputaten evangelisatie gezamenlijk met andere deputaatschappen ontvangen de financiële consequenties ervan te bepalen en vast te stellen hoe de kosten moeten worden verdeeld;
3. opnieuw deputaten te benoemen;

met betrekking tot de kerken:
4. vanuit de praktijk van ondersteuning te verkennen wat er voor de kerken nodig is en daar als dat noodzakelijk is voorstellen voor te doen aan de volgende generale synode;
5. kerkenraden en hun predikanten handreikingen te bieden om te leren luisteren naar God en daarbij ook de context van de plek van de kerk in relatie tot de gemeente en de bredere kerk van Christus te verkennen;
6. kerkenraden blijvend te stimuleren om zelf een zendingsplek (pioniersplek) in de eigen omgeving te starten en hen daarbij te begeleiden;

met betrekking tot pioniersplekken:
7. aandacht te geven aan de invulling van de taak die een zendende kerk heeft ten opzichte van een pioniersplek die onder haar verantwoordelijkheid valt en de kerkenraad daarin de begeleiding te geven die nodig is;
8. blijvend te werken aan wederkerigheid om geleerde lessen uit de praktijk van het pionieren te delen met de gevestigde kerken en omgekeerd pioniersplekken te helpen voluit hun plek in te nemen in het geheel van de kerken.

Artikel 120

Deputaten De Wekker
De preses stelt het rapport van deputaten De Wekker (9.14) met daarbij rapport 5 van commissie 1 aan de orde. In de vergadering leven geen vragen.

De synode besluit
1. het werk en beleid van deputaten goed te keuren;
2. deputaten te verzoeken een begroting toe te voegen als bijlage aan hun rapport aan komende generale synodes;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 121

Belanghebbende *(vervolg van artikel 115)*
De preses stelt opnieuw rapport 10 van commissie 8 aan de orde.

Ds. W.J. van Gent**,** namens commissie 8, stelt voor om hierover nog geen beslissing te nemen. De discussie wordt meegenomen in een breder gesprek over de IRRA. Commissie 8 trekt rapport 10 dan voor nu ook terug.

Op vragen van onder meer oud. A. Verburg en ds. E.B. Renkema geeft ds. Van Gent aan dat volgens de commissie individuele deputaten wel, maar deputaatschappen als geheel niet als belanghebbenden gezien moeten worden. Omdat de meeste revisieverzoeken ook door anderen zijn ingediend, blijft de opschortende werking van kracht.

Artikel 122

Instructie PS van het Westen inzake losmaking predikant
De preses stelt instructie 8.12 aan de orde met daarbij rapport 5 en 5a van commissie 8. In de vergadering leven geen vragen.

De synode besluit
1. de instructie van de particuliere synode van het Westen inzake losmaking van een predikant over te nemen, zodat dienovereenkomstig bij de bespreking van rapport 9.16/82-98 door de synode kan worden besloten tot het vaststellen van een handleiding inzake losmakingen;
2. hiervan de particuliere synode van het Westen op de hoogte te brengen.

Artikel 123

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 124

Sluiting
Ds. S.M. Buth leest Hebreeën 2:14-18, gaat voor in dankgebed en laat Psalm 46:4 zingen. De preses dankt eenieder voor zijn participatie in deze dagen en wenst iedereen wel thuis.

ZEVENDE ZITTING

dinsdag 28 januari 2025, 10:00 - 12:15 uur

Artikel 125

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij heet de afgevaardigden, buitenlandse gasten en deputaten van harte welkom. Hij laat Gezang 291:1 en 2 zingen, leest Mattheüs 8:5-13 en 23-27 en gaat voor in gebed. In zijn gebed noemt hij de families van br. J.G. van der Poel en br. H. van den Eikel en bidt hij voor zr. M. van der Wekken.
Ds. A.C. van der Wekken mediteert over het gelezen gedeelte uit de Bijbel. Daarna wordt in groepen over dit gedeelte doorgesproken.

Artikel 126

Appel-nominaal
Oud. J.J. Hoogendoorn vervangt vandaag oud. A.S. Bil. Door op te staan stemt hij in met de belijdenis.
Oud. M. van Veen is afwezig zonder kennisgeving.
Oud. T. Meijboom is afwezig en zal later ter vergadering komen.
De professoren M.J. Kater en H.J. Selderhuis en ds. L.A. den Butter zijn als (pre)adviseur aanwezig.

Artikel 127

Brief van de koning
De synode heeft een brief van koning Willem-Alexander ontvangen. Hij dankt voor onze goede wensen en wenst ons een goede vergadering.

Artikel 128

Moderamenrapport 2
De preses stelt rapport 2 van het moderamen aan de orde.
Ds. H. Carlier dient namens meerdere afgevaardigden een ordevoorstel in met betrekking tot de behandeling van de revisieverzoeken inzake vrouw en ambt. Het voorstel betreft een heroverweging van de volgorde waarin de verschillende rapporten en revisieverzoeken besproken zouden moeten worden, met als doel de besluitvorming te verdiepen en zorgvuldiger te laten verlopen.
Het ordevoorstel van ds. Carlier stelt dat de besluitvorming over de revisieverzoeken pas zou moeten plaatsvinden nadat aanverwante rapporten uitgebreid zijn besproken. Het betreft onder meer:
- het rapport van de commissie hermeneutiek;
- het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht;
- de instructies rond synodale besluitvorming en eenparigheid van stemmen;
- het rapport van de taakgroep kerk-zijn.

Volgens ds. Carlier raken deze documenten wezenlijke theologische, kerkordelijke en hermeneutische kwesties die onlosmakelijk verbonden zijn met het onderwerp vrouw en ambt.

Het voorstel pleit daarom voor uitstel van de besluitvorming en stelt voor aan het einde van de week een peiling te houden om de opvattingen binnen de vergadering in kaart te brengen.
Namens het moderamen reageert ds. Fokkema inhoudelijk op het ordevoorstel. Hij stelt dat:

- er volgens het moderamen geen onduidelijkheid is over artikel 31 van de kerkorde. Eventuele verwarring ontstaat enkel als deze wordt gecreëerd;
- de commissie hermeneutiek zelf geen uitkomst heeft geformuleerd in haar rapport, en er daarom geen noodzaak is dat rapport voorafgaand aan besluitvorming te bespreken;
- het advies van deputaten kerkorde en kerkrecht geen formeel bespreekstuk is voor deze synode;
- het voor het moderamen, ook na navraag bij commissie 8, niet duidelijk is waarom het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht relevant zou zijn voor eerdere bespreking;
- het ordevoorstel halverwege de synode de 'spelregels' zou wijzigen, hetgeen onwenselijk is;
- de zorgvuldigheid van het besluitvormingsproces volgens het moderamen niet bevorderd wordt door dit ordevoorstel.

De vergadering krijgt ruimte voor reactie en vragen. Diverse broeders spreken hun zorgen en inzichten uit. Belangrijke thema's zijn:

- *onduidelijkheid over artikel 31:* meerdere afgevaardigden geven aan dat er wél sprake is van interpretatieverschillen. Sommigen wijzen op de implicaties voor het revisierecht, dat volgens hen uitgehold dreigt te worden indien revisie enkel op 'nieuwe elementen' mag worden gebaseerd;
- *de waarde van de commissie hermeneutiek:* hoewel het rapport geen expliciete uitkomsten biedt, wordt door verschillende afgevaardigden benadrukt dat het wel degelijk relevante handvatten aanreikt;
- *ecclesiologische vragen:* onder het debat over artikel 31 liggen diepere vragen over kerkbegrip en besluitvorming;
- *zorg voor draagvlak en eenheid:* ds. Carlier en anderen benadrukken het belang van een zorgvuldig besluitproces om het draagvlak in de kerken te behouden;
- *status van het rapport van het moderamen:* er wordt verhelderd dat dit rapport geen besluitvoorstel bevat, maar richtinggevende overwegingen biedt.

In een preadvies geeft prof. dr. H.J. Selderhuis aan dat het voorstel van het moderamen niet uitsluit dat aanverwante thema's alsnog besproken worden. Hij stelt dat het revisierecht altijd helder is geweest, en dat afwijking hiervan feitelijk betekent dat men voor een andere kerkordelijke lijn kiest. Hij raadt daarom dringend aan het voorstel van het moderamen te volgen.
De preses geeft het voorstel van ds. Carlier in stemming. Het voorstel wordt met 15 stemmen voor, 35 stemmen tegen en 0 onthoudingen verworpen.

Artikel 129

Sluiting morgengedeelte
Oud. A. Pors leest Psalm 86 en gaat voor in gebed.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

dinsdag 28 januari 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 130

Opening middaggedeelte
Ds. P.A. Kok leest Jesaja 56:1-8, laat Psalm 117 zingen en gaat voor in dankgebed voor de maaltijd. De preses heropent de vergadering.

Artikel 131

Appel-nominaal
Alle afgevaardigden zijn aanwezig.

Artikel 132

Deputaten buitenlandse kerken
De preses stelt het rapport van deputaten buitenlandse kerken (9.19) aan de orde met daarbij rapport 4 en 4a van commissie 4. Hij verwelkomt vervolgens opnieuw de buitenlandse gasten. Vertegenwoordigers van diverse kerken uit het buitenland houden in deze middag- en avondzitting toespraken.

Als eerste spreekt rev. P. VanderMeyden namens de Free Reformed Churches of North America:
Namens de Free Reformed Churches of North America groeten wij u in de naam van Jezus Christus. Het is werkelijk een voorrecht om u te ontmoeten tijdens deze tweede vergaderweek als synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) en een genoegen om de gemeenschap te vernieuwen met Nederlandse broeders die ook onder ons hebben gediend en om nieuwe contacten te leggen.
Ik dank u voor de uitnodiging van uw deputaatschap buitenlandse kerken en voor de gastvrijheid die u ons als broeders afgevaardigden de afgelopen dagen hebt geboden. Ik ben afgevaardigd om onze groeten over te brengen, maar ik heb ook de opdracht gekregen om over twee aanvullende zaken te spreken.

Laat mij echter eerst kort iets delen over ons leven als Free Reformed Churches of North America. Het is u bekend dat na de Tweede Wereldoorlog veel immigranten van de CGK in de jaren ’50 naar Canada kwamen. Zij voelden zich echter niet thuis in de bestaande gereformeerde kerkgenootschappen. Dus werden er aparte gemeenten georganiseerd en, met de hulp van CGK predikanten die immigreerden, zoals ds. Hamstra, Tamminga, Laman en Overduin, ontwikkelde zich de FRCNA.
Vandaag de dag bestaat de FRCNA uit 23 gemeenten (waarvan 3 in de VS) met een totaal aantal leden van ongeveer 5.500 zielen. We hebben 17 fulltime predikanten, één predikant in het gevangenispastoraat en 2 predikanten zijn door de synode aangesteld als hoogleraar aan het Puritan Reformed Theological Seminary (PRTS) in Grand Rapids. We hebben zes gemeenten zonder voorgangers.
We zijn dankbaar voor de steeds nauwere band die we hebben met de Heritage Reformed Congregations en onze mogelijkheid om samen te werken aan PRTS in het opleiden van mannen voor de evangeliebediening.
Met u waren we in het afgelopen jaar bedroefd over het verlies van een collega toen de Heere onze dierbare broeder ds. Gerald R. Procee tot Zich nam, een broeder die ook bij u bekend is, omdat hij uitgebreid gediend heeft in zowel de FRC als de CGK.

Ten tweede wil ik reageren op het verzoek van uw deputaatschap buitenlandse kerken. Hun officiële uitnodigingsbrief heeft gevraagd (en ik citeer): 'Wij hopen dat u - naast het brengen van groeten uit uw eigen kerken - een reactie wilt geven op dit document rapport '*Zoek eerst het Koninkrijk van God - Een weg terug uit de impasse*, *rapport van de Commissie ' Kerk-Zijn' inclusief een samenvatting*.' Ze hebben ons geholpen door een Engelse vertaling bij te voegen.
Om een voorbehoud te maken, u zult zich realiseren dat het van u gescheiden zijn door een oceaan en andere verschillen het voor de FRCNA-leden moeilijk maakt om de aard en context van uw strijd nu te begrijpen - het is meer dan 60 jaar geleden dat de meesten van ons ons 'vaderland' en 'moederkerk' in Nederland verlieten. Maar we proberen de geschiedenis te bestuderen en blijven ons gereformeerde erfgoed waarderen.
We waren dankbaar voor de groeten die ds. J.W. Wüllschleger overbracht aan onze recente FRC synode (3-7 juni 2024). We kregen een update over uw omstandigheden, met de nadruk op de moeilijkheid die uw synode omschreef als een 'impasse'.
Meer dan 25 jaar nadat uw synode (in 1998) had verklaard dat er in de CGK geen plaats is voor vrouwelijke ambtsdragers, worden er nog steeds voorstellen ontvangen om de discussie over vrouwen in het ambt te heropenen. De dubbele aansluiting van de zogenaamde 'samenwerkingsgemeenten' resulteerde in een moeilijke kerkelijke situatie. We kregen te horen dat de CGKN-synode van 2019-2022 de CGK-besluiten van 1998 en 2001 opnieuw had bekeken.

Broeders, we waren dankbaar om te horen dat de CGK-synode opnieuw haar oorspronkelijke Bijbels-confessionele conclusies bevestigde. Maar het was verdrietig om te horen dat, ondanks jaren van studie en pastorale synodale zorg, toch een aantal plaatselijke kerken overging tot het bevestigen van vrouwen in het ambt.
Op 14 november 2019 sprak ds. W. Klaver uw synode toe namens de FRCNA. Hij gaf onze zorg goed weer toen hij zei, (en ik citeer):
'We krijgen de indruk dat een ander begrip van de Schrift zich aan u opdringt en terrein wint. In strijd met de huidige kerkorde hebben sommige 'samenwerkingsgemeenten' de ambten opengesteld voor vrouwen. Naar onze mening gaat deze ontwikkeling niet alleen over het onderwerp vrouwen in het ambt, maar over het gezag en het verstaan van de Schrift. Dit zijn zaken die het wezen van de kerk als federatie raken.'
Broeders, als kerken in volledige correspondentie-relatie met u, blijft onze broederlijke zorg vandaag dezelfde. Maar zes jaar later wordt deze zorg voor u met nog meer intensiteit en pijn gevoeld. De behoefte aan een beslissende oplossing is nog dringender. Hoe zullen we nu reageren? Terwijl we veel CGK-rapporten lezen, in het bijzonder het 'Rapport over Kerk-zijn', delen we deze beschouwingen.
We willen dat u weet dat we beseffen dat u veel pijn moet hebben over de spanning en polarisatie die u momenteel ervaart in uw kerkelijk leven. Wij willen ook dat u weet dat onze kerken u gedenken in onze gebeden, verlangend naar een interventie van de soevereine genade van God om een oplossing van deze zaak te geven.
Nadenkend over de rapporten, voelt ons hart zich verscheurd door gemengde gevoelens. Aan de ene kant geven deze rapporten ons een bevestigd gevoel over onze wederzijdse band van geloof in Christus alleen en wederzijds verlangen om ons alleen te onderwerpen aan zijn heerschappij op basis van zijn Woord alleen. Dit zijn centrale elementen van ons gezamenlijke confessionele gereformeerde erfgoed. Wij herkennen dit in uw trouwe Bijbelse orthodoxie en uw liefdevolle pastorale zorg voor elkaar. Dat blijkt uit de uitgebreide synodale studies en gepubliceerde besluiten van de afgelopen decennia over deze zelfde omstreden kwestie - waaronder die van 1998, 2001 en 2022.

Maar aan de andere kant zijn we ontzet en verward - mogelijk omdat we het gewoon niet begrijpen. Na al deze zorg krijgen we de indruk dat deze afwijking een respectloze actie is van plaatselijke kerkenraden, die in strijd is met afdoende besluiten van de synode en dus beschouwd moet worden als een feitelijke breuk met de solidariteit als gereformeerd kerkgenootschap. (Gewetensvrijheid wordt niet geschonden door een overeengekomen uniform beleid.) Officiële afwijking verbreekt de plechtig overeengekomen kerkordelijke eenheid van het kerkverband. Het is ook het breken van de bevestigings- (en ondertekenings) geloften als ambtsdragers en dus censurabel. Op dit punt wordt onze indruk ondersteund door de trouwe besluiten van uw recente CGK-synode (Besluiten GS, 2022).
Ik vertrouw erop dat u dan onze extra verwarring zult begrijpen over het voorstel dat tijdens uw recente vergaderweek (november 2024) is gedaan over het creëren van ‘interim-classes’. Hoe kunnen we ons aan de indruk onttrekken dat dit lijkt op gedogen?

Bovendien, terwijl deze crisis een ‘impasse’ wordt genoemd, kan het een kerkelijke ‘tweesprong’ blijken te zijn, omdat er een fundamentele hermeneutische afwijking is die de overhand krijgt in sommige gemeenten. Maar gelukkig erkennen we bij het doorlezen van dit omvangrijke (43 pagina's tellende) ‘Rapport over Kerk-zijn’ dat het een getrouwe, grondige en pastoraal praktische uiteenzetting is van de gereformeerde ecclesiologie (leer aangaande de kerk). De belangrijkste uitdaging - zoals het ons voorkomt - lijkt te zijn dat de CGK heel voorzichtig probeert een balans te vinden tussen een al lang bestaand pastoraal verlangen om de zichtbare eenheid in de Kerk van Christus (als CGK) te bewaren en tegelijkertijd een consistente confessionele gereformeerde gemeenschap van kerken te blijven onderhouden. Deze traditionele gereformeerde ecclesiologie is ook impliciet in onze (gereformeerde) kerkordes - en het heeft praktische consequenties. Met het oog op de risico's die we lopen, vermanen we elkaar en bidden we wederzijds om de trouwe genade van de Heere om ons te bewaren.

Ten derde is het vanuit bovengenoemde zorgen dat ik me nu haast om het mandaat uit te voeren dat mij door de synode van de FRCNA (2024) is gegeven.
We hebben ook te maken met seculiere culturele druk en horen vreemde stemmen binnen de kudde van de Heere in confessionele gereformeerde denominaties. De genade om deze druk te weerstaan en te volharden in het belijden van Christus is ook bemoedigend aangetoond sinds 1995, en in het bijzonder sinds 2017. De CGK en andere gereformeerde kerken (in Nederland en Noord-Amerika) hebben de compromitterende druk van een ‘nieuwe hermeneutiek’ en van de seculiere cultuur, maar ook van de bredere gereformeerde gemeenschap en haar academische wereld - inclusief die in corresponderende kerken. Relaties met fundamenteel verschillende overtuigingen kunnen risico's met pijnlijke gevolgen met zich meebrengen. Confessionele gereformeerde kerkgenootschappen hebben zich eerder geconformeerd aan de culturele verwarring ten aanzien van het rollenonderscheid tussen mannen en vrouwen - ook voor ambtsdragers. Het risico voor andere kwetsbare schapen en lammeren moet pastoraal overwogen worden bij het hoeden van Gods kudde.
Een voorbeeld hiervan zagen we dicht bij huis in 2017. Dat jaar stelde de GKv alle ambten open voor vrouwen en dat had verstrekkende gevolgen. Een van die gevolgen was de schorsing van de GKv van de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken (ICRC 2017, Jordan, Ontario). Een daaraan verwant gevolg is dat de Canadian Reformed Churches die in een volledige correspondentierelatie stonden met hun ‘moederkerk’ (GKv), zich genoodzaakt voelden om hun relatie te beëindigen op hun generale synode (Edmonton) 2019. Er zijn gevolgen voor de bredere eenheid van de zichtbare Kerk van Christus, wanneer broederlijke vermaningen niet serieus worden genomen door de plaatselijke gemeente of bredere vergaderingen.

Broeders, namens de Free Reformed Churches als kerkgenootschap in een relatie van volledige correspondentie met de CGKN dringen wij er daarom bij u op aan om toe te zien op de kudde van God. De Synode 2024 van de FRCNA heeft, na een uitgebreide bespreking van de ontwikkelingen in de CGK, onze commissie opgedragen deze kennisgeving aan de CGK-kerken over te brengen:
'dat de FRCNA overweegt over te gaan op een beperkte correspondentierelatie. Dit is in overeenstemming met het proces dat is beschreven in de Kerkorde [FRCNA]...' (FRCNA Handelingen van Synode 2024, p.10).
Ter verduidelijking wil ik hier nog aan toevoegen dat tijdens de discussie hierover werd opgemerkt dat de CGK een lange geschiedenis heeft van 'bij elkaar blijven', dat we dankbaar vaststellen dat synodale besluiten blijven weergeven dat de CGK 'officieel orthodox is gebleven in de hermeneutiek', en dat men het er daarom over eens is dat we niet voorbarig moeten handelen, maar onze zorgen duidelijk moeten uitspreken en de officiële besluiten moeten afwachten voordat we formele actie ondernemen.

Tot slot beseffen we dat het voor de CGKN heel zwaar op uw harten als afgevaardigden weegt om door te gaan met 'samen kerk zijn' en bij elkaar te blijven. We realiseren ons wederzijds dat dit meer vraagt dan uw geduld en pastorale zorg - en meer dan de wijsheid van Salomo. Dit vereist de genadige tussenkomst van de verheven Koning van het Koninkrijk, wiens kerk het is. Inderdaad, hiervoor is dat 'wonder' nodig waar de commissie Kerk-Zijn naar verlangt als de 'weg terug uit de impasse'. Wat we een 'gereformeerde reset' zouden kunnen noemen, wordt beschreven in hun woorden aan het einde van dat rapport (die ik citeer):

'De oplossing ligt voor de hand: alle gemeenten voegen zich (…) naar de praktijk zoals de CGK die hebben vastgesteld, zowel samenwerkingsgemeenten als CGK's die niet samenwerken of een samenwerkingsgemeente zijn. Eenheid en onderling vertrouwen worden hersteld, en vanuit die teruggevonden eenheid wordt gezocht naar eenheid met andere kerken. Dat is het wonder waar we om mogen bidden.'
Broeders, in liefde verzekeren wij u dat wij samen met u tot God zullen bidden om dat wonder, en nemen wij afscheid van u met de woorden van Judas 1:24-25.
'Hem nu, Die machtig is u van struikelen te bewaren, en u onstraffelijk te stellen voor zijn heerlijkheid in vreugde, de alleen wijze God, onze Zaligmaker, zij heerlijkheid en majesteit, kracht en macht, beide nu en in alle eeuwigheid. Amen'
Dank u.

Ds. J.W. Wüllschleger reageert namens de CGK op de toespraak van rev. VanderMeyden. Hij bedankt rev. VanderMeyden voor de broederlijke toon en de betrokkenheid van hun kerken.

Daarna volgt rev. J. Roger namens de Evangelical Presbyterian Church of Ireland:
Preses, leden van de synode, en geachte buitenlandse afgevaardigden, het is mij een voorrecht om de warme broedergroeten over te brengen van de Evangelical Presbyterian Church of Ireland. Wij groeten u in de Naam van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus, en zijn dankbaar voor uw deelgenootschap in het evangelie, terwijl wij ons erin verheugen dat we zij-aan-zij wandelen voor zijn eer en Koninkrijk.

Wij zijn een klein kerkgenootschap dat aan een getrouw en gereformeerd getuigenis zoekt vast te houden, dat onze confessionele belijdenisgeschriften aanhangt, de Westminster Geloofsbelijdenis. Gedurende het afgelopen jaar heeft God ons op veel manieren bemoedigd. Het was een vreugde dat een aantal van onze jonge mannen werd bevestigd als ouderlingen en diakenen, en we bidden dat er meer zullen worden opgewekt. Onze zomerkampen zijn een

grote zegen voor onze kerk geweest: meer dan 100 jonge mensen bezochten een van onze drie kampen afgelopen zomer. We zijn dankbaar dat een aantal zendingsgezinnen actief betrokken is in het zendingswerk in Afrika, Azië en Oost-Europa. Sommigen van hen zijn al een lange tijd op het zendingsveld - één zendeling markeerde onlangs dertig dienstjaren in Nigeria, terwijl anderen relatief nieuw zijn. Dank alstublieft God samen met ons voor deze zegeningen.
Net als alle kerken hebben ook wij veel uitdagingen. Als een kerkverband van slechts negen gemeenten worstelen we vaak om mankracht, en gedurende het afgelopen jaar viel het ons enorm zwaar om ons werk in Foyle, Londonderry, te moeten afsluiten. Een groep kwam daar de afgelopen vijf jaar iedere donderdagavond samen voor Bijbelstudie, maar het werk had een predikant nodig om het voort te zetten, en we hadden eenvoudigweg niemand. We denken aan uw biddende ondersteuning van dit werk, en we wensen onze oprechte dank voor uw liefde in de Heere op te tekenen.
Preses, we zijn diep dankbaar voor uw kerkgenootschap en voor onze al lang bestaande banden. Om deze reden willen wij commentaar geven, zoals u gevraagd hebt, op uw rapport 'Kerk-zijn'. Met veel gebed hebben wij nauwgezet de samenvatting van dit rapport bestudeerd. We merken met droefheid de verdeeldheid op die u als kerkverband ervaren hebt, met name over de kwestie van vrouwelijke ambtsdragers.

Broeders, wij dringen er bij u op aan om trouw te blijven aan het onderwijs van de Heilige Schrift. Meteen aan het begin ontwerpt God voor ons een orde in de schepping. Toen Hij de mensen schiep, schiep Hij hen mannelijk en vrouwelijk. Twee gelijkwaardige, en toch onderscheiden seksen. God riep Adam en Eva tot even belangrijke en toch verschillende rollen. Adam moest het menselijk geslacht leiden in het heerschappij voeren over Gods schepping en Eva moest hem helpen in deze heerlijke roeping.

Dit is het principe waarop Paulus zich baseert in 1 Timotheüs 2 en 3, wanneer hij de orde in Christus' kerk uiteenzet. Mannen zijn geroepen om Gods volk te leiden en te weiden, en de ambten van ouderling en diaken zijn voor hen weggelegd. Vrouwen spelen een vitale rol in het werk en getuigenis van Christus' kerk, zoals de Schriften op veel plaatsen illustreren. Maar Gods bedoeling is dat mannen de ambten bekleden in zijn kerk. Dit is het duidelijke onderwijs van de Schrift, het historische verstaan van de gereformeerde gemeenschap en de confessionele positie van onze kerken.

Zoals wij allen weten is er in het laatste decennium een radicale omwenteling geweest in het verstaan van sekse en sekse-rollen in de samenleving. We weten dat het altijd aantrekkelijk is om, in ons verlangen om relevant te blijven, de normen van de cultuur te weerspiegelen in hoe wij onze erediensten houden. Maar broeders, wij leven in een donkere en gevallen wereld. Het is alleen de komst van Gods Woord dat licht kan brengen in die duisternis. We dringen er daarom bij u op aan om het gezag van Gods Woord niet te vervangen door de ideeën van de gevallen mens.

Broeders, wij hebben u lief in de Heere. Het grieft ons ten zeerste dat u zo'n diepe verdeeldheid ervaren hebt over deze kwestie. We dringen er bij al uw gemeenten op aan om vast te houden aan wat u verenigt - de Bijbelse en confessionele belijdenisgeschriften waarop uw kerkgenootschap was gesticht. Het is goed en lieflijk voor onze Heere als broeders eensgezind samenwonen. Het is ons gebed dat God u die eenheid wil schenken, wanneer u als synode deze week vergadert, en wanneer u de verlorenen zoekt te bereiken met de onnaspeurlijke rijkdom van Christus. Moge de Heere u zegenen in de komende dagen.
Amen.

Ds. F.W. van der Ree beantwoordt deze bijdrage en bedankt voor het gedeelde geloof en de bemoediging. Hij onderstreept het gezamenlijke verlangen om Christus te volgen op de weg van de waarheid.

De derde spreker is rev. G. Craig van de Free Church of Scotland (Continuing):

Ik breng u broederlijke groeten van de Free Church of Scotland (Continuing), de FCC.
Zoals u weet, zijn wij als FCC een klein kerkgenootschap dat trouw zoekt te blijven aan de leer en beginselen van de Schrift en de Schotse Reformatie. Dit is niet gemakkelijk in een geseculariseerde eeuw zoals die er in onze dagen is. Weinig mensen gaan nog naar de kerk. Het is nog mild gesteld als we zeggen dat er vandaag de dag op papier zo'n 15.000 zielen verbonden zijn met confessioneel gereformeerde kerkgenootschappen in Schotland. In werkelijkheid is het allemaal minder sterk, hoewel er anderen zijn die, ondanks theologische zwakheid, Christus en Die gekruisigd prediken. Als kerk zoeken wij trouw te evangeliseren en het evangelie van de Heere Jezus Christus te brengen tot een natie die verdwaald is en dringend behoefte heeft aan de waarheid en Gods zaligmakende genade. Broeders, Schotland heeft uw gebeden nodig om terug te keren tot de Bijbel, tot de wet van God en het gezegende evangelie.

Ondanks gelijksoortige krachten van secularisatie in Nederland, zijn de gereformeerde kerken in uw land veel sterker. Hier zijn we dankbaar voor. Wij zijn echter verontrust door recente gebeurtenissen en trends zowel in de Nederlandse Gereformeerde Kerken en onder uzelf. Wij als FCC roepen u ertoe op om stil te staan, erover na te denken en te beseffen welke kant sommigen opgaan, en van ons te leren hoe gevaarlijk het is om uw huidige problemen te laten voortbestaan en de gemakkelijke optie te kiezen om er niets mee te doen.

Kijk naar Schotland vandaag. Hoe is het land van John Knox, de Covenanters, Thomas Boston en McCheyne gekomen tot zijn tegenwoordige godloze toestand? Nog maar 70 jaar geleden was kerklidmaatschap op zijn hoogste niveau in Schotland, en de kerkgebouwen waren vol. Nu zijn veel kerkgebouwen winkels, cafés en zelfs nachtclubs. In de jaren 1870 en 1880 - in het licht van een eeuw van wetenschap - begonnen mensen oude wegen van Schriftverstaan te verlaten voor nieuwe wegen. Een nieuwe hermeneutiek werd omarmd waarin men een geestelijke waarheid zocht te behouden, ten koste van geografische en historische feiten waarvan men dacht dat die weerlegd waren door de ontdekkingen van die eeuw. 'Waarom zouden we weldenkende mensen ontmoedigen om te geloven? Uiteindelijk is het de geestelijke waarheid die ertoe doet.' Zo drong het liberalisme gereformeerde kringen binnen. Voor een aantal jaren werd het jongleren van 'de geestelijke waarheid behouden' en 'de historische [feiten] verwerpen' voortgezet, maar rond 1900 waren de zaken op drift geraakt en de belijdenis van het geloof werd opgegeven. Toen de jaren '20 aanbraken, werd van veel preekstoelen alleen een sociaal evangelie verkondigd. Kerkbezoek werd voortgezet als daarvoor, tot aan het einde van de jaren '60. Ineens was de consensus over de waarde van kerk en religie weg, en sinds toen is de kerk van Schotland steeds verder gekrompen. De droogrot van deze nieuwe hermeneutiek werd pas ontdekt toen het zijn werk reeds gedaan had, en het liet de kerken zonder het fundament van de Schriften. Er was geen evangelie, zoals wij het kennen, en geen gezag van het Woord van God.

Waarom deze geschiedenisles? Het is omdat we vrezen dat er sommigen onder u zijn die dezelfde kant opgaan. De nieuwe hermeneutiek die sommigen nu omarmen mag een klein beetje verschillend zijn, maar het gaat nog steeds over een aanpassing van de Schrift aan de huidige cultuur en wereldbeelden. Vandaag mag het de plaats van vrouwen zijn of seksualiteit, maar wanneer eenmaal de deur is geopend om de Schrift aan te passen aan deze tijd zodat die

‘relevant’ wordt, dan zullen ook andere zaken overboord geworpen worden totdat er nog maar weinig over is. Het is uw taak om ernstig te strijden voor het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd (Judas 1:3), en het is niet uw taak om dat te veranderen. Wij doen een beroep op hen die deze nieuwe maar valse hermeneutiek omarmen om terug te keren tot de gezaghebbende en aan geen tijdgebonden Schriften, die weliswaar in een bepaalde tijd en cultuur gegeven zijn, maar die de waarheid en zeden openbaren voor alle tijden.

Zonder twijfel heeft u deze argumenten vele malen herhaald; ik heb er ook geen tijd voor om het vandaag te doen, en evenmin zou het mij passen dat te doen. Ik wens te spreken tot hen die deze veranderingen niet omarmen, maar die het belang van eenheid benadrukken en geen problemen willen veroorzaken. Ongetwijfeld zijn er in Schotland veel van dergelijke mensen geweest door de jaren heen. ‘Ik en mijn gemeente zijn orthodox en zullen dat blijven’, zouden zij zeggen. Ik kan denken aan veel voorheen evangelische preekstoelen in Schotland die uiteindelijk bezweken. Het gaat van een sterk naar een zwak, slap evangelicalisme naar iets dat erger is. De droogrot of virus verspreidt zich en slechts weinigen worden er niet door besmet. Nietsdoen is opteren voor een compromis en voor het zich verder laten verspreiden van de rot. Ik kan persoonlijk denken aan mensen die in een gereformeerd kerkelijk dispuut ervoor kozen om niets te doen, en ondanks hun plechtige verklaringen dat zij altijd trouw waren, toch veel veranderingen hebben getolereerd die niet ten goede zijn geweest. In deze eeuw van communicatie op-hetzelfde-moment kunnen de veranderingen op de preekstoel en in de banken veel sneller plaatsvinden dan in een vroegere generatie. In uw situatie is compromis en ‘geen problemen willen veroorzaken’ weinig meer dan ontrouw aan onze Heere en het kiezen van een desastreus pad voor toekomstige generaties.

Wat moet u dan doen? U wilt geen verdeeldheid/scheuring teweegbrengen in uw kerkverband. Maar de werkelijkheid is dat er al verdeeldheid/scheuring onder u is, en tenzij er een terugkeer is naar eenheid die gebaseerd is op de waarheid van Gods geopenbaarde Woord, is er geen echte eenheid. Ik heb een kerkscheuring meegemaakt en het is iets afschuwelijks dat veel schade achterlaat. Persoonlijk zou het veel gemakkelijker geweest zijn om niets te doen. Maar ik ben voor de waarheid opgekomen en heb een goed geweten. Ik weet dat ik niet de schuld ben van de scheuring of de schade die veroorzaakt is. U moet een goed geweten bewaren in de wetenschap dat wat niet uit geloof is, zonde is. Nietsdoen is toelaten dat valse leer en praktijken zich verspreiden en zendt u op de weg van theologisch, geestelijk en getalsmatige achteruitgang. U mag het tegenovergestelde beweren, maar dat is niets anders dan het hoofd in het zand steken en de werkelijkheid en de geschiedenis negeren.

Het is uit liefde tot u als broeders en uit loyaliteit ten opzichte van de Heere Jezus Christus, onze Profeet, Priester en Koning, dat wij als Free Church Continuing u oproepen om loyaal ten opzichte van Hem te zijn. Door zijn apostel zegt Hij: ‘Wees waakzaam, sta vast in het geloof, gedraag u als mannen, wees sterk’. Dat is wat Hij van u verwacht in deze dagen. Moge de Heere u zegenen en leiden bij het voortzetten van de synode, en moge Hij zijn zaak onder u zegenen. Dank u.

Namens de CGK reageert ds. D. van der Wal met dank voor de broederlijke aansporing. Hij erkent de ernst van de situatie en spreekt het verlangen uit dat God ook nu zijn kerk leidt in waarheid en genade.

Na de toespraken begint de bespreking van het rapport van deputaten buitenlandse kerken.

Rapporteur ds. M. Groen licht de aanbevelingen toe. Hij benadrukt de grote waardering voor het werk van de deputaten, die zich inzetten voor het onderhouden van wereldwijde kerkelijke contacten.

In de bespreking komt onder meer het volgende aan bod:
- De financiering van het deputaatschap. Met het beschikbare budget van € 12.000,- per jaar blijken de kosten nauwelijks te dekken, mede door gestegen reiskosten.
- Het contact met de Biserica Evanghelică Română (BER). Diverse broeders, waaronder ds. J.G. Schenau en ds. H. Peet, pleiten voor terughoudendheid bij het beëindigen van dit contact, mede vanwege de band met de gemeente van Sliedrecht Eben-Haëzer.
- De organisatievorm van de UNEPREF (Frankrijk) komt ter sprake als voorbeeld van een ‘dunne kerkorde’. Dit wordt als ter informatie beschouwd.

Deputaten geven vervolgens antwoorden op de vragen. Ze verduidelijken de financiële situatie, de communicatie met de BER, en hun intentie om het contact zorgvuldig te heroverwegen. Ook benoemen zij de hogere bijdragen aan internationale organisaties zoals de ICRC, nu de GKV als lid is weggevallen.

Op voorstel van ds. Schenau besluit de synode het onderdeel over het beëindigen van het contact met de BER te laten vervallen, zodat eerst verdere bezinning en overleg mogelijk is.
Een aanvullend voorstel van oud. P. Raven over de financiële verantwoording wordt na overleg ingetrokken. Het voorstel zal mogelijk later terugkeren bij de behandeling van het rapport van de quaestor.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. goedkeuring te hechten aan het door deputaten voorgestelde uitnodigingsbeleid tijdens de synode ten aanzien van vertegenwoordigers van de buitenlandse kerken;
3. akkoord te gaan met de voorgestelde wijziging ‘trappen van correspondentie’ en deputaten opdracht te geven in de komende synodeperiode de huidige contacten met kerken in het buitenland in het licht hiervan te evalueren en aan de volgende synode daarover te rapporteren;
4. t.a.v. de buitenlandse kerken die ontstaan zijn door zendingswerk van de CGK, en zelfstandige kerken geworden zijn: DBK op te dragen om, in overleg met deputaten zending, de komende periode te benutten om een relatie op te bouwen met deze kerken;
5. beperkte correspondentie aan te bieden aan de Reformed Presbyterian Church of Central and Eastern Europe;
6. de aandachtspunten van het gesprek met de Union Nationale des Églises Protestantes Réformées Evangéliques de France (9.19/22, 20-42) mee te nemen in de bezinning over de toekomst van ons kerkverband;
7. dat voortaan belangrijke correspondentie met buitenlandse kerken als bijlage in het rapport van deputaten wordt opgenomen;
8. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses spreekt dank uit aan de aftredende leden van het deputaatschap, onder wie ds. Wüllschleger en prof. dr. A. Huijgen, voor hun inzet in de afgelopen jaren.

Artikel 133

Ordevoorstel
Oud. D. Schaafsma dient een ordevoorstel in met betrekking tot de behandeling van rapport 4 van de commissie toekomst kerkverband. Hij stelt voor om de vergadering openbaar te houden, maar de livestream uit te schakelen. Volgens hem belemmert de livestream de vrijheid van spreken bij gevoelige onderwerpen. Ook maakt hij zich zorgen over het gebruik van voorbeelden en de impact van sociale media. Het voorstel wordt gesteund door meerdere afgevaardigden.
Het moderamen erkent de gevoeligheid, maar wijst op het belang van transparantie en betrokkenheid vanuit de kerken. Eerder is bewust gekozen voor een openbare behandeling mét livestream. Voor het gebruik van namen geldt een zorgvuldige richtlijn. Indien nodig kan het moderamen alsnog besluiten tot een comitézitting.
Het voorstel wordt in stemming gegeven en verworpen.

Artikel 134

Deputaten contact met de overheid
De preses geeft het rapport van deputaten contact met de overheid (9.17) met daarbij rapport 5 en 5a van commissie 5 in bespreking. Hij heet de aanwezige deputaten br. J.R. Bügel, ds. A. Hakvoort en br. M.J.T. Wallet van harte welkom.

Ds. R. Bikker vraagt zich af of het nodig is om het kerkvisitatiemodel uit te breiden (voorstel 4) en vraagt om duidelijkheid over de overdracht van geestelijke verzorging bij justitiële inrichtingen.

Oud. W. Hijmissen kondigt een amendement aan om voorstel 4 te laten vervallen, en vraagt of het verstandig is voorstel 13 (over huwelijk en geregistreerd partnerschap) te handhaven, nu de vraagstelling uit 2022 inmiddels beantwoord lijkt. Verder vraagt hij kortheidshalve naar het nut van het beleidsplan: wat is er gewijzigd, is het nodig, en voor wie is het bedoeld? Hij stelt voor om bij opheffing van het deputaatschap te overwegen het resterende geld toe te wijzen aan de emeritikas (art. 2.3), en stelt de vraag of het woord ‘mannelijk’ in de omschrijving van de kerkenraad nog gepast is gezien de praktijk.

Ds. H. Peet ondersteunt dit en stelt twee amendementen voor: het schrappen van voorstellen 4 en 13.
Ds. W.J. van Gent pleit voor het behoud van het deputaatschap als aanspreekpunt richting overheid en politiek.

Namens de commissie licht ds. W.E. Klaver toe dat voorstel 4 bedoeld is om het belang van overheidscorrespondentie te blijven benoemen. Deputaten, bij monde van ds. Hakvoort, verklaren dat de hoeveelheid werk de laatste jaren sterk is afgenomen en dat contacten goed verlopen via het CIO. De overdracht naar het deputaatschap geestelijke verzorging van de militairen verloopt zorgvuldig. Het beleidsplan bevat nauwelijks wijzigingen en is formeel vereist voor ANBI-doeleinden.

Ds. Van Gent laat aantekenen dat hij tegen opheffing van dit deputaatschap is.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. de laatste zin van artikel 28 K.O., te weten ‘het contact met de overheid wordt onderhouden door daartoe door de generale synode geïnstrueerde en benoemde deputaten’, te laten vervallen;
3. bijlage 1.26 K.O. (behorend bij artikel 28 K.O.) te laten vervallen, alsmede de toevoeging ‘- Instructie deputaten correspondentie met de overheid: bijlage 1.26’;
4. aan het reglement op de kerkvisitatie (bijlage 1.28 K.O.) de volgende paragraaf met vragen toe te voegen:
   ‘Contact met de overheid’
   1. Onderhoudt u contact met de plaatselijke overheid? Zoekt u naar mogelijkheden om dit samen te doen met andere kerken (van gereformeerd belijden)?
   2. Hoe verstaat u uw roeping ten opzichte van de overheid en samenleving? Wordt aandacht hieraan gegeven in prediking, catechese en het bredere gemeentelijk leven?
5. het regelmatig overleg met de CIO-gedelegeerde (ex bijlage 1.26 K.O., artikel 5, lid d) over te dragen aan c.q. onder te brengen bij het LKB;
6. de zorg voor aanstelling tot, begeleiding en ondersteuning van predikanten in justitiële inrichtingen onder te brengen bij het deputaatschap geestelijke verzorging militairen;
7. aan het reglement op de kerkvisitatie (bijlage 1.28 K.O.) onder paragraaf ‘VIII Beheer en financiën’ de volgende vragen toe te voegen:
   1. Wordt voor alle betalingen het vier-ogen-principe toegepast?
   2. Vindt de jaarlijkse kascontrole plaats volgens de instructie kascontrolecommissie van deputaten financiële zaken?
8. een brief aan de classes te schrijven waarin (1) de noodzaak van financiële rechtmatigheid onder de aandacht wordt gebracht met verwijzing naar de aanvullende vragen aan het reglement op de kerkvisitatie (bijlage 1.28 K.O.) en (2) de suggestie wordt gedaan penningmeesters ervaringen uit te laten wisselen;
9. het lidmaatschap van het CIO door het LKB te laten beheren;
10. het LKB op te dragen de administratieve werkzaamheden uit te voeren die van belang zijn voor de participatie van ons kerkverband aan het zogeheten Breed Beraad alsmede platforms;
11. het beleidsplan 2024-2028 vast te stellen;
12. het LKB op te dragen het beleidsplan up-to-date te houden en de synode van 2027/2028 het beleidsplan 2028-2031 vast te laten stellen;
13. opdracht 3 aan te houden tot de bespreking van het rapport van de studiecommissie huwelijk en echtscheiding alsmede de revisieverzoeken ten aanzien van het besluit dat een geregistreerd partnerschap niet kerkelijk bevestigd kan worden en zo nodig een besluit uit te laten voeren door deputaten vertegenwoordiging;
14. het deputaatschap contact met de overheid op te heffen.

De preses sluit af met dank aan de deputaten en noemt het een historisch moment: na circa 100 jaar wordt het deputaatschap beëindigd.

Artikel 135

Deputaten kerk en media

De preses geeft het rapport van deputaten kerk en media (9.08) in bespreking met daarbij rapport 4 en 4a van commissie 5. Deputaat br. J.N. Noorlandt wordt van harte welkom geheten. In de vergadering leven er geen vragen over dit rapport.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. alle werkzaamheden van deputaten kerk en media, alsmede het aanspreekpunt inzake moderne media over te dragen aan deputaten landelijk kerkelijk bureau;
3. het deputaatschap op te heffen.

De voorzitter spreekt opnieuw van een historisch moment: na 87 jaar komt er een einde aan dit deputaatschap, dat zijn oorsprong vond als deputaatschap tot contact met de NCRV. Hij bedankt ds. E.J. van der Linde en br. Noorlandt voor hun trouwe inzet.

Artikel 136

Deputaten landelijk kerkelijk bureau *(vervolg van artikel 113)*
De preses stelt enkele resterende punten van rapport 9.22 deputaten landelijk kerkelijk bureau aan de orde met daarbij rapport 7c van commissie 6. Br. R. Hubregtse wordt als deputaat welkom geheten.

Oud. P. Raven stelt voor om aan besluit 14 toe te voegen dat het Dienstenbureau en 'De Wekker' niet alleen informatie verstrekken, maar hierover ook verslag doen aan deputaten financiële zaken. Het voorstel wordt overgenomen.

Ds. R. Bikker vraagt om verduidelijking van het begrip 'informatie'. Br. Hubregtse licht toe dat dit samenhangt met de rol van de website www.cgk.nl, die steeds vaker als kerkelijk communicatiekanaal functioneert naast 'De Wekker'. Formele erkenning van die rol helpt om onduidelijkheden weg te nemen.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. aan de instructie voor deputaten LKB (bijlage 1.39 K.O.) de volgende bepaling in artikel 4A toe te voegen: 'het periodiek vorderen, innen en administreren van de minimum bijdragen voor alle kashoudende deputaatschappen';
3. aan artikel 4.A.1 van de instructie voor deputaten LKB (bijlage 1.39 K.O.) toe te voegen: 'waar alle kerkelijke informatie naartoe wordt gestuurd', zodat de hele bepaling als volgt luidt: 'het fungeren als kerkelijk adres waar alle kerkelijke informatie naartoe wordt gestuurd';
4. uit te spreken dat zowel het Dienstenbureau als 'De Wekker' opdracht hebben om de kerken van informatie te voorzien en hiervan ook verslag te doen aan deputaten financiële zaken;
5. de website www.cgk.nl aan te wijzen als officieel informatieorgaan van de kerken en 'De Wekker' en het Dienstenbureau opdracht te geven om meer gezamenlijk op te trekken en daartoe een samenwerkingsstatuut te laten opstellen dat door deputaten vertegenwoordiging kan worden vastgesteld;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

De voorzitter spreekt dank uit aan alle deputaten, in het bijzonder aan de aftredende broeders J.H. Bobeldijk en D.J. van Zoelen.

Artikel 137

Kosten mentoraat *(vervolg van artikel 90)*
De preses stelt opnieuw rapport 8.07 aan de orde over de kosten van het mentoraat voor beginnende predikanten. Hierbij hoort commissierapport 9 en 9a van commissie 6. Eerder is

hierover al besloten, met de kanttekening van oud. J. Mauritz dat het goed zou zijn om de kosten evenredig over alle classes te verdelen.

Commissie 1 steunde dat idee, maar liet de uitwerking over aan commissie 6. Deze komt nu met een concreet voorstel, dat zonder discussie wordt aangenomen.

De synode besluit
- dat de kosten voor het mentoraat over alle leden van onze kerken via de quaestor verdeeld worden. Vervolgens brengt de quaestor die kosten in rekening bij de particuliere synodes die, op hun beurt, de kosten in rekening brengen bij de penningmeesters van de classes, ressorterend onder die particuliere synodes.

Artikel 138

Comité-generaal

Artikel 139

Sluiting middaggedeelte
Oud. T. van Staveren leest Efeze 2:1-10 en gaat voor in gebed. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

dinsdag 28 januari 2025 18:30 - 20:30 uur

Artikel 140

Opening avondgedeelte
Oud. W. Hijmissen leest Psalm 8, laat Psalm 8:1 zingen en gaat voor in dankgebed voor de maaltijd. De preses heropent de vergadering.

Artikel 141

Appel-nominaal
Oud. A.S. Bil heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 142

Deputaten buitenlandse kerken *(vervolg van artikel 132)*
Er volgt een serie toespraken van buitenlandse afgevaardigden in het kader van rapport 9.19.

Prof. dr. D. McKay (Reformed Presbyterian Church of Ireland) voert het woord tot de synode:
Het is me een waar genoegen om aan uw synode de beste wensen over te brengen van de Reformed Presbyterian Church of Ireland, de RPCI (de Gereformeerde Presbyteriaanse Kerk van Ierland). We waarderen altijd de bezoeken van uw afgevaardigden naar onze synodevergaderingen, en we bidden dat zulke contacten onze kerken steeds dichter naar elkaar toe zullen trekken. Het is goed dat na de beperkingen die ons waren opgelegd door de coronapandemie we weer in staat zijn elkaar op deze wijze te ontmoeten.

De wortels van de Gereformeerde Presbyteriaanse Kerk van Ierland worden gevonden in de Tweede (of: Nadere) Reformatie in Schotland in de zeventiende eeuw. Godvrezende mannen en vrouwen uitten hun liefde tot God door verbintenissen ('covenants') te ondertekenen, waarin zij zichzelf ertoe verplichtten de waarheid van God te verdedigen die geopenbaard is in de Heilige Schrift. Dit was hun antwoord op de liefde van God die hun geschonken was in het genadeverbond. Om deze reden staan wij soms bekend als 'Covenanters'.
Wij zien terug op deze godvrezende mensen met dankbaarheid tot de Heere, maar wij kunnen natuurlijk niet in het verleden leven. Het is ons doel om, in gehoorzaamheid aan Gods roeping, deze zelfde *commitment* tot uitdrukking te brengen in de wereld van de 21e eeuw. De christelijke wereld- en levensvisie is het enige antwoord op de geestelijke doodsheid en morele verwarring die we overal om ons heen zien.

Onze gemeenten zijn gelokaliseerd zowel in Noord-Ierland als in de Ierse Republiek, dus we zijn een internationale kerk. Noord-Ierland kent een sterke evangelische traditie, maar deze is snel aan het afbrokkelen voor de krachten van materialisme en secularisme die over Europa zijn heengegaan. We zijn dankbaar voor de vrede die we nu genieten na vele jaren van terroristisch geweld, maar we realiseren dat zo'n tijd ook kan leiden tot geestelijke zelfgenoegzaamheid. We zien dit echter ook als een tijd met grote mogelijkheden voor evangelisatie, om het evangelie te brengen tot een gemeenschap die steeds meer divers wordt in ras, in economisch en geestelijk opzicht. De Ierse Republiek heeft een sterk Rooms Katholiek karakter gehad, maar het godsdienstig leven gaat snel achteruit, versneld door talloze schandalen betreffende de rooms-katholieke geestelijkheid. Velen die het katholicisme verlaten, verwerpen godsdienst in welke georganiseerde vorm dan ook, en staan wantrouwend tegenover elke institutionele expressie van het christendom. Het is echter ook een tijd voor missionaire kansen in de Ierse Republiek.

Behalve het evangelisatiewerk in Limerick in de Ierse Republiek, in Nantes in West-Frankrijk en in Sevilla in Zuid-Spanje, telt de Gereformeerde Presbyteriaanse Kerk van Ierland 41 gemeenten. In de laatste paar jaar zijn verscheidene nieuwe werkzaamheden begonnen in stedelijke gebieden. Er is een hernieuwde visie in ons kerkverband voor het stichten van nieuwe gemeenten, en een aantal jongere predikanten voelen zich geroepen tot dit soort bediening. We worden erg bemoedigd door deze ontwikkeling, maar we erkennen ook dat voortgang traag kan gaan en dat kerkplanting veel uitdagingen met zich meebrengt. We gaan ook een beduidende uitdaging tegemoet met het aantal predikanten dat hun emeritaatsleeftijd bereikt. Dit zal ertoe leiden dat een aantal van onze gemeenten zonder predikant zal zijn. We zijn dankbaar dat vijf studenten aan het Gereformeerd Theologisch College studeren, maar we hebben meer mannen nodig die geroepen en bekwaamd worden door de Heere voor de pastorale bediening in de gemeente en het zendingswerk.
We zijn God dankbaar voor onze gemeenschap met gereformeerde broeders in Nederland. U hebt een belangrijke theologische erfenis waar wij allen onze winst mee kunnen doen. Onze kerken in Ierland en in Nederland hebben veel dezelfde uitdagingen. Een belangrijk deel van onze interkerkelijke relaties bestaat daarom in het elkaar bemoedigen in onze stellingname voor Gods geopenbaarde waarheid en het samen leren hoe we die waarheid moeten toepassen op de complexe vragen waar we voor geplaatst worden door culturen die zelfs van een uiterlijk respect voor het christendom snel afstand aan het doen zijn. Wat betreft zaken als gezinsleven en medische ethiek worden de Bijbelse principes vaak genegeerd of zelfs openlijk tegengestaan. Enkele van de grootste uitdagingen die we als kerken tegemoet gaan bevinden zich op het gebied van seksuele ethiek, en deze zullen in de komende jaren alleen maar urgenter worden. In zaken als homoseksualiteit en transgender levensstijlen staan onze kerken voor veel moeilijke uitdagingen en het is noodzakelijk voor hen die dezelfde *commitment* hebben

voor ons Bijbels, gereformeerd geloof om elkaar te steunen. Dat is een belangrijke uitdrukking van de 'gemeenschap der heiligen'. We prijzen de Heere voor de consequente *commitment* voor de Bijbelse waarheid in uw kerken en we sporen u aan om te blijven opkomen voor Schriftuurlijk onderwijs in deze moeilijke dagen.

Het rijk van de satan lijkt machtig en vaak zegevierend te zijn in de wereld om ons heen, en we kunnen ertoe verleid worden eraan te twijfelen dat de Heere regeert. We dienen echter een Koning Die stierf voor Zijn uitverkoren volk en Die uit de doden is opgestaan en triomfeert over zonde, dood en satan. wij weten, zoals de apostel Paulus ons laat weten in Efeze 1, dat de Vader Hem aan Zijn rechterhand verhoogd heeft '*ver boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en elke naam die genoemd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de komende*' (vers 21). We worden ervan verzekerd dat Koning Jezus werkelijk regeert. We lezen dat God '*alle dingen aan Zijn voeten heeft onderworpen en Hem als hoofd over alle dingen heeft gegeven aan de gemeente*' (vers 22). Staan we niet verbaasd dat Hij,H Die alle macht heeft in hemel en op aarde, die [macht] gebruikt voor het welzijn van een kerk die bestaat uit zondaren als wij, die vergeving hebben ontvangen? De genade van de Heere is zo groot dat wij die nooit helemaal kunnen begrijpen, maar hoe meer we ervan verstaan, des te meer ootmoedig en dankbaar we worden. Het is een groot voorrecht om deze Koning te dienen en te weten dat Zijn eeuwige voornemens tot in elk detail zullen worden vervuld. Eenmaal zal elke knie zich voor Hem buigen en elke tong zal belijden dat Hij Heere is. Mogen wij samen Koning Jezus trouw dienen en zoeken dat Hem in alles de eerste plaats gegeven wordt (Kol. 1:18).

Ds. F.W. van der Rhee dankt prof. McKay namens de synode voor zijn bemoedigende woorden en oproep tot trouw aan Gods Woord.

Vervolgens spreekt rev. H.S. Kim namens de Independent Reformed Church in Korea de synode toe:
Christelijke groeten van uw zusterkerk in Zuid-Korea, de Independent Reformed Church in Korea (IRCK). In 2007 bood uw eerwaardige generale synode een kerkelijke relatie van beperkte correspondentie aan de IRCK aan, een heel klein kerkverband van 600 leden bestaande uit vier gemeenten. U (CGK) en wij (IRCK) zijn gelokaliseerd aan het westelijk en oostelijk uiteinde van het Eurazische continent, maar wij hebben elkaar gevonden in de Heere, Die ons roept tot eenheid in het geloof door het Woord en de Heilige Geest. Precies zoals uw voorvaders die in 1571 in Emden bijeenkwamen, kerkelijke beslissingen namen en zeiden: 'Wij hebben elkaar gevonden', d.i. wij erkennen elkaar in de Heere en zijn een zusterkerkrelatie aangegaan om elkaar te bemoedigen en om getuigen te zijn van het evangelie in deze wereld.

Met uw steun werden wij, de IRCK, lid van de ICRC in 2009 en waren wij in 2015 gastheer van de AP-CRC. (Asian Pacific Conference of Reformed Churches). De Heidelbergse Catechismus, die vertaald werd door deputaten onderwijs van de IRCK in 2004, heeft tot nu toe 41.773 exemplaren verkocht en is in Korea de standaardvertaling geworden. De Holy Covenant Press, de uitgeverij van de IRCK, heeft meer dan 185 titels gepubliceerd over de laatste 40 jaar, waarvan ongeveer 600.000 exemplaren zijn verkocht. We startten de theologische opleiding in 2010, en vijf Chinees-Koreaanse studenten, aanbevolen door de China Mission van de Orthodox Presbyterian Church (OPC) studeerden er af en stichtten drie gemeenten in China. Wij zijn klein in aantal, maar functioneren als een kanaal om het gereformeerde geloof in mijn land te verspreiden.
Echter, zoals ik op uw vorige generale synoden al heb aangegeven, wij zijn in een moeilijke situatie sinds 2016. Eén gemeente verliet het kerkverband en een andere bezoekt geen kerk-gerelateerde vergaderingen. Hoewel vier gemeenten nog steeds verbonden zijn aan de IRCK,

het kerklidmaatschap is minder geworden. De theologische opleiding moest ook verplaatst worden gedurende deze uitdagende tijden in 2019. Samen met de IRCK zijn er negen gemeenten van de Independent Reformed Presbyterian Church in Korea (IRPCK), een zusterkerk van de IRCK, die actief de theologische opleiding hebben gesteund. Twaalf studenten zijn afgestudeerd sinds 2019. Behalve degenen die naar China zijn teruggegaan of naar andere kerkverbanden, zijn er zeven personen die de IRCK en de IRPCK zijn gaan dienen; de kerken zijn zich geleidelijk aan het stabiliseren. De twee federaties, IRCK en IRPCK, werken ook samen door middel van kanselruil en diverse activiteiten van hun commissies. Sinds 2020 zijn twee boeken gepubliceerd van dr. Jan van Bruggen, *Aantekeningen bij de Heidelbergse Catechismus* en *Het Amen der Kerk: De Nederlandse Geloofsbelijdenis toegelicht,* alsook de *Kleuterbijbel* van Evert Kuijt, en *Confessing the Faith* door Chad van Dixhoorn, een goed commentaar op de Westminster Geloofsbelijdenis. Boeken van dr. Willem van 't Spijker, dr. Hans Maris en dr. Eric Peels, emeritus-hoogleraren aan de TUA, worden ook voortdurend gelezen.

Laat ik me nu richten op de huidige kwestie van *vrouw en ambt*. In Zuid-Korea zijn er veel kerken die vrouwen toestaan kerkelijke ambten te bekleden. Dit is een wereldwijde trend, maar de IRCK is daar op tegen. Ik beweer niet dat *vrouw en ambt* de enige kwestie is in de kerk. Wij geloven dat net zoals de drie Personen van de Drie-eenheid gelijk zijn, er een orde van liefde tussen Hen is. Man en vrouw zijn gelijk als gezamenlijke dragers van het beeld van God, en er is een orde van liefde tussen hen. Daarom, vrouwelijke leden kunnen binnen de gemeente op verschillende manieren actief deelnemen zonder dat zij als ambtsdragers worden bevestigd.

Bij mijn voorbereiding op mijn toespraak las ik twee rapporten van de CGK in 1998 en 2020, en twee rapporten van de GKv in 2017 en 2020, voordat de GKv samenging met de Nederlands Gereformeerde Kerken in 2023. Ik wil en kan hier niet de hele kwestie behandelen, maar ik wil graag drie dingen zeggen.

Ten eerste, de kwestie van *vrouw en ambt* is nauw verbonden met de hermeneutische benadering. Het 1998 CGK rapport en het 2017 Meppel (2020 Goes) rapport van de GKv verschillen in de wijze waarop zij rol en functie van de hermeneutiek behandelen. Uw 1998 rapport ging op legitieme wijze in op de spanning tussen traditionele Bijbelse exegese en recente hermeneutiek. Uw 1998 rapport vatte de subtiele verschillen niet licht op, maar trachtte aan de situatie recht te doen door het meerderheids- en minderheidsrapport uit te brengen. Het was echter verrassend dat de 2017 en 2020 rapporten van de GKv focusten op hermeneutische discussies. Naar mijn mening is dit een geval van 'een overmaat van [hermeneutische] ballast die de directe en onbevangen omgang met de Schrift belemmert en de helderheid van het door God gegeven Woord verduistert', zoals verwoord in uw 1998 rapport (citaat: Eindrapport deputaten voor de vragen rond vrouw en ambt, GS 1998, p. 36).

Ter aanvulling op de waarschuwing tegen het gevaar van overmatige hermeneutiek, laat me nog een ander aspect toevoegen: de rol van de gemeente. Een discussie starten vanuit hermeneutisch perspectief kan het te professioneel maken. Dit zal wel niet de intentie zijn, maar deze benadering kan de rol van de gemeente verzwakken. Om het eenvoudig te zeggen: Dit is vergelijkbaar met de claims van de rooms-katholieke geestelijkheid en de historisch-kritische wetenschappers betreffende de interpretaties.

Laat me u een voorbeeld geven. Op de dag van Zijn opstanding toonde de opgestane Jezus Zich niet aan Petrus en Johannes, die naar het lege graf gingen, maar aan de wenende vrouw, Maria Magdalena. Jezus gaf haar de opdracht: 'Ga naar Mijn broeders en zeg tegen hen: Ik

vaar op naar Mijn Vader en uw Vader, en naar Mijn God en uw God', Joh. 20:17b. Jezus' God *mijn God* noemen en Jezus' Vader *mijn Vader* is de evangelieboodschap voor mensen die gescheiden waren van God vanwege hun zonden. Deze evangelieboodschap werd door Jezus Zelf verkondigd aan een wenend volk, niet allereerst aan de discipelen. Dit verslag bevatte een indrukwekkende les voor de discipelen: de verrezen Heere predikt het evangelie aan het verslagen hart. Op diezelfde dag verscheen de opgestane Heere aan de discipelen en zond hen uit, met het bevel om de Heilige Geest te ontvangen (Joh. 20:21, 22).

Sommige evangelische wetenschappers interpreteren de geschiedenis van Maria Magdalena als de zaden van een omkering. Zij wijzen er terecht op dat het ongebruikelijk is voor een vrouwelijke getuige om in een door mannen gedomineerde cultuur te worden geaccepteerd. Zij beweren verder dat deze omkering de deur opende voor vrouwen in de bediening. Deze hermeneutische benadering heeft echter ernstige tekortkomingen, omdat het getuigen van de Heere door de kracht van de Heilige Geest aan Zijn volk in hun discussie terzijde geschoven wordt. Hun hermeneutische discussies ontwikkelen zich op een confronterende wijze, zoals 'de overeenkomst en verschillen tussen mannen en vrouwen', 'heerschappij en dienst', en 'de cultuur ten tijde van het op schrift stellen en de tegenwoordige cultuur'. Het is bijna alsof er weinig ruimte is voor het werk van de Heilige Geest in de gemeenten door de ambtsdragers (vgl. Hebr. 2:11-12; Psalm 22:23).
In uw geschiedenis van de *Afscheiding* in 1834 vernieuwde de Heere de zogenaamde 'verlichte geest' van ds. Hendrik de Cock door de ernstige ziel van Klaas Pieters Kuipenga. De Heere sprak direct tot Zijn volk die arm van geest waren, en bracht het werk van 'afscheiding of wederkering' tot stand door de vernieuwing van de ambtsdragers. Uw kerk heeft levendig getuigd dat God Zijn kerk bouwt door 'kleine luyden'.

Ten tweede, ik waardeer uw houding, wanneer de besluiten van de generale synode niet als bindend worden beschouwd in plaatselijke gemeenten. Uw rapport zegt niet direct dat de besluiten van de meerdere vergaderingen bindend zijn, wanneer zij niet tegen Gods Woord en de kerkorde ingaan (K.O. art. 31). In plaats van het opleggen van kerkelijke besluiten, belijdt uw rapport *Zoek eerst het Koninkrijk van God - Een weg terug uit de impasse* 'onze zonden' voor de moeilijkheden die gerezen zijn in de gemeenten. Wanneer u als kerkverband problemen tegenkwam in verschillende zaken in het verleden, kwam u die moeilijkheden te boven en ging u verenigd samen verder, omdat u allen een berouwvol hart had onder de leiding van de Heilige Geest. Uw houding is een uitstekend voorbeeld voor uw broeders in Zuid-Korea, die nog steeds erg verdeeld zijn. Wij bidden dat de Heere, Die ons in Zijn ene kerk heeft bijeengebracht, ons dezelfde geest van berouw en genade wil schenken.

Ten slotte, laat me het niveau van onze kerkelijke gemeenschap vermelden. De Kerk van de Heere is één; daarom zal uw besluit directe impact hebben op kerken in Korea en op de lidkerken van de ICRC. Deze impact zal aanzienlijker zijn dan u misschien denkt. Zoals u weet, hadden de ICRC lidkerken in 2017 en 2022 pijnlijke beslissingen te nemen over het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, die medeoprichters waren van de ICRC en daarin een sleutelrol speelden. Als er veranderingen in de CGK zullen plaatsvinden, zal dat ook de ICRC behoorlijk raken. Het zou goed voor u zijn om andere kerken in gedachten te hebben, wanneer u belangrijke zaken bespreekt, zoals *vrouw en ambt*. Bovendien, aangezien alle lidkerken van de ICRC 'één heilige, algemene en apostolische kerk' belijden, zouden we belangrijke zaken samen kunnen bespreken, zoals uw en onze voorvaders dat gedaan hebben in de jaren 1618-19 in Dordrecht.
Dank u om ons toe te staan om openhartig in de Heere te spreken.

Ds. L.A. den Butter dankt ds. Kim en onderstreept de waardevolle band tussen de IRCK en de CGK en roept op om in gebed verbonden te blijven.

Daarna voert rev. F. Drijfhout namens de Evangelical Presbyterian Church in England and Wales het woord:
Ik groet u in de Naam van onze opgestane Heere Jezus Christus. Het is een voorrecht om hier in uw midden te zijn namens de Evangelische Presbyteriaanse Kerk in Engeland en Wales (EPCEW). De EPCEW is dankbaar voor de broederlijke relatie die wij hebben met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, en we zijn dankbaar dat u regelmatig afgevaardigden zendt naar onze tweejaarlijkse vergaderingen.
Preses, ik zou van deze gelegenheid graag gebruik willen maken om u een kort overzicht te geven van ons kerkverband en van de laatste ontwikkelingen binnen de EPCEW. Momenteel hebben wij 17 gemeenten, waarvan vier evangelisatieposten die in verschillende stadia van ontwikkeling zijn. Zij bevinden zich in Oxford, Sunderland, Zürich (Zwitserland) en Gloucester. Twee van onze gemeenten zijn buiten het Verenigd Koninkrijk: één in Zweden (Tranas, ten westen van Stockholm) en één in Duitsland (Berlijn). Wat betreft de evangelisatiepost in Oxford, we zijn de Heere heel dankbaar dat Hij onlangs mogelijkheden geopend heeft om daar een evangelisatiepost op te richten. Het was al een zegen dat daar ongeveer 40 mensen de morgendienst bezochten, maar nu zijn dat er ongeveer 80-100. Zij zijn in staat geweest om een kerkgebouw te kopen in het stadscentrum waar zij hun erediensten kunnen houden. Andere evangelisatieposten blijven groeien of zullen in de nabije toekomst zelfstandige gemeenten worden.

De Heere heeft ons als kerkverband gezegend, zodat we in staat geweest zijn om mensen af te zonderen als kerkplanters, maar we bidden dat er meer mensen gevonden zullen worden om meer gemeenten te stichten in Engeland en Wales, en zelfs in Europa. Onze mannen studeren in een verscheiden aantal theologische opleidingen, zoals Union of Londen Theologisch Seminarie, maar ook aan het nieuwe Westminster Seminarie Verenigd Koninkrijk (WSUK) dat zijn basis heeft in het hart van Newcastle.

Jeugdwerk: Veel van onze gemeenten hebben verscheidene jonge kinderen en dit is een grote zegen van onze Heere! We bidden dat deze kinderen zullen worden opgevoed in ‘de onderwijzing en terechtwijzing van de Heere’, Efeze 6:4. Gemeenten hebben regulier jeugdwerk of een jeugdweek in de zomer waar tot 40 jonge kinderen naar toe gaan en het evangelie horen. We bidden dat dit zal blijven doorgaan en dat door deze en andere activiteiten mensen Christus zullen leren kennen. Er is een bloeiend jeugdkamp dat verscheidene jaren geleden gestart is, met 60 jongeren in de leeftijd 10 - 18 jaar die deze bezoeken. Dit kamp ontvangt nu jongeren van over het hele kerkverband en we bidden dat dit werk zal blijven doorgaan en groeien.

Uitdagingen en gebedsverzoeken!
a. Binnen ons kerkverband vragen wij u te bidden voor eenheid in de EPCEW! Sinds de pandemie worstelen we met een reeks uitdagingen. Sommigen van u zullen op de hoogte zijn van enkele van deze zaken. We hebben verschillende extra vergaderingen moeten beleggen om dit aan te pakken, en dit raakt de hele breedte van de kerken (letterlijk: presbyterium)[1]. Ondanks deze uitdagingen is de EPCEW een belijdende kerk, sterk

[1] Presbyteriaanse kerken hebben een andere kerkrechtelijke structuur. Een *session* is te vergelijken met onze kerkenraad, terwijl een *presbytery* ongeveer gelijkstaat met onze classis c.q. synode. Men spreekt ook van een *church court*, een kerkelijke rechtbank, waar tuchtzaken en andere kwesties worden behandeld.

verbonden met de Westminster belijdenisgeschriften, en gericht op gemeentestichting. In de afgelopen maanden hebben de kerkenraden van verscheidene gemeenten van de EPCEW (Sheffield, Lincoln evangelisatiepost, Blackburn en Bury St. Edmunds) de EPCEW zoeken te verlaten door middel van 'Daden van Afscheiding'.

b. Er is een kerkrechtelijke procedure voor de afscheiding van gemeenten, neergelegd in ons Formulier van Regering. Deze (kerk)ordelijke procedure zou 18 maanden moeten kosten. Een 'Daad van Afscheiding' wordt in onze kerkorde niet erkend. Zodoende hadden we als presbyterium/synode op 27 januari 2024 een bijeenkomst om deze 'Daden' te bespreken. Het presbyterium oordeelde dat deze daad niet kon worden geëffectueerd, omdat de kerkrechtelijke procedure voor de afscheiding van gemeenten niet gevolgd was.
c. Het is ons verlangen dat deze kerkenraden een (kerk)ordelijke procedure zullen volgen, zoals uiteengezet in de kerkorde, ook als het uiteindelijk helaas noodzakelijk zal zijn om uit elkaar te gaan.

De weg naar voren

De synode is zich ervan bewust dat openlijke beschuldigingen zijn geuit, inclusief naar gemeenten in andere kerken, over hun acties in het verleden (en over vermeende afwijkingen in de leer, die daaraan ten grondslag zouden liggen). We willen herhalen dat de kerkordelijke procedures om zulke bezwaren te uiten niet tot het einde werden gevolgd (terwijl daar juist het begin lag), namelijk door die kerkenraden die Daden van Afscheiding afkondigden. Ook zijn een aantal van deze zaken nog in behandeling voor de kerkelijke rechtspraak. Bovendien, de classis heeft tot nu toe geen gelegenheid gehad om op de beschuldigingen op een kerkrechtelijke manier in te gaan, noch om hun zaak door middel van afgevaardigden op gemeentelijke vergaderingen naar voren te brengen, waar de afscheiding werd besproken.

Het is niet ons verlangen om kerkenraden iets af te dwingen of om hun rechten te vertrappen, maar eerder om verder te gaan in een geest van nederige onderwerping aan elkaar via de procedure waaraan alle leden van de classis zich hebben verbonden. We zouden nogmaals kerkenraden willen aanmoedigen om gepast gebruik te maken van de kerkelijke rechtsgang. Ons diepe verlangen is dat we weer tot verzoening met elkaar kunnen komen en in staat gesteld worden om samen verder te gaan. Zelfs, als dat niet mogelijk is en onze meningsverschillen (die gaan over beleid en niet over de kernzaken van het evangelie) niet beslecht kunnen worden op een kerkrechtelijke wijze, geloven we nog steeds dat het mogelijk moet zijn om op een goede wijze en met wederzijdse zegenwensen voor elkaars bediening, uit elkaar te gaan, in plaats van dat dat gebeurt door een eenzijdige onttrekking, terwijl belangrijke geschilpunten nog bij de classis liggen.

Reflectie op het CGK rapport 'Kerk zijn'

Broeders, ik heb enkele worstelingen benoemd die wij meemaken in de EPCEW, maar we zijn ons ook bewust van de moeilijkheden die de CGK ondervindt. Met grote belangstelling heb ik sommige synodevergaderingen in 2020 (online) gevolgd. Dit betreft het moeilijke onderwerp van 'vrouw en ambt'. We danken de Heere voor de beslissing die genomen is, dat het ambt alleen voor bekwame mannen in Christus' kerk openstaat. Wij als EPCEW steunen u volledig in deze beslissing. Deze kwestie speelde een sleutelrol toen de EPCEW haar zusterkerkrelatie opschortte met de GKv. Broeders, in de uitnodiging voor uw synode werd aan afgevaardigden gevraagd om te reflecteren op het rapport 'Kerk-zijn', waarvan wij een Engelse vertaling kregen.

Wij willen dat graag doen, en we erkennen dat de situatie erg moeilijk is. We zijn dankbaar voor de wijze waarop het rapport geschreven is; nederig doet men zijn uiterste best om een oplossing te vinden die tot eer van Christus is en die de voortgang van Gods Koninkrijk in Nederland niet belemmert.

In onze reflectie willen we enkele kernpunten naar voren brengen:

- Gods Woord is een tweesnijdend zwaard, en het zal verdeeldheid/scheiding (*Engels: division*) teweegbrengen, en het oordeelt de overleggingen en gedachten van het hart (Hebr. 4:12). We moeten verwachten dat als we oprecht zijn ten opzichte van Gods Woord, er uitdagingen zullen komen, aangezien satan altijd de bruid van Christus zal aanvallen.
- De eenheid van de kerk - zoals Christus één is - is een centraal leerstuk (zoals vermeld in onze belijdenisgeschriften), en Paulus spreekt heel expliciet over de eenheid van de kerk. Alle leden - hoewel zij met velen zijn - zijn één, zoals Christus één is. Tegelijk zegt Paulus dat het lichaam niet uit één lid bestaat maar uit vele. Er is niet slechts één gemeente, kerkverband/kerkgenootschap, er zijn veel kerken. We zijn het ermee eens dat zij inderdaad heilig is in Christus. Aangezien we in een zondige wereld leven, is er heel veel onvolmaaktheid in elk van deze kerken. Maar aangezien zij heilig is in Christus, moeten wij er ook naar streven om haar heilig te houden, wat kan betekenen: door middel van kerkelijke tucht.
- Dus, kerken zijn niet identiek, maar hebben eenheid in onze vereniging met Christus. En zoals uw rapport zo duidelijk uiteenzet, in de kernzaken moet er eenheid zijn.
- Daarom is de vraag: Wat is de kern? Wij zouden willen beweren dat alles wat afwijkt van wat Gods Woord als essentieel ziet, niet moet worden verdragen. Onze belijdenis spreekt ook over de kerk als apostolisch, staande op het onderwijs van de apostelen. Laten wij daarom dus niet afwijken van het onderwijs van Paulus!
- Onze belijdenissen binden ons aan een hoog standpunt ten aanzien van de Schrift als de enige regel voor geloof en praktijk. Dit is niet onderhandelbaar voor ons als gereformeerde gelovigen, en zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis in artikel 7 duidelijk stelt: ‘De waarheid is boven alles’.
- Op dit punt is het nuttig om op te merken dat uw synode van 1998/2001 verklaarde dat er geen ruimte is voor vrouwelijke ambtsdragers. Uw synode heeft de tijd genomen om dit uitgebreid te bespreken. Dat geeft aan dat deze kwestie een kernzaak is in de leer van de kerk. Samen met de CGK hebben verscheidene andere kerkgenootschappen hiermee geworsteld en zijn tot dezelfde conclusie gekomen. Dit mag niet als op zichzelf staand gezien worden.
- Het is ook een belangrijk principe van het presbyterianisme/gereformeerd zijn dat ouderlingen en kerken moeten blijven bij wat de synode (of algemene vergadering) is overeengekomen. Dit is een kwestie waar we nu in de EPCEW ook mee te maken hebben. Niet blijven bij wat is overeengekomen en niet de bestemde route volgen is een teken dat men niet nederig is. Uw rapport vermeldt dat we moeten nederig zijn met het oog op de verdeeldheid in de kerk, maar we moeten ook nederig zijn naar Christus toe en Hem en Zijn Woord eren. Er kan geen ruimte aan gegeven worden om nederig naar elkaar te zijn, maar hoogmoedig naar Christus, door wel elkaars verschillende visies te accepteren, maar ons niet te onderwerpen aan het Woord van Christus.
- We moeten erop toezien dat Christus geëerd wordt, en als wij afwijken van de Schrift en dit accepteren, eren wij Christus niet. Met het oog op uw rapport waar de oplossing besproken wordt dat gemeenten zich zouden onttrekken, stellen wij de vraag: Wat is meer beschamend voor Christus: Dat kerken zich aan elkaar onttrekken (en dat op een liefdevolle en zorgzame manier doen), of dat kerken zich openlijk aan de Schrift onttrekken?
- Tenslotte, in uw rapport vermeldt u op een bepaald punt dat gemeenten vrijwillig deel zijn van het kerkverband. Dit is waar, gemeenten kunnen weggaan, en hoewel dat een verdrietige zaak is, is het in de kerkgeschiedenis verschillende keren voorgekomen. Binnen het Verenigd Koninkrijk is de EPCEW een klein kerkverband. Wij zouden heel graag willen groeien en zelfs één worden met andere getrouwe kerkgenootschappen (momenteel bespreken wij dit met de IPC en hebben we gesproken over een vereniging met de EPCI in

Noord-Ierland). Echter, wij werken samen voor het evangelie en misschien is dit de wil van de Heere voor de CGK.

- Toen ik het rapport '*Kerk-zijn'* las, ging ik pas de uitdagingen waar de CGK voor staat, op hun juiste waarde schatten, mede door de moeilijkheid dat uw kerkorde niet voorziet in de toepassing van kerkelijke tucht op gemeenten die zich niet houden aan de besluiten van de meerdere vergaderingen. Deze leemte is nu meer dan ooit zichtbaar. Helaas hebben wij geen oplossing voor dat probleem, en bidden wij dat de HEERE u wijsheid zal geven. Het moge tijd kosten om hiermee om te gaan, maar zo lang als u als kerken overeenstemt ten aanzien van het principe van kerk-zijn, verenigd in Christus en gefundeerd op het onderwijs van de apostelen, maar ook blijvend bij dit onderwijs, dan heeft u een pad dat u kunt volgen om Christus te eren tot bevordering van zijn Koninkrijk.

Preses, de EPCEW is heel dankbaar voor de relatie die wij hebben met de CGK en we bidden dat de HEERE onze relatie zal blijven zegenen, vooral omdat wij samen getuigenis geven aan het evangelie in Europa. Ik bid dat de HEERE deze synode zal zegenen, maar ook het werk dat wordt gedaan door de predikanten in deze kerken. We bidden dat de HEERE niet alleen uw gemeenten zal vermeerderen, maar ook dat uw leden een aanzienlijke geestelijke groei zullen zien.

Ds. P.W.J. van der Toorn bedankt voor deze openhartige bijdrage en benadrukt de gezamenlijke roeping tot trouw.

Ten slotte spreekt ds. H.M. Zwemstra namens de Reformed Churches in South Africa de synode toe in het Afrikaans:
In Openbaring 3:7-13 vinden we de brief aan de gemeente in de stad Filadelfia. Filadelfia is een prachtige naam voor een stad, wat 'broederliefde' betekent. Broederliefde is cruciaal voor ons als gelovigen, zo belangrijk dat de apostel Johannes zegt dat iedereen die zijn broeder niet liefheeft, God niet kent (1 Joh. 4:20).
Ondanks zijn mooie naam was deze stad geen christelijke stad. Er was echter wel een kerk in de stad. In Openbaring 3:8 zegt de Heere Jezus dat deze kerk weinig kracht had. Het was klein en niet indrukwekkend. Maar ondanks zijn grootte had het veel mogelijkheden om een verschil te maken en het evangelie te verkondigen.

In veel steden en dorpen in Nederland is het christendom niet meer belangrijk. In veel plaatsen heeft de Christelijke Gereformeerde Kerken weinig kracht. Maar wanneer de Heere Jezus naar een kerk kijkt, doet Hij dat als de heilige en waarachtige God. Hij ziet alles, weet alles en voor Hem is alles mogelijk. Ook al is een kerk klein in de ogen van de wereld, voor Hem is die kerk kostbaar en gebruikt Hij die kerk om zijn Koninkrijk uit te breiden.
Jezus, die de Waarheid is en de waarheid kent, ziet de leugen van de Joden in Filadelfia. De Joden in Filadelfia leven een leugen omdat zij het evangelie dat de kerk hen verkondigt, niet willen geloven. In plaats van het evangelie te geloven, vervolgden de Joden de kerk en maakten zij het leven voor gelovigen moeilijk.
De kerk van Jezus Christus is een strijdende kerk. Hier op aarde zullen we altijd problemen moeten oplossen, altijd naar antwoorden zoeken, en altijd een strijd hebben tegen de duivel en de zondige wereld. Insgelijks moet u, als Christelijke Gereformeerde Kerken, niet moedeloos worden. De Heere zal u de kansen geven om in dit land een groot verschil te maken, en daarom roept Hij u op om trouw te blijven aan het evangelie.
In Openbaring 3:10 zegt de Heere Jezus dat Hij Zijn kerk zal bewaren in tijden van beproeving. Zijn kerk behoort aan Hem, en gelovigen die over de hele wereld verspreid zijn, zullen samen met Hem in het nieuwe Jeruzalem wonen. Houd vast aan die hoop die u heeft.

De Gereformeerde Kerken in Zuid-Afrika hebben 377 kerken, 53.000 belijdende leden en 15.000 doopleden verspreid over Zuid-Afrika en Namibië. Als kerkverband hebben we 230 predikanten.

Een van onze grote uitdagingen is de opleiding van predikanten. De afgelopen 120 jaar heeft de Theologische School Potchefstroom predikanten opgeleid aan de universiteit in Potchefstroom. Deze universiteit staat nu bekend als de Noordwest-Universiteit. Volgens een overeenkomst met de Noordwest-Universiteit worden de professoren door het curatorium beroepen en door de universiteit aangesteld. Op deze manier heeft het curatorium toezicht op de professoren die onze predikanten opleiden, evenals op de inhoud van de opleiding.
In 2023 heeft de Noordwest-Universiteit ons meegedeeld dat zij de overeenkomst in 2026 zullen beëindigen. De beëindiging van deze overeenkomst betekent dat wij geen toezicht meer hebben op de theologische professoren en de inhoud van de opleiding aan de Noordwest-Universiteit.

Synode 2023 heeft de curatoren opdracht gegeven om de opleiding van predikanten te verplaatsen naar de Gereformeerde Theologische Academie (GTA) zodat wij toezicht kunnen behouden op de opleiding van predikanten. Momenteel werken de curatoren samen met de GTA aan het samenstellen van cursussen die voor de opleiding van predikanten gebruikt gaan worden. De GTA werkt samen met het Puritan Reformed Theological Seminary in de VS, zodat studenten een geaccrediteerde MA-graad ontvangen.
In de komende 10 jaar zullen veel predikanten met emeritaat gaan, wat betekent dat er een grote behoefte aan predikanten is in ons kerkverband.

Net als bij u worstelt ons kerkverband ook met de kwestie van ‘vrouw in het ambt’. Onze synodes hebben besloten dat het schriftuurlijk is dat vrouwen als diakenen bevestigd kunnen worden, maar niet als ouderlingen en predikanten. Toch zijn er gemeenten die het nodig hebben geacht om vrouwen als ouderlingen te bevestigen, en de vraag is hoe ons kerkverband met zulke gemeenten moet handelen. Synode 2023 heeft studiedeputaten aangesteld om de volgende synode hierover te adviseren, en de deputaten zijn bezig het rapport te bestuderen dat jullie deputaten hierover hebben opgesteld. Bid alstublieft dat de Heere ons wijsheid zal geven, want deze kwestie bedreigt ook de eenheid tussen onze kerken.
Veel van onze kerken zien hun ledenaantal dalen. Er zijn verschillende redenen hiervoor, zoals secularisatie, emigratie, kleinere gezinnen, enzovoort. Toch is er een groeiend bewustzijn in onze kerken over onze roeping tot zending en evangelisatie. Bid alstublieft met ons mee dat de Heere ons ook hierin wijsheid zal geven.
Met deze paar woorden groeten wij u. Wij verzekeren u van onze voorbede, en wij vragen dat de Heere u wijsheid zal geven in alle beslissingen die u moet nemen.

Ds. W.N. Middelkoop bedankt ds. Zwemstra namens de synode, herkent de geschetste situatie en noemt de gezamenlijke inzet voor predikantenopleiding in Afrika als een wezenlijk onderdeel van de relatie.

De voorzitter sluit de publieke vergadering met dank aan alle buitenlandse gasten. Er wordt gezongen uit Psalm 121.

Artikel 143

Comité-generaal

Artikel 144

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 145

Sluiting
Ds. J.G. Schenau gaat voor in dankgebed, bidt voor de kerk en laat Weerklank 227 zingen. De preses sluit de vergadering.

ACHTSTE ZITTING

woensdag 29 januari 2025, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 146

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij laat Psalm 119:3 en 9 zingen, leest 2 Thessalonicenzen 2:3-13 en gaat voor in gebed.

Artikel 147

Appel-nominaal
Oud. K. Sijtsma is vanwege ziekte afwezig en is niet vervangen.
Als preadviseurs zijn de professoren M.J. Kater, H.J. Selderhuis en A. Versluis aanwezig.

Artikel 148

Revisieverzoeken 'Vrouw en ambt'
De preses stelt de revisieverzoeken rondom 'vrouw en ambt' aan de orde, dat zijn de documenten 11.14 t/m 11.53 en 11.55 t/m 11.70. Hierbij horen drie rapporten van commissie 7, rapport 2a, 2b en 2c.
Het moderamen herhaalt dat broeders van kerkenraden die een revisieverzoek hebben ingediend, mogen deelnemen aan de bespreking, zoals eerder ook vastgesteld bij het onderwerp homoseksualiteit.
Ds. J.R. Bulten licht toe dat zijn rapport (2c) gelezen moet worden als een stemverklaring.

Eerste ronde - Inbreng afgevaardigden
- Ds. J. Oosterbroek vraagt hoe de commissie het grote aantal revisieverzoeken beoordeelt. Is dit niet een signaal dat serieus genomen moet worden?
- Ds. H.C. Bezemer stelt dat rapport 2b het revisiebegrip erg ruim toepast en vraagt of dat juist is.
- Ds. W.E. Klaver wijst op een marginale behandeling van het meerderheidsrapport (2a, blz. 76) en stelt dat deze formele benadering niet helpt. Hij waarschuwt voor een benadering vanuit een 'ivoren toren'.
- Ds. J. Nutma benadrukt dat de vragen rondom hermeneutiek en ecclesiologie fundamentele voorvragen zijn en verwijst naar eerdere besluiten van de synode in 2010 en 2016 inzake de behandeling van revisieverzoeken.
- Ds. S.M. Buth vraagt of uitspraken over het vrijgeven van de ambten (blz. 72) echt zo verstrekkend zijn. Hij wijst op de doorgaande lijn in het rapport en stelt de vraag of hier niet met een andere Bijbel wordt gewerkt.
- Ds. M. Groen wijst op blz. 8 en 9 van het rapport: kerken verhouden zich anders tot het kerkverband; hoe verhoudt zich dit tot het rapport over 'kerk zijn'? Op blz. 27 vraagt hij naar Handelingen 15 als model.
- Ds. J.G. Schenau vraagt of bij aanvaarding van rapport 2a ruimte blijft voor een diaconessenambt. Bij rapport 2b verwijst hij naar citaten van prof. J. Hovius over vrijheid in zaken die niet tot de kern van de Schrift en belijdenis behoren.
- Ds. E.B. Renkema vraagt hoe de commissie de verhouding tussen meerderheid en minderheid beoordeelt.

- Oud. R. Bijzet wijst op de oplegger bij pag. 11 r. 44: is er sprake van wijziging van het Schriftgezag? ‘Hangt ons heil hiervan af?’
- Oud. W. Hijmissen stelt dat het Schriftgezag niet per se in het geding is, maar dat de verschuiving naar een ecclesiologische kwestie het wel wezenlijk maakt. Hij vraagt waarom rapport 2a eenduidigheid vraagt en rapport 2b ruimte laat. Hij wijst op de conventpeiling waarin een meerderheid ruimte verlangt.
- Oud. P. Raven vraagt of er sprake is van een innerlijk tegenstrijdig besluit. Hij vraagt of besluitvoorstellen 96 en 97 in rapport 2b niet impliciet een nieuw primair besluit vormen. Wat de uitkomst ook wordt, hij verwacht dat dit tot kerkscheuring zal leiden.
- Oud. A.S. Bil vraagt hoe de commissie haar weging heeft gemaakt: is er gewerkt met een gewogen gemiddelde?
- Oud. A. Heystek herinnert aan de afspraak van gisteren over wat revisie is. Wat betekent toewijzing? Moet alles dan opnieuw?
- Oud. A. Verburg vraagt of het kerkelijk gezien mogelijk is ruimte te bieden zonder de Schriften geweld aan te doen. ‘Als dat de kerken helpt, waarom niet?’
- Ds. H. Carlier vraagt naar de betekenis van rapport 2c van ds. J.R. Bulten en naar de uitleg bij artikel 31. Is met het besluit van gisteren nu reeds een richting vastgelegd?
- Ds. A.D. Fokkema vraagt of de commissie heeft gereflecteerd op de bespreking van gisteren.
- Ds. H. Peet wijst op het feit dat buitenlandse zusterkerken in meerderheid resoluut openstelling van de ambten voor vrouwen hebben afgewezen. Minderheidsrapport 1998 werd aan de andere kant niet als ketters verklaard. Wat bedoelt u nu met ‘wezenlijk’? Is er ruimte binnen gereformeerde hermeneutiek voor een andere lezing?

De bespreking wordt een ogenblik geschorst.

Artikel 149

Besluit over publicatie commissierapporten
Het moderamen stelt voor om eenmalig de commissierapporten openbaar te maken voor pers en website. De synode stemt hiermee in.

Artikel 150

Revisieverzoeken ‘Vrouw en ambt’ *(vervolg van artikel 148)*
Ds. F.W. van der Rhee begint zijn beantwoording met de opmerking dat de synode kennis heeft genomen van het grote aantal revisieverzoeken. Dat aantal op zich is echter geen bewijs dat het eerdere besluit inhoudelijk gebrekkig zou zijn. In de kerk mag immers niet de macht van het getal beslissend zijn, maar wat de Schrift zegt.
Hij legt uit dat, wanneer de synode rapport 2a aanneemt, het eerdere besluit als vast en bondig wordt beschouwd. Nieuwe revisies over dit onderwerp zijn dan niet meer ontvankelijk, tenzij er sprake is van wezenlijk nieuwe elementen. Daarbij merkt hij op dat in het eerdere revisiekader (IRA) nog werd uitgegaan van ruimte zonder nieuw element, maar dat dit in het huidige kader (IRRA) niet meer geldt.

Over de verhouding van kerken tot het kerkverband en de status van het rapport ‘Kerk-zijn’ stelt hij dat daarover door de synode weliswaar geen apart besluit is genomen, maar dat het rapport in het besluit over vrouw en ambt expliciet als onderlegger is genoemd. Daarmee heeft het in dat verband een kerkelijke status gekregen.

Ten aanzien van Handelingen 15, het hoofdstuk dat werd aangehaald door verschillende revisanten, bevestigt hij dat de commissie zich inhoudelijk met deze verwijzing heeft beziggehouden en erop heeft gereageerd in het rapport.
Wat betreft de ruimte voor verdere bezinning op het diaconessenambt maakt hij duidelijk dat rapport 2a zich daar niet over uitlaat. De commissie heeft zich beperkt tot beoordeling van de revisieverzoeken; over ambtsstructuren is niet geoordeeld, en dus blijft bezinning op het diaconessenambt mogelijk.

Ds. Van der Rhee benadrukt dat rapport 2a niet slechts een marginale of formele toetsing bevat. De beoordeling was procedureel verantwoord, maar is zeker ook inhoudelijk geweest. De commissie heeft de revisieverzoeken grondig bestudeerd en in clusters onderverdeeld om systematisch tot haar conclusie te komen.

Op de vraag of het Schriftgezag in het geding is, antwoordt hij dat dit punt niet bij voorbaat buiten beschouwing is gelaten. De beoordeling gaat primair over het verstaan van de Schrift, maar het gezag van de Schrift is daarin wel degelijk meegewogen.

Ten aanzien van vragen rond artikel 85 K.O. stelt hij dat de commissie steeds overweegt of er sprake is van een zodanige zaak dat kerken niet vrijgelaten kunnen worden. Ook de verschuivingen in denken en praktijk - de zogeheten ‘omslag’ - zijn meegewogen met het oog op trouw aan Schrift en belijdenis.

Over de formulering ‘zo mogelijk eenparig’ merkt hij op dat die bewust gekozen is: eenparigheid is een streven, maar niet altijd realiseerbaar. De meerderheid binnen de commissie heeft in dit geval rapport 2a ondersteund met vijf stemmen.
Tot slot licht hij toe dat de commissie haar beoordeling gebaseerd heeft op inhoudelijke clustering van de revisieverzoeken. Dit bood overzicht en zorgvuldigheid in de beoordeling van de ingediende bezwaren.
De rapporteur van rapport 2c, ds. J.R. Bulten, reageert op de vraag van ds. H. Carlier. Er verandert niets aan zijn stemverklaring na de discussie over de toepassing van art. 31 K.O.

Artikel 151

Sluiting morgengedeelte
Oud. R.B.J. Naaktgeboren leest Psalm 19 en gaat voor in gebed.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

woensdag 29 januari 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 152

Opening middaggedeelte
Diak. C. van der Elst leest 2 Timotheüs 2:1-13, laat Psalm 25:4 zingen en gaat voor in dankgebed.

Artikel 153

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 154

Revisieverzoeken 'Vrouw en ambt' *(vervolg van artikel 148, 150)*
Ds. R.G. den Hertog, rapporteur van het rapport 2b, beantwoordt de vragen die in zijn richting zijn gesteld.
Hij reageert op kritiek dat het rapport te ruimhartig zou zijn met betrekking tot revisie. Volgens hem is met zorgvuldigheid gekeken naar de ingebrachte gronden. De commissie heeft de revisieverzoeken niet lichtvaardig afgewezen, maar zorgvuldig onderzocht op de aanwezigheid van nieuwe elementen. De suggestie dat er achteloos mee is omgegaan, wijst hij af. Het is belangrijk, stelt hij, dat de synode zich niet opstelt als een 'ivoren toren', maar serieus luistert naar wat kerken aandragen.

Hij noemt de bespreking van artikel 31 K.O. op de vorige dag verwarrend. Volgens hem is de interpretatie van het moderamen en prof. dr. H.J. Selderhuis kerkrechtelijk onvoldoende en wordt er geestelijk geen recht gedaan aan de bezwaren van de kerken. Hij betoogt dat er precedent is voor een andere benadering en dat het minderheidsrapport daarbij nog altijd stevig overeind blijft.

Ds. Den Hertog stelt dat er binnen het gereformeerde hermeneutische kader meerdere verantwoorde Schriftlezingen bestaan. Hij benadrukt dat rapport 2b niet pleit voor openstelling van de ambten, maar ervoor waarschuwt dat het eerdere besluit onterecht genomen is. Hij pleit voor terughoudendheid in bindende uitspraken.

Naar aanleiding van de vraag van ds. J.G. Schenau vraagt de rapporteur op basis waarvan 'vrouw en ambt' onder de 'andere dingen' zou vallen. Volgens hem had de hermeneutiek als onderliggend thema vooraf besproken moeten worden.

Ds. Den Hertog noemt het onderwerp principieel voor het verstaan van de Schrift. Het is volgens hem onverstandig om het als kwestie van kerkelijke vrijheid te behandelen. Hij roept op om goed te luisteren naar signalen, ook van voormalige zendingskerken die andere keuzes maken. Volgens hem ligt de kern van het probleem in een gebrek aan vertrouwen. Wat de uitkomst ook is - aanname of afwijzing van revisie - de spanning blijft bestaan. Er moet niet alleen gekeken worden naar nieuwe elementen, maar ook naar de inhoudelijke kracht van de aangevoerde gronden.

Ds. Den Hertog merkt op richting oud. A. Heystek dat de vergadering niet definitief heeft vastgesteld wat een revisieverzoek precies is. Hij sluit af met de opmerking dat een louter afwijzend antwoord geen recht doet aan kerken die zoeken naar een weg in een veranderende samenleving. Een zuiver 'nee' kan volgens hem vervreemding versterken.

Tweede ronde
Oud. P. Raven benadrukt dat artikel 31 van de kerkorde bedoeld is om kerken rechtsbescherming te bieden. Revisieverzoeken moeten zorgvuldig worden behandeld, zeker wanneer gemeenten zich door het eerdere besluit buitengesloten voelen. Oud. R. Bijzet uit zorg

over de toon van rapport 2a. Hij ervaart het als afstandelijk en mist pastorale gevoeligheid. Volgens hem ondermijnt een te formele benadering het vertrouwen in de kerken.

Ds. J. Nutma wijst op het geestelijke karakter van artikel 31 en de noodzaak tot herbezinning. Volgens hem staat het gezag van de synode onder druk en is er behoefte aan duidelijkheid over hermeneutiek en kerkelijke eenheid. Ds. W.E. Klaver stelt dat rapport 2b feitelijk het besluit uit 2022 heroverweegt, wat volgens hem niet past bij de functie van revisie. Ds. H. Peet waarschuwt dat dit rapport impliciet ruimte schept voor openstelling van het ambt. Hij uit kritiek op het beroep op prof. J. Hovius en stelt dat het hier niet om middelmatige, maar om wezenlijke zaken gaat.

Oud. W. Hijmissen benadrukt de geestelijke belasting van deze kwestie en vraagt naar de praktische betekenis van de formulering in rapport 2a dat iets niet ‘op voorhand’ tegen het Schriftgezag ingaat. Ds. J.G. Schenau vraagt waarom de conventpeiling, waarin een meerderheid van de kerken ruimte wil laten, niet is meegenomen in de overwegingen. Ds. H. Carlier vraagt opheldering over de opmerking dat ’de Schrift geen uitspraak doet over vrouw en ambt’, en plaatst dat in het kader van Schriftgezag.

Ds. A.D. Fokkema stelt dat rapport 2b te veel neigt naar inhoudelijke heroverweging en vraagt hoe de synode wil omgaan met verschillende hermeneutische benaderingen binnen Schrift en belijdenis.

Tot slot benadrukt ds. J. Oosterbroek dat het in de kerk om gehoorzaamheid aan het Woord moet gaan, niet om het getal. Tegelijk roept hij de synode op serieus werk te maken van de signalen uit de revisieverzoeken en de conventpeiling.

Beantwoording door de rapporteur van rapport 2a
Ds. F.W. van der Rhee opent met twee opmerkingen. Ten eerste benadrukt hij dat rapport 2a zich niet slechts op formele gronden baseert. De revisieverzoeken zijn inhoudelijk beoordeeld op hun relatie tot Schrift, belijdenis en kerkorde. Ten tweede stelt hij dat de commissie zich niet heeft uitgesproken over ‘vrouw en ambt’ als zodanig, maar uitsluitend over de ingediende revisieverzoeken.

Aan oud. Raven legt hij uit dat de commissie de revisieverzoeken open en eerlijk heeft benaderd. Bezorgdheid over de positie van middengemeenten is begrijpelijk, maar niet doorslaggevend voor deze beoordeling. Duidelijkheid is juist in hun belang.

Op de vraag van ds. Van der Wekken of kerngeluiden zijn genegeerd, antwoordt hij dat juist aandacht is besteed aan breed gedeelde zorgen uit de kerken. De inhoud van vijftig revisieverzoeken is zorgvuldig geanalyseerd en geordend.

Oud. Bijzet had zorgen over de toon van het rapport. Ds. Van der Rhee erkent dat het juridisch van aard is, maar benadrukt dat dit de ernst van de revisies niet wegneemt. Artikel 31 K.O. vereist een zakelijke toetsing, en ook de toets op ‘redelijkheid’ moet objectief blijven.

Tegen ds. Nutma zegt hij dat begrippen als hermeneutiek en ecclesiologie geen voorwaarden vooraf waren, maar theologische achtergronden die in de beoordeling mee klinken. De commissie spreekt zich niet uit over de zwaarte van het eerdere besluit, maar erkent dat de vorige synode handelde op basis van Schrift en belijdenis.

Ds. Bezemer krijgt de toelichting dat de commissie de term ‘zonde tegen de liefde’ niet passend vond in de besluittekst. Die woorden komen niet uit de onderliggende rapporten en kunnen onbedoeld polariserend gaan werken.

Aan ds. Groen geeft hij aan dat het grote aantal revisies een signaal is, maar dat het bij beoordeling aankomt op inhoud, niet op aantal. Statistiek mag niet leidend zijn.
Over de vraag of het Schriftgezag in het geding is, zegt hij dat de commissie deze zorg op meerdere plekken benoemt. Voorstanders van ‘vrouw en ambt’ tasten dat gezag niet automatisch aan; het hangt af van de manier waarop men de Schrift leest.

Aan oud. Hijmissen legt hij uit dat het problematisch is om Paulus’ onderwijs lager te waarderen op basis van Handelingen 15. Zo’n rangorde binnen de Schrift is theologisch riskant en tast het gezag van het geheel aan.

Ds. Schenau krijgt de reactie dat de commissie waakzaam is voor afwijkend Schriftverstaan, maar niet op basis van de uitleg van één tekst het Schriftgezag van een gemeente in twijfel wil trekken.
Tot slot antwoordt hij ds. Oosterbroek dat het convent-signaal bekend is, maar dat revisie om inhoudelijke beoordeling vraagt. Statistische peilingen vormen geen toetsingskader, hoe waardevol ze ook kunnen zijn voor het bredere gesprek.

Beantwoording van vragen door rapporteur van rapport 2b
Ds. Den Hertog opent met de toelichting dat hij niet heeft willen suggereren dat rapport 2a lichtvaardig is opgesteld. Hij erkent dat zijn emotie voortkomt uit diepe geestelijke betrokkenheid en een gevoel van fundamenteel onrecht. Deze worsteling is tekenend voor de gebrokenheid die het thema ‘vrouw en ambt’ in de kerken veroorzaakt.
Hij roept op tot zorgvuldigheid en terughoudendheid in oordelen over gemeenten die van het synodebesluit zijn afgeweken. Vaak gebeurde dat vanuit verantwoordelijkheid en geestelijke nood, niet uit gemakzucht. In zijn eigen praktijk heeft hij gezien hoe kerkenraden worstelen met trouw aan het kerkverband en zorg voor de plaatselijke gemeente.

Aan ds. Nutma erkent hij dat afwijking als scheurmakerij kan worden ervaren, maar hij pleit juist voor gesprek en gebed, om elkaar daarin te ontmoeten. Aan ds. Klaver legt hij uit dat hij artikel 31 K.O. zo leest dat het oorspronkelijke besluit inhoudelijk opnieuw moet worden gewogen in het licht van de revisies, niet slechts procedureel getoetst.

In reactie op ds. Bezemer erkent hij dat het voorstel in rapport 2b implicaties heeft van een nieuw besluit. Hoewel dat niet expliciet is bedoeld, sluit hij niet uit dat het zo kan worden opgevat.
Wat betreft de hermeneutiek wijst hij op de uitkomst van de commissie: er is geen consensus mogelijk gebleken, wat ruimte laat voor meerdere verantwoordbare lezingen. Dat pleit volgens hem voor terughoudendheid in stelligheid.

In antwoord op de verwijzing van ds. Schenau naar prof. Hovius bevestigt hij dat sommige gemeenten afzien van ruimte omwille van de ander, terwijl andere juist ruimte nemen uit geestelijke noodzaak. Beide zijn uitingen van verantwoordelijk handelen.

Aan ds. S.M. Buth legt hij uit dat binnen het gereformeerde hermeneutische kader de conclusie getrokken kan worden dat ambt en geslacht niet noodzakelijk verbonden zijn. Deze lijn is eerder in rapporten besproken en staat niet op zichzelf.

De opmerkingen van oud. Hijmissen over buitenlandse kerken neemt hij mee richting de commissie toekomst kerkverband.

Aan ds. Fokkema erkent hij het verschil in benadering met rapport 2a, vooral in de beoordeling van wat als legitieme uitleg geldt. Volgens hem is dat vaak subjectief, en vraagt de situatie om ruimte en ontmoeting.

Hij sluit af met een pleidooi voor wederzijds respect en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Geen etiketten, maar broederlijke omgang en openheid voor het gesprek zijn nodig om samen kerk te zijn.

Na twee rondes van bespreking is het tijd voor (pre)advies.

Het advies van ds. Den Butter is om de revisieverzoeken te behandelen volgens de gebruikelijke synodale lijn. Rapport 2b wijkt daarvan af en creëert kerkrechtelijke ongelijkheid. Dat benadeelt zowel eerdere verzoeken als mogelijke toekomstige indieners. Bovendien is er binnen commissie 7 sprake van inconsistentie. Aannemen van 2b zou feitelijk een nieuw besluit inhouden, wat buiten de revisieprocedure valt.
Prof. Selderhuis geeft het volgende advies: behandel de revisieverzoeken zuiver, zakelijk en kerkordelijk, zonder ze te vermengen met bredere vragen over ‘vrouw en ambt’. Kom spoedig tot besluit, zodat de synode zich kan richten op het werkelijk centrale thema: de toekomst van het kerkverband.

Prof. dr. M.J. Kater geeft het volgende advies: volg de lijn van rapport 2a en geef daarmee ruimte om binnen het kerkverband verder te spreken over hermeneutiek en kerkvisie. Onderken dat dit gesprek niet draait om helder weten, maar om eerlijke worsteling die voortgezet moet worden in verbondenheid.

Artikel 155

Sluiting middaggedeelte
Ds. J.R. Bulten leest Psalm 63 en gaat voor in gebed. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

woensdag 29 januari 2025, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 156

Opening avondgedeelte
Oud. J.E. Bulten leest Psalm 87, dankt voor de maaltijd en laat Psalm 87:3 en 4 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 157

Appel-nominaal
Er zijn geen veranderingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 158

Revisieverzoeken 'vrouw en ambt' *(vervolg van artikel 148, 150, 154)*
In de derde ronde dient ds. J. Nutma een aantal amendementen in op de voorstellen tot besluit van rapport 2a.
In de eerste plaats om bij het kopje 'voorts van oordeel' een 13e en 14e oordeel toe te voegen:
13. Dat deze verschillen ook raken aan vragen die nog openliggen in het verstaan van de Schrift op het punt van vrouw en ambt;
14. Uit de bespreking van de rapporten 2a en 2b blijkt dat het afwijzen van de revisieverzoeken vragen openlaat over hoe de synode het geheel van de kerken moet dienen.'

Vervolgens om besluitvoorstel 1 te schrappen en een nieuw 5e en 6e besluitvoorstel toe te voegen:
5. Dat met de kerkrechtelijke afwijzing van de revisieverzoeken het gesprek over vrouw en ambt nog niet is afgesloten;
6. Dat het dienen van het geheel van de kerken met het oog op de eenheid van de kerken onderdeel moet zijn van de verdere bespreking van de toekomst van het kerkverband waarbij ook de andere in het rapport genoemde rapporten - commissie uitwerking ambten, het rapport samen kerk zijn, de studiecommissie hermeneutiek en de instructies van Leeuwarden en Den Haag, evenals het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht betrokken moeten worden.'

Tenslotte wil ds. Nutma het vierde lemma bij 'en besluit voorts' verwijderen.

De amendementen worden gesteund.
De rapporteur van commissierapport 2a laat weten dat de commissie instemt met het schrappen van besluitvoorstel 1 en lemma 4 van 'en besluit voorts'. De besluitvoorstellen 5 en 6 worden niet overgenomen door de commissie.

De preses geeft het meest verstrekkende voorstel eerst in stemming. Dat is het voorstel van commissierapport 2b. 17 stemmen zijn voor, 31 stemmen tegen en 3 personen onthouden zich van stemming.
Vervolgens wordt het voorstel van commissierapport 2a in stemming gegeven. Hier zijn 32 stemmen voor, 18 tegen en is er 1 onthouding, waardoor rapport 2a is aangenomen.

De synode
heeft kennisgenomen van
1. de verzoeken van br. Hans Dorr (Kaatsheuvel), CGK Gouda, br. G. Wiltink (Almelo), SWG Amersfoort-Vathorst, SWG Amsterdam-de Bron, CGK Maassluis, CGK Meppel, SWG Rotterdam-Zuid, CGK Sassenheim, CGK Spijkenisse, CGK Ermelo, CGK Broeksterwoude-Petrus, CGK Zutphen, SWG Deventer, CGKv Hilversum, CGK Purmerend, CGK Amsterdam-Noord, NCGK Woerden, CGK Haarlem, CGK Zaandam, NCGK Sneek, CGK Leiden, SWG Zoetermeer, SWG Arnhem, CGK Enschede-West, CGK Dronten, CGK Hoogeveen, CGK Middelburg, CGK Drachten, SWG Rotterdam-Alexanderpolder, br. A.G. Koning (Enschede), SWG Lelystad, SWG Hengelo, CGK Aalsmeer, CGK Den Haag, CGK Boskoop, CGK 's Gravendeel, CGK Lisse, CGK Hasselt, CGK Groningen, CGK Noordscheschut, SWG Doesburg, CGK Den Helder, CGK Apeldoorn-Oost, -Zuid en -Centrum, CGK Utrecht-Centrum, CGK Veenendaal-Bethel en CGK Scherpenzeel tot revisie van het besluit van de generale synode 2019-2022 over het onderwerp 'vrouw en ambt' (zie Acta 2019-2022, blz. 430-437);

2. het rapport van de door haar ingestelde commissie;
3. de bespreking ter vergadering;

constateert
dat de revisieverzoeken wettig ter tafel zijn;

overweegt
1. dat er onduidelijk is gecommuniceerd over de appeltermijnen;
2. dat verschillende revisanten een (soms woordelijk) gelijkluidend verzoek tot revisie hebben ingediend;
3. dat in veel revisieverzoeken dezelfde onderwerpen terugkeren;
4. dat deze onderwerpen in de vorm van clusters als volgt zijn samen te vatten:
   - 'Schriftvisie en hermeneutiek' (cluster 1);
   - 'het beroep op de scheppingsorde' (cluster 2);
   - 'Schriftgegevens' (cluster 3);
   - 'het besluit is in strijd met art. 7 NGB' (cluster 4);
   - 'de omgang met minderheidsrapporten' (cluster 5);
   - 'bezwaren vanuit de kerkelijke praktijk' (cluster 6);
   - 'ambtsvisie en censuur over ambtsdragers' (cluster 7);
   - 'het besluit is onzorgvuldig tot stand gekomen' (cluster 8);
   - 'de toonzetting van het besluit' (cluster 9);
   - 'de geldigheid van het besluit' (cluster 10);
   - 'letter en geest' (cluster 11);
5. dat cluster 3 ingaat op de exegetische bezwaren ten aanzien van de volgende Schriftgegevens: 1 Korinthe 11 en 14, 1 Timotheüs 2:8-15, 'vrouwen met een functie in de Bijbel', Galaten 3:27-29, Efeze 5:21-23, Handelingen 15 en 'de geldigheid van Bijbelse voorschriften';
6. dat op de achtergrond van de revisieverzoeken fundamentele verschillen zich openbaren ten aanzien van de hermeneutiek en de visie op de kerk;

is van oordeel
1. dat vanwege overweging 1 de appeltermijn niet meegewogen moet worden bij het bepalen van de ontvankelijkheid en het daarom aanbeveling verdient om in alle kerkelijke besluiten de revisie- of appeltermijn te benoemen en onderdeel van het besluit zelf te maken en dat art. 3.5 en 3.6 van de IRRA (bijl.1.27 K.O.) daarbij bepalend is voor het vaststellen van deze termijn;
2. dat de overwegingen 2 en 3 een behandeling van de revisieverzoeken in clusters rechtvaardigen;
3. dat een geclusterde behandeling het beste recht kan doen aan alle nuances die ook in de revisieverzoeken voorkomen;

is voorts van oordeel
1. ten aanzien van cluster 1
   a. dat revisanten geen nieuw element hebben ingebracht, dat niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit is meegewogen;
   b. dat revisanten niet hebben aangetoond dat de door de synode gevolgde visie op Schriftverstaan en hermeneutiek zich buiten de gereformeerde kaders beweegt;
   c. en dat revisanten onterecht ervan uitgaan dat het bij 'vrouw en ambt' om een niet wezenlijke zaak gaat;
2. ten aanzien van cluster 2

   a. dat revisanten geen nieuw element hebben ingebracht, dat niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit is meegewogen;
   b. dat revisanten niet hebben aangetoond dat de wijze waarop de synode is omgegaan met het beroep op de scheppingsorde tegen Schrift of belijdenis ingaat;
   c. en dat er eerder goede argumenten zijn om te stellen dat de door de synode gevolgde lijn van exegese van Genesis 1-3 meer recht doet aan het geheel van het spreken van de Schrift;
3. ten aanzien van cluster 3 en de onder overweging 5 opgenomen Schriftplaatsen
   a. dat revisanten geen nieuwe elementen hebben ingebracht, die niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit zijn meegewogen;
   b. dat revisanten niet hebben aangetoond dat de door de synode gevolgde exegese onschriftuurlijk en onjuist is;
   c. en dat revisanten niet hebben aangetoond dat de door hen aangedragen exegese zonder meer te prefereren is;
4. ten aanzien van cluster 4
   a. dat revisanten niet hebben aangetoond dat het besluit van de synode in strijd is met art. 7 NGB, aangezien het primaire besluit genomen is op grond van uitvoerige Schriftstudie en het bij het onderwerp ‘vrouw en ambt’ niet gaat om slechts een kerkelijke regeling;
   b. en dat revisanten ten aanzien van dit laatste geen nieuw element hebben ingebracht, dat niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit is meegewogen;
5. ten aanzien van cluster 5
   a. dat revisanten geen nieuwe elementen hebben ingebracht, die niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit zijn meegewogen;
   b. dat een beroep op minderheidsrapporten geen kerkelijk recht geeft tot afwijken van genomen besluiten;
   c. en dat revisanten voorbijgaan aan het feit dat met het aanvaarden van meerderheidsrapporten de minderheidsrapporten zijn afgewezen;
6. ten aanzien van cluster 6
   a. dat revisanten terecht aangeven dat het een zegen is wanneer naast broeders ook zusters hun van God gegeven gaven inzetten in de gemeente van Christus, maar dat dit ook nooit door de synode is ontkend;
   b. dat dit echter niet als vanzelf betekent dat ook de ambten voor zusters van de gemeente geopend moeten worden;
   c. dat revisanten terecht aandacht vragen voor de moeilijke situatie van samenwerkings- en zendingsgemeenten, maar dat dit niet betekent dat zij gevrijwaard zijn van binding aan synodale besluiten;
   d. dat de door revisanten aangedragen bezwaargronden in dit cluster in de meeste gevallen geen nieuwe elementen bevatten die al niet bij de totstandkoming van het primaire besluit zijn meegewogen;
   e. en dat in het enkele geval dat dit niet het geval is geweest (t.a.v. de specifieke situatie van een zendingsgemeente) er geen reden is tot herziening van het primaire besluit;
7. ten aanzien van cluster 7
   a. dat revisanten geen nieuw element hebben ingebracht, dat niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit is meegewogen;
   b. dat revisanten niet hebben aangetoond dat art. 79 en 80 K.O. niet van toepassing is, waar sprake is van een zich bij voortduur niet conformeren aan een kerkelijk besluit dat van principieel gewicht is voor het kerkelijk samenleven;
   c. en dat revisanten niet hebben aangetoond dat het besluit op dit onderwerp tegen Schrift, belijdenis of kerkorde ingaat;

8. ten aanzien van cluster 8
   a. dat revisanten terecht aangeven dat het besluit rond ‘vrouw en ambt’ een fundamenteel besluit is waarbij het de voorkeur verdient dat het met eenparigheid van stemmen genomen zou kunnen worden maar dat art. 31 K.O. duidelijk maakt dat een besluit vast en bondig is wanneer het met meerderheid van stemmen is genomen;
   b. en dat revisanten onterecht stellen dat de synode geen aandacht heeft gehad voor de consequenties van haar besluit bij de totstandkoming daarvan;
9. ten aanzien van cluster 9
   a. dat het begrijpelijk is dat revisanten moeite hebben met de terminologie ‘zonde ten diepste tegen de liefde’ [C. Kerkelijke weg, besluit 3], aangezien deze terminologie in de onderliggende rapporten zo niet voorkomt en ook niet wordt uitgelegd, maar dat tegen de achtergrond van het rapport ‘Zoek eerst het Koninkrijk van God’ deze terminologie wel te begrijpen is;
   b. dat eventuele misverstanden gemakkelijk weg te nemen zijn door de besluittekst als volgt aan te passen: ‘de classes op te roepen conform art. 44 K.O. geduldig en in liefde het gesprek aan te gaan en vermaan toe te passen als kerken op het gebied van ‘vrouw en ambt’ eigen wegen gaan’;
   c. en dat de GS 2019-2022 het synodale spreken over ‘zonde en de noodzaak van vermaning en bekering’ voldoende heeft onderbouwd;
10. ten aanzien van cluster 10
    a. dat revisanten geen nieuw element hebben ingebracht, dat niet al bij de totstandkoming van het primaire besluit is meegewogen;
    b. dat de GS 2019-2022 voldoende onderbouwt dat het onderwerp ‘vrouw en ambt’ principieel is aangezien het Schrift en belijdenis raakt;
    c. en dat het onderwerp ‘vrouw en ambt’ via een instructie tot de synode is gekomen en daarom behandeld moest worden, rekening houdend met dat wat in de instructie gevraagd en overwogen werd;
11. ten aanzien van cluster 11
    a. dat het beroep van revisant op het minderheidsrapport een onvoldoende onderbouwing van zijn bezwaar is, aangezien dit per definitie onderdeel is geweest van de beraadslaging die voorafgegaan is aan de totstandkoming van het primaire besluit;
    b. dat revisant niet heeft aangetoond dat op dit onderwerp het minderheidsrapport ten onrechte is afgewezen;
    c. en dat revisant blijk geeft van een sterke relativering van het Schriftgezag door de beslissing bij de hoorder te leggen voor wat als Bijbelse voorschriften gezaghebbend kan worden aanvaard en ontvangen;
12. dat de fundamentele verschillen die zich openbaren ten aanzien van de hermeneutiek en de visie op de kerk geadresseerd moeten worden met het oog op de toekomst van het kerkverband;

besluit

1. de tekst van het primaire besluit [C. Kerkelijke weg, besluit 3] als volgt aan te passen: ‘de classes op te roepen conform art. 44 K.O. geduldig en in liefde het gesprek aan te gaan en vermaan toe te passen als kerken op het gebied van ‘vrouw en ambt’ eigen wegen gaan’;
2. de overige bezwaargronden af te wijzen;
3. met het oog op de toekomst van het kerkverband te bezien op welke wijze over de onderwerpen hermeneutiek en visie op de kerk binnen de kerken doorgesproken kan worden;

en besluit voorts

1. revisanten in kennis te stellen van dit besluit;
2. hun het rapport van de synodecommissie daarbij als bijlage toe te sturen, zodat inzichtelijk is op welke wijze met hun bezwaren is omgegaan en hoe deze inhoudelijk zijn gewogen;
3. het rapport van de synodecommissie digitaal beschikbaar te stellen via de website van het kerkverband.

De voorzitter erkent dat het besluit over vrouw en ambt een belangrijk moment markeert in het kerkelijk leven, na jaren van studie en eerdere besluitvorming. Hij wijst op uiteenlopende reacties in de kerken: dankbaarheid bij sommigen, teleurstelling bij anderen. Hij roept op om ons gezamenlijk aan het besluit te houden en verdeeldheid te vermijden. De praktijk mag zich niet losmaken van de synodale lijn. Hij bidt om Gods zegen en leiding voor de toekomst van het kerkverband.

Artikel 159

Rondvraag art. 43 K.O.

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 160

Sluiting

Prof. dr. A. Versluis leest Psalm 123:1 en 2, gaat voor in dankgebed en laat zingen uit het Gebed des Heeren:1 en 2. De preses sluit de vergadering.

NEGENDE ZITTING

donderdag 30 januari 2025, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 161

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij laat Psalm 80:1 en 11 zingen, leest Amos 7:1-6 en gaat voor in gebed.

Artikel 162

Appel-nominaal
Oud. K. Sijtsma is vanwege ziekte nog afwezig en is niet vervangen.
Oud. M.N. den Harder is vervangen door oud. J. Bonestroo, oud. H. Petersen vervangt oud. R.B.J. Naaktgeboren.
Als preadviseurs zijn prof. dr. H.J. Selderhuis, dr. A. van den Os en dr. J. van ’t Spijker aanwezig en als adviseur ds. L.A. den Butter.
Door op te staan betuigen oud. Bonestroo en dr. Van ’t Spijker instemming met de belijdenis.

Artikel 163

Commissie toekomst kerkverband
De voorzitter opent de bespreking van rapport 4 (9.39) van de commissie toekomst kerkverband (CTK). Hij wijst erop dat de afgevaardigden zonder last of ruggespraak spreken en dat het voorstel een breed draagvlak behoeft: een meerderheid van ten minste 80% is nodig om een werkbaar en duurzaam model te realiseren.

Ds. J.G. Schenau, rapporteur van de CTK, bevestigt dat de genoemde 80% is genoemd in overleg met het moderamen en dient als richtsnoer voor draagvlak. Hij wijst er ook op dat door afwijzing van de revisieverzoeken inzake vrouw en ambt de passage in het rapport over ‘zonde tegen de liefde’ (blz. 109 r. 10) komt te vervallen.

Ds. R. Bikker vraagt naar de herkomst van de 80%-grens en hoe dat draagvlak praktisch bereikt kan worden, zeker na de vorige avond. Hij vraagt ook naar de waarde van gedeelde belijdenis onder spanningsvolle omstandigheden.

Ds. J. Nutma vraagt naar de minimale verbondenheid binnen het kerkverband (pag. 104 r. 1-4), naar de verschillen tussen het A/B-model van ds. W.E. Klaver en het interimmodel, en naar de positie van kerken ‘in het midden’.

Ds. E.B. Renkema vraagt naar het veranderde perspectief na het besluit van de dag ervoor. Heeft dat de taxatie van het interimvoorstel veranderd? Hij stelt vragen over de betekenis van ‘vrijwillige medewerking’ (pag. 105 r. 24) en over de (on)gelijkheid in afvaardiging.

Oud. A. Verburg stelt vragen over het draagvlak van het CTK-voorstel en over gezamenlijke verantwoordelijkheden binnen het kerkverband. Hij stelt ook inhoudelijke vragen aan ds. Klaver over diens alternatieve model.

Oud. W. Hijmissen wil weten of gemeenten binnen het interimmodel gehouden zijn aan de bestaande kerkorde, met name inzake homoseksualiteit. Hij vraagt ook of het alternatief van ds. Klaver aangehouden blijft.

Ds. S.M. Buth merkt op dat het rapport veel woorden bevat maar dat er duidelijke keuzes moeten worden gemaakt. Hij vraagt naar het tijdpad en wat dit betekent voor concrete samenwerking.

Ds. M. Groen wijst op het ontbreken van verootmoediging in het rapport (pag. 105 r. 35-106 r. 22). Volgens hem kan verootmoediging niet georganiseerd worden, maar moet er wel ruimte voor zijn. Hij vraagt of er in de toekomst ruimte is voor voortschrijdend inzicht over hermeneutiek, en wat dat betekent voor kerken die nu zusters in het ambt bevestigen.

Ds. P.A. Kok stelt vragen over de onbevangenheid die nodig is voor het interimmodel en of die nog aanwezig is na het eerdere besluit van de synode. Hij stelt ook vragen rond herindeling van classes en de status van vrouwelijke predikanten.

Ds. H. Peet vraagt naar gezamenlijke verantwoordelijkheid op terreinen als curatorium en toelating tot het ambt. Hij waarschuwt dat het interimmodel in de praktijk dicht bij een modaliteitenstructuur zoals in de PKN kan uitkomen.

Ds. Klaver licht zijn alternatief toe. Het betreft een houtkoolschets, bedoeld als optie voor het geval het CTK-voorstel onvoldoende draagvlak zou krijgen. Het is geen uitgewerkt voorstel. Hij erkent dat het midden van de kerken het zwaar zal krijgen en complexe keuzes zal moeten maken. Op vragen van oud. Verburg en ds. Renkema antwoordt hij dat vrijwilligheid centraal staat en dat zijn model afwijkt van het CTK-model in structuur en verantwoordelijkheid.

Prof. dr. H.J. Selderhuis beantwoordt vragen over het onderscheid tussen besluiten over vrouw en ambt (VA) en homoseksualiteit (HS). Hij benadrukt dat dit onderscheid helder moet blijven. Het voorstel wil tijdelijk druk van de ketel halen en ruimte geven voor gesprek, zonder dat het gezag van de synode wordt losgelaten.

Ds. Schenau beantwoordt vragen als rapporteur van de CTK. Hij bevestigt dat het draagvlak cruciaal is voor vruchtbare implementatie van het model. Hij onderstreept de kloof die in het kerkverband wordt ervaren én dat de commissie probeert harten te winnen door met voorstellen daadwerkelijk iets te doen. De commissie rekent op de stem van het midden, dat enerzijds last ervaart van de flanken, maar zich tegelijk niet kan onttrekken aan de spanningen binnen het kerkverband.

De voorzitter sluit dit deel van de vergadering met de mededeling dat de bespreking op vrijdag wordt voortgezet, met ruimte voor inhoudelijke reflectie en nadere besluitvorming.

Artikel 164

Sluiting morgengedeelte
Oud. J.J. van der Knijff leest Klaagliederen 3:22-26 en bidt voor de maaltijd.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

donderdag 30 januari 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 165

Opening middaggedeelte
Ds. J. Nutma leest Mattheüs 9:35-10:1, gaat voor in gebed en laat Schriftberijming 18:3 zingen.

Artikel 166

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 167

Deputaten buitenlandse zending
De preses stelt het rapport van deputaten buitenlandse zending aan de orde (9.04) met daarbij rapport 5 en 5a van commissie 2.

Tijdens dit speciale synodemoment rond de buitenlandse kerken en het zendingswerk wordt een warm welkom uitgesproken aan afgevaardigden, gasten en deputaten.
Ds. W. van ‘t Spijker opent de bijeenkomst met een toelichting op het programma, waarin meerdere buitenlandse partners hun zegen- en zorgpunten delen.

Pastor S. Foucachon van Unepref (Frankrijk) leest een groet van zijn kerkgenootschap voor en benadrukt de broederlijke band tussen de kerken.

Prof. dr. A. Huijgen beantwoordt de toespraak met een dankwoord, wijzend op de langdurige samenwerking.

Ds. Van ‘t Spijker houdt vervolgens een toespraak over de kern van zending: niet het behoud van een kerkstructuur, maar het delen van het evangelie met onbereikte volken. Hij stelt de vraag of de kerken werkelijk geraakt worden door het gegeven dat 40% van de wereldbevolking geen toegang heeft tot het evangelie.

Daarna delen vertegenwoordigers uit zendingsgebieden (o.a. Indonesië, Thailand, Zuid-Afrika, Botswana, Mozambique, Siberië, Frankrijk, Italië en Albanië) hun ervaringen. Zij spreken hun dank uit voor de langdurige steun van de CGK en leggen gebedspunten voor, zoals kerkplanting, opleiding, roeping van jonge mannen, en stabiliteit in moeilijke gebieden.
De middag wordt afgesloten met een gebed door ds. A. van der Zwan, waarin gedankt wordt voor de wereldwijde zegeningen en gebeden worden uitgesproken voor alle zendingsgebieden en betrokken werkers.

Afsluitend zingen de buitenlandse gasten in hun eigen taal het lied ‘Welk een vriend is onze Jezus’, waarna de synode hen toezingt met Psalm 134.

Tijdens de bespreking over het rapport van deputaten zending spreken meerdere afgevaardigden hun dankbaarheid uit voor het wereldwijde zendingswerk van de CGK.

Ds. J. Nutma deelt nieuws over gemeentestichting in Zuid-Limburg en stelt vragen over de omvang van het deputaatschap, financieringsmogelijkheden en missionaire slagkracht.

Oud. W. Hijmissen pleit voor prioriteit voor zending binnen krimpende kerken en vraagt of een samengaan van de deputaatschappen voor zending, evangelisatie en diaconaat overwogen kan worden.

Ds. Van der Zwan reageert namens deputaten. Hij benadrukt dat het werk zorgvuldig wordt georganiseerd, met oog voor efficiëntie en onderlinge samenwerking. Tegelijk blijft de eigenheid van de verschillende werkvelden belangrijk, wat een volledige samenvoeging volgens hem minder wenselijk maakt.
Met betrekking tot het platform No Choice geven deputaten aan dat de kosten laag zijn en het vooral gaat om geestelijke betrokkenheid bij onbereikte volken. Fondswerving naast de kerkelijke bijdrage is bespreekbaar, maar de kerken blijven principieel richtinggevend. Er is discussie over het budget voor projecten buiten Izaan in Thailand, zoals rond de Mekongdelta.

Commissie 6 benadrukt dat zij niet inhoudelijk leidend zijn, maar kijken of besluiten financieel uitvoerbaar zijn. Commissie 2 geeft aan graag voorstellen te honoreren als er ruimte is.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. goedkeuring te geven aan het besluit om toe te treden tot het platform No Choice;
3. uit te spreken dat deputaten meer dan ruimschoots hebben voldaan aan de norm die de synode van 2019 stelde ten aanzien van het aanwenden van de buiten de minimumbijdrage ontvangen giften voor de bekostiging van vrijgestelden en bureaukosten en deputaten LKB, na overleg met DFZ, op te dragen om voor de toekomst zorg te dragen voor een bijdrage van zending die meer in de buurt komt van het normbedrag: tussen 5% en 25%;
4. in te stemmen met de benoeming van ds. B.A.T. Witzier als opvolger van ds. W. van ’t Spijker als zendingsconsulent;
5. in te stemmen met de door deputaten voorgestelde benoemingsprocedure, waarbij de synode een deputaatschap van zes personen benoemt (gelijk aan het huidige moderamen). Deputaten benoemen dan de leden van de verschillende commissies met inachtneming van voldoende regionale vertegenwoordiging;
6. deputaten op te dragen, in samenwerking met deputaten buitenlandse kerken met de vertegenwoordigers van de Gereja Toraja Mamasa te bespreken hoe de verklaring van verbondenheid tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereja Toraja Mamasa die in 2007 werd ondertekend (het Kemitraan) kan worden uitgebreid met een passage over gezamenlijke verantwoordelijkheid om het goede nieuws in deze wereld te blijven uitdragen en elkaar daarin te ondersteunen;
7. in te stemmen met de manier waarop deputaten met de vertegenwoordigers van de GTM besproken hebben de langjarige steun aan de zendingsprojecten in Bunggu en Mada’ af te bouwen;
8. deputaten toestemming te verlenen om via plusprojecten steun te blijven geven aan de Gereja Toraja Mamasa op voorwaarde dat het om zendingsprojecten gaat in moslimgebieden of onder andere niet-bereikte bevolkingsgroepen op Sulawesi;
9. in te stemmen met de manier waarop deputaten met de Board van Iyani-Heidelberg hebben afgesproken dat de steun aan deze opleiding in stappen afgebouwd wordt;
10. in te stemmen met de beëindiging van de steun aan de kerk van Niani op het moment dat evangelist Tshikonwane de pensioengerechtigde leeftijd bereikt;

11. goedkeuring te geven aan de blijvende ondersteuning van de Gereformeerde kerken in KwaNdebele op basis van de geformuleerde visie tot 2031 en aan de volgende synode te rapporteren over het proces van zelfstandig worden van deze kerken;
12. goedkeuring te geven aan de blijvende ondersteuning van Mukhanyo Theological College via het verstrekken van beurzen voor studenten uit de regio rond de campus KwaMhlanga op basis van de geformuleerde visie tot 2031;
13. goedkeuring te geven aan de bereidheid van deputaten om in de toekomst personele ondersteuning aan MTC aan te bieden;
14. goedkeuring te geven aan de blijvende ondersteuning van het Naro Language Project - als vertaalproject onder opzicht van de Bible Society of Botswana - op basis van de geformuleerde visie tot 2031;
15. goedkeuring te geven aan de blijvende uitzending van de familie Visser tot het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd;
16. goedkeuring te geven aan de continuering van de ondersteuning van het zendingswerk vanuit enkele gemeenten in de Reformed Churches in Botswana op basis van de geformuleerde visie tot 2031;
17. goedkeuring te geven aan de overdracht van alle roerende en onroerende goederen die onder InForTeM vielen aan de nieuwe beheersstichting AMiTeM;
18. goedkeuring te geven aan de blijvende ondersteuning aan de onderwijsprojecten van AMiTeM volgens de geformuleerde visie tot 2031, waarbij de bijdrage uit Nederland vanaf 2025 gefixeerd wordt op een bedrag van € 233.000 en met de leiding van AMiTeM gesproken wordt over een start van de afbouw van de bijdrage uit Nederland vanaf 2029;
19. goedkeuring te geven aan de voortzetting van de onderwijsondersteuning aan de Églises Protestantes Réformées du Burundi (EPRB) op basis van de geformuleerde visie tot 2031;
20. goedkeuring te geven aan het besluit van deputaten om in te stemmen met de verhuizing van het zendingsechtpaar Den Hertog-Koolen naar Chiang Mai en daarmee feitelijk de focus van het zendingsproject dat in 2010 werd aanvaard als Isaan, Thailand, te verbreden naar zendingswerk in Thailand;
21. goedkeuring te geven aan het blijvend ondersteunen van het zendingswerk van Overseas Missionary Fellowship (OMF) in Thailand volgens de geformuleerde visie tot 2031;
22. goedkeuring te geven aan het blijvend ondersteunen van het zendingswerk van de evangelisten van de niet-geregistreerde Baptistenkerken (EChB) in Tajmyr, Siberië volgens de geformuleerde visie tot 2031;
23. goedkeuring te geven aan het blijvend ondersteunen van het werk onder internationale studenten in Nederland van IFES-Host volgens de geformuleerde visie tot 2031;
24. goedkeuring te geven aan de eenmalige ondersteuning van missionaire diaconale werkers in de aanloop naar hun uitzendingen aan de incidentele ondersteuning bij een aanwijsbaar incidenteel tekort in hun jaarbegroting volgens de geformuleerde visie tot 2031;
25. goedkeuring te geven aan de blijvende ondersteuning van het gemeentestichtingswerk van de kerk van Antwerpen via de uitzending van de familie Groeneveld-Martínez naar Girona, volgens de geformuleerde visie tot 2031;
26. goedkeuring te geven aan de blijvende ondersteuning van het kerkplantingsproject van de UNEPREF in het centrum van Parijs volgens de geformuleerde visie tot 2031;
27. goedkeuring te geven aan het besluit van deputaten om niet verder te onderzoeken of er met de EPC een zendingsrelatie kan worden onderhouden;
28. goedkeuring te geven aan het besluit om het kerkplantingsproject in Noord-Italië dat onder leiding staat van ds. Rob Krause te ondersteunen volgens de geformuleerde visie tot 2031;
29. deputaten toestemming te geven stappen te zetten om werkers uit te zenden naar onbereikte bevolkingsgroepen - waarbij gedacht wordt aan de regio van de Mekong Delta;

30. goedkeuring te geven aan het streven van deputaten om meer zendingswerkers naar Thailand uit te zenden in (financiële) samenwerking met een plaatselijke kerk en een thuisfrontcommissie;
31. deputaten toestemming te geven om een nieuw zendingsproject in Europa te zoeken, in lijn met de opdrachten daartoe van de synodes van 2010 en 2013, en daarvoor een budget te mogen gebruiken van € 25.000;
32. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 168

Sluiting middaggedeelte
Oud. A. Verburg leest Openbaring 22:10-21, gaat voor in gebed en laat Gezang 1 zingen. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

donderdag 30 januari 2025, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 169

Opening avondgedeelte
Oud. J.P.H. de Vries leest Psalm 119:13-16, gaat voor in gebed en laat Psalm 26:1 en 5 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 170

Appel-nominaal
Oud. M.N. den Harder heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 171

Belanghebbende *(vervolg van artikel 115, 121)*
De preses stelt rapport 10 van commissie 8 over de vraag of deputaatschappen belanghebbende kunnen zijn in de zin van artikel 1.6 van de kerkorde (IRRA). Eerder ontstond verschil van inzicht tussen commissie 8 en deputaten kerkorde en kerkrecht. Na overleg blijft de meerderheid van de commissie bij het oordeel dat een deputaatschap géén belanghebbende is en dus géén revisieverzoek kan indienen. Ds. W.J. van Gent licht toe dat deze conclusie juridisch en kerkrechtelijk onderbouwd is, mede op advies van experts zoals mr. H. de Hek en prof. dr. H.J. Selderhuis.

Verschillende afgevaardigden plaatsen kritische kanttekeningen.

Ds. J. Oosterbroek en oud. W. Hijmissen vragen of de deskundigen gezamenlijk geraadpleegd hadden kunnen worden. Ds. M. Groen trekt een vergelijking met het openbaar ministerie dat in het burgerlijk recht namens de samenleving kan optreden. Ds. H. Carlier en ds. J. Nutma waarschuwen dat deputaatschappen bij uitsluiting van revisie hun deskundigheid soms niet kunnen inbrengen, terwijl zij vaak wel inhoudelijk geraakt worden. Ook wordt gevraagd of de kerkorde op dit punt niet verduidelijkt moet worden.

Tevens vraagt ds. Nutma of deputaatschappen als rechtspersonen gelden.

Ds. W.J. van Gent legt uit dat een deputaatschap geen zelfstandige rechtspersoon is, en dus ook niet belanghebbend in civiel- of kerkrechtelijke zin.

Prof. Selderhuis geeft een historische toelichting bij de term ‘belanghebbende’ in de kerkorde. Die werd ingevoerd om ook ex-leden of buitenstaanders die rechtstreeks door een besluit geraakt worden, toegang tot revisie te geven.

Ds. L.A. den Butter onderstreept dat alleen personen en geen deputaatschappen of commissies, als belanghebbende kunnen gelden.

De commissie geeft aan bereid te zijn om een voorstel te doen om artikel 1.6 IRRA te verduidelijken, zodat duidelijker wordt dat alleen individuele personen belanghebbende kunnen zijn.

De synode
heeft kennisgenomen van
1. het revisieverzoek van het deputaatschap evangelisatie en
2. meerdere revisieverzoeken van het deputaatschap kerkorde en kerkrecht (KOKR);
3. het rapport van de door de generale synode ingestelde commissie;
4. het oorspronkelijke besluit (Besluitenboekje I, blz. 86), alsook
   de definitief vastgestelde tekst van de IRRA als benoemd in het Besluitenboekje I, blz. 87;
5. de gesprekken met commissie 7;
6. het rapport van het deputaatschap kerkorde en kerkrecht van 13 september 2024;
7. de gesprekken met de broeders mr. H. de Hek en prof. dr. H.J. Selderhuis als experts van buiten de synode;
8. de bespreking ter vergadering;

constateert
dat de revisieverzoeken wettig ter tafel zijn;

overweegt
1. dat de genoemde revisanten zowel procedurele als inhoudelijke bezwaren hebben tegen in de revisieverzoeken genoemde besluiten;
2. dat commissie 8 niet is verzocht een oordeel te geven over de inhoudelijke bezwaren, doch slechts zich wenst uit te laten over de vraag of een deputaatschap belanghebbende is als bedoeld in artikel 1.6 van de IRRA;
3. dat commissie 8 na grondige studie, overleg met o.a. genoemde experts van buiten de synode, alsook na bespreking met het deputaatschap kerkorde en kerkrecht zelf, tot het oordeel is gekomen, mede in het licht van de aangehaalde studie, gesprekken ter synode 2019-2022, de besluitvorming als hiervoor aangehaald, dat een deputaatschap geen belanghebbende is ex artikel 1.6 IRRA, mede om redenen als verwoord in haar rapport 10, blz. 3, regel 11-26;

is van oordeel
1. dat een deputaatschap geen belanghebbende is als bedoeld in artikel 1.6 van de IRRA;
2. dat de interpretatie van het begrip belanghebbende, zoals verwoord in rapport 10 d.d. 24 september 2024 van commissie 8 van uw synode, als bedoeld in artikel 1.6 van de IRRA als juist dient te worden beschouwd;

3. dat de ingediende revisieverzoeken ingediend door de betrokken deputaatschappen als niet-ontvankelijk dienen te worden beschouwd;

en besluit
1. dat de revisieverzoeken ingediend door alle deputaatschappen, niet slechts die van het deputaatschap evangelisatie en kerkorde en kerkrecht, niet-ontvankelijk dienen te worden verklaard;
2. van dit besluit kennis te geven aan de revisanten.

Artikel 172

Consulent kerkrecht en kerkorde
De synode bespreekt het procesvoorstel van commissie 8 inzake het instellen van een consulent voor deputaten kerkorde en kerkrecht. Het gaat om deputatenrapport 9.16 met daarbij de rapporten 12a, 12b en 12c van de commissie. De aanleiding is het arbeidsrechtelijke punt dat tijdelijke contracten niet onbeperkt kunnen worden verlengd én de structurele toename van werkzaamheden binnen het deputaatschap.

Oud. W. Hijmissen concludeert dat de kerken behoefte hebben aan heldere kerkrechtelijke antwoorden, dat de werklast structureel hoog blijft en dat het onwenselijk is om meerdere solistische deskundigen te raadplegen. Hij pleit voor het aanstellen van een consulent voor 0,4 à 0,5 fte, de opname van de hoogleraar kerkrecht in het deputaatschap, en een bezetting van het deputaatschap van tenminste zeven leden.

Ds. F.W. van der Ree ondersteunt dit pleidooi en wijst op het belang van bundeling van expertise binnen het deputaatschap.

Ds. H.C. Bezemer wijst op het belang van efficiëntie gezien de krimp van de kerken en vraagt naar de haalbaarheid van uitbreiding van het deputaatschap.

Ds. H. Carlier stelt een vraag over de financiële afstemming met commissie 6. Hij ondersteunt het voorstel mits het de vrijwillige inzet binnen de kerken niet verdringt of tot overmatige professionalisering leidt.

Oud. A. Verburg onderstreept de noodzaak van deskundigheid bij KOKR en benadrukt dat een consulent kosteneffectief is vergeleken met externe inhuur.

Ds. R. Bikker stelt vragen over het onderscheid tussen consulenten bij andere deputaatschappen en de voorgestelde consulent KOKR. Hij vraagt waarom diens werkzaamheden als niet-uitvoerend worden gekwalificeerd, terwijl ze sterk lijken op andere bestaande consulentschappen.

Prof. dr. H.J. Selderhuis stelt voor dat de expertise van andere kerken op dit terrein meer benut zou kunnen worden, en suggereert dat het vak kerkrecht aan de TUA meer ruimte zou kunnen krijgen.

Namens deputaten reageert ds. H. van Eken. Hij benadrukt dat goed kerkrecht dient tot vrede in de kerk. Hij noemt het werk complex en arbeidsintensief en ziet een structureel vrijgestelde consulent als noodzakelijk en goedkoper dan externe inhuur.

Ds. J.G. Schenau herinnert de synode eraan dat KOKR bij eerdere synodes herhaaldelijk zware opdrachten kreeg. Hij pleit voor realisme over de uitvoerbaarheid daarvan en acht uitbreiding van het deputaatschap met juridische expertise verkieslijk.

Na uitvoerig beraad concludeert commissie 8 dat er voldoende draagvlak is voor een consulent, mits nadere besluitvorming over de omvang en taakomschrijving volgt zodra inhoudelijke en financiële ruimte beschikbaar is.

De synode besluit
- te peilen of er draagvlak is voor de benoeming van een consulent voor onbepaalde tijd na weging van de door deputaten en commissie aangedragen argumenten en tegenargumenten, maar over een eventuele betrekkingsomvang en functieomschrijving op een later moment te beslissen wanneer de synode inhoudelijke en financiële ruimte ziet voor een dergelijke benoeming.

De preses dankt deputaten voor hun komst.

Artikel 173

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 174

Sluiting
Ds. G.J. Post leest Spreuken 3:1-8, gaat voor in dankgebed en laat Psalm 32:4 zingen.
De preses sluit de vergadering.

TIENDE ZITTING

vrijdag 31 januari 2025, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 175

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, laat Psalm 79:4 en 7 zingen, leest Daniël 9:1-19 en gaat voor in gebed.

Artikel 176

Appel-nominaal
Oud. W. Hijmissen wordt vandaag vervangen door oud. L. Metz. Oud. K. Sijtsma is nog afwezig en niet vervangen.
Oud. J.J. van der Knijff is vervangen door oud. J.J. Hoogendoorn.
De aanwezige preadviseurs dr. A. van den Os, prof. dr. H.J. Selderhuis en prof. dr. A. Versluis worden welkom geheten, evenals adviseur ds. L.A. den Butter.

Artikel 177

Commissie toekomst kerkverband *(vervolg van artikel 163)*
De preses stelt opnieuw het rapport van de commissie toekomst kerkverband (9.39) aan de orde. De vergadering is aan de tweede ronde van het leveren van inhoudelijke bijdragen toe.
Verschillende afgevaardigden spreken hun waardering of zorgen uit over het voorgestelde interimmodel (IM).

- Ds. A.C. van der Wekken benadrukt dat Christus het al heel lang met ons uithoudt. Dan moeten wij het toch ook met elkaar uit kunnen houden?
- Ds. J. Nutma benadrukt het belang van harten winnen en geestelijke bewogenheid. Hij waarschuwt tegen een te technische benadering van vrouw en ambt en pleit voor een diepere bezinning op hermeneutiek en ecclesiologie. De focus moet liggen op de voortgang van het Koninkrijk van God in Nederland, boven interne verdeeldheid. Hij stelt vragen bij het veranderde draagvlakcriterium (80%) en hoe dat zich verhoudt tot het gezag van de synode.
- Oud. W. Hijmissen (wiens bijdrage wordt voorgelezen) spreekt zijn dankbaarheid uit voor het door de commissie geboden voorstel. Hij wijst op de waarde van de consultatieronde en de geestelijke opdracht om een extra mijl te gaan in het zoeken naar verbondenheid. Het interimmodel heeft alleen kans van slagen als de gelijkwaardigheid tussen classes en afvaardigingen goed geregeld is.
- Ds. R. Bikker uit fundamentele zorgen over het draagvlakcriterium. Hij betwijfelt of het moderamen met het voorstel het werk van de commissie helpt of hindert. Toch spreekt hij zijn steun uit voor het voorstel, niet als strategisch compromis, maar als ruimte waarin God kan werken. Hij roept op tot trouw aan de noodzaak van onderlinge geestelijke verbondenheid.
- Oud. D. Schaafsma roept de commissie op om het interimmodel terug te trekken. In dit model kan de kerkelijke tucht niet meer functioneren. Als dat niet meer kan, is de kerk geen ware kerk meer.
- Ds. W.E. Klaver toont zich teleurgesteld over het proces. Hij trekt zijn alternatieve voorstel in, omdat hij geen ruimte ziet voor wezenlijke aanpassingen. Volgens hem raakt het

kerkmodel steeds verder van de werkelijkheid af. Hij pleit ervoor de opdracht aan de commissie terug te geven en ruimte te maken voor een intentiebesluit.
- Ds. H.C. Bezemer onderstreept dat het vasthouden aan gelijkwaardigheid problematisch wordt wanneer er afwijking is van belijdenis en kerkorde. Hij pleit voor duidelijkheid over medeverantwoordelijkheid en stelt dat wie de eenheid van de kerk breekt niet onverminderd deel kan blijven uitmaken van het verband.
- Ds. M. Groen vraagt of voortgaande studie naar hermeneutiek tot een andere visie op vrouw en ambt kan leiden. Hij roept op tot gebed, bezinning en het voorkomen van kerkscheuring. Hij vraagt ook naar de lessen uit samenwerking met UNEPREF.
- Oud. A. Heystek vraagt wat nu werkelijk de grote zonde is die scheiding veroorzaakt. Hij ziet geen fundamentele aantasting van Schriftgezag in het besluit over ‘vrouw en ambt’, en overweegt of het wellicht beter is om aansluiting te zoeken bij een ander kerkgenootschap waar de zuivere leer een plaats heeft.
- Ds. H. Carlier benadrukt dat de Schrift verschillende lijnen kent die ruimte bieden. Hij roept op elkaar die ruimte ook daadwerkelijk te gunnen en samen verder te gaan.
- Ds. A.D. Fokkema stelt dat het plan van de commissie niet realistisch is en de opdracht eigenlijk onuitvoerbaar bleek. Een wonder mag je hopen, maar niet plannen.
- Ds. W.J. van Gent betwijfelt of het rapport werkelijk de eenheid zal dienen. Hij waarschuwt voor een diepe kloof in Schriftverstaan en Schriftgezag en vraagt naar de geestelijke oorzaak van de crisis in het kerkverband.
- Ds. D. van der Wal geeft stem aan de vragen die leven bij kerken in het midden: waar staan we en waar gaan we naartoe? Volgens hem scheuren de kerken feitelijk al. Hij kan het voorstel voor het interimmodel niet steunen.
- Ds. A. van der Zwan noemt het plan niet realistisch en ziet de commissie nog in een fase van ontkenning. Hij roept op tot duidelijk leiderschap en het intrekken van het voorstel.
- Ds. J. Oosterbroek ondersteunt het interimmodel als een poging om ruimte te scheppen voor gezamenlijke schuldbelijdenis en hernieuwde verbondenheid.

Artikel 178

Sluiting morgengedeelte
Oud. M. van Veen leest Filippenzen 2:1-11 en gaat voor in gebed. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

vrijdag 31 januari 2025, 13:30 - 16:15 uur

Artikel 179

Opening middaggedeelte
Ds. F.W. van der Rhee leest Psalm 143, gaat voor in gebed en laat Psalm 143:8 en 11 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 180

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering. De jarige dr. J. van ’t Spijker wordt als preadviseur welkom geheten.

Artikel 181

Commissie toekomst kerkverband *(vervolg van artikel 163, 177)*
Namens het moderamen merkt ds. A.D. Fokkema op dat de synode zelf gaat over het percentage stemmen dat benodigd is. Het moderamen stelt, in samenspraak met de commissie toekomst kerkverband, minimaal 80% voor, maar dat percentage is in principe arbitrair. Vanwege de grote implicaties op het kerkelijk leven is een breed draagvlak noodzakelijk.

De rapporteur, ds. J.G. Schenau, gaat in op de vragen. Hij bestrijdt het idee, door sommige afgevaardigden geuit, dat de spanningen in het kerkverband uitsluitend of voornamelijk te wijten zijn aan meningsverschillen over ‘vrouw en ambt’ en over hermeneutiek. De kloof dateert van veel eerder. Al lang voordat deze thema’s gingen spelen, hadden we kritiek op elkaars prediking, wantrouwden we elkaar, was er een gebrek aan oog voor de eigenheid van gemeenten, aldus ds. Schenau.

De CTK heeft geen plan B als blijkt dat er geen meerderheid in de synode is voor het interimmodel.

De commissie beoordeelt de nieuwe ontwikkelingen in het kerkverband als ontmoedigend, maar niet dodelijk voor alle hoop. Het voortgaand handelen in strijd met kerkelijke besluiten ziet de commissie als onderdeel van het probleem. Ze betreurt dat en keurt het af omdat daar minachting van de synode uit spreekt, te weten de synodale besluitvorming achterstellen bij de gemeentelijke besluitvorming.

De samenroeper van de CTK, ds. Van der Rhee, krijgt het woord. Hij licht toe dat de commissie door de synode is ingesteld om een begaanbare weg te zoeken om de eenheid van het kerkverband te bewaren, nadat de onderlinge verhoudingen onder druk waren komen te staan. Het interimmodel, dat in oktober voor het eerst werd gepresenteerd en later werd aangepast, was bedoeld om zoveel mogelijk kerkelijke gezamenlijkheid te behouden en tegelijkertijd ruimte te bieden voor verdere bezinning op de onderliggende theologische verschillen.
Tijdens de eerste bespreking bleek al dat er bij de afgevaardigden fundamentele bezwaren leefden tegen het door de CTK gepresenteerde model. Na de eerste zittingsweek kreeg de commissie de opdracht om breder draagvlak te zoeken. In gesprekken met kerken en indieners van amendementen werd echter steeds duidelijker dat de verschillen dieper lagen dan alleen de praktische inrichting van het kerkverband. Volgens de commissie liggen aan de discussie over het interimmodel fundamentele verschillen ten grondslag op het gebied van hermeneutiek, Schriftverstaan en ecclesiologie. De commissie stelt vast dat het onderlinge vertrouwen in de loop van de tijd verder is afgenomen. Volgens de commissie zetten plaatselijke kerken stappen die verder afvoerden van eerdere synodale besluitvorming, terwijl ook de toon van het debat daaraan niet bijdroeg. De commissie spreekt uit dat de kerken in de loop der jaren in een vertrouwenscrisis zijn terechtgekomen. Zij benadrukt dat herstel van vertrouwen alleen mogelijk is wanneer men elkaar werkelijk zoekt vanuit liefde, bewogenheid en gehoorzaamheid aan Christus. Het uiteindelijke doel was daarom niet het interimmodel zelf, maar het winnen van harten voor elkaar, voor het aangezicht van Christus.

De commissie concludeert dat tijdens de tweede zittingsweek is gebleken dat het draagvlak voor het interimmodel verder is afgenomen en dat het daarom niet langer levensvatbaar is. Daarom trekt de commissie het interimmodel terug en geeft zij haar opdracht terug aan de synode. Met verdriet constateert de commissie dat de impasse daarmee niet is opgelost en dat men in zekere zin is teruggekeerd naar het beginpunt. Daarbij spreekt zij de hoop uit dat hierdoor

ruimte ontstaat voor verdere bezinning op de voorliggende vragen en voor een ordelijke weg die een ongecontroleerde scheuring voorkomt. Hoewel sommige onderdelen van het interimmodel mogelijk bruikbaar blijven, ziet de commissie daarvoor alleen nog plaats binnen een losser verband van kerkelijk samenleven. Ds. Van der Rhee besluit met een oproep tot gebed en zelfonderzoek. Hij spreekt de hoop uit dat de Heere de kerken uiteindelijk opnieuw in eenheid zal samenbrengen.
De preses schorst de vergadering voor een overleg van moderamen en adviseurs.
De preses heropent de vergadering en deelt mee dat nu de CTK de opdracht heeft teruggegeven er een nieuwe situatie is ontstaan. Het moderamen zal zich bezinnen op de vervolgstappen. De preses roept alle afgevaardigden op tot gebed en tot het indienen van voorstellen hoe in de ontstane situatie verder te komen.
De CTK wordt hartelijk bedankt voor de enorme inzet, toewijding, moed en het geloof.

De preses benoemt de situatie in ons kerkverband als uiterst precair. Hij roept de afgevaardigden op tot het blijven zoeken en vinden van elkaar als broeders in Christus.

Artikel 182

Rondvraag art. 43 K.O.
Ds. R.G. den Hertog deelt de vergadering mee dat hij zijn plaats in de synode beschikbaar stelt. Zijns inziens is er bij de behandeling van de revisieverzoeken geen recht gedaan aan de revisanten en is de volgorde van behandeling onrechtvaardig geweest.
De preses dankt ds. Den Hertog voor zijn inzet en wenst hem alle goeds.

Artikel 183

Sluiting
Prof. dr. H.J. Selderhuis leest Psalm 130, gaat voor in dankgebed en laat Psalm 130:1, 2 en 4 zingen. De preses dankt alle afgevaardigden en het ondersteunende team voor alle participatie in deze dagen en wenst iedereen wel thuis.

ELFDE ZITTING

dinsdag 25 maart 2025, 10:00 - 12:15 uur

Artikel 184

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij heet de afgevaardigden van harte welkom. Hij laat LvdK 177:1, 2, 5 en 6 zingen, leest Johannes 13:1-17 en gaat voor in gebed. In de voorbede wordt gedacht aan de familie van ds. W. Steenbergen, aan oud. A.S. Bil en oud. T. van Staveren.
Ds. H. Peet mediteert over Johannes 13. Vervolgens spreken de afgevaardigden in groepen door over deze meditatie.

Artikel 185

Appel-nominaal
Oud. A.S. Bil komt iets later ter vergadering. Ds. W.L. van der Staaij vervangt deze week ds. R.G. den Hertog en oud. L. Voorthuijzen vervangt deze week oud. T. van Staveren. Door op te staan betuigen zij instemming met de belijdenis.
Als preadviseur wordt prof. dr. H.G.L. Peels welkom geheten.

Artikel 186

Moderamenrapport 3
De preses stelt rapport 3 van het moderamen aan de orde. Vooraf merkt hij drie dingen op:
1. Het rapport over de overdoop is nog niet gereed en wordt daarom van de agenda afgevoerd;
2. Ds. F.W. van der Rhee wordt aan commissie 8 toegevoegd;
3. Iemand heeft vertrouwelijke stukken gedeeld met de pers, de preses spreekt daar namens het moderamen zijn verontwaardiging over uit.

Oud. W. Hijmissen dient een ordevoorstel in: hij pleit voor het conditioneel sluiten van de synode en het houden van een brede consultatieronde van de kerken, omdat het draagvlak voor het interimmodel ontbreekt. Hij spreekt over de noodzaak van schuldbelijdenis aan God, hernieuwd vertrouwen vanuit de kerken en geestelijke verootmoediging. Zijn voorstel omvat onder andere het tijdelijk stoppen van de synode tot begin 2026, afhankelijk van de uitkomst van de consultatieronde.
Zijn voorstel wordt gesteund.

De voorzitter vraagt of het niet beter is om dit voorstel morgen in te dienen, bij moderamenrapport 4. Oud. Hijmissen antwoordt dat hij dat niet wil, omdat dan de besprekingen plaats gaan vinden in een sfeer van onvermogen om elkaar te bereiken.

Ds. M. Groen ondersteunt de gedachte van verootmoediging en stelt voor een dag van bezinning en gebed in te lassen. Hij vraagt of mensen met ervaring in crisissituaties kunnen worden ingezet, zoals mediators. Het voortzetten van de agenda op reguliere wijze zonder geestelijke heroriëntatie werkt niet.

Ds. E.B. Renkema sluit zich daarbij aan en stelt voor om de vergadering te beëindigen, gevolgd door een nieuwe synode na consultatie van de kerken.

Ds. J.G. Schenau stelt echter voor om het gesprek in de ordelijke lijn van het rapport voort te zetten en deze gevoelens daarin in te brengen.

Ds. A.D. Fokkema reageert namens het moderamen en benadrukt dat de synode wel degelijk bevoegd is om verder te spreken over de toekomst van het kerkverband. Het moderamen ontraadt met klem het ordevoorstel van oud. Hijmissen, om bestuurlijke chaos te voorkomen.
Oud. Hijmissen handhaaft zijn voorstel en wil dat het in stemming gebracht wordt.

Prof. dr. H.G.L. Peels vraagt als preadviseur het woord. Hij erkent het gevoel van crisis, maar waarschuwt voor het loslaten van de regie. Volgens hem heeft deze synode wel degelijk de verantwoordelijkheid en het mandaat om haar taak voort te zetten.

Ds. W.E. Klaver plaatst kanttekeningen bij de ordelijkheid van het ordevoorstel en stelt dat het eigenlijk thuishoort bij de bespreking van rapport 4.

Ds. Van der Rhee wenst een besprekingsronde voordat dit ordevoorstel in stemming gebracht wordt.

Oud. Hijmissen biedt na bespreking aan zijn voorstel aan te houden, mits rapporten 3 en 4 met voorrang worden behandeld en andere onderwerpen, zoals revisieverzoeken, worden uitgesteld. Het moderamen schorst de vergadering voor overleg.

Artikel 187

Sluiting morgengedeelte
Oud. P. Raven leest 2 Korinthe 12 en gaat voor in gebed.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG ELFDE ZITTING

dinsdag 25 maart 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 188

Opening middaggedeelte
Ds. D. van der Wal leest Jozua 1:1-9, laat Psalm 18:9 zingen en gaat voor in gebed.
De preses heropent de vergadering.

Artikel 189

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering. Prof. dr. M.J. Kater wordt als preadviseur welkom geheten.

Artikel 190

Deputaten onderlinge bijstand en advies (OBenA)
De preses stelt het rapport van deputaten onderlinge bijstand en advies (9.07) aan de orde met rapport 8 en 8a van commissie 6 en heet deputaten, br. O. Zuidema en zr. Hakvoort-Koelewijn van harte welkom.
Deputaten en commissie 6 stellen voor om het synodebesluit uit 2019, dat verplicht tot een inhoudelijk advies van de classes bij steunaanvragen, te laten vervallen. In de praktijk blijkt dit besluit verwarrend en ineffectief. De aanwezige overlegstructuren, zoals visitatie en artikel 41, bieden al voldoende waarborgen.

De synode besluit
1. in te stemmen met het door OBenA gevoerde beleid en financieel beheer;
2. de minimumbijdragen voor de jaren 2025 - 2027 vast te stellen op € 4,30;
3. de solvabiliteitsfactor voor OBenA vast te stellen op 2,5;
4. de minimum eigen bijdrage per (doop)lid vast te stellen op € 3,75;
5. wanneer het vrije besteedbare eigen vermogen hoger is dan 1,5 maal de totale jaarlijkse lasten, dient het meerdere in 5 jaar te worden afgebouwd, bij voorkeur in gelijke delen van 20% per jaar of door dit bedrag (20%) in mindering te brengen op de steun vanuit OBenA;
6. op advies van deputaten kerkorde en kerkrecht het besluit van GS 2019, besluit 34 commissie kleine kerken, sub 15, lid a ‘een kerkenraad die een steunaanvraag indient zal altijd ook inhoudelijk advies van de classis vragen’ te laten vervallen.
7. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses dankt deputaten voor hun aanwezigheid en werk in de afgelopen jaren.

Artikel 191

Luisteroefeningen
De preses stelt instructie 8.06 met rapport 10 van commissie 6 aan de orde inzake de kosten van de zogenaamde luisteroefeningen. De vergoeding voor luisteroefeningen, aangeboden via het steunpunt plaatselijke kerken, wordt besproken. Er ontstaat discussie over de financiële routing: moet dit via het deputaatschap evangelisatie lopen of via de quaestor van de synode? Een conditioneel besluit wordt genomen in afwachting van het besluit over de herstructurering van het steunpunt later deze week.

De synode besluit
1. dat deputaatschappen die voornemens zijn extra kosten in rekening te brengen voor dienstverlening die buiten hun instructie valt, zich tijdens de intersynodale periode tot deputaten vertegenwoordiging dienen te wenden om goedkeuring te verkrijgen. Deputaten vertegenwoordiging kunnen zich laten bijstaan door deputaten financiële zaken;
2. besluit 1 aan alle deputaatschappen te berichten;
3. goedkeuring te geven aan een extra minimumbijdrage ad € 0,38;
4. de classis Amersfoort in kennis te stellen van bovengenoemde besluiten.

Artikel 192

Deputaten financiële zaken
De preses stelt het rapport van deputaten financiële zaken (9.21) aan de orde met daarbij rapport 12 van commissie 6. Hij heet deputaten welkom: br. O. Bouwman en oud. P. Raven.

De discussie cirkelt met name om de minimumbijdragen. De kern van de discussie vormt de verlaging van de minimumbijdrage voor de TUA van € 9,48 naar € 6,68.

Ds. F.W. van der Rhee en ds. J. Oosterbroek plaatsen vraagtekens bij deze forse verlaging. Zij wijzen op de unieke positie van de TUA, de maatschappelijke ontwikkelingen (zoals inflatie en bezuinigingen), en het belang van stabiele financiering. Er wordt gevraagd of er een andere begrotingsdiscipline is gaan heersen bij de TUA.

Deputaten verdedigen hun voorstel bij monde van br. Bouwman op basis van de solvabiliteitsfactor en structurele overschotten bij de TUA in de afgelopen jaren. Volgens hen kan de universiteit deze tijdelijke verlaging dragen.

Prof. dr. M.J. Kater wijst op de beleidsrijke begroting van de TUA sinds 2023 en het strategische belang van reserves met het oog op mogelijke subsidiestops, bijvoorbeeld vanwege maatschappelijke druk. Hij noemt het voorstel van DFZ onbegrijpelijk en wijst op het risico voor de continuïteit van onderzoek en onderwijs.

Ds. Van der Rhee doet een tegenvoorstel om de bijdrage op € 8,68 te zetten, als een balans tussen de gevraagde en voorgestelde bedragen. DFZ blijft echter vasthouden aan € 6,68, mede om eerdere overcompensatie te corrigeren. De voorstellen worden aangehouden voor nadere afstemming.

Artikel 193

Quaestor
Het rapport van de quaestor (9.20) wordt in behandeling gegeven met daarbij rapport 11 van commissie 6. De quaestor, br. J. Lokhorst, wordt welkom geheten. Namens commissie 6 merkt oud. J. Mauritz op dat br. M.N. den Harder dit rapport geschreven heeft en dus ook de vragen zal beantwoorden. Oud. Mauritz is namelijk tweede quaestor.

Oud. A. Verburg stelt vragen over de op te bouwen buffer van € 50.000 en over de personeelslasten van € 70.000.
Omdat beide vragen samenhangen met dossiers waarop nog een besluit moet vallen, worden de besluitvoorstellen nog even aangehouden.

Artikel 194

Moderamenrapport 3 *(vervolg van artikel 186)*
Na overleg besluit het moderamen dat het ordevoorstel van oud. W. Hijmissen - dat de synode haar bevoegdheid zou terugleggen bij de kerken - niet in stemming wordt gebracht, omdat dit volgens het moderamen kerkordelijk onjuist en bestuurlijk risicovol is. Oud. Hijmissen, indiener van het voorstel, respecteert dit maar behoudt zich het recht voor zijn argumentatie later in te brengen.

Ds. J. Nutma opent de bespreking van rapport 3 met kritiek op de besluitvorming rond de agenda. Hij wijst op het ontbreken van prioritering van fundamentele vragen rond hermeneutiek, ecclesiologie en het gezag van de Schrift, die volgens hem integraal verbonden zijn met het eerder genomen besluit over vrouw en ambt. Door die vragen te negeren, terwijl de kerken daar wel degelijk helderheid over verlangen, handelt de synode in strijd met haar eigen mandaat. Ds.

Nutma vraagt waarom uitgerekend de rapporten die deze vragen behandelen controversieel zijn verklaard.

Oud. D. Schaafsma stelt verhelderingsvragen over de agendaopbouw. Hij vraagt of er ruimte is om donderdag verder te spreken over het toekomstmodel, mocht woensdag geen besluit vallen. Daarnaast vraagt hij of het moderamen zelf de urgentie voelt om deze week duidelijkheid te bieden over de richting van het kerkverband.

Ds. J.G. Schenau uit moeite met de term ‘controversieel’ en roept de synode op haar verantwoordelijkheid te nemen. Onderwerpen als kind en avondmaal zijn volgens hem zowel theologisch als praktisch urgent, zeker voor samenwerkingsgemeenten. Hij pleit voor inhoudelijke behandeling in een gepaste volgorde, zonder onderwerpen bij voorbaat buiten bespreking te plaatsen.

Ds. A.C. van der Wekken sluit zich aan bij eerdere sprekers en uit zorgen over de verwaarlozing van het vertrekpunt: het gesprek over hermeneutiek en ecclesiologie. Dat dit onderwerp voor de derde keer vooruitgeschoven wordt, noemt hij onbegrijpelijk. Hij stelt dat met verschillende maten wordt gemeten: het ene wordt als controversieel bestempeld, terwijl andere zaken doorgezet worden.

Ds. E.B. Renkema stelt dat de afsluiting van de vorige synodeweek door uitspraken over ‘een kerk in brand’ tot verkeerde beeldvorming heeft geleid. Hij waarschuwt voor het loslaten van het gesprek over hermeneutiek en de indruk van partijdigheid. Renkema uit daarnaast bezwaren tegen de laat aangeleverde stukken, het opgelegde 80%-criterium en het ervaren gebrek aan regie en richting.

Ds. M. Groen herhaalt zijn eerdere pleidooi om de wijze van vergaderen te herzien. Hij stelt voor een externe procesbegeleider in te schakelen. Daarnaast uit hij onbegrip over het controversieel verklaren van het rapport over hermeneutiek, dat volgens hem juist nu besproken moet worden.

Ds. H. Carlier vraagt waarom het rapport van de CUIA niet controversieel is verklaard. Hij vraagt naar de concrete overwegingen achter de selectie van behandelde versus controversieel verklaarde stukken.

Oud. A. Verburg vraagt het moderamen om een expliciete duiding van ‘de situatie waarin we ons bevinden’, waarmee het rapport opent. Ook vraagt hij waar de maatstaf ‘controversieel’ vandaan komt en waarom commissies geen directe stem hebben gekregen in het bepalen van de bespreekbaarheid van hun onderwerpen.

Oud. W. Hijmissen stelt vragen bij de consistentie in het hanteren van het begrip controversieel. Als sommige rapporten worden doorgeschoven, waarom dan niet ook de revisieverzoeken? De situatie van het kerkverband vereist volgens hem eerst een heldere koers, voordat inhoudelijke besluiten genomen worden.

Ds. P.A. Kok vraagt waarom sommige zaken nu wel controversieel zijn verklaard, terwijl eerdere besluiten zonder deze overweging zijn genomen. Hij uit zorgen over de invloed van externe druk op de besluitvorming. Hij roept op eerst fundamentele vragen te bespreken vóór men verdergaat met concrete beslissingen.

Na deze reeks bijdragen kondigt de preses een pauze aan, waarna het moderamen zich zal beraden op de gestelde vragen.

Artikel 195

Comité-generaal

Artikel 196

Sluiting middaggedeelte
Diak. H. den Hertog leest Psalm 147, gaat voor in dankgebed en vraagt een zegen over de maaltijd. De preses schorst voor de maaltijd.

VERVOLG ELFDE ZITTING

dinsdag 25 maart 2025, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 197

Opening avondgedeelte
Oud. W. Zeeders leest Jesaja 50:1-10, gaat voor in gebed en laat Psalm 25:6 zingen.
De preses heropent de vergadering.

Artikel 198

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 199

Moderamenrapport 3 *(vervolg van artikel 186, 194)*
Ds. J. Nutma stelt dat juist het besluit tot afwijzing van revisieverzoeken vraagt om een inhoudelijk gesprek over hermeneutiek en ecclesiologie. Ook oud. P. Raven en oud. A. Verburg stellen dat fundamentele vragen over gezamenlijke verantwoordelijkheid en Schriftverstaan niet vooruitgeschoven kunnen worden.

Ds. M. Groen pleit voor een dag van gebed en voor het inschakelen van externe procesbegeleiding. Ds. R. Bikker en ds. H.C. Bezemer vragen waarom sommige gevoelige agendapunten wel doorgaan, terwijl andere worden doorgeschoven.

Ds. W.E. Klaver waarschuwt dat de grens tussen rapport 3 en 4 vervaagt en dat pas ná bespreking van rapport 4 besloten moet worden wat wel of niet bespreekbaar is. Hij roept het moderamen op tot een heldere analyse van de situatie in het kerkverband.

Namens het moderamen antwoordt ds. A.D. Fokkema. ‘Controversieel’ betekent: op dit moment niet dienend om te behandelen. Dit betreft onder andere het rapport over hermeneutiek. Volgens ds. Fokkema is de verdeeldheid in de synode te groot om dit fundamentele gesprek nu goed te voeren. Het moderamen ziet zeker wel de urgentie, zoals blijkt uit rapport 4 van het moderamen.

In de derde ronde worden drie voorstellen en een amendement ingediend.

Ds. J. Nutma stelt voor:

De generale synode van de christelijke gereformeerde kerken van Rijnsburg bijeen op dinsdag 25 maart 2025
heeft kennisgenomen van
1. het rapport van het moderamen;
2. het besluit van de GS van 2019-2022 met betrekking tot ‘vrouw en ambt’;
3. de bespreking ter synode.

constateert dat
1. het besluit van 2019-2022 nog vragen open laat die een antwoord nodig hebben
2. deze vragen gaan over:
   a. de hermeneutiek en het Schriftgezag;
   b. hoe wij hebben om te gaan met kerken die afwijken van kerkelijke besluitvorming;
   c. de samenwerkingsgemeenten die te maken hebben met kerkelijke regelgeving van twee kerkverbanden;
   d. de mogelijke ruimte voor het ambt van de diacones;
3. de kerken zich er zorgvuldig voor hebben gewacht om uit te spreken dat het belijden van Christus en het Schriftgezag noodzakelijkerwijs in acuut gevaar is bij hen die voor de vrouw in het ambt zijn;
4. in de bespreking van het rapport bij het afwijzen van de revisieverzoeken inzake de openstelling van de ambten voor zusters van de gemeente, hermeneutiek en ecclesiologie de twee grote thema’s genoemd zijn waarover het gesprek nog gevoerd moet worden;
5. de uitkomst van het convent samen met het rapport van de taakgroep kerk-zijn duidelijk maakt dat het nodig is om naar andere vormen te zoeken om dit gesprek te voeren;
6. de commissie toekomst kerkverband naar deze andere vorm van gesprek gezocht heeft, maar zijn taak teruggegeven heeft;
7. er in de afgelopen periode door commissies en deputaatschappen studie is gemaakt van de vraagstukken die nog om een antwoord vragen en deze stukken voor de synode beschikbaar zijn;

overweegt dat
1. het vastlopen van het kerkelijk leven in de praktijk vooral te maken heeft met enerzijds het duidelijke besluit om de ambten niet open te stellen voor zusters van de gemeente en anderzijds de onduidelijkheid met betrekking tot nog openstaande vragen;
2. kerk-zijn niet allereerst een zaak van organisatie is, maar van belijden;
3. de principiële thema’s van hermeneutiek en ecclesiologie nog niet besproken zijn;
4. de oplossing van de impasse daarom niet ligt in welk organisatiemodel ook, maar in het doorspreken over wat we belijden als het gaat om de kerk;
5. deze belijdenis zelf de grens bepaalt wat wel en niet de kerk van Christus is;
6. onderdeel van die belijdenis is welk gezag er toegekend wordt aan de Schrift;
7. zorgvuldige kerkelijke besluitvorming het in zichzelf niet verdraagt dat er nog vragen onbeantwoord blijven die onderdeel uitmaken van het besluit;
8. dit ook raakt aan de rechtsgevolgen van het besluit van 2019-2022 als het om de handhaving van het besluit gaat in de praktijk;
9. er revisieverzoeken en appelzaken op tafel liggen die inhoudelijk met de vragen te maken hebben die nog open staan;

is van oordeel dat
1. de kerken het aan zichzelf verplicht zijn om allereerst de openstaande vragen van het besluit van 2019-2022 om de ambten in de kerken niet open te stellen voor zusters van een antwoord te voorzien;
2. het antwoord op deze vragen ook het antwoord zal geven op de vraag of het belijden van Christus en het gezag van de Schrift in onze kerken in gevaar is wanneer kerken toch de ambten openstellen voor zusters in de gemeente;
3. pas als deze vragen beantwoord zijn, het mogelijk is om het gesprek te voeren over de vraag of en hoe we ons in trouw aan de Heere en aan Zijn Woord tot elkaar kunnen verhouden als kerken.
4. het hier om een principiële volgorde gaat, waarbij de inhoudelijke bezinning vanuit de beantwoording van de openstaande vragen vooraf moet gaan aan elke praktische oplossing om met elkaar kerk te zijn;
5. er tijd en ruimte is voor dit gesprek omdat de synode niet heeft uitgesproken dat de belijdenis van Christus en het gezag van de Schrift in acuut gevaar is;
6. de revisieverzoeken en appelzaken die te maken hebben met de nog openstaande vragen pas kunnen worden behandeld als op die vragen door de kerken een antwoord gegeven is;

en besluit
1. uit te spreken dat elke pragmatische oplossing voor onze kerkelijke verdeeldheid te verantwoorden moet zijn in het licht van wat we principieel belijden als het gaat over de kerk;
2. bij de bespreking van de toekomst van het kerkverband daarom voorrang te geven aan de principiële bezinning op kerk-zijn en daarmee op de grenzen daarvan;
3. daarvoor allereerst die rapporten te agenderen die in opdracht van de kerken verslag doen van de studie op de betreffende vragen voordat er gesproken wordt over een praktische oplossing voor het kerkelijk samenleven;
4. voor deze bespreking - waar nodig - te zoeken naar andere vormen om de bezinning met ruimte voor het aangezicht van de Heere en naar elkaar toe te kunnen doen.
5. alle rapporten die te maken hebben met de vragen waarop eerst antwoord moet worden gegeven op een later moment in deze synode te bespreken. Dit geldt o.a. voor de rapporten 11.63 en 11.88.

Ds. M. Groen dient het volgende voorstel in.

De synode, bijeen op 25 maart 2025
constateert
1. dat de synode en ons kerkverband al langere tijd, maar zeker sinds de zitting op 31 januari in een grote crisis verkeren;
2. dat we bij tijden persoonlijke gesprekken houden, die vaak wel, maar helaas niet altijd, in hartelijke broederlijke sfeer verlopen;
3. dat we het moeilijk vinden om die broederlijkheid in de vergadering te laten doorwerken;

is van oordeel
1. dat het ons past en nodig is, meer dan ooit, om ons te verootmoedigen voor de Heere;
2. dat het nodig is, meer dan ooit, om elkaar van hart tot hart te spreken over zaken als:
   - erkennen we elkaar als broeders in de Heere?
   - hoe zijn we op het huidige crisispunt gekomen, na 12 oktober 2024 en na de afgelopen jaren?
   - waar zit de pijn over en weer?

3. dat het verstandig is om ons te laten adviseren en instrueren om dat gesprek op een goede manier vorm te geven.

en besluit
1. in de lopende synodeweek een dag te beleggen van verootmoediging en gebed, stilte en bezinning;
2. eventueel een deskundige aan te trekken die ons helpt om bij elkaar te komen;
3. de kerken op te roepen tot een gebedsdag.

Ds. J.G. Schenau stelt voor:
De synode besluit de in de eerste zitting vastgestelde agenda hoe dan ook af te werken, waarbij het mogelijk is in de besluitteksten de effectuering van besluiten expliciet afhankelijk te stellen van de situatie die ontstaat na een besluit over de toekomst van het kerkverband.

Oud. W. Hijmissen dient een amendement in om een nieuw besluit toe te voegen:
De synode besluit revisieverzoeken langs de maatlat te leggen die is gehanteerd voor de beoordeling van synoderapporten. Aan de hand hiervan de revisieverzoeken in te delen in verzoeken die we deze week wel bespreken en die we deze week niet bespreken.

Op aangeven van ds. Schenau besluit ds. Nutma zijn voorstel bij de bespreking van rapport 4 in te dienen. Het voorstel van ds. Groen wordt, net als het amendement van oud. Hijmissen verworpen. Het voorstel van ds. Schenau wordt aangenomen.

Artikel 200

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 201

Sluiting
Oud. H. Storm leest Efeze 3:10-21, laat Opwekking 167 zingen en gaat voor in dankgebed. De preses sluit de vergadering.

TWAALFDE ZITTING

woensdag 26 maart 2025, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 202

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij heet de afgevaardigden van harte welkom. Hij leest Jesaja 64, gaat voor in gebed en laat Psalm 74:2 en 12 zingen.

Artikel 203

Appel-nominaal
Als preadviseurs worden dr. C.C. den Hertog, dr. J. van 't Spijker, prof. dr. M.J. Kater, prof. dr. A. Versluis en prof. dr. J.W. Maris welkom geheten, evenals adviseur ds. L.A. den Butter.

Artikel 204

Moderamenrapport 4
De preses stelt rapport 4 van het moderamen aan de orde. Voor de eerste ronde melden zich veel sprekers:
- Oud. D. Schaafsma vraagt hoe de commissie voorkomt dat een voorstel met te weinig draagvlak gepresenteerd wordt. Hij stelt voor vooraf te peilen of 80% haalbaar is.
- Oud. L. Voorthuijzen wil weten of het voorstel tot het loslaten van wederzijdse verantwoordelijkheid definitief is bedoeld of slechts richtinggevend. Hij herinnert aan eerdere, meer genuanceerde formuleringen.
- Oud. R.B.J. Naaktgeboren stelt dat de ernst van de situatie om een heldere koers vraagt. Hij vraagt wat er inhoudelijk veranderd is sinds het vorige synodeoverleg.
- Ds. E.B. Renkema wijst op het risico van toenemende verwijdering en vraagt of de synode zich moet uitspreken over het risico van kerkscheuring. Hij vraagt ook of het rapport voldoende openheid biedt voor verdere inhoudelijke bespreking.
- Ds. A.C. van der Wekken uit zijn zorgen over het ontbreken van theologische onderbouwing in het voorstel en vreest dat het leidt tot ontkoppeling en vervreemding.
- Ds. J.G. Schenau vraagt opheldering over het functioneren van een overkoepelende synode in het voorgestelde model.
- Ds. J. Nutma stelt vragen over de geplande vierde synodeweek en de onvolledige verzending van de toelichting.
- Ds. F.W. van der Rhee vraagt wat er gebeurt als geen enkel voorstel deze week op voldoende steun kan rekenen.
- Ds. R. Bikker vraagt naar het mandaat van de commissie: komt dit vanuit eerdere besluiten of uit een instructie?
- Ds. W.E. Klaver vraagt waarom het moderamen de houtkoolschets als enige relevante optie ziet. Wat betekent dat voor de andere voorstellen?
- Ds. H. Peet vraagt waarom het moderamen niet kiest voor inhoudelijke bespreking deze week en wil duidelijkheid over begrippen als 'samenwerkingsverband' en 'verantwoordelijkheid'.
- Ds. M. Groen uit zijn zorgen over het vereiste draagvlak van 80%. Hij vraagt of gebed, bezinning en mogelijk externe begeleiding het proces kunnen ondersteunen.
- Ds. H. Carlier vraagt of het moderamen de lijn van inhoudelijke bespreking nu wel durft door te trekken, gezien de nadruk daarop in de vorige zitting.

- Oud. J.J. van der Knijff vraagt zich af of het tijdspad voor een nieuwe synode realistisch is bij een mogelijk gesplitst kerkverband.
- Oud. W. Hijmissen verzoekt om transparantie over adviezen vanuit de kerken en vraagt of externe signalen zijn meegewogen.
- Oud. P. Raven stelt vragen over het draagvlak voor een federatief model en roept op tot kerkbrede consultatie vóórdat zo'n koers wordt uitgezet.

Beantwoording eerste ronde
Ds. A.D. Fokkema beantwoordt namens het moderamen de vragen. Hij begint met een toelichting op het onderscheid tussen informatieve en inhoudelijke vragen. Hij erkent dat dit onderscheid niet altijd helder was - ook voor het moderamen - maar dat getracht is de beantwoording te beperken tot informatieve vragen. Inhoudelijke vragen worden doorgeschoven naar ronde 2.

Op de vraag van oud. Voorthuijzen of de opheffing van de wederzijdse verantwoordelijkheid definitief of richtinggevend is, antwoordt ds. Fokkema dat het een richting wijst, niet in beton gegoten is en bedoeld is om lucht te geven aan de kerken.

De vragen van oud. Naaktgeboren worden deels inhoudelijk genoemd. Wel reageert het moderamen op de constatering dat er opnieuw tijd wordt genomen voor een commissie, door te verwijzen naar het rapport waarin overwegingen daarvoor zijn opgenomen.

Op de vraag van oud. Verburg over het doel van de middag- en avondvergadering, stelt ds. Fokkema dat er voldoende werk op de agenda staat, onder meer de vervolgbespreking van rapport 4.

De bijdrage van ds. Van der Wekken, waarin wordt gevraagd naar de verhouding tussen het proces en de inhoud, wordt beantwoord met een toelichting op de 'houtskoolschets'. Volgens het moderamen is dit geen uitgewerkt voorstel, maar een richtinggevende schets om ruimte te scheppen voor verdere bespreking en voorbereiding.

Op de vraag van ds. J.G. Schenau hoe wordt omgegaan met het ontbreken van een meerderheid in één PS, wordt geantwoord dat dit niet inhoudelijk wordt uitgewerkt, maar wordt meegenomen als opdracht aan de nieuwe commissie.
De opmerking van ds. J. Nutma over de ongelukkige timing van de volgende zitting (rond Pinksteren) wordt erkend. Het moderamen legt uit dat andere weken ook knelpunten opleveren en dat een evenwicht is gezocht tussen voorbereidingstijd en beschikbaarheid.

De vraag van ds. F.W. van der Rhee over het scenario dat geen enkel voorstel 80% haalt, wordt serieus genomen. Het moderamen erkent dat er dan weinig opties overblijven en noemt het gevaarlijk terrein.

Over het mandaat van het moderamen, waar onder meer ds. R. Bikker en ds. W.E. Klaver naar vragen, wordt gesteld dat het mede voortkomt uit signalen van classes, waaronder de classis Zwolle. Er wordt verwezen naar diverse rapporten en instructies.

De vragen over de inhoud van voorstellen, aangedragen door o.a. ds. H. Peet, worden deels doorgeschoven. Wel legt ds. Fokkema uit dat termen als 'samenwerkingsverband' verwijzen naar kerken met deels eigen leven, deels samenwerking - 'waar mogelijk samen, waar nodig op afstand'.

Vragen over alternatieve voorstellen van ds. Schenau en ds. Klaver worden kritisch geplaatst naast het denkkader van het moderamen. Niet alle elementen passen binnen die denkrichting, maar onderdelen kunnen worden meegenomen.

De vraag van ds. M. Groen of het model gericht is op uiteengaan of juist op verbinding, wordt beantwoord met een verwijzing naar de intentie tot behoud van het kerkverband, maar met erkenning dat de verwachtingen hierover uiteenlopen.

Op de vraag van ds. H. Carlier of nu inhoudelijke bezinning prioriteit krijgt, antwoordt ds. Fokkema dat het moderamen bij de huidige route blijft.

Ten slotte gaat ds. Fokkema in op de herhaaldelijk gestelde vraag hoe het moderamen de huidige situatie van het kerkverband beoordeelt. Met betrekking tot het besluit van de vorige synode over vrouw en ambt, dat door de huidige synode is bevestigd, hebben meerdere gemeenten uitgesproken dit niet te kunnen dragen. Tegelijk hebben verschillende gemeenten aangegeven niet terug te zullen komen op hun besluit de ambten voor vrouwen open te stellen. Recent is binnen een samenwerkingsgemeente een vrouwelijke predikant bevestigd. Ook zijn er kerkenraden die de ambten hebben opengesteld voor mensen die leven in een homoseksuele relatie.

Tijdens het convent en de tweede zittingsweek heeft een substantieel deel van de kerken en afgevaardigden uitgesproken deze ontwikkelingen niet te kunnen dragen. Met betrekking tot het convent wordt regelmatig verwezen naar een verdeling van circa 60% van de kerken die meer ruimte zou willen geven om een scheuring te voorkomen, tegenover circa 30% die daarvoor vanuit Bijbels perspectief geen ruimte ziet. Volgens het moderamen is echter niet duidelijk hoe die 60% zich opstelt wanneer juist die ruimere opstelling tot een scheuring zou leiden. Tijdens de tweede zittingsweek is bovendien uitgesproken dat de gewetensnood van de één ook de gewetensnood van de ander is.

Naar de mening van het moderamen is de kloof diep en is het gevaar van een scheuring reëel. Dat bepaalt de urgentie waarmee over deze zaken wordt gesproken.

Tweede ronde

- Oud. D. Schaafsma stelt dat het gezag van synodale besluiten is uitgehold. Hij pleit voor een bredere commissie met juridische en financiële expertise en een duidelijke opdracht: richting een tijdelijk model van ontvlechting. Verder uitstel van helderheid is volgens hem onverantwoord.
- Oud. L. Voorthuijzen roept op om naast ontvlechting ook te zoeken naar behoud van verantwoordelijkheid. Hij stelt voor dat bestaande commissies, binnen hun terrein, bijdragen aan dit proces.
- Oud. R.B.J. Naaktgeboren geeft aan dat het instellen van kerkelijke tucht zinloos is zolang die in praktijk niet functioneert. Volgens hem is het kerkverband vastgelopen; pogingen tot vermaan en handhaving missen effect.
- Oud. A. Verburg taxeert de ernst van de situatie iets anders dan het moderamen. Hij vraagt waar de brief van 91 kerkenraden in deze discussie een rol speelt.
- Oud. P. Raven maakt bezwaar tegen het ontbreken van gezamenlijke koers in het voorstel van het moderamen. Hij pleit voor expliciete ruimte voor gesprek, tijdelijkheid en ontmoeting - elementen uit het eerdere interimmodel.

- Ds. E.B. Renkema waarschuwt dat ontvlechting gaat leiden tot onthechting. Hij vraagt of het moderamen signalen heeft van kerken die uittreden als er geen besluit komt, en dringt aan op openheid over hoe realistisch de toekomst van het verband nog is.

Artikel 205

Sluiting morgengedeelte
Oud. D. Schaafsma leest Prediker 12:8-14 en gaat voor in gebed.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG TWAALFDE ZITTING

woensdag 26 maart 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 206

Opening middaggedeelte
Oud. A.S. Bil leest Lukas 22:14-20 en 39-46, gaat voor in gebed en laat Gezang 175 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 207

Appel-nominaal
Alle afgevaardigden zijn aanwezig. Prof. dr. H.G.L. Peels wordt als preadviseur welkom geheten.

Artikel 208

Toespraak ds. H.M. Zwemstra
Vanwege de herkenbare situatie in zijn eigen kerkverband (GKSA) richt ds. Zwemstra zich opnieuw tot de synode. Zijn toespraak is hieronder integraal opgenomen:

Genade en vrede van onze Heere Jezus Christus zij u in deze tijd van verandering en besluitvorming. Wij zijn samen met u bedroefd over de strijd die er is in de kerk van de Heere. In deze wereld strijden wij tegen de aanvallen van de zondige wereld en van de satan op de kerk. Maar wij strijden ook tegen onszelf; tegen onze eigen zondige natuur en onze eigen gebrokenheid. In tijden van verdeeldheid ervaren wij die strijd met onszelf zeer intens.

Ook in de ‘Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika’ ervaren wij die strijd. In mijn groetboodschap aan uw synode in januari 2025 heb ik daarnaar verwezen. Ik dien ook in het deputaatschap dat onze synode in januari 2026 moet adviseren over de weg voorwaarts met kerken die zich niet houden aan synodebesluiten, onder andere onze besluiten over de vrouw in het ambt.
Deze deputaten zijn nog bezig hun advies voor te bereiden, en onze synode zal in januari 2026 besluiten hoe wij deze situatie binnen ons kerkverband moeten behandelen.
Behalve dat wij met u willen meeleven in uw situatie, willen wij ook zoeken naar oplossingen wanneer er verdeeldheid bestaat over synodebesluiten. Daarom hebben onze deputaten het nodig geacht een afgevaardigde te sturen om uw synode bij te wonen. Wij willen niet voorschrijvend optreden, maar liever samen met u leren hoe eenheid bewaard kan blijven ondanks verschillen.

Het is nooit gemakkelijk wanneer een kerkverband besluiten moet nemen die de eenheid raken, en wij willen u aanmoedigen dit proces met liefde, nederigheid en wijsheid te benaderen, zodat Gods wil en eer altijd vooropstaan.
Zoek daarom Gods wijsheid en leiding in uw besluitvorming. Wanneer veranderingen plaatsvinden, is het noodzakelijk te volharden in het gebed en Gods leiding te zoeken. Besluiten die in gebed en gehoorzaamheid aan God worden genomen, brengen vrede en richting.
Daarbij moet u ook streven naar eenheid, ondanks verschillen. Vaak denken wij dat verschillen een einde maken aan samenwerking, maar de apostel Paulus herinnert ons in Efeze 4:1-3:
'Zo roep ik, de gevangene in de Heere, u op tot een wandel die de roeping waarmee u geroepen bent, waardig is, in alle nederigheid en zachtmoedigheid, met geduld, door elkaar in liefde te verdragen, en u te beijveren om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede.'
Als de verschillen tussen u ertoe leiden dat u niet langer één bent in leer, dienst en tucht, zijn er nog veel andere manieren waarop u kunt samenwerken. Bijvoorbeeld in zending en evangelisatie, in theologische opleiding en in christelijk onderwijs. Als kerk van de Heere is het onze roeping om, ondanks verschillen, onze roeping te blijven vervullen.

In de geschiedenis zijn er vele voorbeelden van gelovigen die ondanks verschillen hun roeping hebben uitgeleefd. Ik denk bijvoorbeeld aan Paulus en Barnabas, die in Handelingen 15 een tweede zendingsreis wilden maken. Dan lezen wij in Handelingen 15:37-40:
'Nu wilde Barnabas Johannes, die ook Markus heet, meenemen. Paulus achtte het echter juist om hem, die hen van Pamfylië af verlaten had en niet met hen meegegaan was naar het werk, niet mee te nemen. Er ontstond daarom verbittering, zodat zij uit elkaar gingen en Barnabas Markus meenam en per schip naar Cyprus vertrok; maar Paulus koos Silas en vertrok, nadat hij door de broeders aan de genade van God opgedragen was.'

Vanwege een verschil van mening over Johannes Markus gingen Paulus en Barnabas ieder op een andere zendingsreis. Toch heeft de Heere dit verschil tussen Paulus en Barnabas gebruikt tot uitbreiding van Zijn kerk.
Wanneer Paulus kort voor zijn dood, als gevangene in Rome, zijn tweede brief aan Timotheüs schrijft, schrijft hij in 2 Timotheüs 4:11:
'Haal Markus op en breng hem met u mee, want hij is voor mij van veel nut voor de ambtelijke bediening.'
Hoewel Markus Paulus en Barnabas tijdens de eerste zendingsreis had verlaten, en Paulus hem daarom niet wilde meenemen op de tweede zendingsreis, schrijft Paulus aan het einde van zijn leven dat Markus hem van veel nut is in de dienst. Hieruit mogen wij afleiden dat er andere manieren waren waarop Paulus en Markus toch samenwerkten in de verkondiging van het Evangelie.

Moge de Heere u allen leiden tijdens deze synode. Wij bidden dat deze vergadering God zal verheerlijken en Zijn kerk zal bouwen. Moge u elkaar met liefde en respect behandelen, en moge het licht van Christus helder blijven schijnen door de besluiten die u neemt.

De preses dankt ds. Zwemstra voor zijn toespraak en wenst hem en zijn kerkverband alle goeds van onze God toe.

Artikel 209

Moderamenrapport 4 *(vervolg van artikel 204)*

- Ds. A.A.L. Aalderink stelt dat de focus te veel ligt op behoud van het kerkverband in plaats van op gehoorzaamheid aan Christus. Hij pleit voor openheid over ontvlechting en stelt voor om verkennende gesprekken te voeren met andere kerkverbanden.
- Oud. R. Bijzet vindt de overwegingen om voor 80% van de stemmen te gaan bij dit voorstel niet overtuigend.
- Ds. J.G. Schenau uit zorgen over de houtskoolschets, met name over het ontbreken van theologische doordenking. Het moderamen ziet de houtskoolschets als enige mogelijkheid. Velt het moderamen daarmee geen oordeel over andere voorstellen? Zijn we straks nog een kerk of zijn we een vereniging geworden? Ds. Schenau kondigt een voorstel aan.
- Ds. G.J. Post erkent de pijn van ontvlechting, maar stelt dat helderheid noodzakelijk is. Hij spreekt zijn voorkeur uit voor het voorstel van ds. Klaver.
- Ds. P.A. Kok waarschuwt voor het idee van een ‘gecontroleerde breuk’ en vraagt naar het draagvlak van het moderamenvoorstel.
- Ds. W.L. van der Staaij roept op tot tucht en vraagt of het samenwerkingsmodel nog recht doet aan eerdere synodebesluiten.
- Ds. M. Groen vraagt zich af of ontvlechting verenigbaar is met het missionaire getuigenis van de kerk. Hij vreest dat de keuze voor één richting alternatieven uitsluit.
- Ds. H. Carlier vindt dat modeldenken overheerst en roept op tot bezielde, theologische bezinning vóór institutionele keuzes.
- Oud. J.J. van der Knijff vraagt of het model als tijdelijk bedoeld is en wat de gevolgen zijn voor opleiding en zending.
- Ds. S.M. Buth noemt de situatie urgent en roept op tot aanscherping van het voorstel en een duidelijker commissieopdracht.

Artikel 210

Deputaten financiële zaken *(vervolg van artikel 192)*

De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten financiële zaken (9.21) met rapport 12 van commissie 6 aan de orde. Br. Bouwman deelt namens DFZ een nieuw voorstel mee voor de bijdrage aan de TUA. Na overleg tussen DFZ, commissie 6 en de TUA is besloten de jaarlijkse bijdrage voor de komende drie jaar vast te stellen op € 7,50 per lidmaat. Dit bedrag is gebaseerd op de meerjarenbegroting én de positief uitgevallen jaarrekening.

Daarnaast wordt afgesproken dat DFZ jaarlijks met de TUA overlegt of aanpassing van het bedrag nodig is. De synode wordt tevens gevraagd DFZ en de TUA de opdracht te geven om samen een voorstel te doen voor een passende solvabiliteitsdoelstelling.

Commissie 6 en DFZ zoeken nog naar dekking voor een aanvullende bijdrage van € 0,82. Daarbij wordt ook gevraagd om het hele financiële totaalpakket, inclusief eerder aangehouden bijdragen, nu als geheel goed te keuren.

De synode besluit:
De minimumbijdragen vast te stellen zoals in bijgaand schema vermeld:

	2025	**2026**	**2027**
Buitenlandse zending	14,43	14,43	14,43
Evangelisatie	6,05	6,05	6,05
Varenden	-	-	-
Diaconaat	4,00	4,00	4,00
Kerk en Israël	1,68	1,68	1,68
Kerkjeugd en onderwijs	4,20	4,20	4,20
OBenA	4,30	4,30	4,30
Pastoraat gezondheidszorg	2,21	2,21	2,21
Studiefonds	-	-	-
TUA	7,50	7,50	7,50
SUBTOTAAL	**44,37**	**44,37**	**44,37**
Emeritikas pensioen	27,00	27,00	27,00
Emeritikas AO-regeling oud	6,72	6,72	6,72
TOTAAL MB	**78,09**	**78,09**	**78,09**
Emeritikas AOV	5,00	5,00	5,00
Totaal inclusief AOV	**83,09**	**83,09**	**83,09**

De synode besluit verder
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de bijdrage voor de TUA voor de komende drie jaar vast te stellen op **€** 7,50.
3. dat DFZ jaarlijks met de TUA in gesprek gaat om vast te stellen of een aanpassing van de bijdrage tussentijds noodzakelijk is. Dit conform het mandaat dat DFZ van de synode van 2019-2022 heeft ontvangen.
4. DFZ en de TUA de opdracht te geven om voor de komende synode gezamenlijk met een voorstel te komen wat een passende solvabiliteitsfactor voor de TUA is.
5. commissie 6 en DFZ gezamenlijk op zoek te laten gaan naar de financiering van de **€** 0,82 aanvullende bijdrage voor de TUA.
6. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 211

Moderamenrapport 4 *(vervolg van artikel 204, 209)*
- Ds. H. Peet merkt op dat schuld nauwelijks benoemd wordt in de gesprekken en vraagt zich af of er nog genoeg basis is om als één kerkverband verder te gaan.
- Ds. F.W. van der Rhee pleit voor een model dat ruimte biedt aan verschillen, waarbij gelijkwaardigheid en rust centraal staan. De indeling in groepen A en B is richtinggevend, niet dwingend.
- Ds. D. van der Wal stelt vast dat gemeenten niet terugkomen op eerdere besluiten en roept op tot een duidelijke opdracht aan de commissie om herhaling te voorkomen.
- Oud. W. Hijmissen vraagt of het model echt gericht is op vasthouden aan elkaar en pleit voor openheid voor het inwinnen van externe adviezen. De huidige fase lijkt sterk op een consultatieproces.

- Ds. J.R. Bulten ziet het proces als herschikking, niet als scheuring. Hij vraagt aandacht voor ‘middengemeenten’ en overweegt of herverkaveling realistischer is dan samenvoeging.
- Ds. R. Bikker uit zorgen over het hanteren van een 80%-meerderheid. Volgens hem werkt dat verlammend en belemmert het het nemen van noodzakelijke besluiten. Hij pleit voor helderheid en eenduidige besluitvorming.
- Ds. W.E. Klaver benadrukt de ernst van de situatie en roept op tot berouw en gehoorzaamheid aan artikel 28 NGB. Hij stelt voor de commissie te verbreden met juridische en financiële expertise en een duidelijker opdracht tot ontvlechting te geven.
- Ds. H.C. Bezemer spreekt zijn verdriet uit over de scheuring in het kerkverband. Hij stelt dat wederzijdse verantwoordelijkheid ontbreekt en pleit voor een duidelijke, eerlijke ontvlechting. Hij dient een amendement in en pleit voor ‘twee zelfstandige afdelingen die geen verantwoordelijkheid dragen voor elkaars beslissingen’.
- Ds. J. Nutma vraagt of het voorstel van het moderamen niet te pragmatisch is. Hij benadrukt de noodzaak van theologische onderbouwing en waarschuwt dat ‘middengemeenten’ nu tussen wal en schip vallen. Ook hij vraagt om transparantie richting commissie en synode.

Artikel 212

Sluiting middaggedeelte
Ds. S.M. Buth leest 1 Petrus 2:19-25, gaat voor in dankgebed en vraagt een zegen over de maaltijd. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG TWAALFDE ZITTING

woensdag 26 maart 2025, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 213

Opening avondgedeelte
Br. K. Sijtsma leest Johannes 15:1-8, gaat voor in gebed en laat LvdK 78:1 en 2 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 214

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 215

Moderamenrapport 4 *(vervolg van artikel 204, 209, 211)*
Namens het moderamen reageert ds. A.D. Fokkema op de bijdragen in de tweede ronde. De reactie is geclusterd rondom een aantal thema’s.

Schrift en belijdenis
Het doel van het moderamen in rapport 4 is om zo lang mogelijk de kudde bij elkaar te houden en een ongecontroleerde scheuring te voorkomen. Het voorstel dat voorligt is daarvoor het hoogst haalbare. Dat is een pijnlijke exercitie die niet zonder vuile handen te maken kan gebeuren.

Mandaat
In de classis Zwolle is uitgesproken: we leggen het probleem terug bij de generale synode. De classis wil van de synode een uitspraak, anders kunnen zij niet verder.

Middengemeenten
Dat deze gemeenten het meest geraakt worden, onderkennen we. Het is aan de commissie om hier zorgvuldig aandacht aan te geven. De manier waarop de indeling plaatsvindt, kan onderwerp van gesprek in de commissie zijn. Die keuzes kunnen anders worden dan in de houtskoolschets staan, dat is aan de commissie.

Intentie, voorlopigheid/duurzaamheid
Het moderamen weet niet wat de ontwikkelingen zullen zijn. Het is nooit de intentie om zo snel mogelijk van elkaar af te zijn. Onze intentie is om een ongecontroleerde breuk te voorkomen.
Wat betreft de duurzaamheid: daarop geeft het voorstel een duidelijk antwoord.

Gesprekken/ontmoeting
Het moderamen gebruikt ‘congres’, maar dat betekent niet dat de gesprekken vrijblijvend zijn. Per kerkenraad worden er twee ambtsdragers verwacht.

Verantwoordelijkheid
In het interimmodel wordt uitgesproken dat er een vorm van wederzijdse verantwoordelijkheid voor elkaar blijft. In ons voorstel wordt expliciet vastgelegd voor welke zaken er wel gezamenlijke verantwoordelijkheid is en voor welke zaken niet.

Notitie medeverantwoordelijkheid
Die heeft geen enkele kerkelijke status. Hij is opgesteld door één persoon. Het staat de commissie vrij om iets dergelijks op te vragen.

Procesbewaking
Het moderamen wilde aanvankelijk een compleet plan neerleggen, nadat de synode op 31 januari met lege handen achterbleef. Na advies heeft het moderamen daarvan afgezien, omdat we dan partij zouden worden. Daarom is gekozen voor slechts een denkrichting om maximaal recht te doen aan de procesbewaking en toch ook wel een richting aan te geven.
Afgevaardigden vragen om een aanscherping van die denkrichting of juist een iets meer vrijblijvende denkrichting. Dat is precies de spagaat waarin het moderamen verkeert. Het is geen concreet uitgewerkt plan, maar de richting is wel helder.
Hoe die commissie bemand moet worden is uiteraard aan de synode. Het moderamen heeft daar wel gedachten over geventileerd, maar de synode gaat daarover.

Faciliteren van onbijbelse zaken
Het voorstel van het moderamen is niet de koninklijke weg, maar met het oog op het geheel van de kudde wel de minst slechte weg.
In reactie op ds. J.G. Schenau merkt ds. Fokkema op dat het moderamen hem geenszins tekort wil doen. De inschatting dat het interimmodel geen meerderheid in de synode zou krijgen, is tijdens de tweede zittingsweek gemaakt, nadat een deel van de afgevaardigden had uitgesproken het interimmodel niet te kunnen dragen.

Ten opzichte van ds. F.W. van der Rhee merkt ds. Fokkema op dat het moderamen openstaat voor het overnemen van de kaders die hij noemt als verdere inkleuring van de denkrichting.

In de derde ronde worden verschillende voorstellen ingediend.
Ds. J.G. Schenau dient een amendement in op het moderamenvoorstel. Het amendement luidt: ‘De commissie opdracht te geven
a. *(ongewijzigd overeenkomstig het moderamenvoorstel)*
b. een geestelijke context te bieden aan de instelling van een samenwerkingsverband van Christelijke Gereformeerde Kerken; hierin als een blijvende roeping te honoreren wat de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis leren over de eenheid van kerk, en zich met het oog op de situatie in ons kerkverband daarbij te verhouden tot wat in de brochure Zoek eerst het Koninkrijk geboden wordt;
c. te overwegen of het wijs is om de plaatselijke kerken te raadplegen vóórdat de synode een definitief besluit zal nemen over de toekomst van het kerkverband’.

Ook ds. H.C. Bezemer dient een amendement in. Dat luidt: ‘We willen naar een model toewerken dat het karakter heeft van een samenwerkingsverband van zelfstandige afdelingen, die niet meer verantwoordelijk zijn voor elkaars beslissingen. De synode dient daarvoor een commissie in te stellen die bij de uitwerking ook financiële en juridische adviseurs uit onze kerken betrekt’.

Ds. F.W. van der Rhee dient het volgende amendement in:

Besluitvoorstel 2 amendement
4. Een commissie te benoemen, bestaande uit ten minste 7 broeders uit de synode:

Aanvulling voorstel
4. Daarbij de commissie de volgende kaders aan te reiken waaraan dit plan zo goed mogelijk tegemoet moet komen:
   a. Het interimmodel zocht met een zo klein mogelijke ingreep het kerkelijk samenleven vlot te trekken, door een zo beperkt mogelijke herindeling en herschikking van het kerkverband, ten einde rust en ruimte te creëren om het classicale samenleven voortgang te doen hebben. Nu is gebleken dat dit model op diverse grote principiële bezwaren stuit, moet een grotere ingreep plaatsvinden, met daarbij nog steeds het doel om het classicale en synodale samenleven voortgang te doen hebben binnen twee afzonderlijke afdelingen;
   b. Deze grotere ingreep kan echter niet zijn dat het kerkverband wordt opgegeven, opgeheven of dat we het uiteen laten vallen. Het moet de hoop in zich dragen van het organiseren van een duurzame wijze van kerkelijk samenleven voor in ieder geval de komende jaren. Daarbij zal niet vooruitgelopen worden op toekomstige ontwikkelingen, omdat we daarin wachten op welke wegen de Geest wijst.
   c. Dit plan moet zo goed mogelijk tegemoetkomen aan de wens dat ieder op basis van gelijkwaardigheid zijn plek kan innemen. Gebleken is dat dit een aangelegen punt is voor dat deel van de kerken, dat van mening is dat er op basis van Schrift en belijdenis ruimte moet zijn voor vrouwelijke ambtsdragers en voor een pastorale omgang met homoseksuele relaties, die die relaties niet langer als zonde benoemt.
   d. Dit plan moet zo goed mogelijk tegemoetkomen aan de notie, dat een deel van de kerken aangeeft geen medeverantwoordelijkheid te kunnen dragen voor het blijven voortbestaan van zondige praktijken en dwalingen binnen de kerken. Zij ervaren dat in het kerkelijk samenleven het derde kenmerk dat in art. 29 van de NGB wordt benoemd als kenmerk van de ware kerk, ernstig tekort wordt gedaan. Deze situatie kan niet langer voortbestaan.

e. De nieuwe situatie moet een zekere duurzaamheid in zich hebben, waarmee bedoeld wordt dat er rust en duidelijkheid gecreëerd wordt voor de kerken, in ieder geval voor de komende jaren.

Volgende aanvulling

5. deze commissie de opdracht te geven bij het uitwerken van het plan instrumenten te ontwikkelen, die zoveel als mogelijk voorkomen dat middengemeenten intern verdeeld raken, zoals een door de synode vastgestelde herindeling van de gemeenten die als uitgangspunt geldt voor deze herindeling en de expliciete toezegging in de voorgestelde besluittekst, dat het plaatselijk kerkelijk leven in één van de kerkdelen kan voortgaan op de wijze zoals dat nu plaatsvindt, mits dit zich beweegt binnen de kaders van de kerkorde en synodale besluiten;

Oud. W. Hijmissen dient het volgende amendement in:

4a. De synode besluit aansluitend aan de vierde synodeweek classicale bijeenkomsten te beleggen waarbij een delegatie (bestaande uit leden van de door de synode benoemde commissie en leden van het moderamen samen) de kerken informeert over de gekozen uitwerking voor een nieuwe inrichting van ons kerkmodel. De kerken de mogelijkheid te geven vragen te stellen. De kerken te wijzen op de mogelijkheid van revisie.

4b. Binnen een halfjaar na de publicatie van het genomen besluit wordt een nieuwe synode bijeengeroepen waar ingediende revisieverzoeken worden behandeld.

Ds. J. Nutma dient het volgende voorstel in:

De generale synode heeft kennisgenomen van

1. de rapporten 3 en 4 van het moderamen;
2. het besluit van de GS 2019-2022 met betrekking tot vrouw en ambt;
3. de voorstellen die vanuit de vergadering met het moderamen zijn gedeeld;
4. de bespreking van deze onderwerpen op de synode;

constateert dat

1. het moderamen een voorstel doet om te zoeken naar een praktische oplossing in de impasse van onze kerken;
2. het doel dat het moderamen beoogt, het voorkomen is van een breuk in de kerken;
3. de principiële thema's van hermeneutiek en ecclesiologie nog niet besproken zijn;
4. de oplossing van de impasse niet ligt in welk organisatiemodel ook, maar in het doorspreken over wat we belijden als het gaat om de kerk;
5. het kerkelijk leven in de praktijk vastloopt door de spanning tussen enerzijds het duidelijke besluit om de ambten niet open te stellen voor zusters en anderzijds de onduidelijkheid met betrekking tot openstaande vragen;
6. er rapporten aan de synode zijn aangeboden om te helpen het gesprek over de fundamentele vragen van hermeneutiek en ecclesiologie te voeren;
7. de uitkomst van het convent en het rapport van de taakgroep kerk-zijn duidelijk maken dat het nodig is om naar andere vormen te zoeken om dit gesprek te voeren;
8. de commissie toekomst kerkverband geprobeerd heeft deze andere vorm van gesprek te vinden, maar haar taak heeft teruggegeven;
9. er revisieverzoeken en appelzaken op tafel liggen die inhoudelijk raken aan de nog openstaande vragen.

overweegt dat

1. het kerk-zijn allereerst een zaak van belijden en niet van organisatie is;
2. het gesprek over kerk-zijn en de eenheid van de kerk niet vermeden kan worden;
3. de belijdenis zelf bepaalt wat wel en niet de kerk van Christus is, en het gezag van de Schrift daarin centraal staat;
4. een samenwerkingsverband zonder verantwoordelijkheid voor elkaar zich moeilijk verdraagt met het belijden van de eenheid van de kerk;
5. zorgvuldige kerkelijke besluitvorming vraagt om beantwoording van openstaande vragen voordat verdere stappen worden gezet;
6. de tijd en ruimte gevonden moeten worden om eerst de bezinning op de hermeneutiek en de ecclesiologie zorgvuldig af te ronden;
7. dit mogelijk maatregelen vereist om de ruimte voor deze bezinning binnen het kerkverband te creëren;
8. er nog geen sprake is dat de synode heeft uitgesproken dat we in een situatie terechtgekomen zijn dat het Schriftgezag en het belijden van de kerk in gevaar zijn;

is van oordeel dat

1. de kerken het aan zichzelf verplicht zijn om allereerst de openstaande vragen van het besluit van 2019-2022 te beantwoorden;
2. dit antwoord ook bepalend zal zijn voor de vraag of het belijden van Christus en het gezag van de Schrift in onze kerken in gevaar is wanneer kerken toch de ambten openstellen voor zusters;
3. pas als deze vragen beantwoord zijn, het mogelijk is om het gesprek te voeren over hoe we ons tot elkaar kunnen verhouden als kerken;
4. voor die tijd er geen sprake kan zijn van het zoeken naar een alternatief model om samen kerk te zijn;
5. elke pragmatische oplossing voor kerkelijke verdeeldheid te verantwoorden moet zijn in het licht van wat we principieel belijden over de kerk.
6. de gemeenten in het midden van de kerk te weinig in beeld zijn en hun stem gehoord moet worden;

en besluit

1. bij de bespreking van de toekomst van het kerkverband voorrang te geven aan de principiële bezinning op kerk-zijn en de grenzen daarvan, voordat er gesproken wordt over een pragmatische oplossing.
2. een commissie te benoemen die:
    i. Onderzoekt welke ruimte er op grond van het belijden van de kerk en binnen het PS-stelsel is met het oog op de tijd dat de gesprekken op de genoemde thema's nog lopende zijn;
    ii. Zo nodig voorstellen doet voor tijdelijke maatregelen om binnen de kerken ruimte te maken voor deze gesprekken;
    iii. Daarbij het gesprek met de kerken zoekt om hen te consulteren met het oog op de toekomst van het kerkverband;
    iv. Voor de genoemde gesprekken - waar nodig - te zoeken naar andere vormen om de bezinning met ruimte voor het aangezicht van de Heere en naar elkaar toe te kunnen voeren en daarover voorstellen doet;
    v. Bestaat uit vijf afgevaardigden: drie die de 'middengemeenten' vertegenwoordigen en twee die elk een flank vertegenwoordigen;
    vi. Hierover rapporteert in de vergaderweek van 3 t/m 6 juni.

3. alle rapporten die te maken hebben met de nog openstaande vragen op deze synode te bespreken.

Ds. R. Bikker dient een amendement in:
- oog te hebben voor de moeilijke positie van de kerken in het midden
- te zoeken naar mogelijkheden voor A en B kerken om elkaar lokaal te blijven ontmoeten.

En als nieuw besluit 4:
de verschillende synodecommissies te vragen zich in een soort van brainstorm over de studieopdracht te buigen, en de studiecommissie te dienen met goede ideeën die dienstbaar zouden kunnen zijn.

Preadvies
Namens alle collegae spreekt prof. dr. M.J. Kater een preadvies uit. Het kan niet, het kan niet langer zo, het kan niet anders. Hij spreekt over schuld, schaamte en schande. Hij adviseert de synode dringend om de richtinggevende houtskoolschets van het moderamen te approberen en zich niet op een bepaald percentage vast te pinnen.

Artikel 216

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 217

Sluiting
Ds. H.C. Bezemer leest Psalm 119:145-152, gaat voor in gebed en laat Psalm 119:76 zingen. De preses sluit de vergadering.

DERTIENDE ZITTING

donderdag 27 maart 2025, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 218

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij heet de afgevaardigden van harte welkom. Hij laat Psalm 108:1 en 2 zingen, leest Openbaring 3:7-13 en gaat voor in gebed.

Artikel 219

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 220

Mededeling moderamen
De preses deelt mee dat er vanmorgen een voorstel wordt uitgereikt inzake benoemingen van verschillende deputaatschappen. Dit is een comitézaak.

Artikel 221

Moderamenrapport 4 *(vervolg van artikel 204, 209, 211, 215)*
Voorafgaand aan de bespreking merkt de preses op dat het voorstel van het moderamen bedoeld is om wat lucht in het kerkelijk leven te krijgen. Het verdient geen schoonheidsprijs. Het moderamen zou werkelijk niet weten hoe anders met elkaar om te gaan. Hij roept op tot inschikkelijkheid van de afgevaardigden.

Reactie moderamen op amendementen
Namens het moderamen reageert ds. A.D. Fokkema op de ingediende amendementen en voorstellen.
Op het amendement van ds. R. Bikker zegt hij dat het ontmoeten van beide delen (A- en B-kerken) een zaak is die in handen van de commissie wordt gelegd. Het tweede amendement over de brainstormsessie met de synodecommissie neemt het moderamen niet over. Volgens het moderamen is dat inmiddels genoegzaam geschied.

Het amendement van ds. F.W. van der Rhee neemt het moderamen op één kleine wijziging in zijn geheel over. Ds. Van der Rhee stelt een commissie van zeven mensen voor, het moderamen wil vanwege de slagkracht niet verder gaan dan vijf mensen. Uiteraard staat het die commissie vrij om expertise in te winnen.

Het eerste amendement van oud. W. Hijmissen neemt het moderamen gewijzigd over. Het moderamen acht het niet haalbaar om tussen de derde en vierde synodeweek een voorstel te laten maken over een consultatieronde. Het moderamen wil dit onderzoek na sluiting van de synode laten plaatsvinden.

Het tweede amendement van oud. Hijmissen neemt het moderamen ongewijzigd over.

Het amendement van ds. J.G. Schenau neemt het moderamen ongewijzigd over.
Onderdeel C van het amendement van ds. Schenau neemt het moderamen niet over, omdat die consultatieronde ook al in het overgenomen amendement van oud. Hijmissen vermeld is.
De preses vraagt of er nog voorstellen in de vergadering zijn naar aanleiding van het preadvies dat prof. dr. M.J. Kater gegeven heeft. Een preadvies kan immers alleen iets betekenen als het door een afgevaardigde overgenomen wordt in de vorm van een voorstel.

Ronde over het aangepaste moderamenvoorstel en voorstel Nutma
De preses geeft nog een ronde om het aangepaste moderamenvoorstel en het voorstel van ds. Nutma te bespreken.
Oud. A. Verburg heeft een zaak van orde en vraagt in welke ronde we nu precies zitten en wat dat betekent aan de hand van het reglement van orde van de synode. De preses antwoordt dat deze ronde een integrale bespreking van het moderamenvoorstel is én van het voorstel van ds. Nutma.

Ds. Nutma merkt op dat in het moderamenvoorstel het principiële denken ontbreekt. De ene kudde wordt in twee schaapskooien gedirigeerd. Als Christus het Ene en enige fundament is, hoe bestaat dit dan? Dat de brief van de zendingsgemeenten niet gedeeld is met de synode noemt hij kwalijk. Verder vraagt ds. Nutma de preses om wat meer tijd om het aangepaste voorstel goed tot zich te kunnen nemen.
De preses geeft gelegenheid voor een leespauze.

- Oud. D. Schaafsma stelt voor om het woord ‘middengemeenten’ te vervangen door ‘gemeenten’, omdat onduidelijk is wat die term betekent.
- Oud. A.S. Bil voelt druk om voor het moderamenvoorstel te stemmen. Hij vindt dat echter principieel onjuist en stelt voor om aan de te vormen commissie op te dragen om een model te zoeken dat past bij Schrift, belijdenis en kerkorde.
- Ds. Van der Rhee vraagt of er nog ruimte is voor een principiële discussie over kerk-zijn. Het kerkelijk leven loopt vast, is het mogelijk om die tijd nog te nemen? Bovendien is die discussie toch al in alle toonaarden gevoerd?
- Ds. W.E. Klaver vraagt naar de bedoeling van ‘het bieden van een geestelijke context’. Dat is toch inherent aan onze bezinning?
- Ds. H. Carlier vraagt hoe het opnemen van de frase over de geestelijke context zich verhoudt tot het uit elkaar gaan van kerken.
- Diak. J. Jurg stelt voor om een ‘evenwichtige’ commissie te benoemen uit de breedte van de kerken.
- Oud. J.J. den Besten vraagt naar de gekwalificeerde meerderheid van 80%, mede naar aanleiding van het preadvies van prof. Kater. Hoe staat het moderamen daarin?
- Ds. M. Groen stelt voor om de zin ‘zondige praktijken en dwalingen’ te veranderen in ‘afwijken van synodale afspraken’.

De preses schorst de vergadering voor moderamenoverleg.

Na de schorsing legt de preses uit hoe de procedure er verder uit ziet. Het moderamen zal reageren op de vragen en amendementen, ds. Nutma zal reageren op de vragen. Daarna wordt er gestemd over het percentage dat benodigd is voor het aannemen van het moderamenvoorstel. Vervolgens wordt het moderamenvoorstel in stemming gebracht. Eerst in een peiling, zodat na de peiling afgevaardigden zich nog kunnen voegen naar een bepaalde kant. Daarna zal de definitieve stemming hoofdelijk plaatsvinden.

In een zaak van orde vraagt ds. Schenau wanneer het moment is om een stemverklaring af te leggen. Dit zal vlak voor de daadwerkelijke stemming mogelijk zijn.

Namens het moderamen reageert ds. Fokkema. De passage over middengemeenten wordt iets aangepast naar ‘gemeenten, maar wel in het bijzonder die zich in het midden zien staan’.
Het niet delen van de brief van zendingsgemeenten komt doordat het moderamen zeer veel brieven ontvangt en de sluitingstermijn voor het inzenden van de stukken al lang verstreken is. Alle brieven doorsturen is niet dienstig aan de vergadering.

Wat betreft de consultatieronde is het moderamen de mening toegedaan dat de kerken door middel van revisie zich kunnen laten horen. Het is niet te doen om zo’n ronde voor juni 2025 te laten plaatsvinden.

Het amendement van oud. Bil is sympathiek, maar staat uiteindelijk haaks op de richting die het moderamen aangeeft. Het moderamen neemt dit amendement niet over.

Op de vraag van ds. Klaver antwoordt ds. Fokkema dat in de praktische regeling nooit het ideaal uit het oog verloren mag worden. Daarom wordt toegevoegd ‘wat de gereformeerde belijdenis zegt over de eenheid van de kerk en andere ecclesiologische vragen’.

De vraag van ds. Carlier wordt beantwoord in de houtskoolschets.

Een deel van het amendement van diak. Jurg wordt overgenomen, het wordt een ‘evenwichtig samengestelde commissie’.

Oud. Den Besten vraagt naar de gekwalificeerde meerderheid in het licht van het preadvies van prof. Kater. Zoals opgemerkt, moet een preadvies wel door de vergadering worden overgenomen.

In antwoord op ds. Groen antwoordt ds. Fokkema op de samenhang van 4C en 4D. Het gaat om de perceptie van het afwijken van synodale afspraken aan de rechterkant van de kerken.

Ds. Bikker, ds. Schenau, oud. Bil en diak. Jurg handhaven hun amendementen.

Ds. Nutma reageert op de vragen die gesteld zijn over zijn voorstel. De verdeeldheid in de kerk is er en dat is verschrikkelijk. Tegelijk is zij de kerk van Christus. Als we in een statu confessionis zijn gekomen, dan moet dat gezegd worden. Tot die tijd dienen de principiële vragen over ‘kerk-zijn’ besproken te worden en niet weggemodelleerd.

De preses stelt dat het de overtuiging is van het moderamen om ook voor dit voorstel een gekwalificeerde meerderheid van 80% aan te houden. Dat is ook zo geweest bij het interimmodel, omwille van consistentie zal dat nu ook moeten. Dat vindt zijn grond in de kerkordelijke bepaling om altijd te streven naar een zo groot mogelijke eenparigheid.

Ds. J.G. Schenau dient een voorstel in over het percentage. Zijn voorstel gaat uit van een meerderheid van 51%. Dat moet door peiling duidelijk worden. De minderheid wordt gevraagd om zich alsnog bij de meerderheid te voegen om zo een grote mate van eenparigheid te krijgen.

Oud. J.J. den Besten stelt voor om voor alle stemmingen 70% aan te houden.

Oud. A. Verburg vindt dat op dit moment in de vergadering de regels niet veranderd kunnen worden. Andere sprekers spreken hun steun uit voor het voorstel van ds. Schenau of juist daartegen.

Artikel 222

Sluiting morgengedeelte
Oud. C. Prins leest Mattheüs 5:13-16 en gaat voor in gebed. Hij laat Psalm 100:4 zingen. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG DERTIENDE ZITTING

donderdag 27 maart 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 223

Opening middaggedeelte
Ds. J. de Bruin leest Openbaring 1:9-20, gaat voor in gebed en laat Psalm 2:6 en 7 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 224

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 225

Moderamenrapport 4 *(vervolg van artikel 204, 209, 211, 215, 221)*
Stemming percentage
Ds. J.G. Schenau en oud. J.J. den Besten trekken elk hun voorstel terug.
De preses brengt het voorstel van het moderamen in stemming dat voor de houtskoolschets en andere voorstellen betreffende de toekomst van het kerkverband een minimale meerderheid van 80% van de stemmen vereist is. De synode neemt dit voorstel aan met 44 stemmen voor, 7 stemmen tegen en 1 onthouding.

Stemming denkrichting
Het amendement van diak. J. Jurg wordt verworpen met 10 stemmen voor, 36 stemmen tegen en 5 onthoudingen.
Het amendement van oud. Bil wordt verworpen met 16 stemmen voor, 33 stemmen tegen en 2 onthoudingen.
Het eerste amendement van ds. Bikker wordt verworpen met 18 stemmen voor, 25 stemmen tegen en 8 onthoudingen.
Het tweede amendement van ds. Bikker wordt verworpen met 13 stemmen voor, 29 stemmen tegen en 9 onthoudingen.
Het amendement van ds. Schenau wordt verworpen met 22 stemmen voor, 28 stemmen tegen en 1 onthouding.

Stemverklaring
Ds. J.G. Schenau merkt op dat hij als indiener van een alternatief voor het voorstel van het moderamen in een dilemma verkeert. Het moderamen stelt voor om het interimvoorstel mee te geven aan een commissie, maar het voorstel van het moderamen strijdt op ten minste één belangrijk onderdeel met dat van ds. Schenau. Dat is op het punt van de medeverantwoordelijkheid voor elkaars besluiten. Het voorstel van het moderamen is in zijn geheel een denkrichting die ds. Schenau niet kan onderschrijven. Hij kiest er echter nu voor om zijn voorstel niet aan het bundeltje huiswerk voor de te benoemen commissie te onttrekken, maar behoudt zich het recht voor om mocht het voorstel van het moderamen niet het vereiste percentage van de stemmen halen, zijn voorstel opnieuw in te dienen.

Peiling moderamenvoorstel
De preses brengt het voorstel van het moderamen in peiling. Uit de peiling blijkt dat er 32 afgevaardigden voor stemmen, 18 tegen stemmen en 1 afgevaardigde zich onthoudt.

Peiling voorstel ds. Nutma
De preses brengt het voorstel van ds. Nutma in peiling. Uit de peiling blijkt dat er 18 afgevaardigden voor stemmen, 32 tegen stemmen en 1 afgevaardigde zich onthoudt.

De preses schorst de vergadering.

Stemverklaringen
- Ds. R. Bikker geeft aan dat hij het voorstel van het moderamen niet kan dragen omdat alle principiële amendementen zijn verworpen.
- Ds. J. Nutma sluit zich hierbij aan, evenals ds. A.C. van der Wekken en oud. R. Bijzet.
- Oud. W. Hijmissen kan het voorstel niet dragen omdat middengemeenten gedwongen worden om een keuze te maken. Die keuze zal in die gemeenten grote gevolgen hebben.
- Oud. P. Raven kan het voorstel van het moderamen niet dragen omdat het leidt tot een definitief uiteengaan van de kerken. Ds. M. Groen sluit zich hierbij aan.
- Oud. A. Verburg mist dermate veel principiële noties uit het interimmodel dat hij niet voor kan stemmen. Diak. J. Jurg en oud. J.P.M. de Vries sluiten zich daarbij aan.
- Ds. F.W. van der Rhee kan het voorstel wel dragen omdat zijn amendementen grotendeels zijn overgenomen. Ds. H.C. Bezemer en ds. W.L. van der Staaij sluiten zich hierbij aan, evenals ds. H. Peet.
- Ds. E.B. Renkema kan het voorstel van het moderamen niet dragen. Het is beter ons failliet te erkennen en ons als kerken te herverkavelen dan deze constructie op te tuigen.
- Ds. J.G. Schenau zal zich onthouden van stemming en maakt daarmee zijn verlegenheid kenbaar.

De preses gaat voorafgaand aan de definitieve stemming voor in gebed.
Bij de hoofdelijke stemming zijn er 31 stemmen voor het moderamenvoorstel, 12 stemmen tegen en 9 onthoudingen. Dit betekent dat de vereiste 80% niet gehaald wordt en het moderamenvoorstel verworpen is.

De preses concludeert dat geen van de voorstellen de benodigde meerderheid gekregen heeft en dat het moderamen zich zal beraden op de ontstane situatie.

Artikel 226

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 227

Sluiting
Prof. dr. M.J. Kater leest Jeremia 15 en gaat voor in gebed. De preses sluit de vergadering.

VEERTIENDE ZITTING

vrijdag 28 maart 2025, 09:15 - 12:15 uur

Artikel 228

Opening
De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de vergadering. Hij heet de afgevaardigden van harte welkom. Hij laat Psalm 99:1 en 3 zingen, leest Ezechiël 37:1-14 en gaat voor in gebed.

Artikel 229

Appel-nominaal
Oud. J. Pijl vervangt vandaag oud. A.S. Bil, oud. H. Storm is afwezig en wordt niet vervangen. Prof. dr. A. Versluis is aanwezig als preadviseur.

Artikel 230

Steunpunt plaatselijke kerken (SPK)
De preses stelt het rapport van het steunpunt plaatselijke kerken (9.29, p. 17-19) aan de orde, evenals rapport 6 van commissie 5.

In de bespreking vraagt oud. W. Hijmissen of er over onderdak bij een bepaald deputaatschap gedacht wordt voor het steunpunt.

Ds. J.G. Schenau mist een afvaardiging van deputaten eenheid in het team van het SPK. Hoe voorkom je dat er een soort superdienstenbureau ontstaat los van de bestaande structuren én wordt dit niet erg managementachtig, vraagt ds. Schenau.

De rapporteur, ds. P.A. Kok, deelt mee dat er nog veel in ontwikkeling is, zo ook het onderzoek naar onderdak bij een bepaald deputaatschap. Datzelfde geldt voor de vraag van ds. Schenau.

Ds. J. Nutma meldt namens het steunpunt dat de vraag die altijd als eerste gesteld wordt een managementachtige vraag is. Door het steunpunt wordt die vervolgens geestelijk gemaakt.

In de tweede ronde vraagt oud. W. Hijmissen bij welk deputaatschap het steunpunt het beste ondergebracht zou kunnen worden.
De rapporteur meldt dat dit nog in ontwikkeling is en dat de volgende synode de kaders voor het steunpunt moet vaststellen.

Oud. Hijmissen dient een voorstel in: ‘De CHK op te dragen de volgende synode te dienen met een voorstel hoe SPK het beste kerkelijk kan worden ingebed’. De commissie neemt dit voorstel over.

De synode besluit
Ten dienste van de plaatselijke gemeenten
Het steunpunt plaatselijke kerken (SPK) te continueren door:
a. een kernteam, dat SPK heet, zoals beschreven in het rapport van de commissie heroriëntatie kerkverband, voorlopig te beschouwen als commissie van de generale synode;

b. de leden van het kernteam te laten benoemen door en vanuit de deputaatschappen evangelisatie, diaconaat, onderlinge bijstand en advies, kerkorde en kerkrecht;
c. dit kernteam opdracht te geven:
    i. het werk als SPK voort te zetten;
    ii. inzicht te geven in de financiële consequenties en op grond hiervan een voorstel te formuleren, waarbij 0,2 fte vooralsnog als richtlijn geldt;
    iii. zich te bezinnen op de vraag hoe de classes er (meer) procesmatig en financieel bij betrokken kunnen worden;
    iv. zich te bezinnen op de vraag hoe opgedane kennis en ervaring met de kerken zo goed mogelijk gedeeld kan worden;
    v. van zijn werkzaamheden te rapporteren aan de eerstvolgende synode;
d. de kosten die dit met zich meebrengt separaat te declareren bij de quaestor van de generale synode;
e. de SPK op te dragen de volgende synode te dienen met een voorstel hoe SPK het beste kerkelijk kan worden ingebed.

Mededeling moderamen
De preses deelt mee dat er vanmorgen een voorstel wordt uitgereikt inzake benoemingen van verschillende deputaatschappen. Dit is een comitézaak, die voor morgen op de agenda staat.

Artikel 231

Consulent kerkrecht
De preses stelt aanvullend rapport 9.16, vanaf pagina 127, met daarbij rapport 12c van commissie 8 aan de orde. De rapporteur, oud. P. Raven, deelt mee dat dit rapport een logisch uitvloeisel is van het besluit van 31 januari 2025.

Oud. J. Mauritz heeft moeite met de hoogte van de salariëring.

Ds. W.E. Klaver vraagt naar de taakomschrijving en wie de prioritering bepaalt als er meer werk is dan tijd.

De rapporteur antwoordt dat de hoogte van het salaris overeenkomt met de andere vrijgestelde consulenten. De taakomschrijving en de prioritering vallen onder de verantwoordelijkheid van deputaten kerkorde en kerkrecht.

In de tweede ronde vraagt ds. G.J. Post of het wijs is om nu, terwijl de spanning in het kerkverband zo hoog is, een consulent te benoemen.

Ds. H.C. Bezemer vraagt naar het nut van een consulent terwijl er ook een hoogleraar kerkrecht is.

Ds. H. Carlier merkt op dat gezien de spanningen er juist behoefte kan zijn aan een vrijgestelde voor kerkorde en kerkrecht, misschien wel met meer formatie.

De rapporteur vraagt of het niet beter is om in comité te gaan, wat de preses beaamt.

Artikel 232

Comité-generaal

Artikel 233

Rapport Quaestor *(vervolg van artikel 193)*
De preses stelt opnieuw het rapport van de quaestor (9.20) aan de orde met daarbij rapport 11 van commissie 6.
Oud. P. Raven vraagt of de zojuist aangenomen vermindering van de consulent kerkrecht van 0,5 naar 0,44 fte nog van invloed is op de begroting. De quaestor antwoordt dat dat niet het geval is.

De synode besluit
1. de handelingen van de quaestor goed te keuren en hem hartelijk te danken voor zijn werkzaamheden;
2. de quaestor alsmede alle niet-kashoudende deputaatschappen decharge te verlenen voor het financiële beleid, en deputaten financiële zaken voor het uitgeoefende toezicht;
3. de quaestor opdracht te geven de deputaatschappen kerkorde en kerkrecht, kerkelijke archieven en correspondentie met de buitenlandse kerken te verzoeken om voorafgaand aan een generale synode een begroting bij hem in te leveren;
4. de omslag voor de quaestor voor de jaren 2025-2027 vast te stellen op € 5,25 per lid/dooplid per jaar.

Artikel 234

Sluiting morgengedeelte
Oud. J.W. Benschop leest Joël 2:12-18 en vraagt een zegen over de maaltijd. In het gebed wordt stilgestaan bij de slachtoffers van de aardbeving in Zuidoost-Azië en worden de zendingswerkers in dat gebied aan de Heere opgedragen.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG VEERTIENDE ZITTING

vrijdag 28 maart 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 235

Opening middaggedeelte
Oud. R. Bijzet leest Psalm 16, gaat voor in gebed en laat LvdK 456:1, 2 en 3 zingen.
De preses heropent de vergadering.

Artikel 236

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering. Als preadviseurs worden prof. dr. G.C. den Hertog en dr. C.C. den Hertog welkom geheten.

Artikel 237

Comité-generaal
Br. L. Hubregtse licht toe dat consulenten niet door de synode worden benoemd, maar door het LKB conform de regeling in de kerkorde.
Vervolgens worden verschillende benoemingen gedaan.

Artikel 238

Moderamenrapport 5
De preses stelt rapport 5 van het moderamen aan de orde in een eerste ronde van bespreking.

- Oud. D. Schaafsma vraagt wanneer de volgende synode zal zijn en of het moderamen rekening houdt met wat er in de tussentijd kan gebeuren.
- Oud. A. Heystek merkt op dat er nog andere voorstellen liggen, die zijns inziens wel ordelijk besproken dienen te worden.
- Ds. W.E. Klaver vraagt om nadere duiding van de woorden ‘de realiteit waar we in beland zijn’.
- Ds. H.C. Bezemer vraagt naar duiding van de woorden ‘dat het moderamen geen perspectief meer ziet’.
- Oud. P. Raven merkt op dat alles wat wettig ter tafel ligt door de synode besproken moet worden. De vergadering op dit moment sluiten is geen optie.
- Ds. P.A. Kok vraagt naar de verdere planning van de synode.
- Oud. J.J. van der Knijff stelt voor om de synode conditioneel te sluiten tot 2027 en in die tussentijd voorstellen af te wachten.
- Ds. R. Bikker vraagt of het moderamen nog ruimte ziet voor nieuwe voorstellen.
- Oud. W. Hijmissen vraagt hoe het kan dat het moderamen dit nu voorstelt, terwijl dat dinsdag absoluut niet kon.

Beantwoording eerste ronde
Ds. A.D. Fokkema antwoordt namens het moderamen.
In antwoord op oud. Schaafsma antwoordt hij dat het moderamen dat niet kan voorzien.
Aan oud. Raven vraagt hij hoe zaken van mindere prioriteit behandeld zouden kunnen worden als een zaak van de grootste prioriteit, namelijk de toekomst van het kerkverband, niet van een antwoord wordt voorzien. De aangedragen stukken verdwijnen niet van tafel maar zijn dan voor een volgende synode.
De dagen in april zijn definitief vervallen; daarvoor is de week in juni in principe gepland, antwoordt ds. Fokkema aan ds. Kok.
Aan oud. Hijmissen antwoordt hij dat wat het moderamen dinsdag nog als onverantwoordelijk beschouwde, nu na het wegstemmen van de houtskoolschets in een ander licht gezien moet worden. Er zijn alternatieve voorstellen ingediend, maar het moderamen acht de kans gering dat die op voldoende draagvlak kunnen rekenen.
Op de vraag hoe ernstig de situatie is, schetst hij de ontwikkelingen van de afgelopen jaren, de gang van de synode tot nu toe en de wijze waarop het moderamen tot haar houtskoolschets kwam. Nu dat voorstel, ook na het preadvies vanuit de TUA, het niet heeft gehaald, ziet het moderamen geen begaanbare weg meer en vreest dat een scheuring onafwendbaar is geworden.

Tweede ronde
In de tweede ronde pleiten verschillende sprekers ervoor de synode provisorisch te sluiten. Anderen pleiten om vooral door te gaan en te doen wat gedaan moet worden. Oud. Schaafsma pleit voor verdergaan, zodat kerken onder de tucht en desnoods buiten het verband gezet kunnen worden.

Ds. J. Nutma en anderen pleiten ervoor om door te gaan omdat de Heere van ons vraagt om met elkaar een mijl extra te lopen.

Ds. J.G. Schenau pleit om vooral door te gaan omwille van de kerken, omwille van het moderamen en omwille van de synode. Het mandaat is er en het moderamen moet de verantwoordelijkheid nemen om de synode met prioritering van dossiers naar een einde te brengen. Ds. Schenau kondigt een voorstel aan.

Ds. Van der Rhee stelt dat de kerkelijke impasse naar zijn inzicht niet langer kan worden opgelost. Daarom pleit hij ervoor de synode te sluiten, hoewel dit betekent dat kerken en classes zonder verdere richting verder moeten. Volgens hem ligt de kern van de impasse in een verschil van inzicht over het gezag van de Schrift en van Christus als Koning van de kerk. Als enige uitweg noemt hij een gezamenlijke terugkeer onder het gezag van Schrift en belijdenis. Hij stelt daarom voor de synode te verlengen tot de vervolgzitting in juni, om te bezien of binnen de kerken een terugkeer naar de bestaande synodale besluiten zichtbaar wordt en op basis daarvan te beoordelen of het kerkverband in zijn huidige vorm kan worden voortgezet.

Artikel 239

Sluiting middaggedeelte
Ds. A. van der Zwan vraagt een zegen over de maaltijd. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG VEERTIENDE ZITTING

vrijdag 28 maart 2025, 18:30 - 20:30 uur

Artikel 240

Opening avondgedeelte
Ds. J. Oosterbroek leest Psalm 121, dankt voor de maaltijd en laat Gezang 303:1 zingen. De preses heropent de vergadering.

Artikel 241

Appel-nominaal
Ds. A.C. van der Wekken en oud. K. Sijtsma zijn afwezig en worden niet vervangen.

Artikel 242

Moderamenrapport 5 *(vervolg van artikel 238)*
Namens het moderamen antwoordt ds. A.D. Fokkema. Het moderamen ziet geen heil in het opnieuw consulteren van de kerken, dat is een terugkeren naar de situatie van voor het convent. Het moderamen ziet niet in welke nieuwe voorstellen nu nog gedaan kunnen worden. De houtskoolschets was de enige lijn die het moderamen als realistisch beschouwde; deze is verworpen. Het moderamen heeft geen plan meer.
Het voortzetten van de synode en het behandelen van alle ter tafel liggende stukken is gezien de ontstane situatie niet passend volgens het moderamen. Ook het nu sluiten van de synode acht het moderamen niet passend. De visie van het moderamen ligt tussen deze twee uitersten.

Voorstellen
Er worden vier voorstellen ingediend, waarvan het eerste afkomstig is van ds. E.B. Renkema:

De synode
heeft kennisgenomen van
de overwegingen van het moderamen gepresenteerd in de ochtend van 28 maart 2025;

heeft gehoord
de bespreking daarvan tijdens de vergadering;

constateert
1. dat er op dit moment geen inzichten zijn die ons helpen een weg naar een gezamenlijke toekomst voor ons als kerkverband te vinden;
2. dat in de vergaderingen van de synode tot nu toe het rapport hermeneutiek niet besproken is, en er eveneens geen bespreking heeft plaatsgevonden over het wezen van kerk-zijn en de daarbij behorende vraag hoe om te gaan met kerken die afwijken van generale besluiten (aan de hand van bijv. het rapport dep. KOKR);

is van oordeel
dat het goed zou zijn om alvorens met een voorstel te komen dat wél een weg naar voren wijst, éérst een principieel en broederlijk gesprek te houden dat noodzakelijk is over thema's rond het gezag en de uitleg van de Schrift (hermeneutiek) en de principes van kerk-zijn in al haar implicaties (met daarbij in het bijzonder de vraag hoe om te gaan met kerken die afwijken van wat gezamenlijk is besloten);

en besluit
de vergadering nu provisorisch te sluiten;

1. het moderamen te laten inventariseren welke zaken van de oorspronkelijke agenda zijn blijven liggen, om vervolgens een zitting voor te bereiden waarop deze zullen worden behandeld;
2. met ondersteuning van de preadviseurs het gesprek te organiseren over de twee eerdergenoemde thema's in twee bezinningsdagen (één dag voor één thema) waarbij dat bréde gesprek bij voorkeur wordt geleid door professionele gespreksleiders op de wijze die zij daarvoor aanreiken als de beste;
3. om daarná te zien of, en zo ja hoe, er een hernieuwd samen optrekken als kerken mogelijk is'.

Het tweede voorstel is van ds. J.G. Schenau:

De synode besluit

1. in de week na Pasen, of zo spoedig mogelijk daarna opnieuw bijeen te komen, om te spreken over
   a) een procesvoorstel met het oog op de voortgang van de generale synode van 2024/2025;
   b) een aantal inhoudelijke dossiers volgens een door het moderamen in wijsheid te hanteren prioriteit;
   c) de stand van zaken betreffende de besluitvorming inzake de toekomst van het kerkverband, en een passend procesvoorstel bij de voortgang van de bezinning daarop.
2. het moderamen mandaat te geven zich ter voorbereiding op deze zitting(en) te laten bijstaan door een aantal personen van binnen en desgewenst buiten de synode'.

Het derde voorstel is van oud. W. Hijmissen:

Besluitvoorstel

1. de synode nu conditioneel (of provisorisch) te sluiten;
2. de kerken te informeren over de situatie waarin we op dit moment zijn beland nu zowel het interimmodel als het moderamenvoorstel niet op voldoende draagvlak konden rekenen;
3. de kerken te vragen om oplossingsrichtingen die recht doen aan de wens om elkaar als kerken vast te houden. Daarbij wordt meegegeven het verlangen van gemeenten de vrijheid die men in overtuiging meent in de Schrift te lezen te praktiseren en anderzijds het niet kunnen dragen van kerkelijke praktijken die naar de overtuiging van andere gemeenten afwijken van synodale besluiten en strijden met wat de Schrift ons leert;
4. de kerken te vragen of de huidige synode de tijdens de consultatieronde aangedragen oplossingen mag uitwerken of dat het verstandiger wordt geacht een nieuw samengestelde synode dit toe te vertrouwen;
5. de consultatieronde plaats te laten vinden in de periode mei 2025 en oktober 2025;
6. de synode te heropenen de 4e week van januari 2026 en die haar werkzaamheden te laten hervatten, of afhankelijk van een niet gekregen mandaat, wordt de synode eind januari 2026 heropend en maakt af wat moet en sluit;
7. een commissie te benoemen bestaande uit 5 personen die samen met het moderamen uitwerkt hoe bedoelde consultatieronde het beste kan worden ingericht en beide tot uitvoering daarvan te mandateren'.

Het vierde voorstel is van ds. F.W. van der Rhee:

De synode besluit

1. De synode van Nunspeet-Rijnsburg 2024-2025 conditioneel te sluiten;
2. Het moderamen krijgt het mandaat de synode opnieuw bijeen te roepen in juni 2025 wanneer aan beide of één van de volgende condities is voldaan:
   a. wanneer blijkt - na overleg met adviseurs - dat er dossiers zijn waarop besluiten onontkoombaar nodig zijn;
   b. wanneer kerken in groten getale aangeven terug te zullen keren binnen de bedding van de genomen synodale besluiten die vast en bondig zijn, wanneer zij eerst daarvan zijn afgeweken;
3. Wanneer aan deze condities niet wordt voldaan de synode bijeen te roepen op 3 juni 2025 om zonder inhoudelijke bespreking de synode te sluiten.

Preadvies
Namens alle preadviseurs en adviseurs geeft prof. dr. G.C. den Hertog het advies de vergadering niet te sluiten, maar te bezien welke onderwerpen besproken moeten worden. Het moderamen wordt verzocht met een voorstel te komen.
Aan de indieners wordt gevraagd of er nog een toelichting nodig is. Ds. Schenau zegt dat in zijn voorstel ‘zo spoedig mogelijk’ ook de beoogde zittingsweek in juni kan zijn.

Stemverklaringen
Ds. W.J. van Gent geeft aan dat hij zich achter het voorstel-Van der Rhee zal scharen.
Ds. P.D.J. Buijs geeft aan dat hij zich onthoudt van stemming vanwege het leiding geven aan de vergadering.

Het meest verstrekkende voorstel wordt in stemming gebracht. Dat is het voorstel Hijmissen. Dat wordt verworpen met 10 stemmen voor, 34 stemmen tegen en 5 onthoudingen.
Het voorstel Van der Rhee wordt met 31 stemmen voor, 15 stemmen tegen en 3 onthoudingen aangenomen.

De synode besluit
1. De synode van Nunspeet-Rijnsburg 2024-2025 conditioneel te sluiten;
2. Het moderamen krijgt het mandaat de synode opnieuw bijeen te roepen in juni 2025 wanneer aan beide of één van de volgende condities is voldaan:
   a. wanneer blijkt - na overleg met adviseurs - dat er dossiers zijn waarop besluiten onontkoombaar nodig zijn;
   b. wanneer kerken in groten getale aangeven terug te zullen keren binnen de bedding van de genomen synodale besluiten die vast en bondig zijn, wanneer zij eerst daarvan zijn afgeweken;
3. Wanneer aan deze condities niet wordt voldaan, de synode bijeen te roepen op 3 juni 2025 om zonder inhoudelijke bespreking de synode te sluiten.

De preses spreekt over een bewogen dag en een besluit dat bij een deel van de kerken blijdschap oproept en bij een ander deel verdriet en teleurstelling.

Artikel 243

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 244

Sluiting
Prof. dr. G.C. den Hertog leest Johannes 15:4-9, gaat voor in gebed en laat Psalm 80:5 en 9 zingen. De preses sluit de vergadering.

VIJFTIENDE ZITTING

dinsdag 3 juni 2025, 10:00 - 12:15 uur

Artikel 245

Opening
Ds. P.D.J. Buijs opent de vergadering en heet de afgevaardigden, preadviseurs en belangstellenden van harte welkom.

Ds. A. van der Zwan leest 2 Koningen 2:1-15, mediteert hierover, gaat voor in gebed en laat Psalm 119:3 en 17 zingen.

Artikel 246

Appel-nominaal
Oud. H. Storm is vervangen door oud. M. Veninga. Ds. H. Raveling vervangt ds. R.G. den Hertog; oud. J. Pijl vervangt br. A.S. Bil. Oud. J.P.H. de Vries is vervangen door oud. J.J. Hoogendoorn (die iets later ter vergadering komt). Ds. Raveling stemt in met de belijdenis door op te staan.

Als preadviseurs worden dr. A. van den Os, dr. J. van ’t Spijker en prof. dr. A. Versluis welkom geheten en ds. L.A. den Butter als adviseur verwelkomd.

Artikel 247

Toevoeging aan de agenda
De preses stelt dat nog twee stukken aan de agenda moeten worden toegevoegd. Het gaat om 9.02.04 inzake het studiefonds en 8.07 over het mentoraat van beginnende predikanten.

Artikel 248

Moderamenrapport 7 (revisieverzoek)
De preses stelt het revisieverzoek van mr. J.R. Bügel (11.89) aan de orde met daarbij rapport 7 van het moderamen inclusief een besluitvoorstel en geeft dit in bespreking.

Ds. H.C. Bezemer stelt dat het revisieverzoek ontijdig is ingediend. Een revisieverzoek indienen tijdens een lopende synode kan eenvoudig niet, dat zou een mate van rechtsongelijkheid betekenen.

Oud. P. Raven stelt dat het besluit van 28 maart geen primair besluit is. Als het een primair besluit zou zijn, is het revisieverzoek te laat. Het beroep dat br. Bügel doet op het Huishoudelijk Reglement is niet geldig, omdat een Huishoudelijk Reglement niet voor derden is.

Ds. J. Nutma vraagt naar de reden van het moderamen om het rapport in eerste instantie bij de synode weg te houden.

Oud. A. Heystek wijst op de sterke juridisering van het rapport van het moderamen en het revisieverzoek. Hij vraagt zich af of het voorstel door een afgevaardigde overgenomen kan worden.

Oud. A. Verburg stelt dat het revisieverzoek wel ontvankelijk verklaard moet worden. Als we het revisieverzoek niet ontvankelijk verklaren betekent dat de revisant geen recht kan verkrijgen. Hij vraagt of de inhoud van het verhaal toch hier ter tafel kan komen.

Namens het moderamen antwoordt ds. A.D. Fokkema op de vraag van ds. Nutma. Het moderamen houdt geen stukken achter voor de synodeleden. De inzendtermijn van de stukken is gesloten, stukken worden per definitie na de sluitingstermijn niet doorgestuurd.

Op de vragen van oud. Heystek antwoordt hij dat advies inderdaad overgenomen kan worden. Maar hier gaat het om een revisieverzoek, dat kun je niet zo overnemen. Besluitvorming is officieel pas na het sluiten van de synode, maar om te voorkomen dat in elke zitting over dezelfde materie wordt gesproken, wordt een onderwerp op een gegeven moment als afgehandeld beschouwd.

Tweede ronde
Oud. A. Verburg vraagt naar de mogelijkheid voor revisanten om met betrekking tot dit besluit recht te verkrijgen.
Oud. P. Raven vraagt hoe het moderamen naar het revisieverzoek kijkt. Betreft dat nu wel of niet een primair besluit?

Namens het moderamen antwoordt ds. Fokkema op de vragen in de tweede ronde.
De volgende synode kan revisie in overweging nemen, niet deze synode.
Aan oud. Raven antwoordt hij dat het inderdaad een primair besluit betreft.

Na deze rondes van bespreking geeft de preses het moderamenvoorstel in stemming.

De generale synode
heeft kennisgenomen van
1. het revisieverzoek van br. J.R. Bügel te Dronten, gedateerd 19 mei 2025, tegen het besluit van de synode d.d. 28 maart 2025, ingekomen per e-mail op 19 mei 2025;
2. de door br. Bügel d.d. 27 mei 2025 toegezonden concept kort geding-dagvaarding voor de burgerlijke rechter, voor het geval het moderamen niet vóór de sluiting van de synode het revisieverzoek ter beoordeling aan de synode voorlegt;

heeft gehoord
de bespreking op de vergadering van 3 juni 2025;

constateert dat
1. de synode in haar vergadering van 28 maart 2025 heeft besloten tot conditionele sluiting van de synode;
2. het moderamen bij brief van 29 maart 2025 aan de kerkenraden en gemeenten mededeling heeft gedaan van de situatie waarin het kerkverband na de derde zittingsweek van de synode terecht is gekomen;
3. het moderamen bij brief van 3 april 2025 aan de kerkenraden kennis heeft gegeven van de besluittekst van 28 maart 2025 tot conditionele sluiting en daarbij tevens uitleg heeft gegeven over de betekenis hiervan;
4. zowel in de besluittekst is opgenomen alsook in de brief van het moderamen van 3 april 2025 is vermeld dat de synode op 3 juni 2025 zal samenkomen en tot sluiting zal overgaan als niet aan de gestelde condities wordt voldaan;

overweegt dat
de synode met inachtneming van de geldende kerkelijke regelingen omtrent revisie allereerst te oordelen heeft over de ontvankelijkheid van het revisieverzoek en neemt daaromtrent het volgende in aanmerking:
Belanghebbende
1. Artikel 1.6 Integrale Regeling voor de Revisie- en Appelprocedure (IRRA) omschrijft wie als belanghebbende revisie kan instellen tegen een kerkelijk besluit.

Instantie
2. Het systeem van de IRRA gaat ervan uit dat de revisie tegen een besluit van de generale synode wordt ingesteld bij en behandeld door de eerstvolgende generale synode. Dit volgt uit artikel 3.6 en 4.6 IRRA in onderlinge samenhang bezien en is ook de reguliere kerkelijke praktijk. Anders dan bij classis en PS wordt een generale synode dan ook niet conditioneel gesloten om reden van een eventuele aanvraag van revisie.

Termijn
3. Overeenkomstig artikel 3.5 IRRA bedraagt de revisietermijn één maand.
4. Wanneer het besluit zich niet richt tot een persoon, maar is bekend gemaakt in een kerkblad, begint de termijn overeenkomstig artikel 3.5 IRRA op de dag van publicatie van het kerkblad.
5. De revisietermijn voor besluiten van de GS begint overeenkomstig artikel 3.6 IRRA voor personen en kerkenraden een maand nadat het besluitenboekje van de desbetreffende GS verschijnt.

overweegt voorts *ten overvloede* dat
de organisatie en werkwijze van de generale synode is geregeld in het Huishoudelijk Reglement van de generale synode (HR) en neemt daaromtrent het volgende in aanmerking:

Inzending van stukken
1. Overeenkomstig artikel 10 (35) HR kunnen na sluitingsdatum inkomende stukken niet meer aan het agendum worden toegevoegd. In zeer dringende gevallen kan de synode alleen met twee derde meerderheid besluiten alsnog later ingekomen stukken in behandeling te nemen.

Sluiting van de synode
2. Artikel 16 (75) HR bevat een regeling van de sluiting van de synode die niet limitatief of imperatief is, maar die verschillende varianten kent waarin de synode *kan* worden gesloten.
3. Het besluit tot conditionele sluiting van 28 maart 2025 is hiermee niet in strijd.
4. Overigens kan een voorstel dat incidenteel afwijkt van het HR overeenkomstig artikel 17 (77) HR worden aangenomen met twee derde van het aantal uitgebrachte geldige stemmen.
5. Het besluit tot conditionele sluiting van 28 maart 2025 voldoet ook aan deze laatste eis (31 stemmen voor, 15 tegen, bij 3 onthoudingen);

oordeelt dat
1. over de vraag of br. Bügel een belanghebbende is bij het besluit van 28 maart 2025 overeenkomstig artikel 1.6 IRRA discussie mogelijk is en de synode daarom niet op deze grondslag het revisieverzoek buiten behandeling zal stellen;
2. het revisieverzoek niet is ingediend binnen één maand na verschijnen van het besluitenboekje, omdat het besluitenboekje in het geheel nog niet verschenen is, en vanuit dat perspectief het revisieverzoek te vroeg is ingediend;
3. het revisieverzoek ook niet is ingediend binnen één maand na kennisgeving door het moderamen op 3 april 2025 van het besluit van 28 maart 2025 aan alle kerkenraden, welke

publicatie is aan te merken als een nog specifiekere bekendmaking dan de publicatie in een kerkblad;
4. br. Bügel als ouderling en lid van de kerkenraad van de kerk te Dronten bekend is met de brieven van 29 maart en 3 april 2025 van het moderamen van de synode over het besluit van 28 maart 2025;
5. br. Bügel het revisieverzoek heeft ingesteld als ‘belanghebbende, mr. J.R. Bügel’ en als professioneel jurist meer dan gemiddeld bekend is met de voor een revisieverzoek geldende ontvankelijkheidsvereisten;
6. br. Bügel overigens blijkens zijn publieke blogs op internet over de synode volledig op de hoogte is van het besluit van 28 maart 2025 en daarover reeds schreef in een blog op 7 april 2025;
7. br. Bügel desondanks eerst op 19 mei 2025 het revisieverzoek heeft ingediend bij de synode zonder enige motivering voor dit late tijdstip van indiening;
8. het revisieverzoek aldus niet binnen een maand na bekendmaking van het besluit is ingediend en er geen enkele reden is aangevoerd en voorhanden is die leidt tot verschoonbaarheid van deze termijnoverschrijding;
9. bovendien het inhoudelijk behandelen van een revisieverzoek door dezelfde generale synode die het besluit heeft genomen niet mogelijk en niet wenselijk is;
10. de synode zichzelf hierboven in haar overweging ten overvloede ervan heeft vergewist dat het besluit van 28 maart 2025 op wettige wijze en zelfs met gekwalificeerde meerderheid van twee derde van de geldige stemmen is genomen;

en besluit
1. het revisieverzoek van br. Bügel d.d. 19 mei 2025 niet ontvankelijk te verklaren;
2. hiervan mededeling te doen aan br. Bügel door toezending van dit besluit.

Artikel 249

Moderamenrapport 6
De preses geeft rapport 6 van het moderamen in bespreking.

Oud. A. Verburg vraagt naar de definitie van het woord ‘onontkoombaar’ en naar het afwijken van de gegeven adviezen. Verder vraagt hij of deputaatschappen zaken als onontkoombaar hebben aangemerkt die het moderamen anders getaxeerd heeft. Vervolgens vraagt hij om duidelijkheid over de opschortende werking van niet-behandelde revisieverzoeken. Ten slotte vraagt hij of besluitvoorstel 5 niet meegenomen kan worden naar een later moment in de vergadering.

Ds. M. Groen vraagt naar duiding van de zinnen ‘het overlaten aan de vergadering van het wel of niet aanwijzen van een roepende kerk’ en ‘de verantwoordelijkheid teruggeven aan de plaatselijke kerken’. Het niet aanwijzen van een roepende kerk, betekent dat deze synode de laatste is. Hij vraagt wat de beweegredenen zijn om geen roepende kerk aan te wijzen en hoe zich dat verhoudt tot besluitvoorstel 5.

Ds. S.M. Buth informeert of de volgende GS niet met een onmogelijke opdracht opgezadeld wordt.

Ds. H. Peet wijst op de discrepantie tussen het onbevangen spreken over een volgende synode, die de nu niet behandelde stukken behandelt en het niet aanwijzen van een roepende kerk.

Oud. J. Mauritz vraagt of de vergadering zich niet opnieuw moet buigen over de houtskoolschets.

Ds. R. Bikker vraagt op het punt van aanwijzen van de roepende kerk om een preadvies.

Ds. J. Nutma vraagt of maximale transparantie mogelijk is als het gaat om de ontvangen adviezen. Vervolgens vraagt hij naar het massieve spreken over eenheid in waarheid in de tweede brief van het moderamen. Als het gaat over de ware en valse kerk gaat het niet om art. 31 K.O. maar om art. 79-80 K.O.
Hij roept de synode op werk te maken van de rapporten over hermeneutiek en ecclesiologie.

Ds. A.C. van der Wekken vraagt hoe het moderamen zich ervan vergewist heeft dat er geen kerken teruggekeerd zijn naar aanleiding van het gestipuleerde besluit van 28 maart.
Vervolgens vraagt hij naar de verhouding van het ruime mandaat tot het niet aanwijzen van de roepende kerk.

Oud. W. Hijmissen vraagt om inzage in de stukken die deputaatschappen als onontkoombaar beschouwen. Vervolgens stelt hij een vraag over het gevraagde besluit inzake deputaten studiefonds: is dat niet meer iets voor een volgende synode?
Hij mist het rapport van deputaten eenheid in het lijstje van onontkoombare besluiten. Hij vraagt vervolgens naar de argumenten om het aanwijzen van een roepende kerk in het midden te laten.

Oud. P. Raven vraagt om een reflectie op de brief van deputaten kerkorde en kerkrecht die een dag eerder verschenen is.

Ds. J.G. Schenau vraagt of het wel mogelijk is om deputaatschappen decharge te verlenen als de opdrachten van de synode blijven staan.
Vervolgens stelt ds. Schenau dat er na vandaag chaos in de kerken dreigt. Zou het niet beter zijn om de synode vandaag niet te sluiten maar na de zomer opnieuw bijeen te komen om te spreken over een soort samenwerkingsverband?

Ds. F.W. van der Rhee stelt dat art. 31 K.O. niet meer functioneert. Zijns inziens kan de vergadering geen rechtsgeldige besluiten meer nemen.

Ds. P.A. Kok vraagt zich af of de juiste route is gevolgd. Hij vraagt of de synode zich niet heeft laten gijzelen door de toekomst van het kerkverband zo prominent op de agenda te plaatsen.

Ds. H. Raveling vraagt of het mandaat voor deputaten vertegenwoordiging geen blanco cheque is.

Artikel 250

Sluiting morgengedeelte
Ds. A.C. van der Wekken bidt voor de maaltijd en laat Psalm 108:1 en 2 zingen.
De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG VIJFTIENDE ZITTING

dinsdag 3 juni 2025, 13:30 - 17:15 uur

Artikel 251

Opening middaggedeelte
Oud. A. Pors leest Filippenzen 4:5-11, dankt voor de maaltijd en vraagt om een zegen over de middagvergadering. De preses heropent de vergadering.

Artikel 252

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 253

Moderamenrapport 6 *(vervolg van artikel 249)*
Namens het moderamen antwoordt ds. A.D. Fokkema.
De definitie van ‘onontkoombaar’ is ‘wat op korte termijn lopende zaken van deputaten doet vastlopen’.

Als het gaat om de adviezen van de adviseurs: zij gaven geen concrete adviezen wat wel en wat niet behandeld moet worden, behalve dan het advies dat alles behandeld moet worden.
Deputaatschappen redeneerden in dezelfde lijn. Hun hele rapport moest besproken worden, maar in ieder geval deze onderwerpen. Van deze onderwerpen heeft het moderamen een lijst opgesteld die met de synode is gedeeld.

Als het gaat om de opschortende werking van revisieverzoeken, dan blijft deze opschortende werking inderdaad bestaan.
Dat de verantwoordelijkheid bij plaatselijke kerken gelegd wordt, betekent dat plaatselijke kerken zich tot de situatie moeten gaan verhouden.

Het opnieuw spreken over de houtskoolschets is niet aan het moderamen, daar moet de synode zelf toe besluiten.

Inzake de maximale transparantie zegt ds. Fokkema dat het niet dienstig is om alles door te sturen, maar dat het moderamen principieel geen stukken achterhoudt.

Ronde 2
Oud. A. Verburg vraagt nader naar de adviezen waar het moderamen om gevraagd heeft. Het is voor hem nu niet mogelijk om een goede afweging te maken tussen wat onontkoombaar is en wat niet.

Oud. A. Heystek pleit voor het instellen van een commissie die de breuk begeleidt en die haar plannen presenteert op een volgende synode over een jaar.

Oud. W. Hijmissen stelt dat het vastlopen van deze synode een van God gegeven mogelijkheid is om ons te bezinnen op ons ‘kerk-zijn’. Vervolgens vraagt hij of stukken doorgeschoven worden naar een volgende synode of opnieuw moeten worden ingediend.

Ds. E.B. Renkema vindt dat er verantwoording moet worden afgelegd en daarom een roepende kerk voor de volgende GS moet worden samengeroepen.

Ds. J.G. Schenau vraagt wat de laatste beroepsinstantie voor appels vanuit de plaatselijke kerken is indien geen roepende kerk wordt aangewezen. Moet het achterwege laten van het aanwijzen van een roepende kerk uitgelegd worden als het beschouwen van het kerkverband van de CGK als opgeheven? Indien dat het geval is, moet dit dan niet door een expliciet besluit gebeuren?

Ds. J. Nutma wil duidelijkheid over de vraag of het Schriftgezag nu wel of niet in het geding is.

Namens het moderamen antwoordt ds. Fokkema.
Als het gaat om de adviezen die het moderamen kreeg, hebben sommige adviseurs de behandeling van alle stukken bepleit, terwijl anderen juist helemaal geen behandeling voorstonden. De adviseurs drongen verder aan op zorgvuldige communicatie en op het opnieuw inbrengen van de houtskoolschets.

De brief van het deputaatschap kerkorde en kerkrecht is niet aan de orde geweest; tegelijk geldt dat alle onderwerpen die in die brief staan, vandaag ter tafel zijn geweest.
Het doorschuiven van stukken betekent dat als een deputaatschap of revisant niets doet, het rapport of verzoek automatisch bij de volgende synode ingediend zal worden.

Ronde 3 (voorstellen)
Oud. A. Heystek dient het volgende voorstel in.

Stel een (brede) commissie in die de opdracht krijgt een plan te ontwikkelen om de breuk te begeleiden, met mogelijk gebruikmaking van een tijdelijk A/B-model.
Vervolgvarianten:
1. Deze commissie zal op een volgende synode, die over een jaar gehouden zal worden, haar plannen presenteren. Daarom zal er een roepende kerk aangewezen worden voor die synode met in principe één agendapunt;
2. Deze commissie zal haar plannen over een half jaar aan deze synode presenteren, die daarom nu conditioneel gesloten zal worden. Die voortgezette synode heeft in principe één agendapunt;
3. Deze commissie legt verantwoording af aan deputaten vertegenwoordiging.

Oud. W. Hijmissen dient het volgende voorstel in.

De synode overweegt dat
1. het noodzakelijk is dat deputaten verantwoording afleggen van hun handelen in de intersynodale periode;
2. doordat er geen roepende kerk wordt aangewezen en niet is geregeld waar deputaten vertegenwoordiging verantwoording van hun handelen afleggen;
3. het gevraagde mandaat veel verder gaat dan onder ons gebruikelijk;
4. het gevraagde mandaat daardoor verstrekkend is en raakt aan de toekomst van het kerkverband;
5. bij eerdere besluiten die de toekomst van het kerkverband raakten een draagvlak van 80% noodzakelijk geacht werd;

en besluit
1. in lijn met de eerdere onderwerpen die de toekomst van het kerkverband raken bij het voorgestelde besluit het moderamen/deputaten vertegenwoordiging een uitgebreid mandaat te geven;
2. dat een draagvlak van 80% noodzakelijk is.

Oud. Hijmissen stelt verder voor om de gemeente van Hoogeveen als roepende kerk aan te wijzen.

Ds. J.G. Schenau stelt voor om aan besluitvoorstel 2 toe te voegen: '… en er daarbij vanuit te gaan dat alle deputaatschappen en synodale commissies voortgaan met de uitvoering van de opdrachten die de synode van 2019-2022 hun gaf, voor zover dat op hen van toepassing is.'

Vervolgens dient hij het volgende voorstel in:

De generale synode
constateert
1. dat de synode na haar besluit van 28 maart om de synode voortijdig te sluiten geen gelegenheid meer heeft om - na de afwijzing van het interimmodel en het model 'Samenwerkingsverband Christelijke Gereformeerde Kerken' - naar nog nieuwe wegen te zoeken voor de toekomst van het kerkverband;
2. dat de dynamiek van afwijken door plaatselijke kerken van synodale besluiten sinds dat besluit doorgaat;
3. dat er sinds dat besluit een dynamiek op gang lijkt te komen bij andere plaatselijke kerken van het zich verwijderen van of zelfs onttrekken aan het geregelde kerkelijke leven, en te zoeken naar nieuwe vormen van kerkelijke organisatie, binnen of mogelijk buiten het kerkverband;

overweegt
1. dat er met het besluit van 28 maart kerkbestuurlijk een nieuwe realiteit is ontstaan;
2. dat een voortijdige sluiting van de synode en beëindiging van het gesprek over de toekomst van het kerkverband als gevolg heeft dat de plaatselijke kerken aan zichzelf worden overgelaten, en dat daardoor chaos dreigt;
3. dat een niet gering aantal afgevaardigden zich bij de stemming over het model SVCGK van stemming heeft onthouden;
4. dat het model SVCGK zich in een nieuwe kerkbestuurlijke realiteit op een nieuwe manier laat lezen;

is van oordeel
1. dat een generale synode geroepen is leiding te geven aan het kerkelijke leven, en alles moet doen om chaos te voorkomen;

besluit
1. het voorstel van het moderamen om te komen tot een SVCGK opnieuw in stemming te brengen.

Ds. R. Bikker dient het volgende voorstel in**:**

De synode
heeft kennisgenomen van
de bespreking van rapport 6 van het moderamen;

heeft gehoord
de bespreking op de vergadering van 3 juni 2025;

constateert
met verdriet dat het haar, in de huidige impasse, niet (meer) lukt om te komen tot vruchtbare besluiten;

overweegt
dat daarmee het kerkverband niet ophoudt te bestaan, maar dat het voor de voortgang van het kerkelijk werk wel nodig is dat een nieuwe weg wordt gevonden;

en besluit
1. dat haar afgevaardigden allen terug zullen gaan naar de particuliere synoden die hen last en macht gaven, met de boodschap, dat het nu niet is gelukt om alles wat nodig was te doen;
2. dat DV in 2026 een nieuwe synode zal worden samengeroepen, die zich zal buigen over dossiers die de huidige synode niet heeft kunnen of willen afmaken, om te kijken of dat alsnog kan gebeuren, en verder alles te doen wat op de tafel van deze synode van 2026 terechtkomt;
3. voor het samenkomen hiervan een roepende kerk aan te wijzen;
4. de kerken te vragen mee te bidden en te zoeken en te denken, en de nieuwe synode te dienen met voorstellen, plannen en instructies.

Ds. W.E. Klaver dient het volgende voorstel in.
Bij ‘te besluiten 4’: toe te voegen, nl. ‘en om die reden geen roepende kerk aanwijst’.

Ds. H.C. Bezemer stelt voor om bij besluitvoorstel 5 in te voegen**: ‘**Het moderamen mandaat te geven om na afsluiting van de synode als deputaten vertegenwoordiging te handelen zo mogelijk door middel van een zo breed samengestelde commissie (door hen aan te zoeken) eventueel met behulp van mensen die kunnen adviseren met juridische, financiële en proceskundige expertise. Deputaten dan wel deze commissie verantwoordt zich op enig moment aan de kerken. Deze opdracht geldt voor maximaal drie jaar’.

Ds. J. Nutma stelt het volgende voor:

De generale synode
heeft kennisgenomen van
1. rapport 6 van het moderamen
2. rapport 11 van commissie 8

constateert
dat het moderamen in de brief van 3 april het zich houden aan de synodale besluiten inzake vrouw en ambt associeert met de Bijbelse roeping tot het houden van de geboden en het wandelen in de waarheid;

overweegt
1. dat deze associatie de indruk wekt dat het bij de genomen besluiten gaat om zaken die te maken hebben met het overschrijden van de grenzen van de Schrift;
2. dat de synode tot op de dag van vandaag deze uitspraak zo niet heeft gedaan;
3. dat rapport 11.24 – op basis waarvan de revisieverzoeken zijn afgewezen – juist uitspreekt dat een andere lezing van de Schrift inzake vrouw en ambt mogelijk is en daarmee niet meteen de grenzen van een gereformeerde hermeneutiek zijn overschreden (*Rapport 11.14.20 r 7-8 – idem 11.14/22 r 5-6*);
4. dat in het besluit van 2019-2022 met betrekking tot vrouw en ambt vragen liggen opgesloten die nog niet beantwoord zijn (deze vragen gaan over: het ambt van diacones, de vragen rondom hermeneutiek, hoe om te gaan met kerken die afwijken van kerkelijke besluitvorming en samenwerkingsgemeenten die deel uitmaken van twee kerkverbanden die elk hun eigen kerkordelijke bepalingen en besluiten kennen);

is van oordeel
1. dat noch rapport 11 noch het besluit van 2019-2022 de betreffende associatie in de brief van 3 april legitimeren;
2. dat het moderamen daarom met de betreffende associatie het mandaat van wat gezegd mocht worden op grond van synodale besluiten heeft overschreden;

en besluit
het moderamen te verzoeken deze bewoordingen terug te nemen.

Ds. J. Nutma dient nog een voorstel in:

De synode
heeft kennisgenomen van
1. rapport 6 van het moderamen
2. het Huishoudelijk Reglement
3. de bespreking ter synode

stelt vast dat
1. aan de condities die het besluit van 28 maart 2025 stelt om de synode voor te zetten niet is voldaan;
2. het Huishoudelijk Reglement in artikel 16 sub c bepaalt dat een synode slechts dan gesloten kan worden als alle stukken zijn behandeld;
3. een belangrijk deel van de stukken die kerkelijk ter tafel zijn nog niet besproken is, waaronder zaken van revisie en appel;
4. het bij zaken van revisie en appel naar art. 31 K.O. gaat om rechtsbescherming van kerken en kerkleden;
5. de synode volgens art. 50 K.O. en art. 1 en 15 van het Huishoudelijk Reglement voor de generale synode een kerk uit haar midden aanwijst om de volgende synode samen te roepen;
6. Het moderamen vanwege de situatie het wel of niet aanwijzen van een roepende kerk aan de synode overlaat;

7. Het moderamen intussen wel wil optreden als deputaatschap vertegenwoordiging om leiding te geven in de vraagstukken die de komende periode aan de orde zullen zijn;

overweegt
1. dat slechts indien gefundeerd vastgesteld is dat er sprake is van ontrouw aan Schrift en belijdenis over het opbreken van de kerkelijke band gesproken kan worden (art. 29 NGB) zoals het besluit van 28 maart 2025 dat inhoudelijk behelst;
2. dat de synode tot die tijd te behandelen heeft wat kerkelijk ter tafel komt;
3. dat het principe van rechtsbescherming in art. 31 K.O. zijn fundament vindt in het principe vanuit de Schrift dat ook in de kerk het recht gediend en het onrecht moet worden bestreden;
4. dat een roependе kerk nodig is als adres voor kerken en hun leden die naar art. 31 K.O. bezwaren hebben tegen kerkelijke besluitvorming;
5. dat een roependе kerk nodig is om verantwoording aan de kerken af te leggen van handelen door deputaatschappen en commissies die hun opdrachten van de synode hebben ontvangen;
6. dat dit zeker ook geldt van de handelingen van een deputaatschap vertegenwoordiging;

is van oordeel
1. dat het besluit om de werkzaamheden van de synode te staken in strijd is met de vereisten van een kerkelijk deugdelijk besluit omdat het geen grond heeft in Schrift en belijdenis;
2. dat het besluit van de synode van 28 maart in strijd is met het eigen Huishoudelijk Reglement;
3. dat het besluit van de synode van 28 maart in zijn consequenties verder gaat dan wat de synode op grond van Schrift en belijdenis tot nu toe heeft uitgesproken;
4. dat de synode geroepen is om de band met elkaar en met de kerken te bewaren zolang er niet onomstotelijk vastgesteld is dat Schrift en confessie in het geding zijn;
5. dat de synode geroepen is het recht van kerkleden en kerken te beschermen die naar art. 31 hun bezwaren tegen kerkelijke besluiten hebben kenbaar gemaakt;
6. dat er geen deputaten vertegenwoordiging kunnen worden benoemd als er geen roependе kerk wordt aangewezen;

en besluit
1. uit te spreken dat op grond van het belijden over de kerk - hoe ingewikkeld het ook is - de kerken geroepen zijn om aan elkaar verbonden te blijven zolang niet is uitgesproken dat de grenzen van Schrift en belijdenis zijn overschreden;
2. uit te spreken dat om die reden het besluit van 28 maart geen rechtsgrond heeft;
3. het besluit van 28 maart 2025 om de synode conditioneel te sluiten derhalve te herroepen;
4. niet akkoord te gaan met het voorstel van het moderamen voor de agenda en zijn keuze van de onontkoombaar te bespreken zaken;
5. alle zaken die kerkelijk ter tafel zijn op kerkelijke wijze te bespreken;
6. de synode daarna conform het reglement na de bespreking van alle stukken te sluiten;
7. de kerk van Hoogeveen als roependе kerk voor de volgende synode van 2027 aan te wijzen.

Oud. A. Verburg stelt voor om bij besluit 2 aan te vullen ‘en de verantwoordelijkheid van het doorsturen van die delen van de rapporten die niet behandeld zijn bij deputaten vertegenwoordiging te leggen’. Als aanvulling bij besluit 3 stelt hij voor: ‘ zoals verwoord door het moderamen dat deze worden doorgeschoven naar een volgende synode tenzij indiener deze terugtrekt of aanpast’.

Artikel 254

Sluiting middaggedeelte
Ds. M. Groen laat Gezang 239:1, 2 en 6 zingen, gaat voor in gebed en laat daarna vers 7 zingen. De preses schorst de vergadering voor de maaltijd.

VERVOLG VIJFTIENDE ZITTING

dinsdag 3 juni 2025, 18:30 – 20:30 uur

Artikel 255

Opening avondgedeelte
Oud. T. van Staveren leest Johannes 20:19-23 en gaat voor in gebed. De preses heropent de vergadering.

Artikel 256

Appel-nominaal
Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de vergadering.

Artikel 257

Moderamenrapport 6 *(vervolg van artikel 249, 253)*
Oud. A. Heystek trekt zijn voorstel in. Over de ingediende voorstellen wordt gestemd. Het amendement van ds. H.C. Bezemer wordt aangenomen, evenals de voorstellen 1-4 van het moderamen.

De synode besluit
1. akkoord te gaan met het behandelen van de agendapunten die het moderamen heeft aangemerkt als ‘dossiers waarop besluiten onontkoombaar nodig zijn’;
2. akkoord te gaan met de door het moderamen voorgestelde wijze van decharge verlenen aan deputaatschappen en commissies ten aanzien van (die delen van) de rapporten die niet behandeld zijn en de verantwoordelijkheid van het doorsturen van die delen van de rapporten die niet behandeld zijn bij deputaten vertegenwoordiging te leggen en er daarbij vanuit te gaan dat alle deputaatschappen voortgaan met de uitvoering van de opdrachten die de synode van 2019-2022 hun gaf, voor zover dat op hen van toepassing is;
3. akkoord te gaan met de door het moderamen voorgestelde wijze van beantwoorden van instructies, revisieverzoeken en appels die niet behandeld zijn zoals verwoord door het moderamen dat deze worden doorgeschoven naar een volgende synode tenzij indiener deze terugtrekt of aanpast;
4. de vergadering te sluiten in de erkenning dat de synode niet aan haar opdracht naar art. 30 K.O. heeft kunnen voldoen en daarom haar verantwoordelijkheid teruggeeft aan de plaatselijke kerken en om die reden geen roepende kerk aanwijst;
5. het moderamen mandaat te geven om na sluiting van de synode als deputaten vertegenwoordiging te handelen in de situatie zoals die ontstaat na sluiting van de synode zo mogelijk door middel van een breed samengestelde commissie (door hen aan te zoeken) eventueel met behulp van mensen die kunnen adviseren met juridische, financiële en

proceskundige expertise. Het deputaatschap dan wel deze commissie verantwoordt zich op enig moment aan de kerken. Deze opdracht geldt voor maximaal drie jaar.

Artikel 258

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 259

Sluiting
Ds. R. Bikker leest Psalm 126, gaat voor in gebed en laat Psalm 61:1, 2, 3 en 5 zingen. De preses sluit de vergadering.

ZESTIENDE ZITTING

woensdag 4 juni 2025, 09:00 - 12:15 uur

Artikel 260

Opening
Ds. P.D.J. Buijs opent de vergadering en heet de afgevaardigden, preadviseurs en belangstellenden van harte welkom. Hij laat Psalm 147:1 en 6 zingen, leest Psalm 147 en gaat voor in gebed.

Artikel 261

Appel-nominaal
Ds. C.J. Droger vervangt vandaag ds. A.D. Fokkema. Door op te staan stemt hij in met de belijdenis.

Artikel 262

Prealabel
Ds. A.C. van der Wekken vraagt naar de betekenis van de zin ‘de verantwoordelijkheid terugleggen bij de plaatselijke kerken’.
De preses zegt toe dat het moderamen een brief aan alle kerken zal sturen met daarin een uitleg over de betekenis van de betreffende zin.

Artikel 263

Deputaten financiële zaken *(vervolg van artikel 192, 210)*
De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten financiële zaken (9.21) aan de orde met daarbij rapport 13 van commissie 6. Deputaten worden hartelijk welkom geheten. De rapporteur, oud. J. Mauritz, laat een aantal wijzigingen zien in het besluitvoorstel.
De preses geeft het rapport in bespreking. Oud. A. Heystek geeft aan dat deputaten diaconaat grote moeite hebben met de 10% afroming voor de kosten. Het is moeilijk uit te leggen dat er 10% van het pannenkoekenproject van gemeente X aangewend wordt voor de overheadkosten. Namens deputaten antwoordt br. O. Bouwman dat zolang diaconaat niet onder de solvabiliteitsnorm komt, dit geen probleem is.

De synode besluit
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. zie 9.21/4 r.39-46: deputaatschap FZ opdracht te geven de diverse vergoedingen onder één noemer en één bedrag op te nemen in de jaarlijkse brief;
3. zie 9.21/5 r.37-41: deputaatschap FZ en het deputaatschap landelijk kerkelijk bureau (hierna: LKB) opdracht te geven onderzoek te doen naar de wijze van bekostiging van het Dienstenbureau en deputaatschap LKB de opdracht te geven daarover op een volgende generale synode te rapporteren;
4. zie 9.21/12 r.47-50 en 9.21/13 r.1: de kosten voor de medewerker kerkorde en kerkrecht onder te brengen bij LKB;
5. zie 9.21/13 r.21-23: deputaatschap FZ toestemming te geven de jaarrekeningen van de kashoudende deputaatschappen en quaestor door Visser & Visser Accountants te laten controleren en deze te herbenoemen tot ‘onze’ externe accountant;

6. zie 9.21/13 r.34-36: décharge te verlenen aan alle kashoudende deputaatschappen, alsmede aan de quaestor en aan deputaatschap FZ voor het hierop uitgeoefende toezicht;
7. zie 9.21/14 r.48-50: deputaatschap diaconaat en buitenlandse zending opdracht te geven ook voor het jaar 2024 en de jaren daarna rekening te houden met 10% afroming van de baten bij projecten ter dekking van de kosten; (als consequentie van het besluit dat de GS 2019/2022 hierover heeft genomen)
8. zie 9.21/15 r.32-34: deputaatschap FZ opdracht te geven - in overleg met het deputaatschap emeritikas - het door hen gebruikte rekenmodel extern te laten onderzoeken door een ter zake deskundige partij;
9. zie 9.21/15 r.48-50 en 9.21/16 r.1- 3: deputaatschap FZ toestemming te geven - in overleg met het deputaatschap emeritikas - tussentijds de minimumbijdragen bij te stellen;
10. zie 9.21/16 r.19-24: deputaatschap FZ opdracht te geven gemeenten die in gebreke blijven in het afdragen van hun minimumbijdrage erop aan te spreken om hun bijdrage alsnog na te komen;
11. zie 9.21/16 r.29-32: deputaatschap evangelisatie opdracht te geven de begroting van hun loonkosten te baseren op de loonkostenbegrotingen die het Dienstenbureau ten behoeve van de kantoorhoudende deputaatschappen jaarlijks aanlevert;
12. zie 9.21/16 r.40-43: deputaatschap evangelisatie opdracht te geven, al dan niet in overleg met deputaatschap FZ, te onderzoeken of vermindering van hun personeelsbestand mogelijk is en deputaten LKB opdracht te geven om in de opdracht die ze reeds ontvangen hebben om de rechtspositieregeling en het salarisgebouw te evalueren en ook te beoordelen hoe het salarisgebouw zich verhoudt tot de honoraria van predikanten, en daarover op een volgende generale synode te rapporteren;
13. zie 9.21/16 r.45-47: deputaatschap LKB opdracht te geven aan te sturen op een betere samenwerking tussen de kashoudende deputaatschappen die kantoor houden op het Dienstenbureau (waarbij het samenvoegen van deputaatschappen een optie kan zijn);
14. zie 9.21/18 r.37-40: deputaatschap onderlinge bijstand en advies opdracht te geven de door henzelf voorgestelde bezuiniging daadwerkelijk door te voeren;
15. zie 9.21/19 r.25-43: deputaatschap kerkjeugd en onderwijs opdracht te geven zijn begrotingen op te stellen conform de richtlijnen die door deputaatschap FZ worden gehanteerd en aan alle deputaatschappen zijn voorgeschreven.
16. zie 9.21/22 r.27-31: een ad-hoc studiecommissie onder leiding van het deputaatschap LKB in te stellen om met de deputaatschappen na te denken op welke wijze het lastenniveau in de toekomst kan worden afgebouwd om de financiële houdbaarheid te waarborgen. Deze commissie dient ook het geheel (met name: het aantal) van de deputaatschappen te beoordelen waarbij samenvoeging of opheffing niet op voorhand kan worden uitgesloten;
17. opnieuw deputaten te benoemen.

Besloten door de generale synode op 4 juni 2025.

Artikel 264

Deputaten kerkelijke archieven
De preses stelt het rapport van deputaten kerkelijke archieven (9.23) aan de orde en heet deputaat ds. H.J.Th. Velema van harte welkom.
De rapporteur vraagt waarom besluitvoorstel 2 gewijzigd moet worden. Deputaten weten dat ook niet. Br. L. Hubregtse antwoordt dat dit al gedaan wordt door het LKB.

De synode besluit
1. het beleid en de werkzaamheden van deputaten goed te keuren;
2. de nieuwe versie van bijlage 1.31 en bijlage 2.17 in de kerkorde vast te stellen;
3. opdracht te geven aan deputaatschappen, commissies en taakgroepen om hun archief van voor 2019 uiterlijk 1-9-2025 over te dragen aan de archivarissen;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 265

Deputaten kerkorde en kerkrecht
De preses stelt het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht (9.16) aan de orde inzake de commissie geschiloplossing.

De synode besluit (uit rapport KOKR)
met betrekking tot de interkerkelijke commissie geschiloplossing:
1. in te stemmen met het voorstel 'Kerkelijke inbedding ICG' (9.16/113);
2. goedkeuring te verlenen aan het instituteren van het 'Overleg geschilbehandeling' conform het constituerend document, zoals weergegeven in paragraaf 9.2.2 in het rapport van deputaten (9.16/113-115);
3. handelingen deputaten goed te keuren (voor zover behandeld) en voor het overige decharge te verlenen.

Artikel 266

Deputaten evangelisatie *(vervolg van artikel 119)*
De preses stelt het rapport van deputaten evangelisatie opnieuw aan de orde. Ds. J. Nutma merkt op dat het revisieverzoek inzake de evangelist goed geborgd moet worden. Het is nu geen revisieverzoek meer, maar moet zorgvuldig bekeken worden.

De synode besluit de handelingen van deputaten goed te keuren (voor zover behandeld) en voor het overige decharge te verlenen.

Artikel 267

Deputaten eenheid gereformeerde belijders
De preses stelt het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders (9.18) aan de orde inzake de situatie van de gemeente van Baarn. Deputaat prof. dr. M. den Heijer wordt welkom geheten.

Ds. J.G. Schenau vraagt of br. Den Heijer licht kan geven over de status van de bijzondere betrekking tussen de PKN en de CGK. Br. Den Heijer antwoordt dat hierover contact is met het moderamen van de PKN. Omdat synodes niet reciproque werken, is dat in de praktijk ingewikkeld.

De synode besluit om deputaten vertegenwoordiging mandaat te geven in deze concrete casus in overleg met deputaten eenheid.

Artikel 268

Deputaten studiefonds
De preses stelt het rapport van deputaten studiefonds (9.02.04) aan de orde.
Vanwege de financiële consequenties stelt het moderamen voor de uitvoering van besluit 3 aan een volgende synode mee te geven. De synode besluit overeenkomstig dit voorstel.

Artikel 269

Landelijke commissie mentoraat *(vervolg van artikel 90 en 137)*
De preses stelt de instructie inzake mentoraat (8.07) aan de orde.

De synode
heeft kennisgenomen van
het besluit van de generale synode d.d. 14 november 2024 om een landelijke commissie mentoraat voor pas beginnende predikanten in te stellen;

overweegt
1. dat de werkzaamheden die voortvloeien uit dit besluit, waaronder het werven en voordragen van nieuwe mentoren, in uitvoering gegeven kunnen worden aan het Dienstenbureau van de kerken;
2. dat de benoemingen van mentoren na voordracht door het Dienstenbureau gedaan kunnen worden door deputaten vertegenwoordiging;

en besluit
1. het Dienstenbureau van de kerken opdracht te geven de uitvoerende werkzaamheden die voortvloeien uit dit besluit op zich te nemen;
2. deputaten vertegenwoordiging opdracht te geven mentoren te benoemen.

Artikel 270

Comité-generaal

Artikel 271

Sluiting synode
De preses dankt de kerkenraad van Nunspeet voor de ontvangst in Nunspeet, het gebruik van het kerkgebouw, de commissie van bijstand en de vele vrijwilligers.
Aan br. Vlijm van de commissie van bijstand wordt een envelop met inhoud overhandigd.

De preses typeert deze synode als de moeilijkste synode die hij heeft meegemaakt. Hij dankt de afgevaardigden voor het gebed dat er voortdurend geweest is.
Wellicht was het ook de meest spannende synode in de geschiedenis van ons kerkverband. De preses gebruikt het woord ‘Torso-synode’ om deze synode te typeren. De kloof zit erg diep.

Ds. A. van der Zwan spreekt de preses toe en bedankt hem voor zijn leiding en zachtmoedigheid.

Dr. A. van den Os spreekt de synode toe namens de preadviseurs.

Artikel 272

Rondvraag art. 43 K.O.
Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag naar art. 43 K.O.

Artikel 273

Sluiting
Ds. P.D.J. Buijs leest Psalm 102:12-15, Filippenzen 1:1-2 en Openbaring 7:9-10. Hij mediteert hierover aan de hand van de woorden 1) pijn 2) parenese en 3) perspectief. Hij gaat voor in gebed en laat Psalm 130:2 en Psalm 69:14 zingen.

Vervolgens sluit de preses de vergadering en wenst hij allen een goede thuiskomst. Daarmee komt een einde aan de generale synode van Rijnsburg 2024-2025 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Daarna nemen de afgevaardigden afscheid van elkaar met een handdruk.

* * *

Bijlagen

BIJLAGE 1
Artikel 47

Rapport 4a van commissie 6 inzake het rapport van commissie offervaardigheid (9.30)

A. Vragen aan commissie 6

M. Groen
9.30.6, regel 33: Waarin gaat commissie 6 niet mee? Dat huidige leden van commissie offervaardigheid niet beschikbaar zijn? Maar dat strookt niet met besluitvoorstel 1, waar zij pleit voor opheffing. Of dat commissie 6 zich beraadt op de vraag doorgaan/het erbij laten? Maar daar geeft commissie 6 juist wel een antwoord op.
Het woordje 'niet' had daar niet moeten staan. Zin wordt: Hierin gaat uw commissie mee.

Heeft u het idee dat de bedoeling waarmee destijds commissie offervaardigheid is ingesteld, tot zijn recht is gekomen?
Niet voor wat betreft het aanleggen van een lijst met fondsenwervers t.b.v. de plaatselijke kerken alsmede een training voor fondswerving. Maar gelukkig springt het LKB in dat 'gat'. Zie 9.22/13. punt 2.3g, fondswerving, regels 37-40 en 9.22/15, voorstel tot besluit 12, regels 30 – 32. Wel is het zo dat de website een behoorlijk aantal keer is geraadpleegd en documenten zijn gedownload.

A.A.L. Aalderink
Het rapport van CieOV lezend heb ik een vraag bij regel 27 in uw rapport 4. Daar wordt gesteld: "er is geen voortgang geboekt". Daarop volgt dat er op het gebied van communicatie met DFZ nogal wat is misgegaan. Mijn indruk is dat die miscommunicatie vooral aan de kant van DFZ ligt. Als mijn indruk juist is, zou daar wellicht wat meer nadruk op mogen liggen.
Uw indruk is juist. De commissie offervaardigheid is daarin duidelijk. Zie 9.30/1 punt 3. Gang van zaken. Uw commissie vond het niet nodig daarop verder in te gaan. Ook omdat gedane zaken (in dit geval het gebrek aan actie) geen keer nemen.

Regel 33 gaat uw commissie er niet in mee. Waarmee precies niet? Met het feit dat de commissieleden niet beschikbaar zijn met een vervolgopdracht? Want dat komt dan niet overeen met uw voorstel tot besluit punt 1. Wellicht misinterpreteer ik een en ander. Zou hierover wat opheldering kunnen geven?
Het woordje 'niet' had daar niet moeten staan. Zin wordt: Hierin gaat uw commissie mee.

A. van der Zwan
9.30/6 r. 33 en r. 48-49: hoe verhouden zich die twee uitspraken tot elkaar? Anders gezegd: wat is na de conclusie van r. 48-49 nog de waarde van de opmerking op r. 33?
Het woordje 'niet' had daar niet moeten staan. Zin wordt: Hierin gaat uw commissie mee. Omdat de commissieleden niet beschikbaar zijn voor een vervolgopdracht, (waarin de commissie dus mee gaat) ziet zij geen heil in een vervolgopdracht.

B. Vragen aan de commissie offervaardigheid

A. Van der Zwan
Algemeen: welke leerpunten zijn er volgens u te halen uit de wijze waarop het werk van deze cie. zo is misgelopen?
Mogelijke leerpunten:
- Achteraf gezien had de commissie offervaardigheid wellicht moeten escaleren naar deputaten vertegenwoordiging bij het vastlopen van de uitvoering van de opdracht. Is er voor dergelijke situaties eigenlijk een vastgestelde of gebruikelijke route?
- De synode zou een instrument moeten hebben om overzicht te houden over het totaal aan opdrachten, om daarmee enerzijds te vermijden dat deputaatschappen een te grote werklast meekrijgen maar ook te vermijden dat (zoals nu gebeurde) na afromen van eerdere opdrachten er te weinig overblijft voor voldoende draagvlak onder een deputaatschap of commissie. Ook zou zo'n

- instrument tijdig inzicht kunnen geven in het ongewenst verspreiden van samenhangende werkzaamheden over verschillende deputaatschappen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 2
Artikel 48

Rapport 4a van commissie 8 inzake de instructie van classis Hoogeveen m.b.t. classisbeurten (8.11)

Vragen aan de commissie

H. Peet
Pag. 3 r31: Een overweging zou ook kunnen zijn dat via preekafspraken in de meeste perioden van het jaar preekvoorziening vrij soepel te regelen is, omdat vraag en aanbod hier bij elkaar gebracht worden.
Op zich zou die overweging toegevoegd kunnen worden. Er zouden zelfs nog meer overwegingen toe te voegen zijn, maar we wilden het beperkt houden omdat dat niet de kern van de instructie is.

P. Raven, rapporteur

BIJLAGE 3
Artikel 53

Rapport 2a van commissie 4 inzake taakgroep samen kerk zijn (9.36)

A. Vragen aan commissie 4

W.E. Klaver
9.36/4, 15 vv. In de opsomming worden zaken genoemd die mij de wenkbrauwen doen fronsen. Bijvoorbeeld wat als eerstgenoemde reden wordt genoemd voor het besluit (b) of de tegenstelling die wordt gemaakt tussen gezag van de Schrift en exegese. Heeft u als commissie over de verschillende aspecten doorgesproken? Zo nee, waarom niet. Zo ja, heeft u daar ook met de taakgroep over doorgesproken?
Nee, wij hebben als commissie daarover niet doorgesproken. We hadden in overleg met het moderamen een gesprek over de hoofdlijnen van het rapport en over de conclusies. Het punt dat u aanroert is een belangrijke vraag in het gesprek over de vrouw en het ambt en zal naar verwachting aan de orde komen in de verdere bezinning op de synode. Dat er onderscheid (beter dan 'tegenstelling'?) is tussen het gezag van de Schrift en de exegese, zal overigens niemand ontkennen.

9.36/22, 49-50. Heeft de commissie hierover nagedacht zodat u ons kunt dienen met uw overwegingen?
Vergelijk antwoord voorgaande vraag: Hierover zal het in de synodevergaderingen gaan. Dit raakt de kern van de problematiek van ons kerkverband: de commissie meent niet de wijsheid te hebben om aan het vele wat hierover gezegd en geschreven is en wordt, iets toe te voegen.

9.36/23, 7. U valt een eenzijdigheid op in het rapport van de taakgroep, maar u legt uit dat dit een gevolg is van hun opdracht. U vervolgt uw redenering met 'Daarentegen…'. Bedoelt u misschien 'Bovendien'?
Het 'daarentegen' slaat terug op 9.36/23, 1-5. Weliswaar heeft de taakgroep niet gesproken met kerkenraden die moeite en pijn kennen over het feit dat zusterkerken overgegaan zijn tot het bevestigen van vrouwelijk ambtsdragers, deze kerkenraden zijn niet uit beeld geweest: op de diverse bezochte classes zijn alle kerkenraden vertegenwoordigd geweest en ook is in dit kader het gesprek met het CGBeraad te noemen.

9.36/23, 46vv, conclusies 5 en 6. Begrijp ik het goed dat uw conclusie toch iets anders is dan de conclusie die de taakgroep trekt? Zo is er volgens de taakgroep nog winst te behalen wanneer gesprekken plaatsvinden terwijl u. U stelt vragen bij de suggesties van de taakgroep. Heeft u met de taakgroep uw vragen besproken? Zo ja, wat is hun reactie daarop?
De commissie had in eerste instantie inderdaad vragen bij de conclusie, c.q. aanbeveling van de taakgroep om te werken aan het geloofsgesprek op de classes: op veel classes wordt dit al gedaan, soms al jarenlang, maar het lijkt niets uit te werken, vandaar de melding van een zekere moeheid hier. Doorpratend bleek dat de taakgroep zich afvroeg of die gesprekken dan wel diep genoeg gaan (9.36/24, 2-5). Deze nuance geven we vragenderwijs graag door.

R.B.J. Naaktgeboren
Pg. 24 regel 41. U stelt terecht dat het doel waartoe de taakgroep zijn opdracht kreeg nog niet is bereikt. In het voorstel zien we hierover niets terug. Welke weg ziet de commissie om het doel alsnog te bereiken, dan wel hoe zou die weg er mogelijk uit kunnen zien?
Het doel van de taakgroep samen kerk zijn heeft alles te maken met de situatie in de kerken, waarin we met de verscheidenheid en verdeeldheid samen kerk willen zijn en blijven. Dit is een belangrijk agendapunt op de synode, aan de orde op de bezinningssessie van 12 oktober, alsmede in de eerste vergaderweek in november, en allicht komt het ook later nog terug. Zolang de synode dit onderwerp in behandeling heeft is het niet mogelijk om nu al te beslissen of er een vervolgopdracht voor de taakgroep komt en nog minder wat die opdracht dan zou zijn.

B. Vragen aan de taakgroep

D. van der Wal
Op pagina 4, r.1-3 schrijft u dat u 'die gesprekken' niet gevoerd heeft. Klopt het dat u daarmee doelt op de kerkenraden die geen vrouwelijke ambtsdragers hebben?
Ja.

Op pagina 4, r. 30 schrijft u dat de kerkenraden allen aangeven niet op dit besluit terug te zullen komen. Hoe taxeert uw taakgroep deze opstelling? En wat zal volgens uw taakgroepen de gevolgen hiervan zijn voor de komende periode?
Het maakt duidelijk hoe complex de situatie is en dat met een afwijzing van de revisieverzoeken door de GS het probleem over vrouw en ambt niet is opgelost.
Het ging ons er overigens niet zozeer om een waardeoordeel te geven over een dergelijke opstelling. Alleen een weergave van wat er leeft in de kerken. Het is aan de synode om hier een uitspraak over te doen. De kerkordelijke regel is dat we ons houden aan gemaakte afspraken. Waar dat niet gebeurt, heeft het natuurlijk gevolgen voor de onderlinge verhouding en het hele kerkelijke leven. Maar wij weten net zomin als anderen wat precies die gevolgen zullen zijn.

Op pagina 5, r. 4-5 geeft u aan dat kerkenraden die in revisie gegaan zijn niet overtuigd zullen zijn als dezen zullen worden afgewezen. Wat is de mening van uw taakgroep over dit perspectief en hoe dit zich verhoudt tot de weg die ons gewezen wordt in de kerkorde?
Die is kerkordelijk onjuist.

Op pagina 5, r. 10 wordt beschreven over de leiding van de Heilige Geest in de besluiten van de GS. Heeft uw taakgroep hier met de desbetreffende sprekers over doorgesproken wat ze hiermee bedoelen?
Wij zijn niet in gesprek geweest met kerkenraden die de besluiten van de GS ondersteunen, zie onder 3.2. van ons verslag. Maar op diverse bijeenkomsten (zoals classisvergaderingen) hebben wij wel hun geluid gehoord. Welbeschouwd geldt ook voor deze kerkenraden dat het gezag van synodale uitspraken niet vanzelfsprekend is, maar alleen het gezag van de Heilige Schrift.

Op pagina 5, r. 32-33 geeft u aan dat de gesproken kerkenraden steevast aangeven van harte CG te zijn en te willen blijven. Wat zijn de gedachten van uw taakgroep over deze uitspraak in het licht van de gesprekken die u gevoerd hebt?
We hebben geen enkele reden aan de oprechtheid daarvan te twijfelen.

Op pagina 11, r. 18-25 beschrijft u het argument 'gewetensnood'. Kan uw taakgroep hier meer over vertellen? Langs welke grenzen wordt deze gewetensnood zichtbaar? Is deze gewetensnood op een bepaalde manier dan ook te toetsen?
Het argument is ontleend aan de aangehaalde notitie van deputaten kerkorde en kerkrecht.
Van gewetensnood zal sprake zijn wanneer een kerkenraad een besluit van een meerdere kerkelijke vergadering in gemoede niet kan dragen, omdat hij meent dat het besluit niet overeenkomt met Gods Woord en/of de belijdenis en het volgen van dat besluit schade zal doen in de gemeente. De gewetensnood is te toetsen aan de hand van de toelichting door een kerkenraad die zich daarop beroept.

Op pagina 11, r. 31-32 schrijft u: 'Het is uiteindelijk aan de GS om te bepalen of dat het geval is en om daarover dan ook geen enkel misverstand te laten bestaan.' Hoe verhoudt dit zich tot het beroep op gewetensnood? (zie bovenstaande vraag). Ziet de taakgroep ook dat dit zou kunnen leiden tot een tweesporenbeleid waarbij de GS punt A besluit maar een gemeente zich, met een beroep op gewetensnood, toch B uitvoert?
Het is aan de meerdere kerkelijke vergadering om te beoordelen of hij het beroep op gewetensnood kan dragen. Maar aan dat dragen zit een grens. Die wordt bereikt wanneer volgens de GS het fundament van de kerk in het geding is.
Dat tweesporenbeleid zou er inderdaad kunnen komen, maar alleen bij onderwerpen waarvan niet is vastgesteld dat het fundament van de kerk in het geding is en alleen wanneer een kerkenraad zich naar het oordeel van de meerdere vergadering terecht op gewetensnood beroept.

Op pagina 13, r. 26-27 stelt u dat er op de classis nog wel wat te verbeteren is als het om dat gesprek gaat. Hoe ziet uw taakgroep dit concreet voor zich? En hoe verhoudt dat zich tot het door u gesignaleerde gebrek aan vertrouwen?
Het is belangrijk eerst te proberen het gebrek aan vertrouwen te doorbreken. Dat gebrek aan vertrouwen is in decennia gegroeid (zie het rapport van de commissie kerk-zijn). Zo'n situatie kun je niet in korte tijd veranderen. Daar zijn intensieve gesprekken, oprechte pogingen elkaar beter te leren en een hartelijk verlangen om te weten wat de ander beweegt voor nodig. Wat we nu signaleren op classes is dat er vaak geen nieuwsgierigheid meer is naar elkaar. Er worden meningen uitgewisseld, maar geen vragen gesteld aan elkaar, geen pogingen gedaan om te luisteren naar de ander, samen te vatten wat hij zegt, door te vragen, hem te begrijpen. Er wordt vaak bij meerderheid beslist, maar geen poging gedaan om een weg te vinden waar iedereen zich in kan vinden. Het zou goed zijn als die patronen doorbroken kunnen worden. Het is aan iedere classis om te beoordelen op welke wijze het gesprek gevoerd moet worden. Onze indruk is dat een gezamenlijke Bijbelstudie voorafgaand aan een classis vergadering onvoldoende is. Als daar al enige verbondenheid wordt ondervonden, verdwijnt die al naar gelang de classisagenda verder wordt afgewerkt, zeker wanneer er controversiële onderwerpen op de agenda staan. Het is beter om aparte bijeenkomsten te besteden aan de vraag wat ons bindt (en ook scheidt) en waarom. En ook met elkaar door te spreken over de vraag hoe je zo kunt vergaderen dat iedereen zich gehoord voelt en je de verbinding met elkaar houdt ook al verschil je inhoudelijk van mening met elkaar. Het gaat dus niet per se om méér geestelijk gesprek, maar van belang is vooral de manier waaróp je het gesprek met elkaar voert.

Op pagina 13, r. 38-43 stelt uw taakgroep voor dat de GS zich zal moeten uitspreken over de vraag welke punten het fundament van de kerk raakt. Hoe ziet uw taakgroep zich dit concreet voor zich? Zouden we dan toegroeien naar een praktijk waarin de besluiten van de GS een bepaalde gelaagdheid gaan krijgen (besluit A is voor iedereen, besluit B alleen voor hen die dat willen)? En wat denkt u taakgroep over gemeenten die, als de GS zich uitspreekt dat een besluit het fundament raakt zich weer beroepen op gewetensnood, zie vragen 6 en 7?
De vraag of het besluit een onderwerp betreft dat het fundament van de kerk in het geding is, zou in de beraadslagingen over zo'n besluit standaard aan de orde moeten komen. In de formulering van het besluit, dient die vraag beantwoord te worden. Het gaat dus niet om een gelaagdheid in besluiten, maar meer over de vraag wat het fundament van de kerk raakt (en dus voor elke gemeente geldt) en wat niet (en er dus ruimte is voor verschillen tussen gemeenten).
Zoals in het antwoord op vraag 6 is aangegeven is er voor een beroep op gewetensnood geen ruimte bij een onderwerp waarover is uitgesproken dat het fundament van de kerk in *het geding is. De classis zal dan moeten ingrijpen.*

W.E. Klaver
9.36/23, 41-42. Wat bedoelt u met deze opmerking? Ligt dit wat u betreft voor de hand omdat u denkt dat de kerkorde er zo over spreekt, of betreft het hier een vanzelfsprekendheid die binnen de taakgroep leeft?
We nemen aan dat de vraag doelt op p. 9.36/**1**3 i.p.v. op 9.36/**2**3.
De kerkorde kent geen bepaling over dit onderwerp. Maar verwacht (beter: geloofd) mag worden dat wanneer een onderwerp het fundament van de kerk raakt (op zijn minst) een grote meerderheid van de afgevaardigden het eminente belang van het onderwerp ziet en het eens is over de weg die de Heilige Geest (op basis van Gods Woord) wijst. De geschiedenis van Handelingen 15 is daarvan een helder voorbeeld.

R.B.J. Naaktgeboren
Pg. 12, 1-6. Wat verstaat de werkgroep onder het fundament?
We gebruiken terminologie die ontleend is aan de notitie van deputaten KOKR, zie de op blz. 10 r. 46 - blz. 11 r. 14. Wij zijn terughoudend om aan te geven waar die grenzen precies liggen. Dat hoort de synode te doen.
Welke weg ziet de taakgroep om te gaan om wel tot een eenduidig antwoord te komen.
Intensief gesprek (gepaard aan intensief gebed).
Heeft de taakgroep nagedacht wat de consequentie is ten aanzien van de uitoefening van de tucht indien dit eenduidige antwoord er niet komt?
Ja, zie par. 4.8.

Pg. 20 regel 36, 37 en 42. Wie zou (in geval van volharding in het afwijken) volgens uw taakgroep dit vraagstuk moeten onderzoeken en concretiseren? Ziet de taakgroep voor zichzelf hierin nog een taak weggelegd?
Vooraf: Dit betreft de bijlage bij ons rapport, een stuk van de classis Utrecht. In dit stuk worden verschillende denkrichtingen gegeven, waarbij ook verschillend omgegaan wordt met volharden in afwijken. Vergelijk bijv. pg 19 regel 35-46. Het is dus wat prematuur over een concrete invulling van een van de denkrichtingen te spreken als nog niet duidelijk is of deze denkrichting gevolgd wordt.
Wij zien hier voor onszelf geen taak weggelegd. Het onderwerp ligt veeleer op het gebied van het kerkrecht en is daarnaast inhoudelijk theologisch van aard.

Wat is het gevolg volgens uw taakgroep indien hier geen eensluidend antwoord op komt?
Dan hebben we als kerken een fors probleem.

M. Groen, rapporteur

BIJLAGE 4
Artikel 58

Rapport 7a van commissie 1 inzake het rapport van de commissie kerkendag (9.28)

A. Vragen aan commissie 1

H.C. Bezemer
9.28/5, r. 27-29: Hoe representatief is een avond in kerkelijke crisistijd voor de kerkendag?
Wij zien niet in waarom deze avond niet representatief zou kunnen zijn. Het gaat om het wegen van betrokkenheid en wenselijkheid van de kerkendag. Het al dan niet signaleren van een crisis in onze kerken zou wat ons betreft eerder tot toename van afname van die betrokkenheid en wenselijkheid moeten leiden.

J. Mauritz
Broeders en zusters, de tijd van volle bussen naar de 'schooldag' (wie herinnert zich dat nog?), 500-700 bezoekers aan BhP-dagen (Sliedrecht Beth-El), Voorlichtingsdagen (Ambtelijk contact), classicale zendingsdagen in een bos etc. is voorbij. Helaas de nieuwe werkelijkheid. Er is zoveel aanbod. Ik wil alle

waardering uitspreken voor het verzette werk. Maar stel u voor in deze geen werk meer te verzetten. Oké, wacht 9-11 dan nog af. Maar stop met de landelijke kerkendag. Bespaart tijd en geld.
We volgen de lijn die commissie kerkendag inzet, en geven hun graag zelf de gelegenheid om de afweging te maken of de betekenis van de kerkendag voor onze kerken nog opweegt tegen de inspanning van de commissie en de kosten om een kerkendag te organiseren. Vandaar het evaluatiemoment in november.

B. Vragen aan commissie kerkendag

Zie boven, het zijn dezelfde vragen.

Antwoord aan H.C. Bezemer
Deze kerkendag is zeer representatief en belangrijk, mede omdat in de taakopdracht van de commissie staat dat een kerkendag een verbindend karakter dient te hebben. Deze avond staat in het teken van verootmoediging, betrokkenheid en bewogenheid. Dat zou ons allemaal moeten raken. In de keuze van de psalmen en liederen is met de breedte rekening gehouden.

Antwoord aan J. Mauritz
Dank voor de waardering die u uitspreekt. Wij betreuren het dat u voorstelt te stoppen met de organisatie van de landelijke kerkendag. De avond op 9 november staat in het teken van verootmoediging, betrokkenheid en bewogenheid. Dat zou ons allemaal moeten raken.

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 5
Artikel 59, 60, 104

Rapport 4a van commissie 2 inzake het rapport van deputaten kerk en Israël (9.03)

Vragen aan deputaten

D. van der Wal
1. Op pagina 6, r.1-2 stelt u dat 'in ieder geval Mattheüs 5:5 en Hebreeën 11:8-16 nog om nadere bezinning vragen.' Op basis waarvan trekt u deze conclusie? En wat is uw gedachte bij deze nadere bezinning?
Mattheüs 5:5 luidt: 'Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven.' Het laatste gedeelte kan ook vertaald worden met 'zij zullen het land beërven' en is een citaat uit Psalm 37:11 (vgl. vs. 3, 9, 22, 37, 29, 34), waar (o.a.) de NBG'51 en de NBV vertalen met 'het land'. Daarmee is duidelijk dat deze tekst van groot belang is voor onze studie naar de betekenis van 'het land'. Is 'het land' van het OT nu 'de aarde' geworden? Of zal ook in Mat. 5:5 – net als in de brontekst – vertaald
moeten worden met 'het land'? Hebreeën 11:8-16 gaat over 'de plaats die [Abraham] tot een erfdeel ontvangen zou' – het land Kanaän, waarheen hij metterdaad op weg ging. Vervolgens blijkt er meer 'achter' te zitten: zij verlangden 'naar een beter, dat is naar een hemels vaderland'. Ook dit is dan een tekst die natuurlijk niet kan ontbreken in onze bezinning.

2. Op pagina 17/18 schrijft u bij punt 5.6 over het Israëlberaad. Wat is het verschil en overeenkomst met de losse contacten die uw deputaatschap heeft zoals u noemt op pag. 17, r. 31-35 en r. 44-46?
Het Israëlberaad is, zoals gezegd, 'een platform van kerken en Israël-organisaties', waarin de betrokkenen samenkomen in vergaderingen met z'n allen. De andere contacten waren afzonderlijk met de genoemde kerken. Inmiddels is er zo'n directe ontmoeting ook met het de commissie Israël van de Hersteld Hervormde Kerk geweest.

3. Op pagina 21 geeft u een inzicht in uw begroting. Kunt u nog meer gespecifieerd uitwerken wat er precies allemaal onder overige kosten valt? Zo schrijft u over een studiereis. Wat zijn de beraamde kosten van deze reis? En welke andere kosten vallen ook onder deze post?

Onder ‘overige kosten’ zijn opgenomen:
- bijdrage landelijk kerkelijk bureau
- vergaderkosten deputaten
- kosten conferenties en studiereis **
- abonnementen
- accountantskosten
- overig

** Het deputaatschap kerk en Israël acht het van groot belang dat zowel de leden van het deputaatschap als de in plaatselijke gemeenten dienstdoende predikanten van de CGK zoveel mogelijk kennis verkrijgen betreffende de verhouding van de CGK met Israël. In dit kader wil het deputaatschap de deelname aan seminars, studiedagen, conferenties en studiereizen stimuleren door de kosten ervan geheel of gedeeltelijk te vergoeden.
Uitgangspunt van de vergoedingsregeling voor deelname aan seminars, studiedagen en conferenties is dat het betreffende seminar enz. in Nederland plaatsvindt. Maximaal 3 x per jaar. Vergoeding geldt voor leden van het deputaatschap en betreffen de reis- en deelnamekosten binnen Nederland.
De vergoedingsregeling voor deelname aan studiereizen is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:
- Er wordt om de drie jaar een studiereis georganiseerd.
- Uitsluitend de gepubliceerde reissom komt geheel of gedeeltelijk voor vergoeding in aanmerking. Dus niet de bijkomende overige kosten en eventuele toeslagen zoals eenpersoonskamer, enz.
- Als het bedrag, dat door het deputaatschap is gereserveerd t.b.v. de te verstrekken vergoedingen, overschreden dreigt te worden zal in onderstaande tabel het aantal personen in categorie C zodanig worden verlaagd dat de overschrijding wordt voorkomen.
- Per driejarige begrotingscyclus van het deputaatschap worden maximaal onderstaande vergoedingen toegekend:
  a. lid deputaatschap: 100% - eenmalig tijdens zittingsperiode(n) in deputaatschap;
  b. lid deputaatschap: 50% - deelname aan een eerder gesubsidieerde studiereis heeft vijf jaar of langer geleden plaatsgevonden;
  c. predikant dienstdoend in plaatselijke CGK: 50% eenmalig.

  Uitsluitend subsidie als de studiereis naar Israël gaat. Niet gebruikte vergoedingsrechten worden niet op de balans gepassiveerd. In de huidige begroting is voor de studiereis € 24.000 (3x €8K/jaar)

4. Heeft uw deputaatschap zich ook gebogen over de vraag of er mogelijke bezuinigingen of kostenreducties mogelijk zijn? Zo ja, wat waren de uitkomsten hiervan? Zo nee, waarom niet toen bleek dat uw begroting voor de komende jaren een verlies laat zien?
Mogelijke bezuinigingen c.q. kostenreducties: De afgelopen periode zijn de moderamenvergaderingen veelal gehouden via videoverbinding. Derhalve geen kosten voor huur vergaderplaats en geen reiskosten. De deputatenvergaderingen hadden al vele jaren als vergaderlocatie Vredenburg in Utrecht. (Centraal gelegen en nabij het NS-station). Vanuit kostenoverwegingen is gezocht naar een andere passende vergaderlocatie en met ingang van 2024 vinden de deputatenvergaderingen plaats in Apeldoorn.

5. Op pagina 23, r. 18 (begroting CIS) staat de kostenpost ‘Jeruzalempost’. Welke kosten vallen hier concreet onder?
- personele kosten Jeruzalempost
- pensioenpremie Jeruzalempost
- huurkosten Jeruzalempost
- verzekering Jeruzalempost
- reiskostendeclaratie Israël consulent (Israël)
- werkkosten Jeruzalempost
- kosten Voorziening Jeruzalempost
- scholing kinderen Jeruzalempost
- lokale belastingen Jeruzalempost
- verhuiskosten Jeruzalempost

6. Op dezelfde pagina een regel daaronder zie ik bij de post ‘personeelskosten’ een stijging van ruim 46.000 euro in 1 jaar (als ik het goed zie/lees). Kunt u (…stukje tekst weggevallen)

Ten aanzien van de stijging ‘personeelskosten’ in de begroting CIS: In onze toelichting bij de cijfers vermeldden wij dat de post ‘bijdrage Centrum voor Israëlstudies’ is gebaseerd op de conceptbegroting van het CIS. Onder overzicht baten en lasten van de Stichting Centrum voor Israëlstudies vermeldden wij dan ook dat de cijfers over 2023 nog niet zijn gecontroleerd en nog niet zijn vastgesteld. Door het zeer vroegtijdig moeten aanleveren van de gegevens ten behoeve van de GS zijn dus de voorlopige cijfers van het CIS aangeleverd. Deze voorlopige cijfers wijken behoorlijk af van de inmiddels definitieve jaarrekening over 2023. Van het grote verschil van € 46.000 is ongeveer €20.000 overgebleven. Dit wordt veroorzaakt door een afname van de diaconale projecten, waardoor de personeelskosten die grotendeels gelijk bleven, nu terechtkwamen bij de overige kosten die verdeeld worden over K&I en GZB. De totale lasten zijn nauwelijks gestegen.

R. Bikker, rapporteur

BIJLAGE 6
Artikel 61

Rapport 3a van commissie 3 inzake instructie classis Amersfoort ten aanzien van NBV21 (8.05)

Vragen aan commissie
J. de Bruin en R.B.J. Naaktgeboren
Heeft uw commissie meegewogen dat NBV een interconfessionele vertaling is i.t.t. andere Gereformeerde vertalingen en die trouw willen zijn aan de Gereformeerde theologie. Is uw commissie bereid om onder is van oordeel pg. 21 regel 43 t/m pg. 22 regel 12 hier melding van te doen.
Heeft uw commissie meegewogen dat de NBV21 gebruik maakt van de kritische tekst terwijl de HSV is gebaseerd op de Textus Receptus? Is uw commissie bereid om onder is van oordeel pg. 21 regel 43 t/m pg. 22 regel 12 hier melding van te doen.
In het rapport 8.05 van de classiscommissie Amersfoort concludeert de cie: Toch blijft staan dat sommige teksten nog dichter bij de brontaal vertaald hadden kunnen worden (pg. 13 r.15/16). Hoe ziet u dat in lijn met uw oordeel (5) dat de NBV een ‘genoegzaam betrouwbare vertaling van Gods Woord is’?
Uw opmerking bij besluit 3 (pg. 22 regel 17 en 18) is terecht waarbij u wijst op het belang van een goede Bijbelvertaling, in lijn met de algemene overwegingen daarover uit het rapport in 2007. Is uw commissie bereid o.a. in het licht van bovenstaande aanvullingen dit besluit nader te concretiseren. Het is namelijk niet vanzelfsprekend dat zomaar duidelijk is wat de casuïstiek was die in 2007 speelde en nog steeds actueel kan zijn.
De commissie heeft niet meegewogen dat de NBV een interconfessionele vertaling is. Dit zou vermeld kunnen worden, al vraagt de commissie zich af wat deze vermelding toevoegt. De commissie heeft ook niet meegewogen dat er bij de NBV21 gebruik gemaakt is van de kritische tekst en het verschil met de HSV hierin. Dit hoeft geen bezwaar te zijn, omdat sinds het in zwang gekomen zijn van de Textus Receptus nog weer allerlei nieuwe handschriften zijn ontdekt die zijn meegenomen bij de vaststelling van de tekst in latere edities. Tekstkritiek moet onderscheiden worden van Schriftkritiek.
In uw schrijven legt u de vinger bij ‘*Toch blijft staan dat sommige teksten nog dichter bij de brontaal vertaald hadden kunnen worden’* en stelt daarbij de vraag waarom de commissie de conclusie van de classis Amersfoort overneemt. Terecht wordt er daar gesproken over een ‘genoegzaam betrouwbare vertaling’. Uw commissie beluistert hierin dat er niet gesproken wordt over een perfecte vertaling. Er zijn bepaalde punten ter verbetering te noemen, maar deze punten zijn niet dusdanig zwaarwegend dat de commissie op grond daarvan deze vertaling zou moeten afwijzen.

J. Mauritz
Hoe zinvol acht u uw voorstel tot besluit om de kerken te wijzen op het belang van een goede Bijbelvertaling, in lijn met de algemene overwegingen daarover uit het rapport in 2007? Wie, schat u in, zit daarop te wachten of zal wellicht haar/hun beleid daarop aanpassen? En wie gaat uitvoering geven aan uw voorstel tot besluit 3?
De commissie is van mening dat het zeer belangrijk is om de kerken erop te blijven wijzen dat een goede Bijbelvertaling van groot belang is, ook als zij daar zelf ‘niet op zitten te wachten’. De commissie is van

mening dat een besluit van de GS dat verslagen zal worden in het besluitenboekje op die manier aan de kerken zal worden meegegeven.

C. van der Wal, rapporteur

BIJLAGE 7
Artikel 62, 134

Rapport 2a van commissie 8 inzake de instructie van de PS van het Noorden inzake kerkvisitatie door ouderlingen (8.04)

Vragen aan de commissie

H. Peet
Pag. 4 r27: Is het niet beter overweging 2 te laten vervallen daar hiervoor geen grond in de K.O. te vinden is.
We kiezen ervoor dit een uitzondering te laten zijn. We beseffen het probleem en gegeven de moeilijke situatie zou dit tijdelijk een oplossing kunnen zijn in de hoop dat het spoedig weer kan zoals het behoort. Een uitzondering moet je niet willen regelen.

Pag. 4 r40: Ook het verlagen van de frequentie lijkt me in het licht van de overwegingen die u in het rapport eerder deelde niet wenselijk gezien het grote belang van de kerkvisitatie waaraan u ook waardevolle woorden wijdt (bijv. pag. 3 r 40 e.v.). Zou het niet beter zijn als oplossing alleen te noemen het inschakelen van emeriti-predikanten?
Ook hier gaat het om uitzonderingen, waarbij het inschakelen van emeriti-predikanten (als die er zijn!) de voorkeur heeft.

M. Groen
Algemeen. Het is mooi dat de classis Groningen/PS van het Noorden hierover een instructie indient en niet de kerkorde wil te buiten gaan. Het zou interessant zijn om te ontdekken hoe de verschillende classes omgaan met de eerste zin van art. 44 K.O. In een aantal classes worden álle predikanten, ervaren of niet, ingeschakeld. En in andere wordt volgens mij al onbekommerd toegepast wat Groningen vraagt. Althans, ik heb in een classis meegemaakt dat elke classispredikant één of meer gemeenten toegewezen kreeg om kerkvisitatie in te doen. Hij moest een ouderling uit zijn eigen kerkenraad meenemen en samen deden ze visitatie. Dat was dus structureel zo.
Dank voor deze opmerking. Het zou zeker interessant zijn. Echter heeft de commissie zich willen houden aan de kern van de instructie.

8.04/3, 34. Waarom mag werkdruk van predikanten niet als argument gelden voor kerkvisitatie door ouderlingen?
Deze zin staat in het teken van de erop volgende zin: ‘Ook zij (ouderlingen) kampen met hoge werkdruk.’

Hebt u ermee gerekend, dat, wanneer in een classis weinig predikanten zijn, er behalve kerkvisitatie veel meer classicale taken op het bord van een klein groepje komt, zoals consulentschappen, het moderamen van de classisvergaderingen, classisbeurten, afvaardiging naar de PS? Al die taken kunnen niet overgedragen worden. Als dan één taak iets verminderd mag worden, is dat al meegenomen. Dat ook ouderlingen met hoge werkdruk kunnen kampen is duidelijk. Je moet daarom ook met hun werkdruk rekening houden, anders verschuif je het probleem. Maar ervaren ouderlingen zijn vaak ook op leeftijd, en niet zelden uit het arbeidsproces, dus allicht hebben ze meer tijd beschikbaar dan voltijds gemeentepredikanten.
Dat heeft de commissie begrepen en wijzen dan ook op de ruimte die zij bij wijze van uitzondering zou kunnen nemen.

8.04/3, 39vv. Het lijkt alsof u gaat uitleggen dat niet ouderlingen maar predikanten de kerkvisitatie moeten doen. Maar vervolgens geeft u aan waarom kerkvisitatie gedaan moet worden door ervaren predikanten: ‘het raakt aan het omzien naar elkaar, het om elkaar geven. Het raakt de kern van ons geestelijk leven.

Kerkvisitatie is (dus) ook niet bedoeld om pas begonnen predikanten maar vast te laten wennen.' Uw argument gaat alleen in op het ervaren zijn van de kerkvisitator en niet om welk ambt hij bekleedt. Waarom zou niet een ervaren ouderling – en sommigen zijn echt heel ervaren – niet voldoen aan 'het raakt aan het omzien naar elkaar, het om elkaar geven. Het raakt de kern van ons geestelijk leven.'?
Het woord 'ervaren' moet u niet geïsoleerd verstaan. Het gaat bij ervaren predikanten ook om hun kennis die zij vanuit hun opleiding met zich dragen. Bovendien willen we erop wijzen dat de specifieke situatie waarin een predikant zijn werk moet doen en de setting waarin een predikantsgezin deel uitmaakt van de gemeente veelal alleen verstaan wordt door medepredikanten.

Zoals u zegt, art 44 geeft al wat ruimte om een predikant in te wisselen door een ervaren ouderling. Je moet je afvragen hoever die ruimte reikt, voordat je het artikel wijzigt. Maar ik zou de ruimte willen geven aan ouderlingen om met predikanten samen kerkvisitatie te doen en daarom ben ik ervoor de instructie aanvaarden.
Dat is uw goed recht, maar de commissie is een andere mening toegedaan. Ervaren (deskundige) predikanten zijn bij uitstek aangewezen om kerkvisitatie te houden. Zie ook hetgeen in ons rapport 8.04/3 r11-31 is genoemd.

J. Mauritz
8.04/4 regels 2-4. In mijn ervaring/beleving komt de kerkvisitatie er in onze kerken 'bekaaid' van af. Afspraken worden vaak laat gemaakt. Verslagen zijn soms nogal summier. Terwijl kerkvisitatie HET middel is om met elkaar mee te leven. In de classis Amsterdam is onlangs besloten de verslagen art. 41 K.O. en kerkvisitatie het middelpunt van de classisvergaderingen te laten zijn. Mijn vraag aan de commissie is: waarop baseert u uw oplossingsrichting om de frequentie aan te passen van jaarlijks naar tweejaarlijks? Volgens mij geven art. 44 K.O. en bijlage 1.28 daarvoor geen ruimte!
8.04/4 regels 27-29. Overweging 2. Die lijkt in tegenspraak met 8.04/4 regels 21-22. Constatering 4. Hoe bent u tot overweging 2 gekomen?
8.04/4 regels 29-30. Overweging 3. Volgens mij moet u deze weg van frequentieverlaging niet openen/adviseren.
Naar de mening van commissie zijn de vragen die br. Mauritz stelt, (voldoende) beantwoord in de reacties op de vragen van de andere vragenstellers, alsook dat wij van mening zijn dat uit de toelichting/het rapport 2 blijkt hoe de commissie deze problematiek weegt en beoordeelt. Mocht uw commissie onvoldoende dit hebben gewogen, dan is zij (uiteraard) bereid e.e.a. ter vergadering uiteen te zetten.

P. Raven, rapporteur

BIJLAGE 8
Artikel 71

Rapport 2c van commissie 1 inzake rapport curatorium Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (9.02.01/1-12 en 17, alsmede brief 10.06)

A. Vragen aan de commissie

W.J. van Gent
(9.02.01/18, r. 27-31) De commissie ondersteunt de aanbeveling van het curatorium ten aanzien van de financiële vergoeding van het vicariaat. De commissie geeft tevens aan dat deputaten studiefonds hierover nog niet hebben gesproken. Toch stelt de commissie aan de synode wel voor om hierover te besluiten (9.02.01/19, r. 29-31). Hebben deputaten studiefonds voldoende geld in kas om deze extra vergoedingen te kunnen verstrekken? Is het niet wijs om te wachten met besluitvorming, totdat deputaten studiefonds hierover een inhoudelijk oordeel hebben gegeven?
Het gaat om een aanvulling uit het studiefonds als gemeenten niet in staat zijn om deze kosten geheel te dragen. Dat zal om een beperkte bijdrage gaan. Of hiervoor voldoende geld in kas is, kan uw commissie geen oordeel geven.

(9.02.01/19, r. 3-12 en 9.02.02/16, 3-43) De commissie maakt duidelijk dat naar haar oordeel de synodale inbreng bij de benoeming van hoogleraren voldoende geborgd is in het nieuwe mandaat van het

curatorium, inclusief verregaande bevoegdheden. Is het volgens de commissie ook een gewenste ontwikkeling? En zo ja, kunt u uitleggen waarom dat zo is?
We beseffen als commissie dat met de verschuiving van het mandaat van de GS naar het curatorium er meer afstand komt tussen de GS en de benoemingsprocedure aan de TUA. Dit zou als een ongewenst verlies gevoeld kunnen worden. Maar in het kader van wet- en regelgeving uit de overheid is deze verschuiving van bevoegdheden wat ons betreft zowel gewenst als noodzakelijk. Zowel RvT als CvB hebben ons overtuigende argumenten hiervoor aangeleverd. De overheid vraagt van een geaccrediteerde universitaire instelling als de TUA een benoemingsprocedure waarbij de competenties van een te benoemen hoogleraar door verschillende gremia van binnen en buiten de universiteit zorgvuldig getoetst worden alvorens tot benoeming kan worden overgegaan. Zodat het niveau van de TUA als wetenschappelijke onderwijsinstelling gewaarborgd blijft. Daar zijn we als kerken medeverantwoordelijk voor, en daar hebben we ook belang bij. Daarnaast - en dat staat qua belang op gelijke hoogte - zijn we als kerken verantwoordelijk voor het waarborgen van de gereformeerde identiteit van de TUA. Een zorgvuldig benoemingstraject van hoogleraren vraagt dus zowel om een wettelijk juiste procedure als een stevig mandaat van het curatorium voor het bewaren van de identiteit. Zodat de band tussen de kerken en de TUA als het gaat om benoemingen goed verankerd blijft. We hebben er alle vertrouwen in dat een dergelijk mandaat bij het curatorium in goede handen is.

W. Hijmissen
Blz. 9.02.01/18 r. 23. Bij wie heeft u nagevraagd hoe studenten dit jaarlijkse gesprek met het curatorium ervaren?
Dat hebben wij gevraagd aan de curatoren.

B. Vragen aan het curatorium

W.J. van Gent
(9.02.01/3, r. 50 – 9.02.01/4, r. 4) Heeft het curatorium nog overwogen dat het onderbrengen van prof. dr. A. Huijgen en zijn werk bij deputaten kerkjeugd en onderwijs niet echt past bij de instructie voor genoemd deputaatschap (kerkorde artikel 54 en bijlage 1.34)? Bent u ervan op de hoogte dat deputaten het zelf als een 'verlegenheidsoplossing' typeren? (rapport 9.11/11, r. 40) Is door het curatorium nog een andere route overwogen?
Dat heeft het curatorium niet overwogen, omdat dit onze taak niet was. Nadat prof. Huijgen zijn ontslag en vertrek had aangekondigd, gaf hij aan dat hij graag predikant in onze kerken wilde blijven. Omdat hij lid is van de Chr. Geref. Kerk te Genemuiden, heeft hij zich toen tot zijn kerkenraad gewend met dit verlangen en heeft deze, na overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht, prof. Huijgen ondergebracht bij deputaten kerkjeugd en onderwijs. Het curatorium heeft zich hier dus niet mee beziggehouden.

D. van der Wal
Op pagina 4, r.1-3 (en de regels daarvoor) schrijft u over het vertrek van prof. dr. A. Huijgen. U geeft aan dat prof. Huijgen en zijn werk bij deputaten kerkjeugd en onderwijs is ondergebracht. Zou u hier meer over kunnen vertellen? Waarom heeft het curatorium deze keuze gemaakt in plaats van prof. Huijgen onder het curatorium te laten/blijven vallen? Wat waren de afwegingen van deze keuze?
Nadat prof. Huijgen zijn ontslag en vertrek had aangekondigd, gaf hij aan dat hij graag predikant in onze kerken wilde blijven. Omdat hij lid is van de Chr. Geref. Kerk te Genemuiden, heeft hij zich toen tot zijn kerkenraad gewend met dit verlangen en heeft deze, na overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht, prof. Huijgen ondergebracht bij deputaten kerkjeugd en onderwijs. Het curatorium heeft zich hier dus niet mee beziggehouden.

S.M. Buth
In het curatoriumrapport [9.02.01/11 r.44] stelt u voor: 'deputaten studiefonds meer mogelijkheden te geven om admissiale studenten financieel te kunnen ondersteunen.' Is er contact geweest met deputaten studiefonds naar de financiële ruimte die er al dan niet is? Met andere woorden: kan het ook waar gemaakt worden, als het voorstel om meer mogelijkheid tot financiële steun te geven wordt aangenomen?
Toen we ons als curatorium bezonnen op de financiële positie van onze admissiale studenten, vernamen we dat deputaten studiefonds daar ook mee bezig zijn. We begrepen dat er financiële ruimte is om meer voor hen te doen. Vandaar dat we dit voorstel opnamen in ons rapport. Op D.V. 13 november 2024 staat een gesprek gepland met deputaten studiefonds, maar op die middag wordt ook het rapport van het

curatorium op de synode besproken. Dat betekent dat we het gesprek moeten verplaatsen. We zullen zeker met elkaar in gesprek gaan.

W. Hijmissen
Blz. 9.02.01/2 r. 21 ev. Was het niet correct geweest om hier ook het overlijden van ds. Procee te vermelden?
Ds. G.R. Procee is op dinsdag 9 april 2024 overleden. Dat valt net buiten de tijd van de rapportage. In het rapport aan de volgende synode zal zijn overlijden opgenomen worden.

F.W. van der Rhee
N.a.v. het rapport van de RvT TUA (9.02.02/10, r.11-15). De GS zal in dit voorstel niet meer een hoogleraar benoemen. Het curatorium is namens de kerken in het vervolg beslissingsbevoegd in deze en krijgt daarmee een veel grotere verantwoordelijkheid. Realiseert het curatorium zich deze grotere verantwoordelijkheid en acht zij zich in staat om die te kunnen dragen? Op welke wijze denkt het curatorium in de toekomst verslag te doen aan de GS van haar betrokkenheid bij de benoemingsprocedure van een hoogleraar?
Denkt het curatorium dat zij een aanpassing aan haar synodale instructie nodig heeft om deze beslissingsbevoegdheid uit te kunnen voeren?
Het curatorium heeft intussen verschillende gesprekken over deze nieuwe werkwijze gevoerd en beseft terdege dat dit een grotere verantwoordelijkheid voor het curatorium betekent. Mocht de synode deze verantwoordelijkheid van ons vragen, dan zijn we bereid en achten we ons in staat om die te dragen. Het curatorium heeft nog niet gesproken over hoe we in de toekomst hierover verslag kunnen doen aan de synode. Het is eerst de vraag of de synode met deze nieuwe werkwijze instemt. Gaat dat gebeuren, dan zal dat verwerkt worden in de nieuwe opzet van de procedure en dan is voor ons voldoende duidelijk wat er van ons wordt gevraagd. Of er een aanpassing van onze instructie nodig is, is niet duidelijk. Volgens ons past dit binnen ons mandaat, maar daar zal commissie 1 misschien nog even naar moeten kijken.

J. Mauritz:
Ik mis de pag. 9.02.01/13 t/m 9.02.01/16.
Volgens mij is dat ons comitérapport en staat dat op een andere plek op intranet.

Pag. 9.02.01/6 en 9.02.01/7. U introduceert een curator-begeleider (9.02.01/6 regel 45) en verderop een centrale mentor. Wie is dat? Is hij (ook) een curator? En zijn er (on)kostenvergoedingen voorzien voor de curator-begeleider, de docent persoonlijke en professionele vorming, de centrale mentor en de stagebegeleider?
De centrale mentor is dr. J. van 't Spijker. Hij is door het CvB aangesteld in deze functie en begeleidt alle studenten aan de TUA. Dr. Van 't Spijker is geen curator. Hij rapporteert wel geregeld aan het curatorium over zijn werk, met name voor de admissiale studenten.
De curator-begeleider kan zijn reiskosten declareren bij de TUA. De docent persoonlijke en professionele vorming is zr. W. van der Zande-de Roo. Zij wordt betaald door de TUA. De centrale mentor krijgt zijn salaris ook van de TUA. De stagebegeleider krijgt geen onkostenvergoeding. Voor zover wij weten, maakt hij geen kosten voor zijn werk.

Pag. 9.02.01/9 vv. Vicariaat. Ik vind dit een goed en belangrijk initiatief. U stelt op pag. 9.02.01/10 regels 9 en 10 met betrekking tot de vergoeding bij de betreffende gemeente te verkennen wat er (financieel) mogelijk is. Dat vind ik nogal vrijblijvend. De student neemt de predikant nogal wat werk uit handen. Daarvoor zou toch een vergoeding vanuit de gemeente mogen worden verwacht?
Het is goed hier te beseffen dat de hier genoemde afspraken zijn gemaakt aan het begin van de pilot. Op dat moment was er nog geen ervaring met het vicariaat en was er nog geen contact gelegd met concrete gemeenten. Hoe het vicariaat binnen een specifieke gemeente precies vormgegeven zou worden moest op dat moment nog onderdeel zijn van gesprek met die gemeente. Daarbij hoort dus ook de vaststelling van de financiële mogelijkheden van die betreffende gemeente. Maar uitgangspunt was daarbij zeker de gemeente te vragen ook zelf financiële verantwoordelijkheid te dragen en dit is ook gebeurd.

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 9
Artikel 73

Rapport 3a van commissie 1 inzake het rapport van de raad van toezicht van de Theologische Universiteit Apeldoorn (9.02.02)

A. Vragen aan de commissie

W.J. van Gent
(9.02.02/16, r. 3-43) De commissie constateert een belangrijk interpretatieverschil tussen de RvT en het curatorium ten aanzien van het besluit van de vorige synode (r. 24-28) over de betrokkenheid van de synode bij hoogleraarsbenoemingen. De commissie sluit zich aan bij de visie van de RvT, maar weerlegt de argumenten van het curatorium niet. Zou de commissie alsnog willen uitleggen waarom ze de interpretatie van het synodebesluit door het RvT volgt, en niet die van het curatorium?
Dat doen we op grond van de formulering van het besluit van de synode:
'De generale synode, gehoord hebbend de beraadslagingen, verzoekt de raad van toezicht met het college van bestuur en het curatorium de benoemingsprocedure van hoogleraren/docenten te evalueren en daarvan verslag te doen aan de GS 2024 en te bezien of de synode meer bij de benoemingsprocedure betrokken zou moeten worden en zo ja, op welke wijze.'
Deze opdracht lezen wij als een open opdracht om te zoeken naar de beste wijze waarop de betrokkenheid van de GS op de benoemingsprocedure een plek kan krijgen. De uitkomst van deze opdracht is dat de gewenste betrokkenheid van de synode bij benoemingen via een mandaat aan het curatorium gewaarborgd wordt.
Wij hebben begrip voor de interpretatie van dit besluit en het gevoelen daarbij van het curatorium. Het is in ons aller belang dat de band van de kerken met de TUA gewaarborgd blijft. In ons gesprek met het curatorium proefden we een welwillende houding om -mocht de synode het nu voorliggende voorstel van de RvT overnemen- het mandaat rond de benoemingen te aanvaarden en zorgvuldig uit te kunnen voeren.

B. Vragen aan de raad van toezicht

W.J. van Gent:
(9.02.02/5, r. 34-38) De RvT stelt dat het verzoek van de generale synode een algemeen verzoek was en dat daarom bij de evaluatie niet wordt ingegaan op de gebeurtenissen rond de hoogleraarsbenoemingen in de jaren 2022 en 2023. Toch waren die gebeurtenissen wel de directe aanleiding tot het verzoek. Kan de RvT – eventueel in comité – uitleggen waarom naast een algemene evaluatie niet is gekozen voor een specifieke reconstructie en evaluatie van de laatste hoogleraarsbenoemingen?
Het is inderdaad zo dat de gebeurtenissen in 2022 de directe aanleiding tot het verzoek vormden. De RvT heeft zich vervolgens zo letterlijk mogelijk gehouden aan de formulering van het verzoek van de GS ("De Generale Synode … verzoekt de Raad van Toezicht … de benoemingsprocedure van hoogleraren/docenten te evalueren en daarvan verslag te doen aan de GS 2024 …).
In het najaar van 2022 is de RvT aan de slag gegaan met de gevraagde evaluatie. Dit was tevens de periode dat de voorzitter (broeder ir. W.J.A. Hanekamp) van het CvB afscheid had genomen en broeder drs. A.J. Dorst de nieuwe voorzitter werd per 1 augustus 2022. De RvT was daarbij op zoek naar een nieuwe rector, per 1 januari 2023 zou prof. dr. M.J. Kater deze rol overnemen van prof. dr. H.J. Selderhuis. De twee voorzitters van de twee BACs in 2022 waren prof. dr. A. Huijgen en prof. dr. M.J. Kater. Per 1 september 2022 verliet prof. dr. A. Huijgen de TUA. Al met al betekende dit dat in het najaar van 2022 alle betrokken personen bij de benoemingen van 2022 van functie waren veranderd, of heel binnenkort gingen veranderen, dan wel in sommige gevallen de TUA hadden verlaten.
Een specifieke reconstructie van de gebeurtenissen in 2022 zou daarmee heel weinig meerwaarde hebben opgeleverd ter verbetering van de bestaande procedure. Dit in tegenstelling tot de keuze voor een algemene evaluatie, waarmee juist kon worden gebouwd aan een verbeterde procedure. Daarbij komt ook nog dat de RvT geen enkele rol had in de benoemingsprocedure van 2022 en daarmee, tot op de dag van vandaag, niet precies weet wat er gebeurd is tijdens de comité-synode zittingen. Overigens, heeft de RvT vanuit het toenmalige CvB wel een geanonimiseerde reconstructie ontvangen van alle stappen die zijn doorlopen in de bestaande procedure, deze hoofdlijnen zijn bij de algemene evaluatie gebruikt om te bepalen waar de procedure kan worden verbeterd.

(9.02.02/11, r. 21-24) De RvT stelt voor om de rol van de GS bij het benoemen van hoogleraren te wijzigen in 'ontvangst in het midden van de kerken'. (Zie ook stap 18 op 9.02.02/13 en 9.02.02/13, r. 35-38) Is de RvT zich ervan bewust dat dit een behoorlijke koerswijziging is ten opzichte van de wijze van benoemen tot op heden? Is het benoemen van een hoogleraar niet van een zodanig gewicht dat dit eigenlijk niet belegd kan worden bij een deputaatschap? Kortom: kan de RvT nog wat uitgebreider toelichten waarom deze nieuwe route wordt voorgesteld en noodzakelijk is?
Met dit voorstel wil de RvT meer expliciet woorden geven aan de huidige situatie. Dit is niet bedoeld als koerswijziging, maar hiermee wordt benoemd wat reeds al jaar en dag de werkwijze is. Onduidelijkheid in de procedure heeft eerder geleid tot niet gewenste discussies over personen, daarom geeft de RvT het advies aan het CvB en daarmee ter antwoord op het verzoek van de GS, om de procedure scherper te formuleren en beter te handhaven.
In een academische instelling, benoemt het CvB de hoogleraren. Bij deze benoeming kan het CvB zich bedienen van allerlei informatiebronnen en weegt dan uiteindelijk deze inzichten in een besluit tot benoeming. Het is de rol van de RvT om erop toe te zien dat het CvB de procedure zo transparant mogelijk volgt, leidend tot de in academisch opzicht best mogelijke kandidaat, zonder daarmee de privacy of integriteit van betrokken kandidaten te schaden.
Bij de TUA is naast de academische kwaliteit van even zo grote waarde dat de nieuw te benoemen hoogleraar volmondig instemt met, en zonder bezwaren kan worden ontvangen in het midden van de kerken als het gaat om, leer en leven. Het zou niet zorgvuldig zijn als de gehele GS zich zou buigen over leer en leven van enkele personen, daarom stelt de RvT voor om hierin een duidelijkere rol te geven aan het curatorium.
In de benoemingsprocedure en middels de benoemingsadvies commissie, waarin ook leden van Curatorium zitting hebben, worden de academische kwaliteit, de mate waarin de persoon professorabel wordt geacht binnen de TUA gemeenschap en leer en leven van de kandidaat integraal meegewogen en meegegeven aan het CvB. Hierin ligt het gewicht van de procedure niet bij een enkel deputaatschap (en overigens de RvT is niet eens een deputaatschap), maar bij meerdere gremia die zowel de kerken als de universiteitsgemeenschap vertegenwoordigen.

(9.02.02/12, punt 11) Op basis waarvan wordt besloten welke specifieke opdracht moet worden uitgevoerd? Indien besloten wordt tot een proefcollege voor studenten, hoe wordt dan geheimhouding gewaarborgd?
Het is in de universitaire context heel gebruikelijk dat gedurende de procedure, de kandidaat hoogleraar meer kennis gaat maken met de organisatie. In dat geval zullen meer studenten, toekomstige collega's of andere medewerkers van de TUA te weten komen wie de kandidaten zijn. Dit kan alleen in goed overleg met de kandidaat, in het ene geval zal er veel belang zijn bij zo lang mogelijke geheimhouding, in een ander geval is dat mogelijk minder van belang. De RvT wil hierin het CvB en de door het CvB benoemde BAC zoveel mogelijk de vrije hand geven om te kiezen voor wat het beste past binnen de specifieke context van het vervullen van een vacature. Zo kan er een opdracht worden geformuleerd waarmee de kandidaat laat zien de TUA goed te kennen, of een opdracht om zich verder te introduceren in de TUA gemeenschap. In dat kader kan er ook gevraagd worden naar een proefcollege, zeker als het gaat om een kandidaat zonder veel onderwijservaring binnen de universiteit.

F.W. van der Rhee
Rapport 9.02.02/13, r.20-22. Verhelderingsvraag: betekent dit dat een UHD mee moet doen in de algemene sollicitatieprocedure (zie stap 1-5, p.11 r.35ev) en dat een UHD die al werkzaam is aan de TUA geen 'voorkeursbehandeling' geniet?
Het advies van de raad van toezicht aan het college van bestuur is inderdaad dat elke kandidaat voor het hoogleraarschap aan de algemene sollicitatieprocedure deelneemt. Een universitair hoofddocent, reeds werkzaam aan de TUA, heeft in wetenschappelijk opzicht geen voorkeurspositie in de procedure. Op deze manier wordt voorkomen dat de benoemingsprocedure zou kunnen worden gepasseerd door kandidaten die in een tenure track van universitair docent doorgroeien naar universitair hoofddocent en vervolgens vanuit die positie solliciteren naar de functie van hoogleraar. De RvT en het CvB hechten grote waarde aan de zorgvuldigheid bij het uitvoeren van de benoemingsprocedure en zullen daarom ook interne kandidaten de gehele procedure laten doorlopen. Dat neemt niet weg dat er tevens een afweging plaatsvindt tussen wetenschappelijke bekwaamheid enerzijds en de (reeds gebleken) affiniteit met de TUA c.q. de CGK anderzijds.

W. Zeeders
9.02.02.p1. In punt 4 staat dat de CvB bepaalt via welke kanalen geadverteerd zal worden. Echter, voor mij is niet duidelijk op welk moment de advertentie daadwerkelijk geplaatst wordt. Het lijkt mij, dat punt 5 eerst afgehandeld wordt, zodat de leden van die gremia niet met de advertentie geconfronteerd worden zonder hierover te zijn geïnformeerd. In dat geval zou er tussen 5 en 6 een nieuw punt kunnen worden ingevoegd: 'CvB plaatst de advertentie via de daartoe uitgekozen kanalen.' Voor het geval de advertentie geplaatst zou moeten worden vóór punt 5, dan lijkt het mij goed om dat bij punt 4 ook met zoveel woorden te vermelden.

9.02.02.p11/12. In het blokje tussen punt 5 en punt 6 staat '… tussen CvB en de andere genoemde gremia …'. Het lidwoord 'de' suggereert m.i., dat het hier moet gaan om het collectief van deze gremia, terwijl wellicht bedoeld is, dat ook een deel van die gremia van mening kan verschillen met het CvB. Is het niet beter om 'de' te vervangen door 'een of meer' ('… tussen CvB en een of meer andere genoemde gremia…')?

9.02.02.p12. Punt 12 gaat over een advies. Zonder een nadere toevoeging lijkt 'advies' mij een nogal ruim begrip. Het zou bijvoorbeeld ook over de procedure kunnen gaan. Is het niet beter als er iets meer gespecificeerd wordt, bijvoorbeeld als volgt: '… advies met betrekking tot mogelijk benoembare kandidaten …'?

Antwoord op bovenstaande vragen: De RvT waardeert de zorgvuldigheid waarmee broeder Zeeders de tekst heeft doorgenomen en voorzien van een aantal zeer terechte opmerkingen en verbeteringen. Bovengenoemde vijf punten kunnen wat de RvT betreft zondermeer worden meegenomen in een herziene versie van de procedure tekst. Overigens de evaluatie van de procedure en de daarin voorgestelde procedure tekst zijn enerzijds een antwoord op het verzoek van de GS en anderzijds een advies van de RvT aan het CvB. Na bespreking door de GS en overeenstemming over de juiste volgorde en formuleringen van de tekst in de procedure, zal het CvB hiermee aan de slag gaan om de procedure op te nemen in de formele regelingen.

Punt 13: het bevreemdt mij enigszins dat het CvB aan het curatorium instemming vraagt zonder eerst zelf ook met de kandidaat te hebben gesproken. Is dit zo uw bedoeling of zou er tussen 12 en 13 nog een gesprek van de kandidaat met het CvB moeten staan?
Dit is een terechte vraag. Eerlijkheidshalve gezegd heeft de RvT zich hier teveel laten leiden door ervaring binnen andere, veel grotere, universiteiten en hogescholen. Waar een instituutsdirecteur of faculteitsdecaan het CvB adviseert over een benoeming en het CvB daarna wel of niet overgaat tot benoemen, maar meestal niet zelf spreekt met een kandidaat. Dit is bij nader inzien een onwenselijke situatie binnen een kleine universiteit als de TUA en dus neemt de RvT deze suggestie graag over en zal het CvB adviseren om dit gesprek te laten plaatsvinden tussen punt 12 en 13.

9.02.02.p13. Punt 15: de BAC heeft weliswaar een belangrijke rol in de procedure, maar ook weer niet finaal. Zou dit gremium dan ook niet thuishoren in het rijtje te informeren gremia?
De BAC zal worden samengesteld uit personen uit de onder punt 15 genoemde gremia. Bij het informeren van deze gremia, zullen daarmee ook de uit hen afgevaardigde leden naar de BAC worden geïnformeerd. De RvT vindt het daarom niet nodig om de BAC nog apart te noemen onder punt 15.

In punt 16 wordt gesproken over 'de vergadering'. Wordt iedere lezer geacht te begrijpen wat voor soort vergadering hier bedoeld wordt?
Dit zou voor de lezer af te leiden zijn uit eerdere gedeelten van het evaluatierapport, maar inderdaad terecht om dit meer te verduidelijken. Het gaat hier om een bijzondere vergadering van het CvB waarbij het TUA personeel is uitgenodigd om intern het goede nieuws van de nieuwe benoeming te ontvangen. Dit kan uiteraard ook in de vorm van een mededeling tijdens de weekopening, of anderszins. De RvT zal het CvB vragen om hier een specifiekere omschrijving en beter omschreven moment voor te kiezen

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 10
Artikel 74

Rapport 3b van commissie 1 inzake het rapport van het college van bestuur van de Theologische Universiteit Apeldoorn (9.02.03)

A. Vragen aan de commissie

W.J. van Gent
(9.02.03/31, r. 16-19 en 29-31) Waarom stelt de commissie voor om het woord 'ontvangen' te wijzigen in 'decharge verlenen aan het curatorium? Staat dit – overigens begrijpelijke voorstel! – niet op gespannen voet met het feit dat de commissie de zienswijze van het CvB onderschrijft (r. 16) (in lijn met de visie van de RvT) en de zienswijze van het curatorium niet overneemt, zoals het curatorium heeft verwoord in brief 10.06, r. 25-27? Wat zijn de arbeidsrechtelijke gevolgen wanneer de generale synode aan het curatorium géén decharge verleent voor de instemming met een benoeming van een hoogleraar?
Het curatorium krijgt in de voorgestelde benoemingsprocedure een belangrijk en zwaarwegend mandaat van de GS. Wij beoogden met de term 'decharge verlenen' de instemming met de uitvoering van het mandaat van het curatorium meer gewicht te geven dan enkel het 'ontvangen' van hoogleraren in het midden van de kerken. Decharge verlenen is uitspreken dat een bestuurder zijn taken naar behoren heeft uitgevoerd, en hem vrijwaren van aansprakelijkheid voor diens werk in een bepaalde periode. Voor overeenkomsten met derden in de betreffende periode door de bestuurder aangegaan heeft het al dan niet verlenen van decharge geen rechtsgevolgen. Een benoeming kan niet worden teruggedraaid indien de GS geen decharge verleent aan het curatorium. Het verlenen van decharge biedt dus geen mogelijkheid om een benoemingsprocedure ter synode nog eens over te doen.

(9.02.02/16, r. 3-43) De commissie constateert een belangrijk interpretatieverschil tussen de RvT en het curatorium ten aanzien van het besluit van de vorige synode (r. 24-28) over de betrokkenheid van de synode bij hoogleraarsbenoemingen. De commissie sluit zich aan bij de visie van de RvT, maar weerlegt de argumenten van het curatorium niet. Zou de commissie alsnog willen uitleggen waarom ze de interpretatie van het synodebesluit door het RvT volgt, en niet die van het curatorium?
(Antwoord is gelijk aan ons antwoord op de vergelijkbare vraag gesteld n.a.v. het rapport 3a RvT):
Dat doen we op grond van de formulering van het besluit van de synode:
'De generale synode, gehoord hebbend de beraadslagingen, verzoekt de raad van toezicht met het college van bestuur en het curatorium de benoemingsprocedure van hoogleraren/docenten te evalueren en daarvan verslag te doen aan de GS 2024 en te bezien of de synode meer bij de benoemingsprocedure betrokken zou moeten worden en zo ja, op welke wijze.'
Deze opdracht lezen wij als een open opdracht om te zoeken naar de beste wijze waarop de betrokkenheid van de GS op de benoemingsprocedure een plek kan krijgen. De uitkomst van deze opdracht is dat de gewenste betrokkenheid van de synode bij benoemingen via een mandaat aan het curatorium gewaarborgd wordt.
Wij hebben begrip voor de interpretatie van dit besluit en het gevoelen daarbij van het curatorium. Het is in ons aller belang dat de band van de kerken met de TUA gewaarborgd blijft. In ons gesprek met het curatorium proefden we een welwillende houding om -mocht de synode het nu voorliggende voorstel van de RvT overnemen- het mandaat rond de benoemingen te aanvaarden en zorgvuldig uit te kunnen voeren.

B. Vragen aan het college van bestuur

W.J. van Gent
(9.02.03/1, r. 41) Het CvB schrijft dat deputaten zending geen initiatief hebben genomen om samen met enkele andere deputaatschappen en de TUA een programma te ontwikkelen om de kerken toe te rusten op het gebied van zendingsbewustzijn. In het rapport van deputaten zending staat echter dat dit wél is gebeurd. (Zie 9.04/4, r. 24-32) Allereerst: is het wel of niet gebeurd? Hoe zou volgens het CvB dat te ontwikkelen programma (zoals wordt genoemd in het rapport 9.38 Kerk in zendingssituatie) binnen de TUA geconcretiseerd moeten worden? Of is dat reeds het geval?
Als CvB doen we de suggestie dat je bij deputaten zending maar eens navraagt op welke wijze de TUA bij '9.38' betrokken is. In ieder geval heeft ons als CvB geen enkel verzoek bereikt. Het zou kunnen dat

via zending Jan van ’t Spijker als adviseur hierbij betrokken is geweest (er wordt gerefereerd aan een studiedag over zijn proefschrift), maar daarmee is het nog geen zaak van de TUA als geheel.

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 11
Artikel 75

Rapport 4a van commissie 1 inzake het rapport van deputaten studiefonds (9.02.04)

Vragen aan de commissie

A. van der Zwan
9.02.04/9 r. 41-45: Ik kan heel deze alinea niet plaatsen. Ligt dat aan mij of is er verkeerd geknipt en geplakt?
Dit betreft een voorstel tot wijziging van een geconstateerde tekstuele onjuistheid van een gedeelte van een zin uit het rapport van deputaten. Aangezien we alleen het te wijzigen deel van het rapport hebben weergegeven, lijkt het wellicht alsof er iets is weggevallen.

9.02.04/10 r. 4-5: Is het verantwoord om de voorgestelde vergoeding van het collegegeld over te nemen in een situatie waarin we als kerkverband met een sterke krimp en daarmee met teruglopende inkomsten via de omslagen te maken hebben?
Deputaten doen dit voorstel vanuit de ruime die er nu is, zoals aangegeven door deputaten. En gezien het belang dat we als commissie zien om als kerken de admissiale studenten financieel tegemoet te ontzorgen. Er is nu geen omslag nodig, aangezien er nog voldoende reserves zijn. Mogelijk is in de toekomst wel een omslag nodig, de hoogte daarvan valt buiten ons gezichtsveld als commissie 1.

S.M. Buth
In uw commissierapport 9.02.04/10 [rr.12-13] lezen we: ’Deputaten verzoeken de synode om onderzoek te doen of de aflossingsverplichting kan worden afgeschaft’. Is voldoende bekend of het realistisch om deze wijziging door te voeren alvorens er onderzoek naar te laten doen? Er zal hierdoor een aanzienlijke kostenstijging komen voor het studiefonds.
Op grond van wat wij gehoord hebben van deputaten gaan wij mee in hun advies en voorstel. Het financieel ontzorgen van de studenten staat voorop. De financiële gevolgen zijn daarvan een afgeleide wat ons betreft. Het voorgestelde onderzoek zal hierover meer duidelijkheid moeten geven. Dan kan de synode een afgewogen besluit nemen.

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 12
Artikel 79

Rapport 1a van commissie 2 inzake het rapport van deputaten geestelijke verzorging van varenden (9.09)

Vragen aan de commissie
J. Nutma
In beide rapporten, zowel die van deputaten als die van de commissie, staan de onjuiste en ook nog verschillende initialen voor ds. Ester. Het is W.J.A. Ester.
Wij noteren uw correctie met dank.

W.J. van Gent
(9.09/4, r. 19) De commissie gaat mee in het voorstel van deputaten om het deputaatschap geestelijke verzorging varenden op te heffen. De synode ontving echter ook een brief van de kerk van Biezelinge

(10.01/1) om het werk dat ds. W.J.A. Ester via de Stichting SOS Zeevarenden mag doen via de landelijk omslagen te steunen. Wat is de reactie van commissie 2 op deze brief?
Commissie 2 gaat mee met het voorstel van deputaten zelf. Dat is ook waar deputaten op sturen en rekenen. Vervolgens is dit voorstel in lijn met de besluiten van de laatste synoden op dit punt. Met waardering voor de gedachte vanuit Biezelinge menen wij toch, dat de consequentie van die beslissing is, dat er geen landelijke omslagen voor dit werk meer zullen zijn.

R. Bikker, rapporteur

BIJLAGE 13
Artikel 80

Rapport 2a van commissie 2 inzake het rapport van deputaten geestelijke verzorging militairen

A. Vragen aan de commissie

S.M. Buth
(9.10) De vraag is aldus: In hoeverre heeft uw commissie zicht op de vraag of geestelijke verzorging ook inhoudt dat de betreffende broeders spreken over de noodzaak van wedergeboorte, geloof en bekering onder de militairen met wie zij contact hebben? Hoe verhoudt zich het verkondigende aspect zich met het meer pastorale aspect van hun ambt/functie als geestelijk verzorger in het leger?
Over deze vragen is er geen contact geweest van cie 2 met deputaten, maar omdat het om christelijk-gereformeerde predikanten gaat, vertrouwen wij erop dat deze zaken op een op de doelgroep afgestemde wijze zeker aan de orde komen.

W.J. van Gent
(9.10/7, r. 9-16) Hoe beoordeelt commissie 2 het voorstel van deputaten contact met de overheid om geestelijk verzorgers bij justitie onder het deputaatschap geestelijke verzorging militairen te laten vallen (9.17/3, r. 46-47) in het licht van wat deputaten antwoorden op de vragen van de commissie?
Wij hebben dat voorstel niet besproken. Het lijkt ons allereerst aan deputaten GVM om daar iets over te zeggen.

B. Vragen aan deputaten

W.J. van Gent
(9.10/3, r. 27-35) Deputaten leggen uit dat zij het niet passend zouden vinden als geestelijk verzorgers bij de politie (justitie) ook onder het deputaatschap zouden komen te vallen. Dat voorstel wordt echter wél gedaan door deputaten contact met de overheid (9.17/3, r. 46-47) Is hierover contact geweest tussen deputaten geestelijke verzorging militairen en deputaten contact met de overheid? En zo nee, zouden deputaten de argumenten van deputaten contact met de overheid kunnen wegen en in dat licht opnieuw tot een beoordeling kunnen komen? (Dit mede vanwege het voorstel om het deputaatschap contact met de overheid op te heffen, 9.17/9, r. 13)
Bovenstaande vraag is een aantal jaar eerder onder onze aandacht gebracht. De argumentatie met betrekking tot die vraag (opheffing deputaten contact met de overheid) was ons echter niet bekend. Ook de ontwikkelingen binnen de Nederlandse Gereformeerde Kerk betreffende een brede opzet van de commissie Categoriaal Pastoraat gaf ons aanleiding tot het opnieuw kijken naar onze eigen structuur en breedte binnen het deputaatschap.
Om de - in ons rapport - genoemde redenen had verbreding zeker niet onze voorkeur en zijn we daarom ook niet actief aan de gang gegaan om deze verbreding in gang te zetten.
Nu komt de GS 2024 met een beargumenteerde (opheffen deputaten contact met de overheid) vraag. Ook gaat de mogelijkheid bestaan dat een predikant uit onze kerken zijn werk als geestelijk verzorger bij de politie gaat uitvoeren en niet kan terugvallen op een deputaatschap dat er voor hém is.
Omdat we het niet wenselijk vinden als een geestelijk verzorger zijn werk moet uitvoeren ‘zonder rugdekking’ vanuit de kerken, zijn we zeker bereid in geval er een dergelijke situatie zich voordoet, er voor de gv’er te zijn en hem te steunen vanuit ons deputaatschap.

S.M. Buth
De vraag heeft betrekking op uw commissierapport 'militairen' over het rapport geestelijke verzorging militairen (9.10). De vraag is aldus: In hoeverre heeft uw commissie zicht op de vraag of geestelijke verzorging ook inhoudt dat de betreffende broeders spreken over de noodzaak van wedergeboorte, geloof en bekering onder de militairen met wie zijn contact hebben? Hoe verhoudt zich het verkondigende aspect zich met het meer pastorale aspect van hun ambt/functie als geestelijk verzorger in het leger?
De vraag die broeder ds. Buth stelt, is een heel belangrijke vraag. Tijdens de vergaderingen van ons deputaatschap komen deze aspecten met enige regelmaat aan de orde. We spreken daarover als deputaten onderling maar ook met de krijgsmachtpredikanten als zij onze vergaderingen bezoeken en / of tijdens een thuisbezoek. We beseffen echter ook dat de context waarin zij hun werk doen geheel anders is dan binnen een kerkelijke gemeente. Een kerkelijke context geeft veel meer mogelijkheden om de genoemde noties via prediking, catechese en pastoraat aan de orde te stellen. Dát is ook hetgeen we steeds open en eerlijk terugkrijgen van onze predikanten die namens onze kerken zijn uitgezonden om in een puur seculiere omgeving iets te laten zien wie de HEERE in Zijn Zoon Jezus wil zijn voor ons mensen.

R. Bikker, rapporteur

BIJLAGE 14
Artikel 81

Rapport 5a van commissie 3 inzake het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg (9.12)

Vragen aan de commissie

M. Groen
Er is verschillende keren sprake van een enquête onder de kerkenraden (9.12/4, 17-22), de uitslagen daarvan staan in de bijlage. Misschien zie ik het over het hoofd, maar ik zie twee bijlagen bij het rapport, maar die gaan daar beide niet over. Heeft de commissie die enquête en de uitkomsten wel gezien? Zijn er vermeldenswaardige uitkomsten uit die enquête te vermelden? (ik lees nog iets in 9.12/2, 44)
De vernieuwde instructie wordt in het commissierapport niet besproken. Maar uit uw besluitvoorstel 2 (9.12/22, 15) valt op te maken dat u ermee kunt instemmen. Klopt dit?
De commissie heeft die enquête en de uitkomsten daarvan niet gezien en doet er daarom ook geen verslag van. Wij weten als commissie dus ook niet of er vermeldenswaardige uitkomsten te melden zijn. Het klopt dat de commissie niet uitgebreid verslag doet van de nieuwe instructie, in de rapportage is daar over te lezen. Wij stemmen als commissie inderdaad wel in met deze nieuwe instructie.

J. Nutma
In uw voorstellen staat als tweede voorstel: De vernieuwde instructie goed te keuren.
Als de synode dat besluit overneemt zijn daarmee de punten 5 en 6 geïmpliceerd en dus ook al besloten, eenvoudig omdat deze in de instructie zijn opgenomen.
Waarom daar dan toch nog een apart besluit van de synode voor te vragen? Is dat niet overbodig?
U legt er terecht de vinger bij dat punt 5 van ons voorstel inderdaad al genoemd wordt in de vernieuwde instructie. Daarom is de commissie ermee akkoord dat punt 5 zal vervallen. Punt 6 is wat ons betreft wel van belang omdat dit niet expliciet in de vernieuwde instructie zelf genoemd wordt en het wel goed is dat de kerken er van op de hoogte zijn dat de naam van dit deputaatschap zal wijzigen.

D. van der Wal, rapporteur

BIJLAGE 15
Artikel 87

Rapport 1a van commissie 5 inzake het rapport van deputaten diaconaat

A. Vragen aan de commissie

H. Peet
9.13/34, r47: Jeugddiaconaat is geen speerpunt. Heeft dat alleen te maken met het feit dat diaconieën er weinig naar vragen of heeft het andere redenen? Waar ligt voor deputaten wel de hoogste prioriteit?
Jeugddiaconaat heeft wel aandacht van deputaten, maar deputaten moeten keuzes maken. Omdat er bij diaconieën geen vraag naar is, ligt de prioriteit op jeugddiaconaat niet hoog. Wat prioriteiten betreft heeft uw commissie de indruk dat zij de instructie (art.26) volgen en zich meer richten op de kerken, kerkleden en in het bijzonder de diaconieën om voorlichting, toerusting en adviezen te geven over diaconale en maatschappelijk aangelegenheden, de plaats van de kerk in de samenleving en over hulpverlening wereldwijd.

9.13/37, r2: Om welke voordelen gaat het dan concreet?
Een van de voordelen is dat de giften zonder afroming bij de doelen terecht komen. Een ander voordeel is dat bij sommige (buitenlandse) projecten deputaten nadrukkelijker een eigen stempel kunnen zetten omdat de projecten verbonden zijn aan zendingsprojecten. Daardoor hebben deputaten gemakkelijker en beter ingang en is de opbrengst van een project hoger.
Deputaten vullen aan:
1. Het is een voordeel dat we als kerken met de dáád het Woord ondersteunen, wat via zending wordt ondersteund. Een voorbeeld: 'zending' ondersteunt in Mozambique in de stad Mocuba de EBOM-bijbelschool. In deze provincie, waar de studenten vandaan komen en ook naar 'uitgezonden' worden, ondersteunt diaconaat via de kerkelijke organisatie CODESA een programma om te voorkomen dat er weer hongersnoden zullen zijn.
2. Diaconaat doet het werk namens al de kerken en leden van ons kerkverband. Dat wordt op allerlei manieren voelbaar, zeker ook als de consulent (mee) voorgaat in diensten, groeten overbrengt, Gods Woord en meer. Een voorbeeld. Vorig jaar gingen ds. Rien Mulder en Erjan van der Linde op werkreis naar Pakistan, Punjab-provincie, waar we als kerken projecten hebben en noodhulp gaven. Een paar maanden daarvoor waren er onlusten geweest in Jaranwala waar kerken en huizen van christen waren platgebrand. We gaven noodhulp voor herbouw. We hoorden tijdens de ruim 10 bezoeken aan christelijke gemeenschappen hun vervolgingsverhalen. Dat was zwaar, maar ook goed. Ze gaven ons terug: uit de wereld zijn jullie de eerste pastors die na de oproer ons opzoeken en versterken.
3. Alle collecten/gaven voor de projecten gaan 1-op-1 door naar de projecten. Omdat uit de omslag de kantoorkosten worden betaald, hoeft diaconaat de inkomsten niet af te romen, wat gebruikelijk is bij niet-kerkelijke hulpverleningsorganisaties tot soms wel 25 - 30 % van de giften.
4. Diaconaat ondersteunt diverse uitgezonden MDW'ers met de projecten, vooral in de vorm van het opschalen van het werk. Voorbeeld: vanuit de kerk van Sliedrecht werd Willianne Olweny uitgezonden en met haar man Elijah verzorgen ze in Noord-Kenia HIV/Aids-patiënten waar niemand zorg aan gaf. Door de ondersteuning van diaconaat kon het aantal wekelijks verzorgde patiënten worden verhoogd van 20 naar 100. Het team bestaat nu uit 5 personen.

9.13/37, r14: Hoe beoordeelt u het feit dat de taak van de vaste medewerkers meer bestuurlijk van aard geworden is? Kunt u ook aangeven hoe veel tijd ongeveer besteed wordt aan toerusting van diakenen?

In regel 13-14 staat dat de werkzaamheden van deputaten meer bestuurlijk van aard zijn geworden, niet die van de vaste medewerkers. Met deputaten hebben wij niet gesproken over het aantal uren dat besteed wordt aan toerusting van diakenen.

W. Hijmissen
9.13/34, r47: 'Deputaten zien doordenking van jeugddiaconaat niet tot hun speerpunt. Dat is jammer.' Vraag: Waarom vindt deputaten dat geen speerpunt?
Jeugddiaconaat heeft wel aandacht van deputaten, maar deputaten moeten keuzes maken. Omdat er bij diaconieën geen vraag naar is, ligt de prioriteit op jeugddiaconaat niet hoog.

U schrijft dat is jammer, heeft u daar met deputaten over doorgesproken en deelt u de zienswijze van deputaten? Zo niet, wat stelt u de synode voor om die doordenking te bevorderen?
Ja, daar hebben we kort met deputaten over doorgesproken. De consulenten en deputaten moeten keuzes maken. Er is altijd meer te doen dan de tijd die daarvoor beschikbaar is. Uw commissie vindt de afweging van deputaten en consulenten alleszins redelijk.

9.13/36, r30: Prisma is de afgelopen periode van koers veranderd. Vraag: In welke zin is de koers veranderd? U schrijft vervolgens dat deputaten niet bang zijn dat het gereformeerde geluid minder zal worden gehoord. Wat is nu het probleem?
De zorg van deputaten spitst zich niet zozeer toe op de inhoud, maar op de organisatie.
Deputaten zijn wel beducht voor het gevaar dat onderlinge verbondenheid verwatert nu de omvang van de organisatie toeneemt.' (9.13/36, r35-37).

M. Groen
9.13/34, r47vv en 9.13/37, r32 over jeugddiaconaat:
Waarom zien deputaten diaconaat daarin geen prioriteit en laten ze dit stukje van de opdracht van de vorige GS (9.12/3, 36) liggen?
Zie 'A. vragen aan commissie' eerste vraag van ds. H. Peet en antwoord.
Als we vinden dat jeugddiaconaat toch wel meer aandacht moet hebben, moet in het besluitvoorstel 3 dit dan niet wat steviger geformuleerd worden, bijv. door 'blijvend' te wijzigen in 'meer'?
Uw commissie heeft gekozen voor een voorzichtige bewoording. Als iets blijvends aandacht heeft, blijft er ruimte voor deputaten om er meer aandacht aan te geven. Wanneer de synode aan deputaten de opdracht geeft meer aandacht te geven aan jeugddiaconaat, betekent dit automatisch dat dit ten koste gaat van iets anders. Uw commissie kan onvoldoende beoordelen of dit mogelijk en wenselijk is.
Zou contact met dept kerkjeugd en onderwijs hierin dienstig kunnen zijn? Onder de binnenkerkelijke contacten (zie 4.1.2. in het rapport van deputaten) wordt die niet vermeld.
Zie 'B. vragen aan deputaten' br. J. Mauritz.

9.13/37, r1vv: (vgl besluitvoorstel 5) Diaconieën haken vaker aan bij projecten van andere organisaties, maar projecten van de dept diaconaat hebben voordelen.
Wat zijn die voordelen?
Zie 'B. vragen aan deputaten' ds. H. Peet.

Betekent dat dat dept diaconaat in de knel komen doordat hun projecten niet gekozen worden?
Dat is nog niet aan de orde.

B. Vragen aan deputaten

H. Peet
9.13/5, r13: Waarom lukt het niet dit overal goed van de grond te krijgen. Heeft dit te maken met toch een wat mager diaconaal bewustzijn of zijn er andere verklaringen?
Naar ons oordeel past het concept van de CDC niet meer in deze tijd. Het is in verschillende classes gaandeweg verdwenen bij gebrek aan belangstelling voor de bijeenkomsten en bij gebrek aan mensen die hun schouders onder de organisatie willen zetten. Informatie en toerusting kan ook op andere manieren worden verkregen, onder andere via onze eigen media. De meeste diaconieën zijn ook aangesloten bij lokale interkerkelijke diaconale platforms waar veel uitwisseling van kennis en ervaring is. Het diaconaal bewustzijn is wat ons betreft zeker niet tanend maar diakenen zijn meer en meer op zoek naar hoe ze dat in de lokale context kunnen uitwerken.
Waar CDC's nog functioneren, ondersteunen we ze. Waar ze niet meer functioneren focussen we ons op het jaarlijks doen organiseren van een CDV waar dan naast de bespreking van de art. 41-brieven een inhoudelijk thema op de agenda wordt geplaatst.

9.13/8, r10-43: Hoeveel aanvragen voor projectondersteuning krijgt u per jaar? Hoe is de verhouding tussen toezeggingen en afwijzing van steunaanvragen? Weet men u te vinden? We krijgen jaarlijks zo'n 15 – 20 aanvragen. Dit neemt eerder toe, dan af. In de voorselectie valt er de helft af omdat ze particulier zijn, te zwak van opzet of doelstelling of overduidelijk niet voldoen aan de projectcriteria. Van de overgebleven helft konden we in de afgelopen jaren zo'n 30 - 50% honoreren en 'kwamen in ons Projectenmagazine'. We hadden daar ook de financiële ruimte voor omdat deze de afgelopen jaren

groeide. Op dit moment zitten we aan ons plafond en kunnen we ook levenskrachtige projecten er niet bij nemen, tenzij er projecten afgaan.
Men weet ons binnen de kerk goed te vinden, is onze indruk.
9.13/9, r6-9: Kunt u iets vertellen over de aard van de projecten in Nederland die u steunt? Sluit dat vaak aan bij ontstane pioniersplekken?
Vooropgesteld: het betreft momenteel slechts drie projecten. Twee projecten sluiten deels inderdaad aan bij pionierswerk en hebben een gecombineerd diaconaal en missionair karakter. Dit betreft Assen bloeit en Familiehuis Schollevaar. De projecten zijn daar gericht op het bereiken en ondersteunen van minderheidsgroeperingen in de wijk. Het derde project betreft SOS Zeevarenden waarin ds. J.W. Ester zowel pastoraal als diaconaal werk verricht onder zeelieden. Voor meer informatie over hoe we met Nederlandse projecten willen omgaan, verwijzen we graag naar 9.13/6, r32 e.v.
9.13/14, r37: Waarover gaat dan de discussie mb.t. de grondslag? In welk opzicht wil men dit wijzigen?
De grondslagdiscussie ging over de wijziging van Prisma als samenwerking tussen reformatorische/evangelische kerken en organisaties naar Prisma als samenwerking tussen kerken en christelijke organisaties, waarbij er ruimte zou komen voor deelname van Rooms-Katholieke organisaties. Wel met een ongewijzigd grondbeginsel van de vereniging nl. de Bijbel als het Woord van God en het gemeenschappelijk belijden, zoals dat verwoord is in de Apostolische geloofsbelijdenis.

9.13/15, r6: Waar behoeft het missie statement 'kerken helpen kerken helpen' verbetering?
Het missie statement 'kerken helpen kerken helpen' zal niet wijzigen, maar de invulling ervan vraag wel nadere doordenking. Bijvoorbeeld, wat is de rol van het eerste 'kerken', onze lokale Christelijke Gereformeerde kerken? Hoe stimuleren we er de diaconale bewustwording? En, hoe helpen we goed? Verder, hoe vinden we de plekken waar nood is én kerkelijke partners zijn?

9.13/16: Kunt u wat inzicht geven in de overhead kosten in verhouding tot wat de diaconale projecten rechtstreeks ten goede komt. Dit is uit de cijfers niet op te maken, ervan uitgaande dat een deel van de personeelskosten ook ten doel heeft diaconieën te ondersteunen en toe te rusten.
We houden de overhead jaarlijks bij en bedroeg over de verslagperiode 19,7%, 19%, 12% en 13,6%. Het is een richtlijn dat de overhead 25% mag bedragen. Het gaat dan over de overhead op de diaconale projecten en niet die op de toerusting van de diaconieën. Diaconaat voert voor 'binnenland' (m.n. toerusting) en buitenland' (projecten en noodhulp) één financiële boekhouding, maar daarbinnen is wel in grote lijn een onderscheid te maken. Overigens wordt de overhead voor diaconaat om de omslag betaald. De collecten/inkomsten voor de projecten gaan voor 100% naar de projecten.

9.13/26 r6: Ik zou het mooi vinden als in de definitie ook iets terug kwam van het zichtbaar maken van de liefde van Christus en dat Hij het ook is door Wie dit alles mogelijk is!
Een mooie aanvulling, die we graag invoegen in het visiedocument.

9.13/32, r35: Kunt u het begrip 'Humanitarian imperative' uitleggen?
Dit is een verplichting door overheden opgelegd aan hulpverleningsorganisaties met als doel om levens te redden en het menselijk lijden te verlichten op basis van de nood, zonder discriminatie, politieke of andere overwegingen. Dat betekent in de praktijk dat deze organisaties voor de hulpverlening eigenlijk niet met kerken kunnen samenwerken, wat diaconaat juist tot 'backbone' van hun werkwijze heeft.

W. Hijmissen
9.13/12, r45 ev.: Kerkpunt is een zelfstandige organisatie die op commerciële basis werkt. Vraag: Is Kerkpunt gelinkt aan de NGK of werkt Kerkpunt ook voor andere kerken/opdrachtgevers?
Op hun website staat daarover het volgende: 'Kerkpunt is opgericht door de NGK. Onze dienstverlening stopt niet bij die kerkgrenzen.'
Vraag: Heeft u overwogen de koerswijziging van de NGK te volgen en de synode voor te stellen om dezelfde wijziging als CGK door te voeren?
We hebben over dit model gesproken maar er heel bewust voor gekozen om het niet te willen overnemen. Diaconaat is een kerntaak van de kerk en de bijbehorende ontwikkeling, ondersteuning en advisering zien we als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de lokale kerken dat via de minimumbijdragen mogelijk wordt gemaakt.

9.13/14, r35 ev.: Prisma.
Vraag: Wat is uitkomst van de gevoerde grondslag discussie?

Zie ‘B. vragen aan deputaten’ ds. H. Peet en 9.13/14, r37’.

Vraag: Zijn de katholieke instellingen nu toegelaten of niet?
Het lidmaatschap van Prisma is opengesteld voor Rooms-Katholieke organisaties en er is inmiddels één RK-aspirant lid.

J. Mauritz
9.13/4, r45 – 50: Steunpunt plaatselijke kerken. Waarom is er geen relatie met (bijv.) het LCJ. Zij bedient een steeds groter aantal kerken. Of het IKC? Of komt die laatste in rapport 9.38/24-26 aan de orde?
Die relatie is er inderdaad niet maar zou best overwogen kunnen worden. De verwijzing naar rapport 9.38 is terecht. In de samenwerking die aan dit rapport ten grondslag ligt, is voor een deelaspect inderdaad gekozen voor samenwerking met het IKC.

D. van der Wal
9.13/5, r13-14: U schrijft over de CDC’s en CDV’s waarbij u meld dat deze nauwelijks meer op te starten zijn in de classes waar deze niet meer gehouden worden. Heeft uw deputaatschap ook gekeken naar wat hiervan de oorzaak of oorzaken kunnen zijn? En wat wilt u graag hiermee doen?
Zie ‘B. vragen aan deputaten’ ds. H. Peet: Naar ons oordeel past het concept van de CDC niet meer in deze tijd. Het is in verschillende classes gaandeweg verdwenen bij gebrek aan belangstelling voor de bijeenkomsten en bij gebrek aan mensen die hun schouders onder de organisatie willen zetten. Informatie en toerusting kan ook op andere manieren worden verkregen, onder andere via onze eigen media. De meeste diaconieën zijn ook aangesloten bij lokale interkerkelijke diaconale platforms waar veel uitwisseling van kennis en ervaring is. Het diaconaal bewustzijn is wat ons betreft zeker niet tanend maar diakenen zijn meer en meer op zoek naar hoe ze dat in de lokale context kunnen uitwerken.
Waar CDC’s nog functioneren, ondersteunen we ze. Waar ze niet meer functioneren focussen we ons op het jaarlijks doen organiseren van een CDV waar dan naast de bespreking van de art. 41-brieven een inhoudelijk thema op de agenda wordt geplaatst.

9.13/8, r6-8: gaat het over de communicatie en u schrijft dat deze misschien nog beter zou kunnen door diaconieën te wijzen op het “getrapt” zijn. Heeft u er ook over nagedacht op welke wijzen dit in de toekomst beter onder de aandacht gebracht zou kunnen worden? Veel zusterorganisaties zitten ‘op de telefoon’ van hun donoren en sturen persoonlijke post op het huisadres. Dat doet diaconaat niet, behalve dit jaar het meesturen van het Projectenmagazine met Doorgeven.
Op de achtergrond speelt een discussie uit het verleden, waarbij onze kerken kozen voor deze getrapte communicatie. Het zou wellicht goed zijn om deze discussie nog eens tegen het licht van de huidige tijd te houden.
Daarnaast is het Dienstenbureau bezig om meer gebruik te maken van de kerkapps en kerkbladen. Maar onze berichten komen niet altijd goed door.

9.13/13, r1-2: U schrijft over het geregelde overleg dat plaatsvindt tussen diaconale medewerkers van kerkpunt en onze consulent. Kunt u hier meer over vertellen? Wat wordt er zoals besproken en welke vruchten heeft dit geregelde overleg?
Medewerkers bespreken met elkaar de diaconale vraagstukken die ze in hun dagelijks werk tegenkomen. Af en toe vragen ze elkaar advies bij complexe of unieke casuïstiek die vanuit plaatselijke diaconieën aan hen is voorgelegd. Het grootste deel van het overleg wordt besteed aan de gezamenlijke ontwikkeling van een nieuwe cursus voor diaconieën gericht op het maken van een lokaal diaconaal (beleids)plan.
Overigens is er voor uitwisseling van kennis en ervaringen vorig jaar ook een overleg met diaconaal medewerkers van de Gereformeerde Gemeenten en van de Hersteld Hervormde Kerk gestart. De wens is om dit minimaal één keer per jaar te doen.

9.13/14, r. 26-28: U schrijft over het Frans beraad. Op welke manier is uw deputaatschap daar concreet bij betrokken? Hoe ziet deze hulp er in de praktijk uit?
Diaconaat woont het beraad bij en deelt contacten en projecten (concreet: beurzen studenten ‘Faculté Jean Calvin’, Aix-en-Provence, zie www.cgk.nl/FRA086, steun kerken via reizen Serve&Travel, medische zorg Senegal, idem SEN136 en SEN164 en Hulp op Haïti, idem HAI138). Tijdens het overleg wordt gekeken naar gezamenlijkheden en het versterken van elkaars werk. Het platform geeft zelf geen hulp.

9.13/17,18: U doet verslag van de financiën en wijst u op de toegenomen kosten op verschillende fronten (zie r. 12-13). Heeft uw deputaatschap ook nagedacht over de vermindering van kosten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke fronten zou dat kunnen en waarom kiest u daar (nog) niet voor?
Zeker denkt diaconaat na over het verminderen van de kosten. Dat was succesvol afgelopen jaren ten aanzien van de reiskosten en abonnementen.
Op een aantal belangrijke kostenposten heeft ons deputaatschap echter geen directe invloed, vooral die terug te vinden zijn onder de post 'Algemene kosten'.

W.E. Klaver, rapporteur

BIJLAGE 16
Artikel 88

Rapport 6a van commissie 3 inzake het rapport van deputaten eredienst (9.24)

A. Vragen aan de commissie

J. Mauritz
9.24/5 regels 19-20. Voorstel tot besluit. Deputaten: dat voorstel komt enigszins "uit de lucht vallen". Kunt u wat achtergronden toelichten? Cie3: Waarom neemt u dat voorstel niet over?
9.24/6 regel 26. Cie3: U bedoelt voorstel 6?
De commissie kan wel begrijpen waarom deputaten dit zo onder woorden brengen maar zijn zelf van mening dat dit als vanzelfsprekend mag worden verondersteld en daarom op dit punt geen voorstel doet. Het tweede punt dat u aandraagt is correct, dat moet voorstel 6 zijn.

J. Nutma
1. *Waarom is er gekozen voor een eigen website en is de informatie niet integraal onderdeel van de nieuwe website van onze kerken?*
   De instructie voor het LKB (bijlage 1.9 art. 4 lid 9) meldt dat het opzetten en onderhouden van een internetsite voor het geheel van de kerken tot taak van het LKB behoort. Daar is ook plek voor alle deputaatschappen.
2. *Bent u het ermee eens dat de informatie die voor het geheel van de kerken bedoeld is door het onderhouden van eigen websites door deputaatschappen versnipperd wordt aangeboden?*
3. *Is er overwogen of is het een overweging waard om alsnog de pagina van eredienst onder te brengen bij de landelijke site?*
   Daarbij zou naast de verbrokkeling van informatie ook gedacht kunnen worden aan het kostenaspect en de inzet van menskracht.
   a. Een eigen website brengt extra kosten met zich mee
   b. De extra werkzaamheden die het vraagt om de website te onderhouden

In het rapport van de commissie lees ik op dit punt niks terug, daarom stel ik deze vraag zowel aan deputaten als aan de commissie.
De vragen die u stelt zijn voornamelijk voor het deputaatschap bedoeld maar omdat wij als commissie met de deputaten hierover gesproken hebben kunnen wij ze ook voor u beantwoorden. Er is gekozen voor een losstaande website omdat dit technisch gezien meer mogelijkheden biedt ten opzichte van de cgk.nl website. Dat er geen onnodige versnippering moet komen zijn wij met u eens. Daarom zijn de beide websites ook aan elkaar gelinkt (je kunt via de ene naar de ander en vice versa). Bij punt 3 verwijst u naar de kosten. De commissie heeft hier niet direct zo met het deputaatschap over gesproken maar wij kunnen ons voorstellen dat het aanpassen van de cgk.nl website op zo'n manier dat de website van het deputaatschap daarin past ook de nodige kosten met zich mee zal brengen om dit technisch mogelijk te maken.

W.J. van Gent
1. *9.24/6, r. 17-18. Heeft de commissie zich een zelfstandig oordeel gevormd over de brochure 'Niet omdat het moet, maar omdat het kan'? (Zie vraag 2 aan deputaten.)*

2. *9.24/6, r. 46-50. Gaat de commissie mee in de gedachte dat er 'gelaagdheid' in kerkelijke besluiten zit? Waar blijkt dat in de huidige kerkorde? M.a.w.: Wanneer de generale synode een besluit neemt, over welk onderwerp dan ook, dan valt dit besluit toch te allen tijde onder artikel 31 van de kerkorde?*

De commissie heeft zich niet zelfstandig verdiept over de brochure 'Niet omdat het moet, maar omdat het kan'. De commissie heeft er daarom in haar rapport ook geen inhoudelijk oordeel over gegeven. Als commissie gaan we mee in het tweede deel van uw tweede vraag. De commissie ziet geen gelaagdheid in kerkelijke besluiten.

J.P.H. de Vries

De commissie gaf in haar rapport aan een aanbeveling van deputaten niet over te nemen inzake het verwerken van synodale uitspraken uit het verleden m.b.t. de eredienst.
Ik constateer dat meerdere GS-afgevaardigden vinden dat de 'regeldruk' erg hoog ligt en hoger lijkt te worden.
Citaat uit het rapport van de commissie, 9.24/6, regel 30-34:
Uit het contact (...) bleek enerzijds dat er heel weinig over de eredienst is geregeld in de kerkorde, maar dat er anderzijds in de loop der tijd over erediensten allerlei synodale uitspraken zijn gedaan die formeel wel tot het kerkrecht behoren maar grotendeels in de vergetelheid zijn geraakt, aldus deputaten.
De kerkorde laat dat ook wel zien: na een artikel van enkele regels (bv. Kerkdiensten: art 64 en 65, totaal 6 regels) verschijnen er soms meer dan een pagina aan besluiten, waarvan ik me in enkele gevallen afvraag hoe relevant die nu nog zijn, en aan de andere kant me soms afvraag of ze niet zó voor de hand liggend zijn dat ze min of meer overbodig zijn.
Bovendien is soms de Schriftuurlijke grondslag m.i. lastig vast te stellen.
In dat opzicht lijkt het me een juiste keuze van de commissie om de in het verleden genomen besluiten die niet in de kerkorde zijn opgenomen daar in principe ook niet alsnog in op te nemen maar ter informatie aan te bieden.
Wat vinden deputaten en commissie van mijn mening?
De commissie neemt, zoals u heeft kunnen lezen, niet de conclusies van het deputaatschap over. Voor de commissie gaat het te snel om te stellen dat de besluiten die genomen hebben niet (meer) uitgevoerd hoeven te worden omdat ze niet specifiek in de kerkorde vermeld zijn. Wel is de commissie van mening dat het goed is om te onderzoeken over welke besluiten het gaat en dit inzichtelijk te maken voor de kerken.

D. van der Wal, rapporteur

B. Vragen aan deputaten eredienst

J. Nutma

Waarom is er gekozen voor een eigen website en is de informatie niet integraal onderdeel van de nieuwe website van onze kerken? De instructie voor het LKB (bijlage 1.9 art. 4 lid 9) meldt dat het opzetten en onderhouden van een internetsite voor het geheel van de kerken tot taak van het LKB behoort. Daar is ook plek voor alle deputaatschappen.
Bij het voorbereiden van de website is hierover contact geweest met het KB. Het is deputaten toen gebleken dat de (toenmalige) website van het KB niet alle informatie kon plaatsen die wenselijk was. Mocht het zo zijn dat een vernieuwde website dat (qua opzet en technische mogelijkheden) wél kan bieden, dan zou een integratie alsnog overwogen kunnen worden.

Bent u het ermee eens dat de informatie die voor het geheel van de kerken bedoeld is door het onderhouden van eigen websites door deputaatschappen versnipperd wordt aangeboden?
In zekere zin is dat zo, maar door de verwijzing op de KB-website is met één enkele handeling de website van het deputaatschap te bereiken en fungeert die (vanuit de KB-website bezien) als een soort verdiepende informatiebron. Er is overigens bewust voor gekozen om een deel van de informatie gewoon op de KB-website te zetten, zoals de belijdenisgeschriften.

Is er overwogen of is het een overweging waard om alsnog de pagina van eredienst onder te brengen bij de landelijke site? Daarbij zou naast de verbrokkeling van informatie ook gedacht kunnen worden aan het kostenaspect en de inzet van menskracht. Een eigen website brengt extra kosten met zich mee. De extra werkzaamheden die het vraagt om de website te onderhouden
Zie antwoord 1.

J.P.H. de Vries
De commissie gaf in haar rapport aan een aanbeveling van deputaten niet over te nemen inzake het verwerken van synodale uitspraken uit het verleden m.b.t. de eredienst.
Ik constateer dat meerdere GS-afgevaardigden vinden dat de 'regeldruk' erg hoog ligt en hoger lijkt te worden.
Citaat uit het rapport van de commissie (9.24/6, regel 30-34):
Uit het contact (...) bleek enerzijds dat er heel weinig over de eredienst is geregeld in de kerkorde, maar dat er anderzijds in de loop der tijd over erediensten allerlei synodale uitspraken zijn gedaan die formeel wel tot het kerkrecht behoren maar grotendeels in de vergetelheid zijn geraakt, aldus deputaten.
De kerkorde laat dat ook wel zien: na een artikel van enkele regels (bv. Kerkdiensten: art 64 en 65, totaal 6 regels) verschijnen er soms meer dan een pagina aan besluiten, waarvan ik me in enkele gevallen afvraag hoe relevant die nu nog zijn, en aan de andere kant me soms afvraag of ze niet zó voor de hand liggend zijn dat ze min of meer overbodig zijn.
Bovendien is soms de Schriftuurlijke grondslag m.i. lastig vast te stellen.
In dat opzicht lijkt het me een juiste keuze van de commissie om de in het verleden genomen besluiten die niet in de kerkorde zijn opgenomen daar in principe ook niet alsnog in op te nemen maar ter informatie aan te bieden.
Wat vinden deputaten en commissie van mijn mening?
Die mening is ook het deputaatschap toegedaan, zoals blijkt uit het rapport, zij het dat 'ter informatie' wel wat weinig is - in het rapport wordt de formulering 'welgemeend advies' gebruikt (dus niet als vrijblijvend bedoeld).
De consequentie moet dan echter zijn dat de GS de uitspraken over de eredienst die in het verleden door synodes gedaan zijn, maar niet in de kerkorde zijn opgenomen, niet meer bindend verklaart, óf ze alsnog opneemt in de kerkorde. Doet de GS dit níet, dan blijft in feite de huidige mistige situatie bestaan. Dat zou de slechtste optie zijn (van de drie mogelijke opties: huidige situatie handhaven, bewust in de kerkorde zetten of als welgemeend advies bestempelen).
Het zou goed zijn dat de GS ook op andere gebieden dan de eredienst iets zou zeggen over de status van synodale besluiten die de kerkorde niet gehaald hebben.

W.J. van Gent
(9.24/2, r. 36) Is het verstandig geweest om 'bewust' af te wijken van het besluit van de synode? Was het niet veelmeer de bedoeling om voor kerkenraden een handreiking te schrijven die behulpzaam is in het gesprek over de waarde van de leerdienst?
Het deputaatschap denkt dat dit een verstandige keuze is geweest, omdat de tekstgedeelten die gaan over het belang van twee diensten nuttig zijn, terwijl dat niet ten koste is gegaan van de aandacht voor de leerdienst. Zie ook antwoord 2b.

(9.24/3, r. 7-10) Er zijn wel vragen te stellen bij de inhoud van de brochure. Ik noem er u enkele hieronder. Daarbij houd ik de bladzijdenummering van de brochure aan.
Op blz. 19 schrijft u: 'Wordt er in de leerdiensten voldoende ingegaan op actuele vragen die leven onder de gemeenteleden? Omdat er nu (ook) andere vragen leven dan in de tijd van de Heidelbergse Catechismus, vraagt dit om een goede vertaalslag.' Hebben deputaten hiermee de waarde van de catechismusprediking die in de kerkorde verankerd is, niet onbedoeld ondergraven? Biedt de drieslag van de HC (geloof, gebod en gebed) niet volop mogelijkheden om de leerdienst dicht bij het hart en dicht bij actuele vragen te brengen?
Met dat laatste zijn deputaten het eens, maar dat neemt niet weg dat er ook onderwerpen zijn die niet in de HC staan maar die het wél waard zijn om in een leerdienst behandeld te worden. Daarmee wordt de waarde van de HC beslist niet ondergraven. Net zomin als de HC zélf de waarde van Gods Woord zou ondergraven – immers: de vraag zou gesteld kunnen worden of Gods Woord niet duidelijk genoeg is om als basis te dienen voor de leerdiensten. Op zo'n vraag zouden deputaten antwoorden dat een aanvulling op Gods Woord, mits in lijn met de inhoud daarvan, het juiste verstaan daarvan én de toepassing daarvan kan versterken. Het gaat pas mis als een aanvulling gaat concurreren met het origineel.

Op blz. 20 schrijft u: 'Interactie nodigt meer uit tot actief luisteren en doet het verlangen naar vervanging van de leerdienst door een leerhuis of Bijbelkring verminderen. En het komt ook tegemoet aan het (mogelijke) bezwaar van 'twee keer ongeveer hetzelfde'.' Hebben deputaten ook de vraag onder ogen gezien, of er wel sprake is van een 'verlangen naar vervanging van de leerdienst'? Is de secularisatie van het hart ook onder ons niet al veel verder doorgedrongen, waardoor mensen op zondagmiddag graag

wat 'anders' doen en veel te druk zijn voor een kerkdienst? M.a.w.: Is de vorm het probleem? Of zit het probleem veel dieper?
Het probleem zal bij een deel van de kerkleden ook dieper zitten, vandaar dat deputaten gekozen hebben voor een bredere opzet van de brochure (zie antwoord 1). Het is echter niet of-of: bij een deel van de kerkleden is, naar de overtuiging van deputaten, gelukkig nog steeds sprake van een behoefte aan het leren uit Bijbel en belijdenis, maar is de vorm van dat leren in toenemende mate een belemmering om dat effectief te laten zijn.

Eveneens op blz. 20 schrijft u: 'Er kan ook voor gekozen worden om de preek zelf interactief te laten verlopen, al dan niet ondersteund door een hand-out of PowerPointpresentatie.' Waarom adviseren deputaten dit? Zijn er kerken waar na de invoer van interactieve diensten het aantal bezoekers blijvend is toegenomen? Zou het ook zo kunnen zijn dat mensen die de tweede dienst bezoeken juist gaan wegblijven, als er alternatieve of interactieve vormen worden gekozen? Werkt het interactief maken van de dienst of een andere alternatieve vormgeving volgens deputaten aan het bestrijden van het werkelijke probleem, of zou het kunnen zijn dat het symptoombestrijding is?
Deputaten denken niet dat dit slechts symptoombestrijding zou zijn. Uiteraard zal de kerkenraad een zorgvuldige afweging moeten maken of een interactieve vorm behulpzaam zou kunnen zijn. Dat zal sterk afhangen van de samenstelling van de gemeente. Als deze vorm zou leiden tot eerder minder dan meer belangstelling voor de leerdienst, dan is het niet verstandig om deze vorm te kiezen. Daarom noemen deputaten dit als mogelijkheid, niet als de in elke gemeente te prefereren vorm. Deputaten hebben geen onderzoek gedaan naar de exacte gevolgen voor bezoekersaantallen van leerdiensten met of zonder interactieve vorm, maar er was voldoende aanleiding vanuit de praktijk om deze mogelijkheid te noemen.

J. Mauritz
9.24/5 regels 19-20. Voorstel tot besluit. Deputaten: dat voorstel komt enigszins 'uit de lucht vallen'. Kunt u wat achtergronden toelichten?
De opdrachtbrief voor het deputaatschap was incompleet in vergelijking met de genomen besluiten. Daarom is het deputaatschap uitgegaan van het Besluitenboekje, waar op twee plekken een opdracht voor het deputaatschap te vinden was. Verder was de verwoording voor de opdracht inzake de tweede dienst voor tweeërlei uitleg vatbaar (hoe daarmee is omgegaan, heeft het deputaatschap in het rapport verduidelijkt). Het deputaatschap pleit er dus voor om eenduidige opdrachten te formuleren en álle opdrachten op te nemen in de opdrachtbrief.

D. van der Wal, rapporteur

BIJLAGE 17
Artikel 90

Rapport 1a van commissie 1 inzake de instructie van de PS van het Oosten inzake mentoraat voor beginnende predikanten (8.07)

Vragen aan de commissie

J. Mauritz
Voor wat betreft de doorrekening van de (on)kosten van de commissies mentoraat geldt de volgende procedure: alle (on)kosten worden in rekening gebracht bij de quaestor. Deze verdeelt de kosten in vieren waarbij elke particuliere synode een vierde voor haar rekening neemt. Voor de kleinste particuliere (die van het Westen) betekent dat een drie keer zo hoge omslag als voor de grootste (die van het Noorden). Ik geef uw commissie in overweging de quaestor de opdracht te geven de (on)kosten van de commissie evenredig om te slaan over alle classes.
Dit lijkt ons een goed voorstel, maar is voor ons niet helemaal te overzien. De uitwerking laten we graag over aan commissie 6.

H. Peet
Cie 1 rapport 1; pag.2r32:1. Is het nodig dat hier een aparte commissie voor in het leven wordt geroepen? Is er niet een mogelijkheid dit gewoon bij Kerkpunt onder te brengen? Classis geeft het door aan Kerkpunt

dat mentor nodig is en dan kan Kerkpunt uit de poule van (door de classes) aangewezen mentoren iemand benaderen waarna het toch gewoon gaat lopen, terwijl er achteraf verslag gedaan wordt aan de classis door de mentor. Zijn er nieuwe mentoren nodig, vraagt Kerkpunt één van de classes in de regio waar een nieuwe mentor moet komen, een nieuwe te benoemen. Voordat iemand definitief aan een beginnend predikant wordt gekoppeld, vindt er ook nu al eerst nog een zgn. klikgesprek plaats. Zo kan het prima functioneren zonder dat er een hele commissie voor wordt opgetuigd.
Dit zou voor onze commissie ook een mogelijkheid zijn. Dit vraagt uiteraard wel wijziging van de instructie. Als Kerkpunt om wat voor reden dan ook niet lukt om het mentoraat voor een beginnende predikant te regelen, dan moet wel duidelijk zijn wie dan alsnog voor invulling zorg draagt.

A.A.L. Aalderink
Ik heb een vraag bij Rapport 1 van commissie 1 inzake de instructie van de PS van het Oosten inzake mentoraat voor beginnende predikanten (8.07)
De instructie mentoraat beginnende predikanten wordt overgenomen door uw commissie.
Ik begrijp dat de commissie mentoraat bij de Particuliere Synode zou worden weggehaald en in plaats daarvan een landelijke commissie in te stellen.
Wordt hiermee ondervangen dat de afstand tussen mentor en mentorant al te groot kan worden? Binnen het ressort van een PS kan de afstand al behoorlijk groot zijn, en zeker als de grenzen van de PS niet in acht genomen worden.
Hoe zou een in te stellen landelijke commissie hier goed rekening mee kunnen houden? Of zou het te overwegen zijn om het mentoraat weer binnen classes te regelen.
We mogen ervan uitgaan dat een landelijke commissie de reisafstanden meeweegt.

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 18
Artikel 92

Rapport 2a van commissie 3 inzake instructie classis Rotterdam ten aanzien van genderdysforie (8.03)

Vragen aan de commissie

H.C. Bezemer
8.03/4 r.16-17: Heeft de commissie overwogen om ook de kennis en het materiaal van 'Bijbels beraad m/v' (https://www.bijbelsberaadmv.nl/) in de opdracht te betrekken?
U maakt een punt waar de commissie mee instemt. Onzes inziens lag dit al opgesloten in besluit 2b (r. 17-18). Misschien dat het woord "kerkverbanden" te nauw geformuleerd is, maar wij hadden daarmee dezelfde gedachte als u onder woorden brengt.

A. van der Zwan
Algemeen: is er in de (recente) geschiedenis van ons kerkverband of van de gereformeerde gezindte al niet het nodige voorhanden waarvan we als kerken gebruik kunnen maken? Deze vraag ligt in lijn met wat ik n.a.v. instructie 8.02 vroeg. Opnieuw lijkt het mij gewenst (en mogelijk) om door gebruik te maken van wat reeds over dit onderwerp is geschreven, te voorkomen dat weer een nieuwe studiecommissie moet worden ingesteld.
De instructie wijst er, naar mening van onze commissie, terecht op dat dit onderwerp vraagt om nadere bezinning. Deze bezinning dient wel vorm te krijgen in overeenstemming en lijn met het Woord van God en wat wij in onze belijdenisgeschriften belijden. Om zo tot een Schriftuurlijke visie te komen over dit onderwerp. Hierbij is het volgens de commissie belangrijk dat er daarbij ook goed kennis genomen wordt van andere studies en publicaties vanuit Gereformeerd perspectief.

F.W. van der Rhee
8.03/1, r.38ev De instructie vraagt niet zozeer om een synodale visie op genderdysforie, maar om 'goede en betrouwbare informatie' voor kerkenraden met het oog op het pastoraat. Vraag is of dit wel instellen van een synodale studiecommissie (zoals voorgesteld in 8.03/4, r.14ev) rechtvaardigt. Het omgaan met

genderdysforie in het pastoraat is één van de thema's die bij het pastoraat horen. Het is de vraag waarom dan ook niet andere thema's op deze wijze geadresseerd worden.
Is het de commissie ook bekend dat in 2021 de Gereformeerde Bond de brochure 'Genderdysforie. Een handreiking aan kerkenraden met het oog op pastoraat' heeft gepubliceerd? Deze brochure komt naar mijn mening voldoende tegemoet aan de thema's zoals genoemd in de instructie (8.03/1, r.45ev). Onder de auteurs van deze brochure bevinden zich twee CGK-hoogleraren.
Is het niet voldoende wanneer u als commissie nog tijdens deze synodeperiode kennisneemt van deze brochure en nagaat in hoeverre deze brochure voldoende tegemoet komt aan wat de instructie vraagt? Indien dat het geval is, zou de synode deze brochure kunnen aanbevelen aan de kerken.
Een andere route zou zijn dat de vraag naar 'goede en betrouwbare informatie' wordt neergelegd bij deputaten pastoraat in de gezondheidszorg. Ligt het niet meer op de weg van dit deputaatschap om dit ter hand te nemen? Deputaten zouden dan de opdracht kunnen krijgen om relevante literatuur op dit onderwerp te verzamelen en de kerken daarop te wijzen. Mocht blijken dat er niet voldoende literatuur is, zouden deputaten schrijvers kunnen benaderen om artikelen voor Ambtelijk Contact aan te leveren die de geconstateerde lacunes in toerusting en kennis invullen.

De instructie wijst er, naar mening van onze commissie, terecht op dat dit onderwerp vraagt om nadere bezinning op grond van Schrift en belijdenis. Hierbij speelt de pastorale nood een grote rol zoals u terecht aangeeft, maar de commissie heeft de vraag breder opgevat en is daarom van mening dat dit eerder bij een studiecommissie past dan als (extra) taak van een deputaatschap. Daarbij leefde bij een deel van de commissie ook de vraag of de brochure waar u naar verwijst afdoende is voor de vragen die gesteld zijn. Wij raden een toekomstige commissie wel aan om van deze en andere publicaties goed kennis te nemen om te voorkomen dat veel werk dubbel gedaan wordt. Gelet op het feit dat dit onderwerp breed in onze samenleving aan de orde is en veel vragen oproept, lijkt ons grondige bezinning gewenst zoals dat in het verleden ook ten aanzien van homoseksualiteit gebeurde, terwijl er toch ook al veel betrouwbare informatie beschikbaar was.

J. Mauritz
Jullie geven bij de besluiten geen einddatum op wanneer de studiecommissie haar rapport moet opleveren. Gewoonlijk is dat de volgende generale synode. Dat is naar verwachting 2027. Als het jullie inschatting is dat daarvoor 3 jaar moet worden uitgetrokken dan zij dat zo. Mocht een kortere periode kunnen dan zou dat te prefereren zijn. De studiecommissie zou dan haar rapport kunnen aanbieden aan deputaten vertegenwoordiging.
De commissie meent dat de uitkomsten van deze studiecommissie op de GS van DV 2027 zal moeten worden gerapporteerd. Het onderzoek en de verwoording daarvan zal de nodige tijd vergen en het is goed om daar ook de ruimte voor te hebben, zo is onze verwachting.

W.J. van Gent
8.03/3, r. 11-17: Er zijn de laatste jaren al verschillende publicaties gepresenteerd die op de genoemde vragen een antwoord geven. Is het werkelijk noodzakelijk dat er ook door ons een aparte studiecommissie wordt ingesteld? Zouden we als kerken niet kunnen aansluiten op de studie die geschreven is vanuit het Bijbels beraad Man Vrouw: B.A. Zuiddam (red.), Transgenderisme in Bijbels perspectief, Apeldoorn: 2023[2]? Zouden we daarnaast gebruik kunnen maken van de handreiking die door de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland is uitgegeven: P.J. Vergunst (red.), Genderdysforie, een handreiking aan kerkenraden met het oog op het pastoraat, z.p.: 2021?
De instructie wijst er, naar mening van onze commissie, terecht op dat dit onderwerp vraagt om nadere bezinning. Deze bezinning dient wel vorm te krijgen in overeenstemming en lijn met het Woord van God en wat wij in onze belijdenisgeschriften belijden. Om zo tot een Schriftuurlijke visie te komen over dit onderwerp. Hierbij is het volgens de commissie belangrijk dat er daarbij ook goed kennis genomen wordt van andere studies en publicaties vanuit Gereformeerd perspectief.

D. van der Wal, rapporteur

BIJLAGE 19
Artikel 46, 96

Rapport 3a van commissie 6 inzake het rapport van deputaten emeritikas (9.06)

A. Vragen aan de commissie

W.J. van Gent
(9.06/60, r. 19-24). De commissie wijst de kerken op bijlage 2.11 van de kerkorde, waarin bij punt 3 wordt gewezen op de verplichting van de kerkenraad die het emeritaat voor zijn predikant heeft aangevraagd. Commissie 6 werkt dit verder niet uit, maar bedoelt de commissie hiermee te zeggen dat iedere gemeente waaraan een emerituspredikant is verbonden zelf ook gelden in kas moet houden voor het geval dat de emeritikas de uitkeringen niet meer kunnen verzorgen?
Neen. Maar die gemeente blijft wel verantwoordelijk in het geval de emeritikas niet of onvoldoende kan uitkeren.

Heeft commissie 6 bij benadering inzicht in wat dat voor een gemiddelde gemeente zou betekenen?
Nee. Wij wijzen slechts op bepalingen die reeds jaar en dag in onze kerkorde en bijlagen staan.

A. van der Zwan
9.06/29. Ik kan als leek niet goed beoordelen of ik deze vraag nu al kan stellen, of dat ik eigenlijk rapport x zou moeten afwachten (genoemd in rapport 3 (9.06/60 r. 7). Maar mijn vraag gaat over het besluitvoorstel 8 van deputaten (9.06/29), waarin voorgesteld wordt uit te gaan van de kerkelijke situatie (zoals ledenaantallen) op 1 januari 2024. Klopt mijn gedachte dat die opmerking van deputaten achterhaald is of wordt door wat cie. 6 in rapport 2 (9.00/2) zegt over de prognoses van de ledentallen en de vaststelling van het gemiddelde voor 2025-2027 op 65.629?
Om niet steeds zaken te hoeven aanpassen stellen deputaten voor om bij de berekeningen die samenhangen met het kapitaal dekkend maken van de emeritikas de kerkelijke situatie te hanteren zoals die in het Jaarboek 2024 is weergegeven. Deputaten emeritikas nemen als uitgangspunt de ledenaantallen per 1 januari 2024. Voor de bepaling van de minimumbijdragen hanteert commissie 6 de aantallen zoals in rapport 2 verwoord.

W. Hijmissen
Blz. 9.06/61 r. 40 ev.' .. opnieuw voor een uitkering in aanmerking komen, maar niet met terugwerkende kracht.' Vraag: Hoe verhoudt zich dit met het uitgangspunt uit te gaan van recht? (9.06/8 r. 33)
De situatie dat een hertrouwde weduwe wordt uitgesloten van de uitkering beoordelen deputaten als onrechtvaardig en dat wordt hersteld. Om de kas te beschermen tegen onverwachte claims wordt dat niet met terugwerkende kracht gedaan. Ook dat is rechtvaardig, omdat het een nu geldende regel is. Blz. 9.06/62 r. 13 ev. Schuld per(doop)lid. Het uitgangspunt lijkt me redelijk.

Heeft u nagedacht hoe te handelen als een gemeente uit het kerkverband wordt gezet? Als u meent dat ook dan deze regel geldt, denkt u dat betreffende gemeente daar juridisch aan gehouden kan worden?
Wij scharen ons achter het antwoord van deputaten. Zie boven.
Vaak krijgen samenwerkingsgemeenten het advies zich maar aan te sluiten bij de NGK. Bent u van mening als een SWG moe geworden van deze negatieve focus uiteindelijk het advies opvolgt te houden is aan deze voorgesteld synode uitspraak?
Uw commissie vraagt zich wel af of dat advies vaak wordt gegeven. Is dat nou echt zo? Wij horen juist veel geluiden dat SWG zich juist verbonden weten met het CGK kerkverband en dat niet willen opgeven. Ook hier scharen wij ons achter het antwoord van deputaten. Zie onder.

B. Vragen aan deputaten

1. *(9.06/12, r. 40-48[1]) Is dit voorstel getoetst op juridische houdbaarheid, bijvoorbeeld in het kader van gewekte verwachtingen?*
   Vermoedelijk heeft de vragensteller de porté verkeerd begrepen. Het voorstel is immers juist om de weduwenuitkering door te blijven betalen, ook in geval van hertrouwen.
2. *(9.06/16, r. 2-52[2]) Is dit voorstel getoetst op juridische houdbaarheid?*
   Dit is in de maatschappij niet anders. Zie bijvoorbeeld de website van FNV: 'Veel mensen vragen zich af: mag ik ontslag nemen tijdens ziekte? Ja, dat mag. Maar het is in veel gevallen niet slim. Je hebt bij een vast dienstverband recht op twee jaar loondoorbetaling en dit verspeel je dan. Je benadeelt hiermee het UWV en hebt dan vaak geen recht op een uitkering.' (bron: https://www.fnv.nl/werk-inkomen/ontslag/ontslagen-als-je-ziek-bent)
3. *(9.06/16, r. 15-18 en 9.06/28, r. 36) In de eerste volzin wordt voorgesteld om te spreken van 'echtscheidingen'. Wat is de reden dat deputaten hier het meervoud gebruiken?*
   Het meervoud ziet zowel op de mogelijkheid dat meerdere predikanten een echtscheiding meemaken alsook de situatie dat er soms sprake is van meerdere echtscheidingen bij eenzelfde persoon.
4. *(9.06/16, r. 25-26 en 9.06/28, r. 43-44[3]) Wat is de betekenis van dit subartikel? Is het echt noodzakelijk om zo'n heel zeldzame en specifieke bepaling in de kerkorde op te nemen?*
   De praktijk leerde ons ook zeldzame situaties te beschrijven als we daar op een bepaalde manier op willen reageren. We vermijden nu ingewikkelde herberekeningen waarop misschien aangedrongen zou worden.
5. *(9.06/29, r. 7-9[4]) Hebben deputaten kerkordelijk en juridisch getoetst, of een dergelijke vordering afdwingbaar is?*
   Als deze GS akkoord gaat met het voorstel om er de komende jaren naar te kijken en de volgende GS met de resultaten daarvan, dan is er op dat moment een valide GS-besluit dat kerken zo'n vordering zullen betalen en horen kerken dat dus te doen. De situatie is niet geheel vergelijkbaar met de VSE, omdat de kerken waarover het gaat bij de VSE lid waren van die vereniging, wat juridisch iets anders is dan bij een kerkverband te horen.
6. *(9.06/57, r. 15) Hier wordt gerekend met een ledental van 76.500? Is dat een typefout? Zo nee, is het dan niet reëler om te rekenen met 67.500 leden, waarmee de omslag per lid en dooplid oploopt van € 4,30 naar € 4,90? (Zie ook rapport 2 van commissie 6, 9.00/2) (Zie ook het voorstel van commissie 6, 9.06/63, 37)*
   Het is geen typefout, dit getal komt uit ons rekenmodel. We hebben kennis genomen van de verwachting van commissie 6 voor de komende drie jaren en nemen die over. Daarnaast dient in nader gesprek met commissie 6 en DFZ en anderen bekeken te worden welke afname per jaar wij in ons rekenmodel zullen gaan hanteren. Daarna zullen alle berekeningen van minimumbijdragen opnieuw gedaan worden.[5]

A. van der Zwan
N.v.t. Slechts veel waardering voor het rapport en het vele achterliggende werk.

W. Hijmissen

---

[1] In art 13 K.O. lid 5c wordt gesteld dat een weduwe die hertrouwt geen recht meer heeft op een uitkering uit de emeritikas. Deze bepaling willen we laten vervallen, omdat die ons inziens niet meer past in deze tijd. Vanuit de zorggedachte is wellicht te suggereren de uitkering te retourneren als gift, indien die niet nodig is na het hertrouwen. Nog een reden om lid 5c te laten vervallen is dat het niet goed voelt om weduwen die een nieuwe relatie aangaan te prikkelen om die relatie vooral niet om te zetten in een huwelijk.
Ten aanzien van weduwen die in het verleden door dit artikel werden gekort stellen we voor dat zij opnieuw voor deze uitkering in aanmerking komen, maar niet met terugwerkende kracht.
[2] Ook als een predikant de CGK verlaat in de periode van de eerste twee jaar ziekte hebben kerkenraad en emeritikas geen verplichtingen meer aan de predikant voor het doorbetalen van traktement of AO-uitkering (vergelijk een werknemer die ontslag neemt tijdens ziekte).
[3] Dit gaat over meerdere echtscheidingen bij eenzelfde persoon
[4] Die voorstellen dienen dan uit te gaan van de kerkelijke situatie (zoals ledenaantallen) op 1 januari 2024 [*en de voorstellen betreffen mogelijkheden om te komen tot een kapitaal dekkend systeem*]

Blz. 9.06/10 r. 3. U stelt voor keuze 5 te maken. Vraag: Worden er predikanten getroffen door terug te komen op het besluit uit 2019? Zo ja, Kunnen betrokkenen rechten ontlenen aan de oude definitie?
Op dit moment zijn er enige arbeidsongeschikte predikanten die in deeltijd werkzaam zijn als gemeentepredikant of interim predikant. Zij voeren dus passende arbeid uit. Ons zijn geen gevallen bekend waarbij AO-predikanten geen gangbaar werk is aangeboden omdat de vorige synode besloot alleen passende arbeid aan te laten bieden.
Blz. 9.06/12 r. 47. ... opnieuw voor een uitkering in aanmerking komen, maar niet met terugwerkende kracht. Vraag: Hoe verhoudt zich dit met het uitgangspunt uit te gaan van recht? (9.06/8 r. 33) Is bekend wat het betekent wel van terugwerkende kracht uit te gaan?
Geen terugwerkende kracht is rechtvaardig omdat dit momenteel de geldende regel is.
Voor zover wij weten zijn er op dit moment geen predikantsweduwen bij wie wegens hertrouwen de uitkering is gestopt; wegens de keuze die we maakten is dit niet uitputtend onderzocht.

Blz. 9.06/29 r. 9 ev. Schuld per(doop)lid. Het uitgangspunt lijkt me redelijk.
Vraag: Heeft u nagedacht hoe te handelen als een gemeente uit het kerkverband wordt gezet? Als u meent dat ook dan deze regel geldt, denkt u dat betreffende gemeente daar juridisch aan gehouden kan worden? Vraag: Vaak krijgen samenwerkingsgemeenten het advies zich maar aan te sluiten bij de NGK. Bent u van mening als een SWG moe geworden van deze negatieve focus uiteindelijk het advies opvolgt te houden is aan deze voorgesteld synode uitspraak?
De gehanteerde formulering is heel bewust gekozen. Als een gemeente uit het kerkverband zou worden gezet lijkt het ons niet gepast om ook nog eens een claim voor de emeritikas neer te leggen.
Uiteraard hopen we een dergelijke casus niet mee te maken. Zou dat toch gebeuren dan is de claim voor de emeritikas niet onredelijk, omdat de NGK waarbij zij zich aansluiten inmiddels van de VSE een vergelijkbare claim kregen op basis van hun ledenaantal. Als de CGK participant dan eerder had gekozen NGK te worden, was die claim navenant hoger geweest,

Nagekomen bericht van deputaten emeritikas
Besluit 9 uit rapport 3 is bedoeld om amendementen te noemen die vanuit de synode worden aangedragen. Ons voorstel is besluit 9 uit rapport 3 uit te breiden met een paar zinnen die rekening houden met een positief besluit van de synode op het voorstel om een AOV af te sluiten. Mocht de synode besluiten dat niet te willen, dan vervallen die extra zinnen ook. De zinnen maken duidelijk dat de afspraken met de verzekering in de plaats komen van de huidige regeling (welke huidige regeling wel blijft gelden voor wie nu al arbeidsongeschikt is).

Voorstel tot besluit 9 te wijzigen in
Bijlage 1.7 K.O. opnieuw vast te stellen conform bijlage B uit het rapport van deputaten emeritikas, echter met de volgende amendementen:
Aan het begin van artikel 9 in te voegen de volgende zinnen: ‘Voor predikanten die zijn opgenomen in de collectieve AOV voor CGK-predikanten gelden de uitkeringen, voorwaarden en andere bepalingen zoals opgenomen in de overeenkomst tussen de emeritikas en de verzekeringsmaatschappij. Voor predikanten die een arbeidscontract hebben (bijvoorbeeld wegens art. 6 K.O.) waarbij in een AOV wordt voorzien gelden de bepalingen die bij dat arbeidscontract horen. Voor overige predikanten (bijvoorbeeld zij die in 2024 al arbeidsongeschikt waren) gelden de volgende afspraken:’
Uw commissie neemt dat over.

Hieronder treft u alle voorstellen tot besluit, inclusief het nagekomen voorstel van deputaten emeritikas.

Voorstellen tot besluit:
1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de titel van art. 13 K.O. te wijzigen in: ‘Emeritaat en arbeidsongeschiktheid’;
3. art. 13 lid 4g: het tussen haakjes gestelde (dat is: of een deeltijdwerkuitkering indien passende arbeid wordt voortgezet) te laten vervallen;
4. art. 13 lid 5c te laten vervallen;
5. deputaten toestemming te geven hertrouwde weduwen erop te attenderen dat de uitkering uit de emeritikas als gift kan worden geretourneerd als die uitkering overbodig is;
6. deputaten toestemming te geven weduwen, die in het verleden werden gekort wegens hertrouwen, te berichten dat zij opnieuw in aanmerking komen voor die uitkering, maar niet met terugwerkende kracht;

7. nieuw lid 6 toe te voegen aan de art. 13 K.O.
   Echtscheiding. Als onverhoopt sprake is van echtscheiding gelden de volgende uitgangspunten:
   6a. De regeling rond echtscheiding zal voor de emeritikas geen extra kosten met zich meebrengen;
   6b. Er wordt rekening gehouden met de lengte van de huwelijkse periode en met de afspraken die bij de echtscheiding zijn gemaakt over de verdeling van pensioen/ emeritusuitkering. Als die niet formeel en schriftelijk zijn vastgelegd dan geldt 50% voor de predikant en 50% voor zijn ex-vrouw;
   6c. Als er sprake is van meerdere echtscheidingen dan zullen latere echtscheidingen niet van toepassing zijn voor ex-vrouwen van eerdere scheidingen;
8. oud lid 6 wordt lid 7;
9. bijlage 1.7 K.O. opnieuw vast te stellen conform bijlage B uit het rapport van deputaten emeritikas, echter met de volgende amendementen: Aan het begin van artikel 9 in te voegen de volgende zinnen: "Voor predikanten die zijn opgenomen in de collectieve AOV voor CGK-predikanten gelden de uitkeringen, voorwaarden en andere bepalingen zoals opgenomen in de overeenkomst tussen de emeritikas en de verzekeringsmaatschappij. Voor predikanten die een arbeidscontract hebben (bijvoorbeeld wegens art. 6 K.O.) waarbij in een AOV wordt voorzien gelden de bepalingen die bij dat arbeidscontract horen. Voor overige predikanten (bijvoorbeeld zij die in 2024 al arbeidsongeschikt waren) gelden de volgende afspraken:
10. deputaten opdracht te geven te onderzoeken of de betaling van uitkeringen kan worden geborgd door inkoop van oude rechten of door het verzamelen van voldoende vermogen voor een kapitaal-dekkend-systeem en daarover voorstellen te doen aan de volgende generale synode. Die voorstellen dienen dan uit te gaan van de kerkelijke situatie (zoals ledenaantallen) van 1 januari 2024;
11. uit te spreken dat plaatselijke kerken die om wat voor reden dan ook besluiten het kerkverband te verlaten, erkennen dat zij door de ontwikkelingen in de afgelopen decennia, op het moment van verlaten een schuld hebben aan de emeritikas;
12. deputaten opdracht te geven om een beknopte beschrijving te maken van de emeritikas in relatie tot het PfZW waarin duidelijk moet worden gemaakt waarom er (nog steeds) een minimumbijdrage voor de emeritikas nodig is en deze beschrijving aan alle kerken toe te sturen;
13. opnieuw deputaten te benoemen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 20
Artikel 97

Rapport 7a van commissie 3 inzake het rapport vertrouwenscommissie predikanten (9.26)

A. Vragen aan commissie 3

M. Groen
In het rapport van CUA wordt gesproken over de superintendent (9.35/5, 26vv), die een soort overzichtsfunctie krijgt in de kerken en o.m. kan optreden in allerlei moeilijke situaties. Aanstelling van deze figuur/functie wordt niet aangeraden, om diverse redenen. Een belangrijke reden is dat wij in onze kerken al verschillende instituties hebben die voorzien in moeilijke situaties, zoals kerkvisitatoren, consulenten, geschillencommissie en ook de vertrouwenscommissie er één. Een van de zaken waar in moeilijke situaties van gemeenten en predikanten tegenaan gelopen wordt, is dat die verschillende instanties niet allemaal (kunnen) corresponderen met elkaar of samenwerken, elk heeft zijn eigen vakje, afgeschot van de andere. Dat geldt zeker ook van de VC: uit haar aard doet zij haar werk in vertrouwen, dus in stilte, en dat moet ook. Toch is het soms lastig en zou je meer contact/samenwerking willen.

- *Herkennen de leden van VC ook deze constatering?*
- *Hoe beoordelen zij in zijn algemeenheid de situaties: hadden problemen voorkomen of kunnen worden als er eerder en beter gecommuniceerd en geacteerd was?*
- *Zou er iets meer mogelijk zijn om een vorm van communicatie of samenwerking (‘ontschotting’) te realiseren?*

De vragen die u stelt geven wij bij deze graag door aan de VCP.

J. Nutma
De onderstaande vragen zou ik zowel aan deputaten als ook aan de commissie willen stellen. Er wordt gevraagd om meer aandacht vanuit de TUA voor de vorming van admissiaal studenten met het oog op de praktijk van hun werk. Nu geeft het curatorium samen met de CvB aan dat het programma voor de studenten al erg vol zit en dit niet zo gemakkelijk is in te passen naast wat er al gebeurt. Daarbij past de overweging dat je in theorie je kunt voorbereiden op de praktijk, maar dat is nog wat anders dan de praktijk zelf. Zou het een aanbeveling kunnen zijn om niet alleen tijdens de studie hiervoor aandacht te vragen, maar juist ook vanuit de praktijk van de eerste stappen? Dit laatste zou bijvoorbeeld kunnen door te kiezen voor een verplichte nascholing voor beginnende predikanten, waar je ook de evangelisten aan toe zou kunnen voegen. Deze nascholing zou dan vooral de praktische vorming ter hand kunnen nemen en vormen van intervisie kunnen inbouwen. Wat denkt u van deze gedachte in het licht van wat het rapport over het gebrek aan praktische vorming naar voren brengt? Aanvullend: De CvB van de TUA staat welwillend tegenover deze gedachte bleek uit het gesprek dat commissie 1 met hen had.
Als u van mening bent dat de praktische vorming meer aandacht behoeft en dit een instrument kan zijn. Is het dan niet verstandig om hiertoe een voorstel te doen?
Als extra overweging daarbij zou ik willen verwijzen naar alle opmerkingen in de rapporten dat de PEP niet echt goed van de grond komt bij predikanten. Langs de weg van verplichte nascholing in de eerste jaren van het predikantschap wordt dit vanaf het eerste moment in praktijk gebracht, wat wellicht helpend kan zijn om het in de volgende jaren ook door te zetten.
De commissie stelt voor dat de VCP in gesprek gaat met de TUA en het curatorium. Dat in dit gesprek uw voorstel meegenomen kan worden onderstrepen wij graag als commissie. Een andere weg is als commissie 1 een voorstel zou doen op dat gebied. Commissie 3 zou hierin kunnen meewerken als dat dienstig is.

W.J. van Gent
(9.26/6, r. 22-24 en 46-47) De commissie merkt op dat er in de opleiding aan de TUA al veel veranderingen in gang gezet zijn, en ook dat het totale studieprogramma dusdanig gevuld is, dat het maar de vraag is of alle wensen van de VCP uitgevoerd kunnen worden. Nu de commissie dit constateert, welke inhoud moet het gesprek onder besluitvoorstel 7 dan hebben?
De commissie stelt voor dat de VCP in gesprek gaat met de TUA en het curatorium zoals u gelezen heeft in besluitvoorstel 7. Dit voorstel kwam op naar aanleiding van de contacten die onze commissie heeft gehad met de VCP. Zij gaven aan dat er in het verleden al wel gesprekken waren geweest maar dat op dit moment niet altijd helder was of er wat met de besproken punten gedaan was en zo ja, op welke wijzen. De commissie is van mening dat dit gesprek een vervolg dient te krijgen.

B. Vragen aan de vertrouwenscommissie predikanten

J. Nutma
De onderstaande vragen zou ik zowel aan deputaten als ook aan de commissie willen stellen. Er wordt gevraagd om meer aandacht vanuit de TUA voor de vorming van admissiaal studenten met het oog op de praktijk van hun werk. Nu geeft het curatorium samen met de CvB aan dat het programma voor de studenten al erg vol zit en dit niet zo gemakkelijk is in te passen naast wat er al gebeurt. Daarbij past de overweging dat je in theorie je kunt voorbereiden op de praktijk, maar dat is nog wat anders dan de praktijk zelf. Zou het een aanbeveling kunnen zijn om niet alleen tijdens de studie hiervoor aandacht te vragen, maar juist ook vanuit de praktijk van de eerste stappen? Dit laatste zou bijvoorbeeld kunnen door te kiezen voor een verplichte nascholing voor beginnende predikanten, waar je ook de evangelisten aan toe zou kunnen voegen. Deze nascholing zou dan vooral de praktische vorming ter hand kunnen nemen en vormen van intervisie kunnen inbouwen. Wat denkt u van deze gedachte in het licht van wat het rapport over het gebrek aan praktische vorming naar voren brengt? Aanvullend: De CvB van de TUA staat welwillend tegenover deze gedachte bleek uit het gesprek dat commissie 1 met hen had.
Als u van mening bent dat de praktische vorming meer aandacht behoeft en dit een instrument kan zijn. Is het dan niet verstandig om hiertoe een voorstel te doen?
Als extra overweging daarbij zou ik willen verwijzen naar alle opmerkingen in de rapporten dat de PEP niet echt goed van de grond komt bij predikanten. Langs de weg van verplichte nascholing in de eerste jaren van het predikantschap wordt dit vanaf het eerste moment in praktijk gebracht, wat wellicht helpend kan zijn om het in de volgende jaren ook door te zetten.
Als VCP kunnen we de suggestie om na afronding van de studie, eerst een praktijkjaar te gaan ervaren wat het predikantschap in de praktijk inhoudt. In de huidige situatie wordt de student na afronding van

zijn studie aan de TUA beroepbaar gesteld en kan hij door een gemeente worden beroepen. Na het aanvaarden van een beroep wordt er het peremptoir examen afgenomen en is hij klaar als predikant werkzaam te zijn in de gemeente. Het peremptoir examen is alleen gericht op het toetsen van kennis. Geen enkele vraag is gekoppeld aan de praktijk. Tijdens de 1ste twee jaar is er het verplichte mentoraat. Hoe dit vorm wordt gegeven is afhankelijk van de mentorant en van de mentor. In 2013 heeft de VCP in haar rapport aan de synode de volgende aanbeveling gedaan:
Het mentoraat wordt gegeven door mentoren, ervaren predikanten die daarvoor een speciale training hebben gevolgd. Het bestaat uit 10 - 12 sessies.
Uitgangspunt is dat predikanten het nodig hebben kritisch te leren reflecteren op het eigen functioneren. Onder begeleiding van een ervaren collega kan de beginnend predikant die vaardigheid leren.
Doelen/ eindtermen van de verplichte werkbegeleiding:

- er is groeiend vertrouwen in en zicht op de eigen mogelijkheden en grenzen om predikant te zijn;
- de predikant is bereid en in staat systematisch te werken en voldoende ruimte te nemen;
- er is ruimte gekomen om de vraag te stellen of het predikantschap een juiste beroepskeuze blijkt te zijn;
- de predikant heeft geleerd dat structureren zin heeft;
- de predikant kan gericht vragen stellen over het eigen functioneren en dat vertalen in mogelijkheden van ander gedrag;
- grotere bereidheid tot collegiaal overleg en collegiale consultatie en intervisie.

Door de synode 2013 is deze aanbeveling overgenomen. Nu 10 jaar verder blijkt in de praktijk dat er van deze aanbeveling nog nauwelijks uitvoering aan wordt gegeven aan beginnende predikanten. Ook aan de verplichte PEP (Permanente Educatie Predikanten), vastgesteld synode 2013 wordt door beginnende predikanten nauwelijks gehoor gegeven.
Gezien de huidige sociale en maatschappelijke ontwikkelingen, wordt er van een predikant veel gevraagd. Een beginnend predikant die net van de TUA komt, is hier niet op toegerust. Daarom verdient het aanbeveling de beginnende predikant hiervoor toe te rusten.
Na afronding van de studie op de TUA zou het goed zijn dat de kandidaat niet beroepbaar wordt gesteld, maar eerst via een praktijkjaar ervaring op te gaan doen waar een beginnende predikant mee geconfronteerd kan worden. Een mogelijkheid is, dat vacante gemeenten een jaar lang een kandidaat in dienst nemen en hem daarvoor in te schalen als beginnende predikant. Ook zou een kandidaat deze ervaring op kunnen doen in een gemeente met een vacante 2e predikantsplaats. In dit praktijkjaar kan de kandidaat begeleid worden door zowel een stagebegeleider vanuit de TUA als ook een ervaren predikant vanuit de classis waar de vacante gemeente onder valt. Aan het eind van dit jaar volgt een eindevaluatie met kort schriftelijk verslag door de kandidaat. Na dit jaar kan de kandidaat beroepbaar worden gesteld. Voordeel is dat de kandidaat ervaring op doet zonder volledig verantwoordelijk te zijn voor de gemeente waar hij is gestationeerd. Na dit jaar is hij niet gebonden aan deze gemeente en staat het hem vrij een beroep aan te nemen vanuit een andere kerkelijke gemeente. Wel wordt er van hem verwacht na dit jaar een PEP te volgen die bij hem past. I.v.m. de woonsituatie van de kandidaat verdient het aanbeveling om een vacante gemeente te zoeken in de buurt van de huidige woonplaats van de kandidaat.

W.J. van Gent
(9.26/2, r. 1-2) Kan de vertrouwenscommissie hierover iets meer zeggen, zonder daarbij naar personen herleidbare opmerkingen te maken?
Tijdens de gesprekken die we hebben met een kerkenraad is de prediking één van de gesprekspunten die vaak aan de orde komt. Wat dan opvalt is dat door een kerkenraad de preek anders wordt ervaren dan wat de predikant heeft willen doorgeven.
In de gesprekken met de kerkenraad wordt vaak door hen aangegeven dat vaak de diepgang wordt gemist in de woordverkondiging. Zij omschrijft/benoemt dit als; ‘de pijn die Jezus heeft moeten doorstaan om de weg vrij te maken voor mensen om tot bekering te komen. Er wordt te ‘oppervlakkig’ gepreekt om de gemeente hun zondebesef te laten ervaren’.
In de situatie waar dit aan de orde komt, wordt door de VCP verschillende preken beluisterd om zelf te ervaren hoe een preek overkomt. Zij heeft niet de ervaring dat de lijn van zondebesef, komen tot verootmoediging en bekering niet aan de orde komt in de preek. De beluisterde preken wordt door de VCP als volledig Bijbelsverantwoord. In veel gevallen moet wel worden geconstateerd dat de predikant wel vaak een ander taalgebruik heeft dan wat een kerkenraad is gewend of graag wil horen. Wel mist de predikant vaak de bezieling om het goed over te brengen. Mist de emotie. Een van de kerkenraadsleden omschreef het als; *‘het Woord komt niet over de Kanselbijbel heen’.* Het Woord bereikt de gemeente niet. Het verwoorden van deze broeder hoe hij de zondagse eredienst ervaart is veelal ook de ervaring in

andere situaties waar de VCP bij is betrokken. Van een predikant die de bezieling/emotie mist, kun/mag je niet verwachten dat hij daaraan kan voldoen. Wel mag van de predikant worden verwacht dat hij dit meer zou kunnen ontwikkelen door te zoeken naar mogelijkheden die gericht is zich op dit gebied te ontplooien en te ontwikkelen. Voor veel beginnende predikanten is dit nog wel een hele drempel en zal hierin goed moeten worden begeleid. Helaas moet ook worden geconstateerd dat ook kerkenraden niet altijd de juiste houding of deskundigheid hebben om een predikant hierin goed te begeleiden. Ook is dit een belangrijk gesprekspunt tijdens de mentoraatsperiode en het Broederlijk Gesprek Ambtelijk Werk (BGAW). Dit laatste punt heeft veelal geen hoge prioriteit bij zowel kerkenraad als ook bij de predikant. Door de vele wisselingen binnen een kerkenraad is het vaak onbekend bij kerkenraadsleden dat er een afspraak ligt jaarlijks een BGAW met de predikant (en zijn vrouw) te houden.

W. Hijmissen
9.26/2 r. 45 e.v. Uw voorstel is dat er van aankomend studenten ook een assessment wordt afgenomen met als doel meer inzicht te krijgen in de competenties van de student.
Dit voorstel is niet omgezet in een besluit voorstel. Waarom is dat niet gedaan?
U omschrijft ook dat het belangrijk is de inbreng van een vrouwelijke psycholoog mee te nemen in het opstellen van een vragenlijst. Ook dit voorstel is niet omgezet in een besluit voorstel, waarom niet?
Dat ons voorstel niet is omgezet in een besluitvoorstel heeft te maken dat het voor ons belangrijk is dat men vanuit de TUA eerst nadenkt wat dit voorstel inhoudt, waarom we dit voorstel doen en of zij op basis van eigen ervaring ook de essentie/belangrijkheid zien van een assessment aan het begin van een studie. Zouden we het meteen als een besluitvoorstel naar voren brengen, dan lopen we het risico dat de discussie gaat over geld, de hoeveelheid tijd die dit gaat kosten en het bijhouden van rapportages die dit met zich meebrengt van alle admissiale studenten.
Dit antwoord geldt voor beide vragen.

9.26 /4 r.26/27 Het voorstel is het aantal uren/week in de handreiking te wijzigen naar 40 uur/week. In besluitvoorstel 8 schrijft u 45 uur/week en verwijst daarbij naar de ARBO. In regel 25 blz. 4 schrijft u dat de ARBO bij ziektemelding uitgaat van 40 uur/week. Kunt u toelichten hoe dit zit? Wordt met het nauwkeurig omschrijven van het aantal uren dat een predikant aan zijn ambt heeft te besteden het ambt niet te veel een gewoon beroep? Bedenk dat voor kerkenraadsleden geldt dat zij veelal naast een volledige baan veel uren als geroepen vrijwilliger in het kerkenwerk besteden.
In de loop van de tijd is de werkweek van een predikant gewijzigd van 45 uur naar 40 uur per week. In deze volgen we de lijn die de bij de PKN wordt gehanteerd en waar de ARBO ook van uitgaat bij een werkweek van een predikant. In het document Broederlijk Gesprek Ambtelijk Werk (BGAW) wordt nog uitgegaan voor een werkweek van een predikant van 45 uur per week. Dit zou moeten worden aangepast naar 40 uur per week. U stelt dat een kerkenraadslid naast zijn werk als kerkenraadslid ook een gewone baan heeft. Dit klopt. Voor de invulling van zijn vrije tijd kan hij kiezen waar hij zijn tijd aan besteedt. Dit kan het kerkenraadswerk zijn of gewoon voor andere (vrijetijds) activiteiten en verenigingen.
Dit zou ook voor een predikant moeten gelden. Naast zijn werkweek van 40 uur kan hij zijn vrije tijd ook moeten kunnen besteden voor iets wat hij zelf prettig vindt. Bij een werkweek van 45 uur per week blijft er weinig energie over nog iets te doen naast zijn werk als predikant. Voor de predikant geldt vaak dat hij vanwege de invulling van zijn werkzaamheden veel avonden beschikbaar moet zijn voor de gemeente zoals catechese, pastorale bezoeken, vergaderingen, etc.

9.26/4 r. 49 U schrijft hier dat volgens u belangrijk is naast de ICG ook de VCP in stand te houden. Waarom niet een besluitvoorstel? Is het juist niet beter dat de problematiek tussen predikant en gemeente met een frisse blik van buiten wordt beschouwd?
Tijdens de voorgaande synode is hier ook al uitvoerig over gesproken. De ICG heeft een bredere taakopdracht en werkwijze dan de VCP. De onderwerpen die in de ICG worden behandeld hebben toch iets meer het karakter van afstandelijkheid en professionaliteit. Dit kan voor bepaalde onderwerpen heel goed zijn. Daar waar de VCP wordt gevraagd ligt toch meer op het vlak van relationele verhoudingen en verschil in beleving over een preek.
Dit vraagt van elkaar een mate van openheid en vertrouwelijkheid. De VCP kent meer de achtergrond en cultuur van de gemeente waar zij wordt gevraagd mee te denken met het probleem waar de kerkenraad en of predikant ervaart. De ICG kent geen pastorale kant maar beperkt zich veelal tot de kern van het probleem. De werkwijze van de VCP is ook meer toegespitst op het totale functioneren van de predikant.

D. van der Wal, rapporteur

BIJLAGE 21
Artikel 98

Rapport 8a van commissie 3 inzake het rapport van commissie seksueel misbruik (9.27)

A. Vragen aan de commissie

J. Mauritz
Wie gaat er uitvoering geven aan besluit 4? Daarvoor moet bijv. een inventarisatie plaatsvinden!
De commissie stelt voor dat dat valt onder deputaten Jaarboek.

F.W. van der Rhee
9.27/5 ev. – in deze notitie van ds. Van Harten – Tip, die de commissie als bijlage heeft opgenomen in haar rapport, komt aan het einde een voorstel voor om attestaties ook interkerkelijk te kunnen gebruiken. Daartoe moeten bepalingen in de kerkorde worden aangepast. De commissie seksueel misbruik stuurt dit als bijlage mee, maar reflecteert daar verder zelf niet op. Wat is de reden dat de commissie dit heeft meegestuurd? Acht de commissie dit een begaanbare weg? Hoe verhoudt zich dit voorstel tot de AVG-regelgeving? Zie het bovenstaande; uit uw rapport 8 blijkt niet dat u met de commissie op dit punt hebt doorgesproken. Wat is daarvan de reden?
De commissie heeft in een gesprek met de commissie seksueel misbruik begrepen dat deze bijlagen puur ter kennisgeving waren toegevoegd. De commissie seksueel misbruik doet er daarom ook geen voorstellen over.

W.J. van Gent
9.27/15, r. 6-9. Wat is de kerkelijke of kerkordelijke status van deze twee bijlages? Moet de generale synode inhoudelijk een oordeel vellen over de bijlages? Er wordt immers gesproken over 'voorstellen'?
De commissie heeft in een gesprek met de commissie seksueel misbruik begrepen dat deze bijlagen puur ter kennisgeving waren toegevoegd. De commissie seksueel misbruik doet er daarom ook geen voorstellen over.

D. van der Wal, rapporteur

B. Vragen aan commissie seksueel misbruik

W.J. van Gent
(9.27/13, r. 10-14) Heeft de commissie seksueel misbruik overwogen om aan kerkenraden te adviseren, een attestatie rechtstreeks te versturen naar de ontvangende kerkenraad, en de betrokkene alleen een afschrift daarvan te geven? Zo nee, waarom niet?
Nee, we hebben niet overwogen om kerkenraden te adviseren de attestatie(s) rechtstreeks naar de (ontvangende) kerkenraden te sturen. We hebben nog geen aanleiding gezien om dit als een duidelijke verbetering te zien van het probleem. In verband met de AVG-wetgeving lijkt het ons ingewikkeld. We zijn wel positief over dit idee, maar willen hier eerst nog goed over nadenken, eventueel samen met deputaten kerkorde en kerkrecht.
Mogelijk komen we dan de volgende synode met een concreet voorstel.

F.W. van der Rhee
9.27/5 ev. – in deze notitie van ds. Van Harten – Tip, die de commissie als bijlage heeft opgenomen in haar rapport, komt aan het einde een voorstel voor om attestaties ook interkerkelijk te kunnen gebruiken. Daartoe moeten bepalingen in de kerkorde worden aangepast. De commissie seksueel misbruik stuurt dit als bijlage mee, maar reflecteert daar verder zelf niet op. Wat is de reden dat de commissie dit heeft meegestuurd? Acht de commissie dit een begaanbare weg? Hoe verhoudt zich dit voorstel tot de AVG-regelgeving?
De commissie ter bestrijding van seksueel misbruik is positief over het voorstel om attestaties ook interkerkelijk te kunnen gebruiken. Tegelijk zijn we ons ervan bewust dat dit niet de problemen rond een naar een ander kerkverband overstappende schuldig bevonden aangeklaagde oplost. Daarnaast verwachten we dat het moeilijk is in verband met de AVG-wetgeving. Hoe daar dan concreet mee om kan worden gegaan verdient nader onderzoek. Zie ook ons antwoord aan ds. W.J. van Gent.

W. Hijmissen
9.27/2 r. 3. U schrijft dat er binnen de SSMKR het voorstel circuleert een klachtenfunctionaris aan te stellen bij het meldpunt. Wat vindt u daar als commissie van?
Wij vinden dit een voorstel dat tegemoet komt aan een gesignaleerde behoefte, het Meldpunt krijgt veel vragen over machtsmisbruik naast vragen over seksueel misbruik.
Als CGK commissie zien wij de noodzaak van goede opvang en zo nodig begeleiding van klagers over machtsmisbruik binnen kerkelijke relaties die contact zoeken met het Meldpunt. Wij zijn er geen voorstander van dat deze klachten zouden worden afgehandeld binnen het voor klachten over seksueel misbruik functionerende systeem omdat seksueel misbruik een zeer specifieke vorm van machtsmisbruik is. Wel zijn we van mening dat er goede opvang en zo nodig begeleiding moet zijn van mensen die hier binnen de kerken mee te maken hebben zodat ze de juiste verwijzing krijgen. Het voorstel binnen SSMKR om hiervoor een aparte klachtenfunctionaris aan te stellen bij het Meldpunt verdient nader onderzoek ook qua eventuele financiële consequenties.

9.27/2 r. 6. ev. U schrijft daar over de problematiek van het vertrek van daders naar een andere gemeente. Mevr. Van Harten Tip heeft daar een notitie over geschreven. Is deze notitie binnen het SSMKR besproken, en zo ja Wat vindt u ervan? Zo niet, wordt deze nog besproken?
Binnen SSMKR is deze notitie besproken en is besloten deze ter informatie aan de synodes te doen toekomen. Zie ook de antwoorden aan ds. W.J. van Gent en ds. F.W. van der Rhee.

J. Mauritz
Wie gaat er uitvoering geven aan besluit 4? Daarvoor moet bijv. een inventarisatie plaatvinden!
De scriba's van de plaatselijke kerken kunnen reeds hun vertrouwenspersonen opgeven bij het doorgeven van de gegevens voor het CGK Jaarboek. Dat gebeurt dus reeds.
Daarnaast hebben wij contact gezocht met het Dienstenbureau in Veenendaal voor het aanleggen van een lijst met alle vertrouwenspersonen. Hier wordt op dit moment dus door de commissie aan gewerkt.

Het volgende dient als achtergrondinformatie voor commissie 3
De NGK-synode, de synode van de voortgezette GK en de HHK willen een taakverbreding voor de SSMKR en het Meldpunt in de zin van niet alleen focus op seksueel misbruik maar ook op machtsmisbruik in pastorale relaties. Dit omdat hier veel vragen over komen bij het Meldpunt. De interkerkelijke SSMKR commissie moet zich hier nog verder over beraden. Mogelijk mondt dit het komende jaar uit in een concreet en afgerond voorstel waar ook de CGK commissie het mee eens is en waarvan we verwachten dat ook de GS zijn akkoord zou kunnen geven. In dat geval zou het te wensen zijn dat de vergadering deputaten vertegenwoordiging mandaat geeft om een besluit dan al te accorderen, zodat er niet op de volgende GS van de CGK hoeft te worden gewacht.

Nogmaals over de status van de meegezonden bijlages:
Wat betreft de CGK commissie ter bestrijding van seksueel misbruik zijn dit geen ‘voorstellen’ voor de CGK-synode. We zenden deze stukken mee ter informatie zodat de synode geïnformeerd is over waar binnen SSMKR over nagedacht wordt. We hebben als commissie voor verwarring gezorgd door de documentnaam voor de NGK-synode, waar het stuk over machtsmisbruik wel een voorstel voor was, te blijven hanteren.

D. van der Wal, rapporteur

BIJLAGE 22
Artikel 103

Rapport 6a van commissie 1 inzake het rapport van deputaten Jaarboek (9.15)

A. Vragen aan de commissie

A. van der Zwan
Zou cie. 1 zich ook willen uitspreken over wat hierboven aan deputaten is gevraagd?

Wij hebben hier niet met deputaten over gesproken. We delen uw overweging dat een interview met jubilerende predikanten waardevol inzicht kan geven in hoe het ambtswerk van een predikant wordt beleefd. Het is wat ons betreft aan de redactie van het Jaarboek om de afweging te maken of voor de hiertoe benodigde redactionele arbeid voldoende tijd beschikbaar is.

B. Vragen aan deputaten

A. van der Zwan
9.15/4: Wat is de ratio achter het besluit om de vermelding van de 25-jarige en 40-jarige ambtsjubilea van de predikanten voortaan achterwege te laten? Is het, gezien de trend dat steeds minder predikanten 40 jaar (en zelfs 25 jaar) als regulier gemeentepredikant dienen, juist niet goed om dit soort mijlpalen met dankbaarheid te blijven vermelden?
Namens deputaten hartelijk dank voor uw vraag. Ook spreken we onze waardering uit voor uw grote betrokkenheid bij het Jaarboek.
We hebben enkele jaren geleden de terugblik van predikanten verschoven van de jubilea (25 en 40 jaar) naar alleen het emeritaat. De aanleiding was om het ongemak weg te nemen dat er bij sommige broeders was bij de aandacht rondom een jubileum als wij hen om hun bijdrage hierover verzochten. Daarnaast willen we als redactie voorkomen dat we predikanten op een voetstuk plaatsen. Het emeritaat is een natuurlijker moment om terug te blikken. Dit heeft ons tot deze wijziging doen besluiten. We zijn wel alle jubilea (ook 25 en 40 jaar) in het jaaroverzicht blijven vermelden.
Op de wijziging, waarover we in november 2021 een besluit namen en die we in de ten geleide van Jaarboek 2022 hebben vermeld, is verder geen reactie gekomen bij ons als redactie. Enkele broeders, die we in november 2021 informeerden dat we hen geen input zouden vragen vanwege hun jubileum, reageerden positief op onze wijziging.

H. Carlier, rapporteur

BIJLAGE 23
Artikel 106

Rapport 2a van commissie 5 inzake het rapport deputaten kerkjeugd en onderwijs (9.11)

A. Vragen aan de commissie

W.J. van Gent
9.11/27, r35-36 en 9.11/28, r29-34: De commissie constateert dat deputaten alle door de generale synode 2019-2022 verstrekte opdrachten heeft uitgevoerd. Hoe beoordeelt commissie 5 de wijze waarop deputaten opdracht 2 (9.11/27, r16-17) hebben uitgevoerd? (Zie ook vraag 2 aan deputaten.) Was het de bedoeling van de vorige synode dat het project Geloof in het Gezin afgerond zou worden?
De voortzetting en de waarborging van de continuïteit is verwoord in 9.11/28, r28-36. Uw commissie heeft niet begrepen dat het project eindeloos door zou moeten lopen. In de Acta GS 2019-2022 is te lezen dat het de bedoeling was dat het project eerder tot een afronding zou komen. Omdat het project goed aansloeg is het voortgezet. Tevens hebben deputaten zich ingezet om het resultaat van dit project te waarborgen (zie ook 9.11/6, r14-21). Volgens uw commissie wordt dat bedoeld met het waarborgen van de continuïteit.

9.11/29, r9-17 en 45-47: Heeft de commissie ook overwogen om aan de generale synode een andere route te wijzen voor het onderbrengen van prof. dr. A. Huijgen en drs. A.T. van Olst?
Uw commissie heeft daar wel over gesproken, maar heeft niet overwogen te onderzoeken of de GS hier iets aan zou moeten/kunnen veranderen. Dat genoemde broeders onder dit deputaatschap zijn ondergebracht ziet uw commissie als de minst onlogische.
In het gesprek met deputaten merkten wij verlegenheid bij de opdracht. Deputaten hebben geen verzoek ingediend om het te veranderen, maar ze vragen zich wel af hoe ze naar behoren invulling kunnen geven aan deze opdracht. Uw commissie meent dat deputaten geholpen zijn met enkele handvatten voor een jaarlijks gesprek.

Geeft artikel 6 van de kerkorde en de instructie van deputaten naar het oordeel van deputaten wel ruimte voor het onderbrengen van bovengenoemde predikanten bij het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs?
Daarover zou van gedachten gewisseld kunnen worden. Het gegeven dat deputaten verlegen zijn met de opdracht is naar de mening van uw commissie antwoord op uw vraag.

Is het in dat licht wel terecht om aan deputaten kerkorde en kerkrecht te vragen om aan deputaten kerkjeugd en onderwijs handvatten aan te raken voor een behoorlijk gesprek met bovengenoemde predikanten, aangezien deputaten kerkorde en kerkrecht in hun rapport verslag doen van hun werkzaamheden om in opdracht van de synode de werking van artikel 6 van de kerkorde terug te brengen naar de oorspronkelijke bedoeling? (Zie: 9.16/20, r18 - r25)
Dat is ter beoordeling van de vergadering.

W. Hijmissen
9.11/4, r30-34: Synode opdracht 7. Vindt u dat deputaten zijn opdracht t.a.v. het middelbaar gereformeerd onderwijs en PC-onderwijs voldoende heeft uitgevoerd?
Naar het oordeel van uw commissie hebben deputaten naar vermogen gezocht naar mogelijkheden om met koepels contact te leggen en te onderhouden. De praktijk wijst uit dat alleen reformatorische schoolgemeenschappen die een regionale functie vervullen belang stellen in contact met het landelijk kerkverband. Voor koepelorganisaties als Verus ligt dat anders. Voor hen zijn wij slechts een klein kerkverband. Uw commissie deelt de mening van deputaten dat hierin helaas geen grote taak voor hen is weggelegd. Beter haalbaar is dat plaatselijke kerken stevige contacten met de plaatselijke/regionale scholen onderhouden. Zij kunnen eenvoudiger en beter contact met scholen onderhouden.

Moet gezien zijn instructie juist niet bij deputaten het verlangen leven contact te onderhouden met koepels waar jongeren uit onze kerken studeren?
Dat verlangen is er wel, maar in de praktijk nauwelijks uitvoerbaar zoals hiervoor is uitgelegd.

M. Groen
9.11/28, r4 vv: Hier klinkt iets van zorg in door m.b.t. inhoudelijke invulling; er is vrees voor 'verlies van eigen geluid'. Kunt u iets concreter zijn in wat uw zorg is?
Uw commissie beschrijft in deze regel de zorg van deputaten. Deputaten hebben in een gesprek uitgelegd dat het CGJO een kleine speler is binnen Kerkpunt. Deputaten hebben niet alleen met de stichting CGJO, maar ook met Kerkpunt gesproken over het behoud van de CGK-klankkleur. Naar aanleiding van deze gesprekken hebben deputaten geen aanleiding om aan te nemen dat Kerkpunt geen rekening wil houden met de CGJO achterban.

Algemene vraag: Er is veel gaande onder de jeugd. We hebben zorgen over hoe ze in onze wereld groot worden, met alles wat op ze afkomen, zorgen over hoe we ze bij de kerk houden, opvoeden is een flinke job voor de ouders, enz. Tegelijk is het een boeiende groep mensen en kunnen we heel blij zijn met ze. Hebt u het idee dat DKJO hier voldoende zicht op heeft en naar vermogen op acteert?
In het gesprek met deputaten heeft uw commissie doorgesproken over de rol van deputaten in relatie tot de jwo's. Het is deputaten te doen om het hart van alle jongeren, maar de expertise ligt bij de jwo's. Niet deputaten zijn de eersten die signalen opvangen en ontwikkelingen onder kerkelijke jongeren waarnemen. Het zijn de jwo's die deputaten informeren en bijpraten. Nu de jwo's deel uitmaken van grotere organisaties, zijn deputaten partners van de organisaties geworden. Op deze veranderende rol zijn deputaten zich aan het bezinnen.

Vragen aan deputaten

W.J. van Gent
9.11/3, r33-35: Uit wat deputaten schrijven, blijkt zorg. Kunnen deputaten concreter maken welke zorgen zij zich maken met betrekking tot het jeugdwerk naar Schrift en belijdenis? Ligt er een verband met wat deputaten opmerken over de inhoudelijke verschillen op deelonderwerpen? (9.11/3, r12-15)
Het eerste rapport-citaat waarover deze vraag gaat, heeft deze achtergrond: het CGJO gaat op in de bredere organisatie Kerkpunt. Deputaten achten het belangrijk dat het werk dat CGJO onder Kerkpunt-paraplu verricht ten dienste blijft staan van de CGK. Zij zien daarbij niet alleen het financiële belang (dat het geld vanuit de CGK ook ingezet wordt voor onze kerken), maar uiteraard ook een inhoudelijk belang. Kerkpunt, ooit opgericht als NGK-organisatie, is een bredere organisatie dan onze oorspronkelijke CGK-

jeugdbonden. Tegen die achtergrond is het dus van belang dat het materiaal (met CGK-gelden ontwikkeld) inhoudelijk getoetst kan worden aan Schrift en Belijdenis. Of dat nu als 'zorg' bestempeld moet worden, is een kwestie van woordkeus. Deputaten zien dit in ieder geval als hun plicht.
Het tweede rapport-citaat heeft een andere achtergrond dan het eerste. De context hier is het feit dat CGJO helaas geen plek heeft kunnen krijgen onder de IKC-paraplu (naast het LCJ). In bedoelde alinea wordt duidelijk gemaakt waarom dit niet gelukt is. Eén van de aspecten daarbij was inderdaad de 'inhoudelijke verschillen op deelonderwerpen'. Het lijkt deputaten overbodig hier te zeggen dat er in het verleden altijd al verschillen tussen beide bonden zijn geweest: in sfeer, verwoording en aanpak. Dat was ook de reden waarom er in onze kerken twee bonden waren (en blijven). In die zin is er altijd al sprake van 'zorg' geweest, maar die zorg is niet iets waar alleen deputaten DKJO mee te maken hebben. Die zorg leeft breder: hoe houden we elkaar vast, ook binnen de kaders van Schrift en belijdenis?

9.11/4, r40-41 en 9.11/6, r14-21: De vorige generale synode gaf de opdracht om het project 'Geloof in het Gezin' voort te zetten en de continuïteit ervan te waarborgen (9.11/4, r17). Deputaten schrijven echter dat het op een goede wijze is afgerond en in hoofdstuk 2 dat het is ontvlochten. Kunnen deputaten uitleggen dat toch is voldaan aan wat de generale synode besloot? Welke inhoudelijke (mogelijk theologische) reden lag er achter de ontvlechting?
De doelstellingen van Geloof in het Gezin zijn bereikt door de producten die zijn vervaardigd en verspreid. De inhoudelijke kennis blijft aanwezig binnen de jwo's en het bewustzijn is vergroot, ook binnen de kerken. Op projectniveau is het uiteindelijk goed afgerond, al beseffen we dat als het om de praktijk gaat, we nooit klaar zijn. Er lag geen inhoudelijke noch theologische reden ten grondslag aan de ontvlechting. Het verschil lag / ligt in het verschil in manier van werken tussen LCJ/IKC en CGJO. Vanuit de eerste was de behoefte om vanuit de eerste fase nu verder te bouwen. Men werkt daar meer projectmatig.

9.11/11, r12-20: Deputaten signaleren terecht dat we ook als kerk grote aandacht moeten hebben voor leesvaardigheid, vanwege de gevolgen voor het lezen van de Bijbel en het bredere kerkenwerk. Toch zeggen deputaten dat ze daarin voor zichzelf geen taak weggelegd zien. Kunnen deputaten toelichten, ook in het licht van hun instructie, waarom zij op dit vlak geen taak zien voor zichzelf?
Deze vraag wordt in feite beantwoord in het slot van genoemd tekstgedeelte (9/11/11, met name in r. 17-20). Deze trend is namelijk onderwerp van gesprek geweest tussen deputaten en de jwo's. Tijdens die gesprekken zijn deputaten er zich (opnieuw) bewust van (geworden) dat de ontlezing inderdaad toeneemt en dus zorgelijk is. Immers, die heeft een negatief effect op het persoonlijk Bijbellezen en het kennisnemen van de hulpmiddelen daarbij (dagboek, Bijbelverklaring, belijdenisgeschriften en uitleg daarvan).
In gesprekken met jwo is er veelal sprake van herkenning over-en weer. Ofwel, jwo signaleren de trends, in veel gevallen trends die deputaten herkennen, soms ook vanuit de GS-instructie. De betreffende instructie luidt: 'Bij gebleken behoefte het initiatief te nemen tot het opzetten van een database met (bestaand) materiaal in het kader van het op een verantwoorde wijze omgaan met de beeld- en belevingscultuur onder jongeren' (9/11/4, r. 21-23, punt 4).
Op het moment dat jwo richting deputaten aangeven dit te herkennen en er vervolgens in hun visie, bezigheden en materiaal aandacht voor hebben, is dat voor deputaten op dat moment voldoende. We constateren dus dat genoemde bewustwording er bij jwo is. Uiteraard zien deputaten voor de toekomst hier wel een vervolgtaak voor zichzelf weggelegd: in volgende overlegmomenten zullen deputaten jwo hierop bevragen en aangeven desgewenst te willen meedenken in de te nemen vervolgstappen.
9.11/11, r24-40: Deputaten schrijven in het licht van hun instructie terecht dat de werkzaamheden van prof. dr. A. Huijgen en drs. A.T. van Olst eigenlijk niet passen bij het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs, en noemen dit zelfs een 'verlegenheidsoplossing'. Is door deputaten nog een andere route gesuggereerd aan het curatorium van de TUA, de kerk van Genemuiden c.q. Harderwijk en/of de classes Zwolle c.q. Amersfoort?
Nee, we hebben geen inspanningen verricht om beide elders onder te brengen dan bij ons deputaatschap. We hebben er ook wel enig begrip voor dat men bij ons is uitgekomen. Overigens is er nog wel enig verschil tussen beide. De doelgroep waar het werk van drs. Van Olst zich opricht, ligt dichter bij de categorie jongeren waarop wij ons in eerste instantie richten dan de theologiestudenten waarmee dr. Huijgen te maken heeft. Op de EH gaat het immers doorgaans om jongeren die kort geleden van de middelbare school zijn gekomen en de keuze voor een soort tussenjaar maken voor ze gaan studeren. De studentenpopulatie die dr. Huijgen bedient, is veel breder al heeft hij uiteraard ook studenten die net van de middelbare school af zijn.

Inmiddels hebben we met beide een fijne broederlijke ontmoeting gehad. Beide gaven aan dankbaar te zijn dat zij onder ons deputaatschap mochten vallen en gelet op de gesprekken die we hadden, zal er naar de toekomst toe zeker sprake kunnen zijn van een vruchtbare relatie. Tijdens het gesprek dat we met dr. Huijgen hadden, bleek ons dat hij jaarlijks zeker 20 lezingen geeft op avonden belegd door studentenvereniging. Voor hem heeft dit duidelijk prioriteit boven het spreken voor andere gremia. Al is dit niet zijn hoofdtaak, hieruit blijkt wel dat er zeker ook een duidelijke overlap is tussen onze focus en die van hem. Als deputaatschap hebben we er dan ook vrede mee dat het is zoals het is, al bevreemde het ons een eerste instantie wel dat men bij ons uitkwam. De gehouden gesprekken geven vertrouwen dat we naar de toekomst toe voor elkaar van betekenis kunnen zijn.

9.11/26, r31-34: Kunnen deputaten uitleggen wat precies het probleem is en wat er dan precies 'steekt'? Op welke wijze wordt er naar het oordeel van deputaten 'binnengetreden in verantwoordelijkheden'?
Achter de stelling van LCJ zit de wens dat beide bonden uniform werken met een begroting die gebaseerd is op projectplan en calculatie. Dit vraagt ook een projectorganisatie intern. LCJ is in deze wijze van organisatie verder dan CGJO. Het streven om op deze wijze te organiseren en te plannen wordt ondersteund door deputaten. Met de bonden en met in het kielzog IKC en Kerkpunt wordt dit verder besproken en ontwikkeld.
De moeite vanuit ons deputaatschap ligt in het feit dat dit dwingend wordt gesteld en vanuit LCJ het gevoel is dat er met twee maten wordt gemeten. Als deputaatschap houden wij rekening met verschillen in de beide bonden en dus ook met de mate waarin de interne organisatie van de bonden is geprofessionaliseerd.

J. Mauritz
9.11/27: Nu het LCJ onderdeel uitmaakt van het interkerkelijk kenniscentrum en het CGJO is opgegaan in Kerkpunt lijkt het van belang dat er helderheid/transparantie wordt gegeven m.b.t. de besteding van de forse bijdragen uit onze kerken. Komen die ten gunste van onze kerken? Ik mis inzicht daarin. Is dat alsnog financieel toe te lichten?
Uitgangspunt is dat zowel door LCJ als bij CGJO een jaarplan wordt aangeleverd van producten/diensten voor CGK kerken met financiële onderbouwing. Na afronding van het jaar wordt getoetst in hoeverre jaarplan/begroting is gerealiseerd. Op deze wijze wordt de doelmatigheid van uitgaven vooraf besproken en achteraf getoetst. Deze methodiek wordt door LCJ al meerdere jaren op goede wijze gevolgd. Door de overgang van de uitvoering van CGJO activiteiten naar Kerkpunt en de afspraken die hierover gemaakt zijn met de directeur van Kerkpunt is de verwachting reëel dat dit ook door CGJO ook beter geborgd is. Voor CGJO is op basis van plan 2023 (dat wij zien als een overgangsjaar) aangegeven dat voor 2024 de uitgaven voor magazine bijtijds heroverwogen dienen te worden .

A. Van der Zwan
9.11/ 26, r26-36: Misschien lees ik niet goed, maar zou u wat meer kunnen verduidelijken wat het LCJ bedoelt met het verwachten 'op gelijke wijze omgaan CGJO/Kerkpunt als LCJ/IKC' en waar uw moeite als deputaten ligt met de manier waarop ze hierover gesproken hebben.
Naar onze mening wordt hiermee de wens uitgesproken dat beide bonden werken met een begroting die gebaseerd is op projectplan en calculatie. Waarin wordt gekeken naar doelmatigheid van de besteding. LCJ is in deze wijze van organisatie verder dan CGJO. Het streven om op deze wijze te organiseren en te plannen wordt ondersteund door deputaten. Met de bonden en met in het kielzog IKC en Kerkpunt wordt dit verder besproken en ontwikkeld.
De moeite vanuit ons deputaatschap ligt in het feit dat dit dwingend wordt gesteld en vanuit LCJ het gevoel is dat er met twee maten wordt gemeten. Als deputaatschap houden wij rekening met verschillen in de beide bonden en dus ook met de mate waarin de interne organisatie van de bonden is geprofessionaliseerd.

W. Hijmissen
9.11/11 r.34 ev: U bent er verlegen mee dat de broers Huijgen en van Olst bij u zijn ondergebracht. Op zich is dat begrijpelijk hoewel kerkjeugd ook studeert op de instellingen waar beide broers aan verbonden zijn. Vraag: heeft u een voorstel waar beide broers beter kunnen worden ondergebracht?
Zie 'B. vragen aan deputaten' W.J. van Gent.
9.11/12, r.34 ev: Synode besluit 7. Vanuit Verus is er niet de behoefte periodiek contact te hebben met vertegenwoordigers van onze kerken. Vraag: Heeft u gezien vanuit uw instructie die behoefte wel? Zo ja, waarom berust u deze wat afhoudende opstelling van Verus? Zo nee, waarom niet?

Onze instructie geeft ons als taak het contact met betrokkenen bij het onderwijs te onderhouden door hen te instrueren en te adviseren inzake de roeping die zij hebben met betrekking tot het onderwijs. Dit is een zeer brede opdracht. We achten het zeker goed om deze contacten vorm te geven, hebben hier wat de koepelorganisaties ook naar geïnformeerd. In de praktijk blijkt het niet goed mogelijk dit goed vorm te geven, omdat een centraal punt op het gebied van het protestants-christelijk-gereformeerd onderwijs ontbreekt. Om een vruchtbaar gesprek te voeren dient sprake te zijn van een wederzijdse behoefte en die is er in het onderhavige geval, blijkens de reactie van Verus, niet. Overigens achten wij het noodzakelijk om de taakomschrijving van ons deputaatschap en de daarmee samenhangende taakinvulling opnieuw tegen het licht te houden, zoals ook in ons rapport is aangegeven.

9.11/13 r.23 ev: U ziet hier een taak voor deputaten contact met de overheid.
Vraag: Heeft u deze gesignaleerde problematiek met betreffende deputaten besproken?
De bij deze vraag vermelde regelnummers zijn onjuist, maar dat terzijde. Nee, we hebben deze problematiek niet met betreffende deputaten besproken.
9.11/17 r.7: Beeld- en belevingscultuur. U denkt dat een ander deputaatschap beter de bezinning kan voortzetten en uitwerken. Vraag: Aan welk deputaatschap denkt u? Heeft u dit met hen besproken?
Naast het feit dat dit punt aandacht heeft van de beide jwo's denken wij aan het deputaatschap kerk en media. Nee, dit is nog niet officieel met hen besproken.

W.E. Klaver, rapporteur

BIJLAGE 24
Artikel 113, 136

Rapport 7a van commissie 6 inzake het rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau

A. Vragen aan de commissie

A. van der Zwan.
9.22/15 r. 3 (besluitvoorstel 5). Wat is precies het nieuwe aan dit voorstel? Het lijkt mij dat deze opdracht momenteel al aan het LKB is gegeven. En hoe verhoudt zich dit besluitvoorstel tot wat op blz. 15 r. 34-35 over de genoemde onduidelijkheid rondom het (dis)functioneren van de procedure is gezegd? Zou dit niet nader onderzocht moeten worden? En zou in de besluitvoorstellen dan vervolgens geen suggestie voor een verbetering van de procedure kunnen worden gedaan?
De classes gaan niet uniform te werk met de specificaties die door het Dienstenbureau worden toegestuurd. Sommige agenderen ze niet. Anderen nemen het voor kennisgeving aan. Weer anderen bespreken het wel. Nieuw aan dit voorstel is dat het Dienstenbureau in een begeleidend schrijven de classes opdraagt de in gebreke gebleven kerken daarop aan te spreken.

B. Vragen aan deputaten

A. van der Zwan
9.22/15 r. 3 (besluitvoorstel 5). Wat is precies het nieuwe aan dit voorstel? Het lijkt mij dat deze opdracht momenteel al aan het landelijk kerkelijk bureau (LKB) is gegeven.
Strikt genomen heeft het LKB deze opdracht niet. De instructie geeft alleen in algemene zin aan dat het LKB tot taak heeft 'het incasseren en administreren over giften en collecten' (KO, bijlage 1.39, art. 4.A.3). Dit artikel heeft geen betrekking op de minimumbijdragen. Het LKB verspreidt de brief van deputaten financiële zaken die de kerkenraden informeert over de hoogte van de minimumbijdrage en registreert vervolgens de betalingen die de kerken doen. Een deel van de kerken betaalt per kwartaal, een ander deel maandelijks en nog weer een deel zonder vaste structuur. Deze werkwijze vraagt een onnodig intensieve administratieve verwerking. Met dit voorstel willen we de betalingsverplichting van de kerken opnemen als vordering en periodiek (per maand of per kwartaal) door middel van een specificatie van deze vordering aan de kerken voorleggen. Feitelijk is dat hetzelfde als het periodiek factureren van de minimumbijdragen bij de kerken, maar deze terminologie roept bij sommigen weerstand op. Deze werkwijze kan volledig geautomatiseerd worden en geeft een volledig, transparant en real time inzicht in

de eventuele betalingsachterstanden. Het zou helpend zijn als de generale synode de instructie voor LKB daarom aanvult met de opdracht om periodiek de minimumbijdragen bij de kerken te innen.

Hoe verhoudt zich dit besluitvoorstel tot wat op blz. 15 r. 34-35 (bedoeld zal worden blz. 13 r.34-35) over de genoemde onduidelijkheid rondom het (dis)functioneren van de procedure is gezegd? Zou dit niet nader onderzocht moeten worden? En zou in de
besluitvoorstellen dan vervolgens geen suggestie voor een verbetering van de procedure kunnen worden gedaan?
Allereerst moeten we de administratieve procedure zo goed mogelijk inregelen. Het besluitvoorstel is daarop gericht. Een consequentie van dit voorstel is ook dat we als LKB beter in staat zijn om betrouwbare overzichten te genereren die in de classes kunnen worden gebruikt om kerken aan te spreken die in gebreke blijven. Maar in onze optiek moeten classes niet de rol van LKB gaan overnemen. LKB int de minimumbijdragen en herinnert kerken aan een eventuele betalingsachterstand. Dat is de reguliere administratieve procedure. Classes kunnen LKB daarbij wel ondersteunen door kerken te wijzen op hun verplichtingen. Die procedure is er al. Dat dit niet in alle classes functioneert ligt niet aan de procedure maar aan de vraag of deze procedure wel of niet serieus wordt genomen**.**

Hebben deputaten zelf nog suggesties voor een verbetering van de procedure?
Zoals in de voorgaande twee antwoorden beschreven.

J. Nutma
9.22/14 regel 48 – 9.22/15 regel 4 Voorstel tot besluit 4.
Hoe voorkomen we de versnippering van informatievoorziening of beter: hoe bundelen we dit zo dat kerkelijke informatie zowel naar het Dienstenbureau als naar de Wekker gaat?
Door één adres aan te wijzen waar alle kerkelijke informatie aan wordt toegestuurd. Het ligt voor de hand dat het Dienstenbureau dit adres is. Overigens is in de instructie voor deputaten LKB al opgenomen dat ze tot taak heeft om te fungeren als kerkelijk adres (K.O., bijlage 1.39, art. 4.A.1). Het Dienstenbureau beheert de centrale website van ons kerkverband en kan informatie via dit kanaal centraal verspreiden maar kan ook zorg dragen voor het gericht verspreiden of doorgeleiden van informatie die voor specifieke doelgroepen is bestemd.

Er ligt zowel bij de Wekker als bij het Dienstenbureau een opdracht om de kerken van informatie te voorzien. Is het niet verstandig dat de redactie van de Wekker en het Dienstenbureau daarin gezamenlijk optrekken?
Strikt genomen beperkt de instructie voor het LKB zich tot het beheren van een internetsite voor het geheel van de kerken (K.O., bijlage 1.39, art. 4.A.9). Maar juist die website maakt wel dat het Dienstenbureau de meest actuele informatievoorziening kan verzorgen. In het verleden moesten we met bepaalde informatievoorziening wachten tot het eerst in de Wekker was gepubliceerd omdat dit het officiële landelijke blad van onze kerken is. Dat is om meerdere redenen niet houdbaar. In de eerste plaats kan de Wekker niet zo actueel zijn als het Dienstenbureau met de website kan zijn. In de tweede plaats is het bereik van de Wekker beperkt tot 3140 abonnees (stand 22-10-2024, incl. proef- en cadeauabonnementen) en dat aantal daalt gestaag. Zelfs lang niet alle predikanten zijn geabonneerd op het blad. Het Dienstenbureau bereikt de brede achterban van onze kerken juist in toenemende mate, doordat nieuwsberichten op de website van een rss-feed worden voorzien waardoor deze berichten ook terecht komen in de kerkapp van individuele kerkleden. Het verdient daarom aanbeveling om

a. expliciet uit te spreken dat zowel het Dienstenbureau als de Wekker de opdracht hebben om de kerken van informatie te voorzien;
b. de centrale website cgk.nl eveneens aan te wijzen als officieel informatieorgaan van de kerken;
c. de Wekker en het Dienstenbureau opdracht te geven om meer gezamenlijk op te trekken en daartoe een samenwerkingsstatuut te laten ontwikkelen dat door deputaten vertegenwoordiging kan worden goedgekeurd/vastgesteld (zodat dit niet hoeft te wachten tot een volgende GS).

Noot rapporteur.
Het valt uw commissie op dat in de beantwoording door deputaten er aangepaste en ook enkele nieuwe voorstellen worden gedaan. Hierover moet uw commissie zich eerst buigen. En wellicht in nader overleg gaan met deputaten en/of andere betrokkenen zoals De Wekker. Het huidige tijdsbestek is te kort om dat afdoende te behandelen. Uw commissie komt daar dus in een later stadium op terug.

E.e.a. kan gevolgen hebben voor de behandeling van rapport 9.22 van deputaten LKB. En met name m.b.t. enkele voorstellen tot besluit. Die zullen bij de behandeling ter synode van de rapporten 7a (Commissie 6) en 9.22 (LKB) wellicht moeten worden aangehouden.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 25
Artikel 114

Rapport 3a van commissie 5 inzake het rapport van regiegroep crisis (9.34)

Na publicatie van rapport 3 ontving uw commissie een aanvullend bericht van de regiegroep crisis. Dit nagekomen bericht heeft betrekking op r. 13-17 van het rapport. In tegenstelling tot wat daar wordt gesteld, blijkt dat deputaten kerkorde en kerkrecht wel antwoord hebben gegeven op de vraag inzake verantwoordelijkheden. Uit het antwoord van deputaten blijkt dat zij een kerkordelijke borging van verantwoordelijkheden niet aanbevelen. Niet alles hoeft kerkordelijk vastgelegd te worden, zo stellen zij.

Aangezien deputaten antwoord hebben gegeven op de vraag over verantwoordelijkheden en bevoegdheden, stelt uw commissie voor het tweede voorstel tot besluit te laten vervallen.

W.E. Klaver, rapporteur

BIJLAGE 26
Artikel 119

Rapport 3a van commissie 2 inzake het rapport van deputaten evangelisatie (9.05)

A. Vragen aan de commissie

M. Groen
9.05/32, 21vv Het bezwaar van de cie begrijp ik niet helemaal: het gaat hier toch juist erom dat predikanten uitgezonden kunnen worden naar gebieden waar geen CGK is (Limburg, delen van Brabant)?
Het lijkt ons een goed vertrekpunt dat we allereerst zoeken naar plaatselijke gemeenten, (van de CGK of ander kerkverband van gereformeerd belijden) die verantwoordelijkheid willen nemen voor dergelijke projecten. Dat is ook een uitgangspunt van deputaten, dat wij hier ook allereerst willen benadrukken. Zo lijkt de werkwijze op die van zending: probeer te werken vanuit en met de aanwezige plaatselijke kerken. Daarom hebben wij moeite met optie 4.a.i.
In optie 4.a.ii zou het gaan om werkers die financieel ten laste komen van het kerkverband. Wij menen dat er gezien de krimp van ons ledental eerder aanleiding is het aantal vrijgestelden te beperken dan uit te breiden.
Uitzending vanuit een plaatselijke gemeente i.s.m. een stichting (4.b), is volgens ons nu al mogelijk. Voor een intensiever betrokkenheid van deputaten hoeft hun instructie o.i. niet te worden aangepast.
Bij 4.c. hebben wij hetzelfde bezwaar als bij 4.a.ii.

9.05/33, 39 Heeft de commissie niet gevraagd of het inderdaad 'voor' moet zijn ipv 'van'?
Inmiddels is helderheid verschaft. Het voorstel is inderdaad dat wordt geïnventariseerd wat voor de kerken nodig is. Dat voorstel wordt door uw cie. overgenomen.

W.E. Klaver
P32, r44. Klopt het dat wij die afzonderlijke rapportage nog niet hebben ontvangen?
Dat klopt, daar werkt cie 2 nog aan en het zal op een later moment ter tafel komen.

P33, r28. U stelt voor deputaten opnieuw te benoemen. Deputaten geven in hun rapport aan dat slechts 2 van de huidige 6 deputaten beschikbaar zijn voor een herbenoeming. Hoe beoordeelt u dit gegeven in het licht van continuïteit van de werkzaamheden van deputaten?
Over de formulering: die was niet zorgvuldig. Ons voorstel moet zijn en wordt: opnieuw deputaten te benoemen. Het mooiste zou natuurlijk zijn als die continuïteit gestalte krijgt in de bemensing van een deputaatschap.

J. Mauritz
9.05/4 regels 40 vv en 9.05/31 regels 35 vv. Integreren van werkzaamheden dep zending en dep. evangelisatie. Wat vindt u van integratie van die werkzaamheden?
Cie 2 heeft daar over gesproken. Wij constateren dat er principieel steeds minder verschil komt in de werkvelden en de taken van beide deputaatschappen. De overeenkomsten nemen toe. Bijv.: een project in Girona, Spanje van zending heeft raakvlakken met werk in Bunde, Limburg, werd door iemand opgemerkt. Maar de werkwijze en de financiële organisatie van de beide deputaatschappen verschillen significant. Wij kunnen ons goed indenken dat allereerst de samenwerking wordt geïntensiveerd, zoals we dat nu al zien, bijvoorbeeld in KIZ en project SPK. Cie 2 kan zich voorstellen dat er een studie wordt gedaan naar de wenselijkheid en de mogelijkheid van deze integratie. Maar laten het vooral de deputaatschappen zelf zijn die aangeven wanneer zij dit opportuun vinden.

9.05.23-9.05.24: Bijlage C en 9.05/32 regels 17-34 en voorstel tot besluit 4: u kunt volgens mij geen voorstel tot besluit doen (4) om vervolgens te vermelden dat u dat voorstel niet overneemt. Zou het niet verstandiger zijn hierover alsnog met dep.ev. in gesprek te gaan?
U heeft gelijk; dit is ook wat we bedoelden, maar niet goed hebben opgeschreven. Onderaan dit rapport vindt u onze voorstellen nog eens op een rij.

9.05/33 besluit 8 regels 37-40. Zou u dit ook niet nog eens met dep ev. moeten bespreken en dan een voorstel tot besluit aan de generale synode voorleggen. cie2 en dep.ev. zijn m.i. de eerstaangewezen om tot een eenduidig voorstel tot besluit te komen. Dat is m.i. niet de generale synode.
Mee eens, dank voor uw opmerking, inmiddels is dit wel duidelijk uit de beantwoording van deputaten. Het gaat om een opdracht om te verkennen wat er *voor* de kerken nodig is.

W. Hijmissen
Blz. 9.35/31 r. 39. 'Ons lijkt het goed dit werk te integreren' Vraag: Heeft u hier met deputaten over doorgesproken? Hoe denkt u hierover? Vraag: Wat houdt ons tegen?
Zie antwoord aan broeder Mauritz.

Blz. 9.05/32 r. 29. Wij menen dat er gezien de krimp van ons ledental eerder aanleiding is het aantal vrijgestelden te beperken dan uit te breiden. Persoonlijk vind ik dit een redenering die strijdig is wat Jezus ons opdroeg in Mattheus 25. M.i. is evangelisatie een basisvoorwaarde voor groei van de plaatselijke gemeente. Vraag: Hoe ziet u dit?
Cie 2 bestrijdt uiteraard geenszins de noodzaak van evangelisatie. Wij zijn dankbaar voor de bevlogenheid waarmee we deputaten en consulenten zien werken. Tegelijk is het juist ook te taak van de synode om te kijken hoe op een verantwoorde manier omgaan met de middelen die we hebben. Daarbij hoort volgens ons ook onder ogen zien dat deze middelen minder gaan worden.

Blz. 9.05/33 r.39. U schrijft daar een voorstel niet te snappen. Dit verbaast mij. Vraag: Is dit niet aan de orde gekomen in het gesprek dat u met deputaten heeft gevoerd?
Antwoord: Dit is in het gesprek niet aan de orde geweest, maar inmiddels helder geworden, zie beantwoording hierboven.

Twee keer schrijft u dat een onderwerp meer ligt op het vlak van een andere commissie. Evangelist en SPK. Vraag: Heeft u dit afgestemd met deze commissies?
Dank voor uw suggestie. Rondom de evangelist is er contact geweest met betreffende cie. Rondom SPK nog niet, wij zorgen dat deze afstemming er komt.

H. Peet
Pag. 30 r32-47: Helemaal eens met de cie die stelt dat de gloria Dei een passender overkoepelender is voor het bestaansrecht van de kerk. Je moet missio Dei en gloria Dei niet tegen elkaar uitspelen. Maar

is uiteindelijke doel van de missio Dei ook niet dienstbaar te zijn aan de gloria Dei. Bent u het met me eens dat deputaten hier wel meer oog zouden moeten hebben en dat in publicaties meer naar voren mogen brengen.
Deputaten en cie 2 hebben hierover uitvoerig doorgesproken. In dat gesprek is ons duidelijk geworden dat deputaten dat zeker ook zo zien: Gods Missio, zeg zijn Heilsplan, is tot verheerlijking van zijn Naam en tot heil van mensen. Deze twee staan niet tegenover elkaar, maar sluiten elkaar in. Cie 2 is het met u eens dat het concept Missio Dei nog niet bij iedereen helder voor de bril staat, en dat is een aandachtspunt. Wellicht kunnen deputaten ons helpen, door te onderstrepen dat in hun visie de Missio (het uitgaande werk van God) de Gloria (de verheerlijking van Zijn wezen) dient.

Pag. 31 r27: Om wat voor aarzelingen gaat het dan?
Dat is een vraag aan deputaten.

Pag. 31 r37 – 39: Lijkt verdere integratie u wenselijk? Hoe zien deputaten dit in de toekomst voor zich?
Zie eerdere antwoord aan ds. Groen.

Pag. 32 r5: Met wat voor soort vragen kloppen grotere gemeenten bij SPK aan en verschilt dat sterk van wat kwetsbare gemeenten voor hulpvragen hebben?
Het eerste deel lijkt ons een vraag voor deputaten. In ons gesprek begrepen wij, dat in de waarneming van SPK ook grote gemeenten blijken kwetsbaar te kunnen zijn. In die zin begrepen wij dat het ook om dezelfde vragen gaat.

Pag. 33 r 6 – 8: U stelt dat de SPK zich vooral zou moeten richten op kwetsbare gemeenten? Heeft dat alleen te maken met de gegeven opdracht tijdens de vorige synode of hebt u daarvoor ook nog andere argumenten? Zou naar uw gedachte de SPK wel een taak kunnen hebben naar wat omvangrijkere gemeenten?
Wat cie 2 waarnam was een verschuiving van werkgebied en taakstelling: van SKK naar SPK. Dat is een aanzienlijke uitbreiding van het werkgebied: het gaat over alle kerken. Kun je dat waarmaken, en is dat nodig? Wat gebeurt er, wanneer je besluit dat er een steunpunt komt, dat alle kerken proactief begeleiding aanbiedt? Wij denken dat je daar heel goed over moet nadenken, ook omdat je als kerkverband al veel aan begeleiding van plaatselijke kerken hebt georganiseerd via classis, consulenten, enz.

W.J. van Gent
(9.05/31, r. 25-28) Heeft de commissie ook doorgevraagd over de inhoud van de aarzelingen die kennelijk zijn gedeeld met deputaten? Zo ja, om welke aarzelingen gaat het?
Het gaat dan bijvoorbeeld om het gebruik van methoden en materialen, die in relatie tot de beleving in de gemeente soms een zeker vervreemding geven.

(9.05/31, r. 39) Heeft commissie 2 overwogen om de synode voor te stellen om de deputaatschappen zending en evangelisatie ineen te schuiven, eventueel samen met diaconaat?
Cie 2 heeft wel overwogen om voor te stellen dat er een studie naar zou worden gedaan. Zie eerder. Een voorstel van deputaten zelf in deze richting vindt u in rapport 9.38/19 r.26 ev., dat later ter synode aan de orde komt.

(9.05/33, r. 21-22) Dit voorstel tot besluit kan toch pas aan de generale synode aangeboden worden, wanneer het rapport kerk in zendingssituatie (9.38) integraal besproken is?
Ja, dat lijkt ons juist. Daarom hieronder nogmaals de voorstellen van cie 2.
*(*9.05/33, r. 45-47) Wat spreekt de generale synode eigenlijk uit, wanneer dit besluitvoorstel zou worden overgenomen? Wordt daarmee bedoeld dat dit tot op heden niet of niet goed gebeurt? Is besluitvoorstel 10 niet veel te algemeen en te vaag gesteld?
Wij hebben hierover met deputaten gesproken, zij willen niet de indruk wekken dat er over de hele linie te weinig oog is voor de context, maar vrezen wel – zonder dat onderzocht te hebben – dat er soms sprake van is. Het leek uw commissie niet verkeerd dat deputaten voor dit aspect aandacht blijven vragen, en daarvoor handreikingen blijven doen.

B. Vragen aan deputaten

S.M. Buth
Hartelijk dank voor het mooie rapport dat uw deputaatschap heeft aangeboden. Ik zou een vraag willen stellen n.a.v. een vraag die commissie 2 u reeds eerder stelde. Het betreft de vraag over pionieren in de breedte van de kerken en dat de commissie u de vraag stelde of we gemeentes uit de rechterflank missen. Waarbij ook gevraagd werd: Hebben deputaten de indruk dat zij ook deze gemeenten kunnen helpen? Uw antwoord luidde: We willen de breedste breedte van de kerken dienen, en zijn daarvoor beschikbaar. Er zijn gesprekken geweest met gemeenten die hun aarzeling bij ons werk hebben geuit. Kunt u iets uitvoeriger aangeven hoe u het missionair elan zou denken te kunnen aanwakkeren onder wat we noemen behoudende gemeenten? Hier ligt namelijk een belangrijk aandachtspunt.
Deputaten gebruiken de algemene kerkelijke kanalen van Doorgeven, Ambtelijk Contact, de Wekker en ook mailings aan alle kerken om het missionaire werk onder de aandacht te brengen. Er zijn ook contacten met kerken uit de rechterflank en die worden zeker ook gewaardeerd. De aarzeling betreft niet zozeer ons werk inhoudelijk, als wel wat er van kerkenraden zelf gevraagd wordt om bijvoorbeeld een concreet missionair initiatief te ondersteunen.

H. Peet
Pag. 2 r23: Wat zijn redenen voor deze terughoudendheid? Financiële consequenties over spelen ook andere overwegingen een rol? Is er nog meer over te zeggen dan op pag 25 r45 ev gebeurt?
Het gaat hier niet om financiële consequenties, maar meer om het verantwoordelijkheid willen/durven te dragen voor een missionair initiatief. Daarbij kan complexiteit een rol spelen of capaciteit bij een kerkenraad. De toezegging daarbij vanuit deputaten begeleiding te bieden is niet altijd voldoende.

Pag 5 r40: Enerzijds begrijp ik dat het gewenst is van tijd tot tijd overleg te voeren juist vanuit de missio Dei gedachte. Maar anderzijds dreigt het gevaar dat vele vergaderen ten koste gaat van het werk in het veld dat zo belangrijk is. Houdt u daar oog voor en wat is de concrete winst van deze ontwikkeling?
Het breed consulentenoverleg is erg gericht op de praktijk van de ondersteuning van de kerken en wil daar juist ook dienstbaar aan zijn. In die zin ervaren consulenten het als winst, niet in de laatste plaats door meer op de hoogte van elkaars werk te zijn maar ook elkaars werk aan te kunnen vullen of te kunnen versterken.

Pag 7 r5: Hoe kreeg die ondersteuning gestalte? Was dat ook financieel? Zo ja, vraag ik me toch af of dat tot uw taak behoort en zo nee, waarin bestond die ondersteuning dan? Overigens begrijp ik uw behoefte aan wetenschappelijke bezinning.
Er is een wederkerige afspraak geweest, waarbij dr. J. van 't Spijker als adviseur ook werkzaamheden voor deputaten evangelisatie verrichtte. Zijn onderzoek heeft nauwe relaties met het werkveld van deputaten evangelisatie.

Pag 8 r7: Kunt u iets meer vertellen over de achtergrond hiervan. Ik ben namelijk geneigd deze stap te betreuren, juist nu het aantal moslims onder onze landgenoten gestaag groeit en deze organisatie zulk goed werk doet. Er moeten keuzen gemaakt worden, dat begrijp ik. Maar hierop bezuinigen lijkt mij geen goede zaak.
De besluitvorming in dezen is op de vorige synode al aan de orde geweest. Graag verwijzen we naar de onderbouwing die we toen hebben aangedragen.

Pag. 10 r45: deze opdracht mag wat mij betreft hoge prioriteit hebben. Het omvat ook nogal wat!
We pakken het graag op!

Pag. 12 laatste opdracht: inhoud geven aan geref. Identiteit lijkt me wel heel belangrijk. Daar zijn inderdaad andere kanalen voor. Maar het moet toch een zaak zijn die u ook zeer ter harte gaat. Ik denk aan wat een collega ooit tegen me zei: Het uit de grond stampen van een pioniersplek op vrije leest gestoeld is niet zo moeilijk. Iets opzetten met een echt geref. identiteit vergt vaak veel meer ... Hij nam het waar in de context van de grote stad waar hij werkzaam was.
Deputaten hebben een adviserende en begeleidende taak met betrekking tot kerkenraden die een inhoudelijke verantwoordelijkheid dragen voor een missionair initiatief dat zij onder hun hoede nemen. Daarbij kunnen deputaten wel vanuit hun adviserende en begeleidende rol een taak vervullen en zijn ook van harte bereid om dat te doen. Maar de inhoudelijk taak ligt primair taak bij de kerkenraad zelf en

vervolgens bij de classis waar deze kerk toe behoort. Dat een kerkenraad dat wellicht niet kan legt eerder een ander probleem bloot.
Aanvullend onderwijs voor een beginnende evangelist wordt volgens de nieuwe instructie die deze synode dient, in overleg met deputaten evangelisatie vastgesteld en daarbij zullen we ook aandacht voor deze thematiek hebben.

Pag. 24 r19: Ik vraag me af gezien het verschil in context of dit zo één op één is over te nemen. Er is toch ook vaak een gemeente in de buurt van waaruit gewerkt kan worden? Zou uitzending dan niet het beste gestalte kunnen krijgen, werkend met al bestaande regelingen zoals ook cie 2 zegt vanuit een bestaande gemeente (Cie 2-rapport 3, pag. 32 r. 18-34)?
In het kader van de uitspraak dat Nederland zendingsland is past het juist wel en lijkt het ons ook belangrijk om de mogelijkheid te scheppen voor zendingswerk in Nederland.
Waarom is dit belangrijk: er zijn plekken in ons land waar de kerk niet meer aanwezig is of zo kwetsbaar dat ze zelf niet meer tot missionair werk kan komen. Het kan ook gaan om regio's of bepaalde doelgroepen waarbij het niet mogelijk om dat zomaar onder te brengen bij een plaatselijke kerk.
We wijzen hier ook op het antwoord dat we gaven bij de moeiten die kerkenraden hebben om verantwoordelijkheid voor een missionair initiatief te dragen, vanwege complexiteit of capaciteit.
Wij delen het financiële argument niet dat commissie 2 hierbij aandraagt. Bij het huidige zendingswerk in het buitenland komen de lasten voor de werkers niet allemaal voor rekening van het kerkverband. De financiën kunnen ook ergens anders vandaan komen. Het gaat in de regeling allereerst om de verantwoordelijkheid die we als kerken nemen voor het missionaire werk in Nederland als zendingsland.

W. Hijmissen
Blz. 9.05/4 r. 11. De meerjarenbegroting laat zien dat de verhoging voor 25/27 onvoldoende is. Vraag: Hoe moet dit naar u mening worden opgelost?
Het klopt dat we over een paar jaar weer een probleem hebben. Dep. FZ gaf wel een correctie aan op onze begroting. Volgens hen zullen de loonkosten minder snel oplopen, maar evengoed hebben we over een paar jaar weer een probleem. Een afnemend ledenaantal waardoor we steeds minder inkomsten hebben en stijgende loonkosten (nu bijna 80% van de totale kosten): dat gaat mis. In tegenstelling tot zending en diaconaat mist evangelisatie inkomsten uit legaten, we willen dit wel meer onder de aandacht brengen. Er wordt op het niveau van het Dienstenbureau ook gekeken naar het loonhuis.

Blz. 9.05/4 r. 30 ev. Wat vindt u van het idee de deputaatschappen evangelisatie en zending samen te voegen? Past dat niet bij het gegeven dat ons land zendingsland is geworden?
Deputaten evangelisatie zien het belang van de integratie van beide deputaatschappen vanuit het door u aangereikte motief. Overigens ook met diaconaat. Alle drie hebben hun accenten in hetzelfde missionaire veld en kunnen elkaar versterken als de deputaatschappen worden samengevoegd.

Blz. 9.05/15 r. 15. Enkele grote gemeenten dragen niet af voor evangelisatie. Vraag: Ontslaat de keuze voor een eigen evangelisatieproject gemeenten van de synodaal gezamenlijk afgesproken minimum bijdrage voor evangelisatie? Heeft u hier met hen over gesproken, hen op aan gesproken?
Zeker wordt hier actief beleid op gevoerd, bij een enkele van deze gemeente heeft dit ertoe geleid dat zij intussen de minimumbijdrage voldoen.

D. van der Wal
Op pagina 4, r.10-12 schrijft u dat u geen ruimte ziet voor bezuinigingen. Heeft uw deputaatschap daar wel naar gekeken en zo ja, zouden wij die overwegingen en berekeningen in kunnen zien? Zo nee, waarom dan niet?
Die ruimte zou er alleen zijn als er in de werkzaamheden zou kunnen worden gesnoeid. We zien op dit moment niet hoe dat zou moeten. Uiteraard is heel kritisch naar alle posten gekeken. Maar alle ingrepen die we dan doen zijn ingrepen in de marge en die zijn al zoveel als mogelijk is doorgevoerd.

Heeft u bij het vaststellen van uw begroting contact gehad met de quaestor van de generale synode of met commissie 6 om te vragen naar hun visie op gebied van de uitgaven en eventuele bezuinigingen daarop?
Ja er zijn gesprekken geweest met zowel DFZ als met commissie 6 met betrekking tot de uitgaven.

J. Mauritz
9.05/4 regels 40 vv en 9.05/31 regels 35 vv. Integreren van werkzaamheden dep. zending en dep. evangelisatie, waarom doet u geen voorstel?
Omdat we meer mogelijkheden zien in een geleidelijk proces. De eerste stappen op de werkvloer worden wel gemaakt. Om de deputaatschappen zelf te laten integreren is nog wel het een en ander nodig, zeker in het licht van de verschillen die er tussen de deputaatschappen zijn als het om de wijze van besturen en werken gaat.

Wat vindt u ervan dat Cie2 uw voorstel niet overneemt? Is er een alternatief denkbaar?
Wij vinden dat jammer. We zien hier juist wel mogelijkheden om mensen uit te zenden voor regio's, plekken waar de kerk niet (meer) aanwezig is. Uitzending is wat anders dan een pioniersplek beginnen onder de rook van een kerkelijke gemeente. Ook kan het werkveld breder zijn. Zie ook het antwoord aan ds. Peet.

9.05/33 besluit 8 regels 37 – 40. wat vindt u van deze gang van zaken?
Commissie 2 begrijpt de opdracht niet die we vragen. Vanuit het SPK wordt ondersteuning geboden namens de kerken. Maar daar kan vanuit de kerken ook wat voor nodig zijn wat nu nog niet in beeld is. Het gaat hier wel degelijk om wat van de kerken gezamenlijk nodig is voor het ondersteunen van kerken die in een kwetsbare situatie terecht zijn gekomen**.**

W.E. Klaver
P3, r11. 'Hier ligt de bron van het bestaan van de kerk en ook de reden waarom de kerk in deze wereld is.' Hoe ziet u deze bron in het licht van HC, zondag 21 en NGB art. 28,29 die andere kernen van het kerk zijn benoemen? Met andere woorden: heeft Gods missie ook nog andere elementen dan u beschrijft?
Het gaat bij Gods missie hier niet om de kern van het kerkzijn zoals zondag 21 en art. 28/29 dat verwoorden. Het gaat over de bron van het kerk-zijn. Die komt voort uit Gods missie. We zien in het ontstaan van de kerk dat God zijn heilsplan uitwerkt. En dit werk gaat nog altijd voort. De kerk die deelt in Christus deelt ook in Zijn missie om de wereld met Zijn heil te dienen. Vanzelfsprekend is de kerk meer dan Gods missie en krijgt de kerk gestalte waarbij de noties van zondag 21 HC en art. 28-29 NGB niet kunnen ontbreken.

P 3, r41-42. Is deputaten van mening dat 'Gods missie' zoals u die beschrijft HET hart van kerkelijk leven is? Waarom?
Het is niet het hart van het kerkelijke leven, het is de bron waaruit het kerkelijk leven voortkomt en waarin de kerk mag delen. Gods missie is de uitvoering van Zijn heilsplan waarin de kerk een plek heeft.

P3, r31-33. In welke mate zullen de werkzaamheden van deputaten wijzigen als de synode besluiten neemt over verdere inrichting van KiZ?
Dat zal zeker zo zijn, maar dat gaat dan in samenwerking met deputaten diaconaat en zending. Hoe dat er precies uitziet moeten we met elkaar gaan ontdekken.

W.J. van Gent
(9.05/7, r. 38) Kunnen deputaten uitleggen op welke wijze de geloofskernen uit de Drie Formulieren van Enigheid terugkomen in het focustraject 'Focus op Jezus'?
De IZB verwijst wil nadrukkelijk een organisatie zijn met een gereformeerde identiteit op grond van Schrift en belijdenis. Dit is terug te vinden in hun materiaal in de focus op de noodzaak van het verzoenend werk van Christus.

(9.05/10, r. 18-19) Hebben deputaten in verband met de moeilijke financiële situatie in ons kerkverband ook overwogen om het aantal activiteiten (bijvoorbeeld het aantal pioniersplekken) te maximeren?
Deze vraag begrijpen we niet. Je kunt Gods missie niet aan banden leggen en daarmee ook niet de initiatieven die uit Gods missie voortkomen in ons kerkverband. We moedigen dat zelfs aan in onze kerkorde. Dat is wat anders dan de financiering ervan. Maar het kerkverband bekostigt daar amper iets van. Daarvoor worden andere financiële bronnen aangeboord.

(9.05/12, opdracht 10.e) Kunnen deputaten uitleggen waarom de uitvoering van dit belangrijke synodebesluit niet bij hun instructie hoort? (specifiek: kerkorde bijlage 1.18, art. 2)

Zie hiervoor het antwoord aan ds. Peet.

Omdat de rapporteur van cie 2 niet zo duidelijk was bij de verwerking van de voorstellen van deputaten, hier een versie twee van onze voorstellen.

Uw commissie stelt voor:
met betrekking tot het deputaatschap:
1. het werk en het beleid van deputaten onder dank goed te keuren;
2. bij opdrachten die deputaten evangelisatie gezamenlijk met andere deputaatschappen ontvangt de financiële consequenties ervan te bepalen en vast te stellen hoe de kosten moeten worden verdeeld;
3. opnieuw deputaten te benoemen;

Met betrekking tot de kerken:
4. vanuit de praktijk van ondersteuning te verkennen wat er voor de kerken nodig is en daar als dat noodzakelijk is voorstellen voor te doen aan de volgende generale synode;
5. kerkenraden en hun predikanten handreikingen te bieden om te leren luisteren naar God en daarbij ook de context van de plek van de kerk in relatie tot de gemeente en de bredere kerk van Christus te verkennen;
6. kerkenraden blijvend te stimuleren om zelf een zendingsplek (pioniersplek) in de eigen omgeving te starten en hen daarbij te begeleiden;

Met betrekking tot pioniersplekken:
7. aandacht te geven aan de invulling van de taak die een zendende kerk heeft ten opzichte van een pioniersplek die onder zijn verantwoordelijkheid valt en de kerkenraad daarin de begeleiding te geven die nodig is;
8. blijvend te werken aan wederkerigheid om geleerde lessen uit de praktijk van het pionieren te delen met de gevestigde kerken en omgekeerd pioniersplekken te helpen voluit hun plek in te nemen in het geheel van de kerken.
9. samen met kerkenraden en predikanten te verkennen hoe Gods missie meer leidend kan zijn in de agenda van het kerkelijke leven;
   Cie. 2 stelt voor dit besluit te bespreken bij de behandeling van de rapportage 9.38 - kerk in zendingssituatie.

Cie 2 neemt de volgende voorstellen van deputaten niet over (nummering deputatenrapport)
3. uitvoering te geven aan de opdrachten die voortvloeien uit het rapport 'Kerk in zendingssituatie, ingeschakeld in Gods missie';
   - Omdat dit rapport eerst besproken moet worden ter synode.
4. in te stemmen met aanvullende regelingen bij art. 21 K.O. die het conform de regelingen voor buitenlandse zending mogelijk maakt om de uitzending van missionaire werkers onder begeleiding van deputaten evangelisatie in ons eigen land mogelijk te maken;
   - Dit voorstel neemt commissie 2 niet over, zie antwoord aan ds. Groen.
7. samen met het steunpunt plaatselijke kerken (SPK) gericht aandacht te blijven geven aan kerken die in een kwetsbare situatie terechtkomen door:
   a. de situatie van de gemeente te verkennen;
   b. de ondersteuning die nodig is te bieden;
   c. daarin op te trekken met de bij het SPK betrokken deputaatschappen;
   - Eerst zal ter synode gesproken moeten worden over een brede taakstelling van een SPK

R. Bikker, rapporteur

BIJLAGE 27
Artikel 122

Rapport 5a van commissie 8 inzake de instructie van de PS van het Westen m.b.t. losmaking predikant (8.12)

Vragen aan de commissie

H. Peet
Pag. 5 r8: Zou dan in de IRRA niet een uitzonderingsbepaling moeten worden opgenomen dat de opschortende werking niet geldt bij losmaking van een predikant?
Op dit moment is die uitzonderingsbepaling er al in de kerkorde (artikel 11, lid 4). De IRRA is een uitvoeringsdocument bij de kerkorde; als zodanig geldt artikel 11, lid 4 ook als de IRRA gehanteerd wordt bij een losmaking. Overigens zouden wij er geen bezwaar tegen hebben om in de IRRA ook te verwijzen naar artikel 11, lid 4.

P. Raven, rapporteur

BIJLAGE 28
Artikel 132, 142

Rapport 4a van commissie 4 inzake het rapport van deputaten buitenlandse kerken (9.19)

A. Vragen aan de commissie

A.D. Fokkema
9.19/26 r.36 e.v.: Kan de commissie iets uitgebreider ingaan op de argumenten die deputaten aanreiken om bepaalde buitenlandse kerken bij deputaten zending te laten? Nu wordt van deze argumenten slechts gezegd 'ze zijn niet voldoende'.
We gaan de genoemde argumenten van DBK (9.19/26, r.43vv) even langs:

a. 'Het gaat vaak om (financiële) hulp en DBK is geen kashoudend deputaatschap.' De relatie met deze kerken is breder dan financieel. Er is niets op tegen om financiële hulp te verlenen. Indien gewenst kunnen DZ ingeschakeld worden, wanneer zij middelen en kanalen hebben om die hulp te verlenen. Maar de eerste verantwoordelijkheid voor de contacten met deze kerken ligt bij DBK.
b. 'Je moet een lokale taal kunnen spreken en die vaardigheid is bij DZ aanwezig.' Ook DBK moeten hun talen kunnen spreken. Over het algemeen kan men met Engels een heel eind komen.
c. 'De CGK kan haar indeling wel willen maken, maar we moeten ook rekening houden met de buitenlandse kerken en hun wens om kennelijk bij DZ betrokken te blijven.' Inderdaad vraagt een volwassen relatie dat we elkaar respecteren. Het is belangrijk om dit in een open gesprek met deze kerken te bespreken wat hun gedachten en onze gedachten zijn én te benadrukken dat de verhouding met onze kerken er geenszins minder op wordt.

Het belangrijkste en principiële argument om het contact met bepaalde buitenlandse kerken bij DBK onder te brengen is dat deze kerken zelfstandige volwassen kerken zijn geworden. We moeten ze dan ook niet meer benaderen en behandelen als zendingskerken, maar als gelijkwaardige partners. Dit argument is volgens de commissie doorslaggevend en maakt de andere argumenten onvoldoende.
Bedacht moet ook worden dat overdracht van de contacten aan DBK voor DZ ruimte schept om hierdoor vrijgekomen menskracht en middelen op het gebied van de zending in te zetten. Dat deze kerken bij DBK ondergebracht worden betekent overigens niet dat meteen alle banden met DZ verbroken worden. Laat er een overgangsfase komen. En waar nodig kunnen DZ altijd nog met raad en daad dienstbaar zijn.
9.19/27 r.20-26: Ik krijg bij het lezen deze zinnen niet kloppend. Als ik het goed lees staat er dat deputaten tegen het royement hebben gestemd, en dat gedaan is in lijn met de 'regulations' waarin staat dat een kerk die vrouwelijke ambtsdragers accepteert niet meer deel uit kan maken van de ICRC. Een stem in lijn met de 'regulations' zou toch betekenen dat je voor het royement stemt?
Excuses voor de onduidelijkheid van deze zin. De gedachte was dat deputaten een stem tégen het lidmaatschap van de GKv hebben uitgebracht. Maar dat betekent een stem vóór het royement. Er moet in 9.19/27, 21 dus inderdaad staan: '(deputaten) hebben ervoor gekozen vóór te stemmen.'

9.19/29 Besluitvoorstel 6: Deputaten schrijven dat ze de synode de vraag stellen of het contact met BER 'van betekenis is of beter beëindigd kan worden'. (deputatenrapport 9.19/19 r.4-8) Met besluitvoorstel 6 gaat de commissie een stap verder. Een stap die wel past bij wat deputaten schrijven, maar ik mis in het commissierapport de verantwoording om de stap naar dit besluitvoorstel te zetten. Kunt u daar nog iets over zeggen?
De commissie heeft hierover met DBK gesproken en deze gaven aan dat het contact met BER vrijwel niets meer voorstelt en dat zij zich afvragen hoe zinvol het is dit contact voort te zetten. Daarbij speelt ook een rol dat onze kerken, c.q. DBK, vanwege beperkte menskracht en middelen niet met alle mogelijke buitenlandse kerken contact kunnen onderhouden, maar moeten selecteren. Het kan dan wijs zijn om een contact waarin geen perspectief zit te beëindigen. Vanuit die gedachten heeft uw commissie, met medeweten van DBK, het besluitvoorstel t.a.v. het contact met BER geformuleerd.

J. Mauritz
Met dank aan de rapporten!
Zie 9.19/28 r.1-8: Welke moeite heeft een deel van uw commissie?
Een deel van de commissie blijft het moeilijk vinden dat kerken die deel uitmaken van ons kerkverband buitengesloten worden van het ontvangen van een buitenlandse voorganger in hun diensten. Zo worden 'van bovenaf' kansels gesloten. Bovendien geldt van niet alle buitenlandse voorgangers dat zij moeite hebben met vrouwelijke ambtsdragers, maar ook dezen kunnen niet kerkenbreed voorgaan. Desondanks is er bij de hele commissie begrip voor de keuze van DBK.

J. Oosterbroek
9.19/1, 9.19/6vv (cie 9.19/26 r.36): Mijn vraag gaat om de verhouding tussen kerken met wie DZ en DBK contacten onderhouden. Mij is niet helder waar nu de cesuur ligt. Wat zijn de parameters om of onder DZ of bij DBK te vallen?
De belangrijkste parameter is dat een kerk(verband) waarin onze kerken zending bedrijven onder DZ valt. Als deze kerken zelfstandig geworden zijn, anders gezegd, als de dochter volwassen is geworden, valt zij onder DBK, net als alle andere buitenlandse kerken met wie onze kerken een relatie onderhouden. Zie ook het antwoord op vraag 1 van ds. A.D. Fokkema.

9.19/4 r.5 vv (cie 9.19/28): Deputaten nemen het deel over het bezoek aan de UNEPREF wel op in hun rapport, maar het valt niet onder hun verantwoordelijkheid. Hoe zit dit nu? Als het niet onder verantwoordelijkheid van DBK is, moet het toch in een ander rapport opgenomen worden?
U hebt gelijk. Maar omdat het bezoek aan UNEPREF - en het contact met UNEPREF in zijn algemeenheid - onder DBK valt, is het terecht opgenomen in het rapport van DBK en is het ook terecht dat het besproken is met DBK.

H. Peet
Pag. 27 r.21/22: volgens mij bevat die opmerking een tegenstrijdigheid: men heeft tegen het voorstel van royement van de GKV gestemd. Er staat ook dat men gestemd heeft in lijn met de regulations (2013) waarin staat dat kerken niet langer lid kunnen zijn als kerken vrouwelijke ambtsdragers accepteren. Dan zou het toch logisch zijn als men voor royement gestemd had? Hoe zit dit nu precies?
Zie het antwoord op vraag 2 van ds. A.D. Fokkema.

W. Zeeders
9.19/26 r.33-34: Aansluitend op het bovenstaande (bedoeld is vraag 1 van br Zeeders aan DBK, zie hieronder, MG): de betreffende alinea eindigt met de opmerking dat deputaten 'goed met hun opdracht uit de voeten kunnen'. Dat is natuurlijk mooi, maar de formulering wekt bij mij de indruk dat men met enige diplomatiek vaardigheid aardig weet om te gaan met kritische vragen van buitenlandse kerken. Hopelijk heb ik het mis, maar ik zou graag meer willen horen over hoe deputaten omgaan met kritische vragen, met name waar die raken aan de loyaliteit aan synodale besluiten.
Deputaten geven aan dat wanneer zij in de gesprekken met buitenlandse kerken aangesproken worden op de situatie in onze kerken - en dat gebeurt zeer vaak - zij uitgaan van de synodale uitspraken en de officiële lijn van de CGK. Zij erkennen de moeite dat kerken zich niet houden aan de synodale uitspraken. De reactie van de afgevaardigden van buitenlandse kerken is vervolgens meelevend ('We bidden voor u en uw kerken'), dan wel waarschuwend ('Als de afwijkende lijn geaccepteerd wordt, bent u Gods Woord ongehoorzaam en moeten we onze contacten herzien.'), en vaak beide.
Zie ook het antwoord van deputaten op de vragen 1 en 2 van ds. H. Peet.

A. van der Zwan
Ad 09.19/27 r.20-24: 'Ze hebben overwogen omdat bij het laatste besluit over het royement (2023) opnieuw te doen, maar hebben ervoor gekozen tegen te stemmen. Ze hebben dit gedaan in de lijn van regulations die in 2013 (Cardiff) zijn aangenomen, waaronder de voorwaarde dat wanneer een kerk vrouwelijke ambtsdragers accepteert, die niet (meer) deel kan uitmaken van de ICRC.' Ik heb deze zinnen meermalen doorgelezen, maar begrijp niet hoe de tweede zin de eerste kan motiveren. Deze twee zinnen lijken mij elkaar tegen te spreken. Hoe zit dat?
Zie het antwoord op vraag 2 van ds. A.D. Fokkema.

B. Vragen aan deputaten

A.D. Fokkema
9.19/26 r.36 e.v.: Kan de commissie iets uitgebreider ingaan op de argumenten die deputaten aanreiken om bepaalde buitenlandse kerken bij deputaten zending te laten? Nu wordt van deze argumenten slechts gezegd 'ze zijn niet voldoende'.
Deze vraag is ook door ds. J. Oosterbroek gesteld (zie boven). We vertrouwen dat hiermee ook de vraag van ds. Fokkema is beantwoord.

9.19/27 r.20-26: Ik krijg bij het lezen deze zinnen niet kloppend. Als ik het goed lees staat er dat deputaten tegen het royement hebben gestemd, en dat gedaan is in lijn met de 'regulations' waarin staat dat een kerk die vrouwelijke ambtsdragers accepteert niet meer deel uit kan maken van de ICRC. Een stem in lijn met de 'regulations' zou toch betekenen dat je voor het royement stemt?
De tekst van het commissierapport is hier onjuist. Op de ICRC-conferentie van 2017 (Jordan, Canada) werd voorgesteld de GKv te royeren als lid vanwege het besluit dat de synode van de GKv nam ten aanzien van 'vrouw en ambt'. Deputaten hebben toen ervoor gepleit niet over te gaan tot royement, omdat de kerkelijke weg in de GKv ten aanzien van dit besluit nog niet ten einde toe was gelopen: er waren revisieverzoeken ingebracht tegen het besluit. Er is toen besloten de GKv te schorsen.
Op de conferentie van 2022 (Windhoek, Namibië) hebben deputaten niet anders kunnen doen dan wel te stemmen voor royement van de GKv, nadat het besluit 'vrouw en ambt' vast en bondig was geworden. Wij hebben dit met pijn in het hart gedaan, zeker gezien de grote plaats die de GKv altijd heeft ingenomen in de ICRC. Gezien de 'constitution' waaraan alle lidkerken zich gebonden hebben, konden wij op dat moment echter niet anders.

9.19/29 Besluitvoorstel 6: Deputaten schrijven dat ze de synode de vraag stellen of het contact met BER 'van betekenis is of beter beëindigd kan worden'. (deputatenrapport 9.19/19 regel 4-8) Met besluitvoorstel 6 gaat de commissie een stap verder. Een stap die wel past bij wat deputaten schrijven, maar ik mis in het commissierapport de verantwoording om de stap naar dit besluitvoorstel te zetten. Kunt u daar nog iets over zeggen?
Over de contacten met de BER schrijven we uitgebreider in ons rapport op twee plaatsen: 9.19/2, r.18 e.v. en 9.19/14, r.8 e.v. Inderdaad willen wij het contact met de BER beëindigen. Dit heeft alles te maken met de praktische onmogelijkheden (moeite contact te krijgen, taalprobleem) en inhoudelijke overwegingen (gebrek aan wederkerigheid) zoals we daarover schrijven onder 9.19/2, r.32-37.
Wanneer de synode de opdracht geeft het contact te beëindigen, zullen wij dat in de komende synodeperiode doen en daarvan verslag doen in het synoderapport voor de volgende synode.

W.J. van Gent
(algemeen 9.19): Met veel genoegen heb ik het mooie rapport van deputaten gelezen. Na het lezen was er bij mij vooral een gevoel van grote dankbaarheid over alle contacten die deputaten namens onze kerken hebben (kunnen) onderhouden. Graag spreek ik daarover mijn dank uit richting deputaten! Misschien beseffen we wel te weinig hoezeer dat kerkelijke eenheid over landsgrenzen heen niet alleen waardevol, maar ook geboden is. Tegelijkertijd proef ik op dit punt zorg van deputaten als het gaat om discussies over de toekomst van ons kerkverband. Merk ik dat terecht op? Indien het antwoord daarop bevestigend is, kunnen deputaten dit dan nog wat nader inkleuren en concretiseren welke gevolgen zij vrezen voor onze internationale contacten?
Uw vraag is erg open gesteld. Als uw vraag gesteld wordt tegen de achtergrond van de eerste bespreking van de rapporten van commissie toekomst kerkverband, kunnen wij daar op dit moment niet op ingaan. Het lijkt ons beter dit niet te doen, aangezien de synode nog geen finaal besluit genomen heeft.

In het algemeen is op te merken dat lidmaatschap van de ICRC zich niet verdraagt met het openstellen van ambten voor zusters van de gemeente. Ook in een groot aantal bilaterale contacten zal dit vermoedelijk leiden tot het afschalen dan wel beëindigen van de correspondentie.
Wat het precies zal betekenen voor onze contacten, wanneer gedoogd wordt dat plaatselijke kerken afwijken op het punt van 'vrouw en ambt' van synodale uitspraken, kan per contact wat verschillend uitpakken. In veel gevallen zal dit echter worden opgevat als het toestaan of laten bestaan van dwaling en het ontbreken van kerkelijke tucht. Dit zal de contacten met zusterkerken zeker onder druk zetten.

9.19/2, r.7-9: Hebben deputaten de indruk dat dit ook onze kerken kan treffen, wanneer in reactie op de revisieverzoeken er toch tot (een vorm van) openstelling van de ambten voor vrouwen wordt besloten door deze generale synode? Zou dat ook het geval zijn, wanneer de openstelling van de ambten voor vrouwen aan de plaatselijke gemeente wordt overgelaten, of wanneer er een 'gedoogsituatie' ontstaat? Schatten deputaten in dat het interimmodel gedragen zou kunnen worden door de ICRC, zonder dat onze kerken een schorsing of royement boven het hoofd zou komen te hangen?
Wij denken uw vraag hierboven al grotendeels beantwoord te hebben.
Ten aanzien van het interimmodel is nog op te merken, dat het in ieder geval van groot belang zal zijn onze zusterkerken te wijzen op het tijdelijke van dit model. Wanneer het interimmodel het karakter krijgt van een soort tijdelijke 'grace period' zou dit wellicht onze contacten niet meteen zwaar belasten. Doel zou dan wel moeten zijn een terugkeer naar een zich scharen achter de synodale besluiten.

9.19/22, r.40 – 9.19/23, r.42: Zien deputaten het kerkmodel van UNEPREF als een begaanbare weg voor onze kerken? Zo ja, hoe moet in dat licht dan gewogen worden dat deputaten in hetzelfde aanvullende rapport in paragraaf 2.3 en 3 een ander geluid lijken te laten horen?
Het kerkmodel van de UNEPREF is in beginsel, net als het onze, presbyteriaal-synodaal. De praktische inrichting verschilt echter. Een jaarlijkse synode met afgevaardigden van alle kerken is voor onze kerken niet haalbaar vanwege het schaalverschil met de UNEPREF. Een weg die de UNEPREF gaat en die voor onze kerken begaanbaar zou kunnen zijn, is wel:
1. een focus van het kerkverband op enkele kerntaken;
2. een extra verantwoordelijkheid voor deputaten vertegenwoordiging tussen twee synodes (in feite neemt de taak van deputaten vertegenwoordiging de afgelopen synodeperiodes al toe);
3. werk maken van representatieve synodes, die de breedte en verhoudingen in de kerken meer weerspiegelen;
4. omgaan met verscheidenheid door nauwgezet te blijven bij de aangenomen belijdenis en de kerkorde, waarbij wel ruimte geschapen wordt voor kerken die vrouwelijke ambtsdragers kennen, en daarnaast ruimte te bieden aan kerken die daar principieel bezwaar tegen hebben.

Uiteraard is het vierde punt het meest controversieel.

J. Mauritz
Met dank aan de rapporten!
Met belangstelling de pag. 9.19/2 - 9.19/8 par. 2 gelezen. Maar toen ik daarmee klaar was vroeg ik mijzelf af: wat beklijft hiervan/wat blijft hiervan hangen? En wat doe ik nu met die kennis? Naar mijn mening is het voor een (zeer?) kleine groep leden van onze kerken waarschijnlijk heel belangrijk. Maar het overgrote deel kan hier vrijwel niets mee. Hoe denkt u dat ons kerkvolk met deze kennis omgaat? (als het dat volk al ter ore of onder ogen komt)
Als deputaatschap hebben wij de taak contacten te onderhouden met kerken in het buitenland. Dit doen wij in opdracht van en namens de synode. Het geeft uiting aan de belijdenis van de katholiciteit van de kerk, die over landsgrenzen heen gaat. In onderlinge ontmoeting (van synode tot synode) wordt verbondenheid gestalte gegeven en is het mogelijk om met elkaar mee te leven en te adviseren.
Zoals bij wel meer kerkelijke onderwerpen geldt, zijn er altijd leden van kerken die zich daar niet speciaal op betrokken weten. Anderen echter juist weer wel. Dat kan echter niet leidinggevend zijn voor wat we wel en niet als kerkverband doen. Op de zondag voorafgaande aan de tweede zittingsweek van de synode zullen verschillende van onze contacten voorgaan in kerkdiensten. Zo wordt de onderlinge verbondenheid ook zichtbaar in de plaatselijke kerken.

Zie 9.10/9 par.5: Is dit nu vraag-gedreven of aanbod-gedreven?
9.10 moet waarschijnlijk 9.19 zijn?
De synode van 2013 heeft uitgesproken dat het van belang is om als deputaatschap zichtbaar te zijn. Dat is voor ons niet zo gemakkelijk, aangezien wij geen vast bulletin hebben dat met regelmaat uitkomt (en wij ambiëren dat ook niet overigens). Ook is het de aard van ons werk, dat het doorgaans plaatsvindt van synode tot synode en op conferenties.
We denken echter dat het wel goed is om plaatselijke kerken en kerkleden in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van ons werk. In die zin is het dus aanbod-gedreven, al zien we liever niet in termen van de economische markt. Als kerken vinden we dit werk belangrijk en daarom communiceren we er ook over. Als deputaatschap zijn we overigens steeds op zoek naar de beste manier waarop we dat kunnen doen.

Zie 9.19/10 r.4-6: Ook hier: is dit vraag-gedreven of aanbod-gedreven? Wilt u er ook iets meer over melden?
Is gastvrijheid iets waar om gevraagd wordt of wat je aanbiedt? Waarschijnlijk het laatste. Wanneer wij als deputaten in het buitenland kerken bezoeken, valt ons steeds weer de grote gastvrijheid op die ons ten deel valt. Kun je te gastvrij zijn? Dat is mogelijk. Maar wij denken dat we op deze manier onze gasten een warm welkom geven en recht doen aan de hartelijkheid van de relaties. Verder weten wij niet precies wat we meer moeten melden, dan in het rapport staat. We zijn altijd bereid eventuele vragen mondeling te beantwoorden.

Zie 9.19/17: Met hoeveel relaties heeft contact (1), beperkte correspondentie (2) en volledige correspondentie (3). Wat zou het betekenen als u alleen nog contact onderhield met 3?
Deze informatie kunt u vinden op bladzijde 12 van het deputatenrapport. U kunt het ook nalezen in het Jaarboek.

Zie 9.19/19 par. 9: Commissie 6 zal zich na de 2e vergaderweek buigen over de minimum bijdragen (dep.) en de omslag (quaestor). Kan commissie 6 inzage krijgen in uw interne concept begroting?
Dat is zeker mogelijk.

Uw 'hartenkreet' dat alleen bij een hogere toezegging aan gelden u uw werk kunt blijven voortzetten heeft de quaestor klaarblijkelijk niet bereikt. Hij begroot voor 2024 - 2027 voor uw deputaatschap : € 12.000 per jaar. Is dat uw vraag geweest aan de Q.
Wij hebben ons ook verwonderd over de toezegging van € 12.000 euro per jaar. Wij hebben via ons rapport dit aan de synode bekend willen maken. Wellicht was het verstandig geweest de quaestor ook rechtstreeks hiervan in kennis te stellen. Dat hebben wij verzuimd.
In het gesprek met commissie 4 is echter ook besproken dat wij met een toezegging van
€ 12.000 per jaar niet uit zullen komen. We gaan ervan uit dat hier door de synode ook naar gekeken zal worden.

J. Nutma
Rapport 9.19/11/r.37-50: Mijn vraag aan deputaten is een algemene vraag over hun werkzaamheden. Deze stel ik bij het citaat uit HC zondag 21 ev.
Het valt mij op - en ik begrijp dat ook - dat veel gesprekken met zusterkerken in het buitenland gaan over de gereformeerde identiteit. Zelf geeft u aan dat de katholiciteit breder is dan de kerken waar we daadwerkelijk correspondentie mee onderhouden. De focus op de gereformeerde gezindte komt voort uit wat u schrijft in regel 49-50: 'Wat ons in de Reformatie gegeven is, mag van harte over landsgrenzen heen worden gevoed en versterkt.'
Het rapport wekt de indruk dat het veel gaat over het uitwisselen van het bewaren van de gereformeerde identiteit. Dat is waardevol.
Wat ik mis in de rapportage is de vraag hoe deze kerken vanuit die gereformeerde identiteit betrokken zijn op hun eigen context en of in deze gesprekken ook gedeeld wordt hoe we in ons eigen land - vanuit onze gereformeerde identiteit - betrokken zijn op de wereld om ons heen waarin de Here ons een plaats geeft.
Bij de kerken die uit zendingswerk zijn voortgekomen, en waar deputaten zending ook een belangrijke rol hebben in het onderhouden van het contact, zal dit min of meer als vanzelfsprekend aan de orde zijn. Ik lees het ook terug uit het verslag van het bezoek aan de UNEPREF omdat de context daar seculier is en dat voor ons herkenbaar is.

We spreken als christelijke gereformeerde kerken over Nederland als zendingsland. En vandaaruit over de betrokkenheid van de kerk van Christus in Gods missie. Dan komen vragen aan de orde hoe je vanuit je identiteit missionair present kunt zijn in deze wereld. Vanuit onze eigen kerken zijn daar zijn heel wat nieuwe initiatieven en zelfs kerkgemeenschappen uit voortgekomen.
Daarom zou ik u willen vragen:

1. *Welke aandacht is er in de contacten met zusterkerken in het buitenland voor de missionaire vragen/ thema's in de eigen context?*
2. *Deelt u in uw bezoeken iets van het missionaire werk dat vanuit onze kerken in ons eigen land mag gebeuren en de vrucht die dat werk hier en daar mag hebben in mensen die tot geloof komen en gedoopt worden?*

Tijdens onze bezoeken is het zeker niet zo dat het uitsluitend gaat over het bewaren van de gereformeerde identiteit. Op synodes van onze zusterkerken dienen ook rapporten over zending, diaconaat en evangelisatie. Over het algemeen is te zeggen dat onze zusterkerken in het buitenland juist zeer veel aandacht hebben voor 'mission', zowel in binnen- als buitenland. Er is veel bereidheid in de kerken daarvoor financiële offers te brengen. Zo heeft een klein kerkverband als de RPCI meerdere zendelingen uitgezonden.
Op de conferenties van ICRC en EuCRC wordt steeds een conferentiethema gekozen. Op de laatstgehouden EuCRC ging het over de prediking. Op een eerdere conferentie stond het diaconaat centraal. Er is een diversiteit aan onderwerpen, die zo aan de orde komen en waarover we inhoudelijk over spreken en ook informatie uitwisselen.
Deputaten doen dat ook vanuit ons kerkverband. Daarbij zijn we soms wel voorzichtig. Allereerst omdat de culturele context erg verschillend kan zijn. Anderzijds omdat het soms gaat om kerkverbanden die veel kleinere kracht hebben dan wij in ons (rijke) Nederland. Rekening houdend met die gevoeligheden, spreken we zeker over zowel zegeningen als zorgen in het missionaire werk dat in ons land en vanuit onze kerken gebeurt.

J. Oosterbroek
9.19/1, 9.19/6vv (cie 9.19/26 r.36): Mijn vraag gaat om de verhouding tussen kerken met wie DZ en DBK contacten onderhouden. Mij is niet helder waar nu de cesuur ligt. Wat zijn de parameters om of onder DZ of bij DBK te vallen?
Het is goed om deze zaak helder te hebben, zodat misverstanden uit de wereld worden geholpen. De kerken die voorheen zendingskerken waren, maar nu zelfstandig zijn, worden beschouwd als zusterkerken. Technisch gesproken gaan vanaf het moment dat zij zelfstandig worden de contacten lopen via DBK. Voor deze kerken houdt het een erkenning in dat zij volwaardige zusterkerken zijn.
Maar de praktijk is vaak weerbarstiger dan de theorie.
Concreet hebben we het over de GTM (Gereja Toraja Mamasa) in Indonesië, de SPB (Sinode Soutpansberg in Zuid-Afrika, ook bekend als de 'Vendakerken') en de RCB (Reformed Church of Botswana). Met de SPB hebben we goede relaties. De RCB is een klein kerkverband dat bestaat uit enkele gemeenten. De structuur ervan is onduidelijk. Met name gaat het over onze contacten met de GTM.
Sinds de zelfstandigwording van de GTM is de zaak op de synode aan de orde geweest wie nu eigenlijk de contacten moet behartigen, DZ of DBK. Dit speelde al op de synode van 1971. De synode heeft toen uitgesproken dat de contacten door DBK moeten worden behartigd. Echter, de situatie bleef in de praktijk bij het oude. Dat had vooral een praktische reden: DZ heeft veel in de GTM geïnvesteerd, deze kerken zijn nog een lange tijd min of meer aangewezen geweest op steun vanuit DZ. Zendingswerkers hebben er tot lang na hun zelfstandigwording gewerkt. Het is dan ook te begrijpen dat deze kerken veel meer naar DZ kijken dan naar DBK. Hierdoor bleef GTM lange tijd geheel buiten het vizier van DBK. Deze situatie bevredigde niet. In 2015 hebben DBK en DZ hierover uitvoerig van gedachten gewisseld. Uit het verslag (indertijd opgesteld door ds. A. Hilbers) een citaat:
'In 2014 nemen DBK contact op met zendingsdeputaten, omdat zij graag aan de officiële kerkelijke relatie die er is met de GTM gestalte willen geven. Doordat zending door de jaren heen het contact met de GTM heeft onderhouden hebben DBK het gevoel dat zij op een (te) grote afstand van de GTM kwamen te staan. Dat is geen verwijt aan het adres van zending, maar een nuchtere constatering. Zendingsdeputaten adviseren DBK in een gesprek op 15 december zich te concentreren op het onderhouden van officiële kerkelijke contacten door het bezoeken van de vijfjaarlijkse 'grote' synode van de GTM. Zending (en diaconaat) zullen zich dan blijven bezighouden met de projecten die zij op Sulawesi behartigen. Aldus wordt afgesproken.'

Zo is het ook gegaan. Zowel in 2016 als in 2023 (twee jaar uitstel vanwege corona) heeft ds. J.W. Wüllschleger de GTM bezocht. Hij heeft dit gedaan samen met een van de zendingsdeputaten.
Het gaat dus samen op. Er zijn twee lijnen naar de GTM: vanuit DZ en vanuit DBK. We rijden elkaar daarmee niet in de wielen. Het is dus niet zo dat de contacten uitsluitend lopen via DZ (zoals in het verleden wel het geval was). Vanuit DBK wordt het zeer gewaardeerd dat DZ bereid is om samen naar Indonesië te gaan. Het is voor hen een overbekend terrein. Voor de GTM is het ook fijn als een DZ-lid aanwezig is, omdat zij dan face-to-face overleg kunnen hebben met DZ.
Al is onze rol als DBK gering, toch is zij niet afwezig. De relatie met DZ is historisch en die kun je niet zomaar uitschakelen, we merken tegelijk dat het vanuit de GTM gewaardeerd wordt dat nu ook DBK vertegenwoordigd is in de contacten. De communicatie blijft vanwege de taal een barrière. Wij hopen van harte dat het Engels onder de jongere generatie steeds meer de voertaal gaat worden. Dit zal de contacten vanuit DBK alleen maar ten goede komen.
Het afbouwen van steun vanuit DZ is een zaak waarover DBK geen zeggenschap heeft. Het staat intussen onze werkzaamheden niet in de weg.

9.19/4 r.5 vv (cie 9.19/28): Deputaten nemen het deel over het bezoek aan de UNEPREF wel op in hun rapport, maar het valt niet onder hun verantwoordelijkheid. Hoe zit dit nu? Als het niet onder verantwoordelijkheid van DBK is, moet het toch in een ander rapport opgenomen worden?
Op dit punt is er wat spraakverwarring en communicatiestoring geweest. In overleg met deputaten vertegenwoordiging ontstond het idee om met het oog op de situatie van onze kerken ons licht op te steken bij de UNEPREF. In een gesprek is door deputaten vertegenwoordiging het belang hiervan nog eens onderstreept.
Een lid van ons deputaatschap heeft toen een lid van deputaten vertegenwoordiging meegenomen naar Frankrijk en zij hebben daar gezamenlijk ontmoetingen gehad met leden van de UNEPREF. Met deputaten vertegenwoordiging is afgesproken dat wij het verslag hiervan in ons rapport zouden opnemen. In die zin nemen wij dus zeker verantwoordelijkheid voor het bezoek dat gebracht is. Maar het betreft geen regulier bezoek, zoals wij gewend zijn dit te doen. Het gaat om een extra bezoek, dat niet gebracht zou zijn, wanneer deputaten vertegenwoordiging hier niet om hadden verzocht.

H. Peet
Pag.3 r.30: Hoe hebt u op die geuite zorgen gereageerd?
In persoonlijke contacten met vertegenwoordigers hebben we de brief van de FCC besproken. We hebben daarin de situatie en impasse van ons kerkverband van dit moment uitgelegd en duidelijk gemaakt wat op de tafel van de GS 2024 ligt (revisieverzoeken tegen het besluit ‘vrouw en ambt’ en de vraag hoe om te gaan met gemeentes die blijvend afwijken van synodale besluiten). We hebben de broeders van de FCC gevraagd om gebed en zij hebben dit ook toegezegd.

Pag.4 r.20: Dezelfde vraag als hierboven: hoe reageerde u op deze zorg?
Vertegenwoordigers van de IRE hebben we gesproken op hun jaarlijkse synode. Eén van onze deputaten is daar aanwezig geweest. Hij heeft in dezelfde lijn als hierboven beschreven daarover gesproken.

Pag.8 r.42/43: Ik neem aan dat een dergelijke schorsing ook ons wacht als de bezwaarschriften ter synode worden gehonoreerd die pleiten voor openstelling van de ambten voor zusters van de gemeente. Hoe kijkt u daarnaar?
Het is inderdaad te verwachten dat een dergelijke schorsing ook ons wacht. De ‘constitution’ van de ICRC stelt dat lidkerken zowel in leer als kerkelijke praktijk in overeenstemming met Gods Woord hebben te handelen. Ten aanzien van deze kerkelijke praktijk is met nadruk geëxpliciteerd dat het er daarbij ook gaat om de vraag wie wordt bevestigd in het ambt van predikant of ‘ruling elder’.

Pag.17 r.10/11: Geen volledige correspondentie heeft dan vooral te maken met praktische bezwaren, begrijp ik? Is een dergelijk pragmatisme te verdedigen? Zou je om principiële redenen zo’n onderscheid moeten willen maken?
Zoals hier beschreven liggen beperkte en volledige correspondentie inderdaad in elkaar verlengde. Om tot volledige correspondentie over te kunnen gaan, is het wel belangrijk een kerkverband eerst goed te leren kennen. Dit kan door al wel ‘beperkte correspondentie’ te onderhouden. Daarnaast kunnen er van onze kant overwegingen zijn (zulks ter beoordeling door de synode) om het vooralsnog bij een beperkte correspondentie te houden.

Hierbij is ook op te merken dat het onderhouden van correspondentie op een gelijkwaardige basis moet plaatsvinden. Wanneer bijvoorbeeld een kerk in het buitenland van mening is om met ons een contact te onderhouden dat overeenkomt met 'beperkte correspondentie', ligt het niet voor de hand dat wij van onze kant dan wel volledige correspondentie aanbieden.

W. Zeeders
9.19/26 r.22-24: Hier verbaas ik me op mijn beurt over de verbaasdheid van deputaten. Vooral als ik het argument voor hun verbaasdheid lees: 'alle leden van het deputaatschap dienen ons kerkverband en de uitspraken en besluiten van ons kerkverband, c.q. de synode uit te dragen.' Toch lijkt het mij niet denkbeeldig dat een deputaat, die zich hieraan gebonden dient te weten, het gevoel kan krijgen zich in een soort spagaat te bevinden als zijn 'thuisgemeente' er blijk van geeft zich daaraan niet gebonden te voelen. Het zou immers zelfs kunnen, dat een deputaat zo'n beleid van de eigen kerkelijke gemeente onderschrijft. Wordt dit 'dilemma' door deputaten onderkend en hoe wordt hiermee omgegaan in de contacten met buitenlandse kerken?
Het dilemma zoals u dit beschrijft, is ook de achtergrond van de aanvankelijke verbazing van deputaten over de vraag van de commissie. Wij hoorden daarin de opvatting dat niet de volle breedte van ons kerkverband vertegenwoordigd is in ons deputaatschap. Laat duidelijk zijn dat wij daar juist wel naar streven. Echter, bij het zoeken van kandidaten voor ons deputaatschap hebben wij rekening te houden met het dilemma dat u beschrijft. Het is immers de aard van het werk van ons deputaatschap dat wij namens de synode correspondentie en contact onderhouden met zusterkerken in het buitenland. Dat brengt met zich mee dat deputaten per definitie zich in hun deputatenwerk scharen achter de genomen synodale besluiten. Overigens is het goed op te merken, dat onze aanvankelijk verbazing over de vraag van de commissie wel op een misverstand gebaseerd bleek te zijn. De commissie had niet als zodanig bedoeld dat er deputaten zouden moeten worden benoemd voor wie dit dilemma wel speelt. Verder zijn wij ons zeer bewust van het belang van een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van het kerkverband in ons deputaatschap. Bij het zoeken van kandidaten houden wij daar ook rekening mee.

9.19/27 r.19-24: Het zal zeker aan mij liggen, maar ik begrijp eigenlijk niet wat hier staat. In 2022 hebben DBK zich blijkbaar van stemming onthouden. Als ik het verder probeer goed te lezen, dan hebben DBK in 2023 tegen het besluit tot royement gestemd, 'in lijn van de regulations die in 2013 zijn aangenomen (…)'. Maar - en nu komt mijn verwarring - als in die regulations de voorwaarde is opgenomen 'dat wanneer een kerk vrouwelijke ambtsdragers accepteert, die niet (meer) deel kan uitmaken van ICRC', dan is tegen het royement stemmen toch helemaal niet in lijn met die regulations? En als dat wél zo is, hebben dan de voorstemmers dus niet in lijn met die regulations gestemd?
De tekst van het commissierapport is hier onjuist. Op de ICRC-conferentie van 2017 (Jordan, Canada) werd voorgesteld de GKv te royeren als lid vanwege het besluit dat de synode van de GKv nam ten aanzien van 'vrouw en ambt'. Deputaten hebben toen ervoor gepleit niet over te gaan tot royement, omdat de kerkelijke weg in de GKv ten aanzien van dit besluit nog niet ten einde toe was gelopen: er waren revisieverzoeken ingebracht tegen het besluit. Er is toen besloten de GKv te schorsen.
Op de conferentie van 2022 (Windhoek, Namibië) hebben deputaten niet anders kunnen doen dan wel te stemmen voor royement van de GKv, nadat het besluit 'vrouw en ambt' vast en bondig was geworden. Wij hebben dit met pijn in het hart gedaan, zeker gezien de grote plaats die de GKv altijd heeft ingenomen in de ICRC. Gezien de 'constitution' waaraan alle lidkerken zich gebonden hebben, konden wij op dat moment echter niet anders.

M. Groen, rapporteur

BIJLAGE 29
Artikel 134

Rapport 5a van commissie 5 inzake het rapport van deputaten contact met de overheid (9.17)

Deputaten wezen uw commissie op een omissie, namelijk dat het commissierapport geen melding maakt van de langstzittende deputaat, tevens voorzitter, A. Hakvoort. Het spijt uw commissie. Met dit aanvullende rapport wil uw commissie dit goedmaken door ook hem bij dezen hartelijk te bedanken voor zijn jarenlange inzet.

A. Vragen aan de commissie

H. Peet
9.17/15, r.40-42: zelfde vraag als aan deputaten. Zie eerste vraag H. Peet aan deputaten.
Uw commissie deelt uw mening dat er altijd nieuwe, actuele zaken zich aan kunnen dienen. De reden om het deputaatschap op te heffen is dan ook niet omdat er geen relevante thema's zijn. In het vorige rapport van deputaten (acta 2019-2022, bijlage 53) wordt verslag gedaan van hun onderzoek naar hun functioneren in de toekomst. Wat uw commissie betreft wordt daarin uitgebreid verwoord dat het contact met de overheid in de loop der jaren is veranderd in verband met een veranderde rol van de overheid en een veranderende samenleving. Over deze verandering hebben deputaten in 2010 een nota laten publiceren onder de titel: 'Kerk en overheid in de postmoderne samenleving'.

W. Zeeders
9.17/17, r.30: Gezien de vraag van het moderamen om scherp te zijn op correcte en volledige formuleringen in de voorstellen tot besluit stel ik voor r.30 aan te vullen met de woorden: alsmede de toevoeging '- Instructie deputaten correspondentie met de overheid: bijlage 1.26'. Deze passage kan zowel vóór als achter de woorden "te laten vervallen" aangevuld worden. Aan u de keuze.
Waarvan akte!

W. Hijmissen
9.17/15, r.13-31: U maakt hier een opsomming d.m.v. 5 aandachtstreepjes van de opdrachten die de GS 19/22 gaf aan deputaten. Vraag: als dat 5 opdrachten zijn waarom komt in uw rapport (en ook in het rapport van deputaten) de tweede en vierde opdracht niet terug? Vraag: Heeft u deputaten gevraagd waarom er ogenschijnlijk niets met deze opdrachten is gedaan? Wat was de reactie? En waarom maakt u hier geen melding van?
Ten aanzien van de tweede opdracht maken deputaten hiervan melding onder het kopje
'b. Platforms', 9.17/8, r.41-45.
Ten aanzien van de vierde opdracht merkt u terecht op dat het rapport van deputaten hierover niets melden. Wij hebben dat niet nagevraagd, maar merken wel op dat het rapport 9.10 geestelijke verzorging militairen deze opdracht heeft meegenomen. Zoals u zich wellicht kunt herinneren heeft de synode in de eerste zittingsweek besloten deputaten te verzoeken om bij eventuele opheffing van het deputaatschap contact met de overheid aan het deputaatschap geestelijke verzorging militairen de zorg voor de geestelijk verzorgers bij de politie op zich te nemen. Het was beter geweest wanneer uw commissie daarvan melding had gemaakt in haar rapport.

9.17/16, r.15 e.v. en 9.17/17, r.32 e.v.: U stelt hier voor 2 extra vragen aan het reglement kerkvisitatie toe te voegen. Vraag: Waarom vindt u dit nodig? Vraag: Bent u van mening dat plaatselijke gemeenten zich niet of onvoldoende verhouden tot de lokale overheid?
De motivatie van het voorstel vindt u verwoord in 9.17/16, r.6-12. De toevoeging van de twee vragen is bedoeld om het contact met de plaatselijke overheid te stimuleren. Uw commissie kan niet beoordelen of plaatselijke gemeenten hieraan niet of onvoldoende uitvoering geven.

9.17/16, r.42 e.v. Opdracht 3: U citeert hier deputaten ten dele. Deputaten schrijven op 9.17/6 r.30 ook: 'Feit is dat voor de overheid het huwelijk en het geregistreerd partnerschap gelijkwaardig is'. Vraag: Is het niet zo dat met deze uitspraak deputaten het antwoord geven op de vraag die ter synode speelde?
Uw commissie heeft van deputaten begrepen dat de overheid het huwelijk en het geregistreerd partnerschap beschouwt als gelijkwaardige samenlevingsvormen. Ten overvloede zij opgemerkt dat

gelijkwaardige samenlevingsvormen niet betekent dat de samenlevingsvormen hetzelfde zijn. Het is noch voor deputaten noch voor uw commissie helder waar het gesprek met de overheid over zou moeten gaan.

9.17/17, r.4: U stelt hier voor de opdracht aan te houden en te behandelen het rapport van de studiecommissie huwelijk en echtscheiding. Vraag: Waarom bij dit rapport en niet bij de behandeling van het revisieverzoek wat breed is ingebracht tegen het synode besluit t.a.v. het al of niet het kerkelijk mogen bevestigen van een geregistreerd partnerschap?
U plaatst hier een terechte opmerking. Uw commissie stelt daarom voor om voorstel tot besluit 13 als volgt aan te passen: opdracht 3 aan te houden tot de bespreking van het rapport van de studiecommissie huwelijk en echtscheiding alsmede de revisieverzoeken ten aanzien van het besluit dat een geregistreerd partnerschap niet kerkelijk bevestigd kan worden.

9.17/18, r.13: M.i. geven deputaten klip en klaar antwoord op de vraag die ter synode speelde betreffende de gelijkwaardigheid van een burgerlijk huwelijk en een geregistreerd partnerschap. Vraag: Waarom een voorstel tot aanhouden van de gegeven opdracht en zo nodig dep. vertegenwoordiging hiermee belasten?
Voor uw commissie is niet duidelijk waarover het gesprek met de overheid zou moeten gaan als de synode tevens heeft uitgesproken dat een geregistreerd partnerschap niet kerkelijk bevestigd kan worden. Het is aan de vergadering wat met deze opdracht gedaan moet worden. Zie ook de beantwoording van de vorige vraag.

B. Vragen aan deputaten

W.J. van Gent
9.17/3, r.24-25: Als het deputaatschap wordt opgeheven, welke 'adres' heeft de overheid naar het oordeel van deputaten dan als ze zich tot onze kerken wil richten?
Het adres van ons kerkverband is dan het contactadres van deputaten LKB te weten het adres van het Dienstenbureau in Veenendaal. Zie ook rapport deputaten 9.17/3, r.17-18.

9.17/3, r.46-47 en 9.17/5, r.20-21: Deputaten stellen voor om de geestelijke verzorgers bij justitie onder te brengen bij het deputaatschap geestelijke verzorging militairen. Die deputaten spreken echter uit zij het niet passend zouden vinden als geestelijk verzorgers bij de politie (justitie) ook onder het deputaatschap zouden komen te vallen. Is hierover contact geweest tussen deputaten geestelijke verzorging militairen en deputaten contact met de overheid? En zo nee, zouden deputaten de argumenten van deputaten geestelijke verzorging militairen (9.10/3, r.27-35) kunnen wegen en in dat licht opnieuw tot een beoordeling kunnen komen? (Dit mede vanwege het voorstel om het deputaatschap contact met de overheid op te heffen, 9.17/9, r.13)
Er is hierover geen contact geweest met deputaten geestelijke verzorging militairen. In de vraag gaat het om geestelijke verzorgers bij de politie en geestelijke verzorgers in justitiële inrichtingen. Dat zijn twee verschillende functies, waarvan alleen de laatste daadwerkelijk aan de orde is. De aarzeling die deputaten geestelijke verzorging militairen verwoorden is herkenbaar. Toch denken wij dat, gezien de aard van de functie van de justitiepredikant (namelijk buiten een plaatselijke gemeente, specifiek voor een bepaalde doelgroep) als ook de aard van de benodigde band met een deputaatschap (namelijk het kerkelijke contact met de justitiepredikant naast zijn band met zijn plaatselijke gemeente) het deputaatschap geestelijke verzorging militairen een goede plek is. Deze deputaten hebben ervaring met het contact met predikanten in een vorm van categoriaal pastoraat. Daarbij gaat het niet om grote aantallen.

9.17/3, r.48-50: Deputaten schrijven dat ze geen nieuwe taken hebben kunnen bedenken die passend zijn bij de eigen instructie (kerkorde bijlage 1.26). Hebben deputaten ook gedacht aan: (a) contacten met de diverse christelijke partijen om zo vroegtijdig op de hoogte te zijn van kerkgerelateerde wetsvoorstellen; (b) het actief onder de aandacht brengen bij diverse politieke partijen van moeiten die we hebben als kerken met diverse ethische voorstellen; (c) actief de kerkelijke stem te laten horen als het gaat om de verregaande voorstellen met betrekking tot toezicht op informeel onderwijs? Als dergelijke taken niet bij deputaten contact met de overheid zouden horen, bij welke deputaten dient dit dan belegd te worden?
De genoemde onderwerpen zijn het aandachtsgebied van de samenwerkingsverbanden het CIO en het Bijbels Beraad waar onze kerken in vertegenwoordigd blijven. Tot nu toe werden via deze verbanden

genoemde punten al behartigd. Zo is via het CIO protest aangetekend tegen de plannen met betrekking tot het toezicht op informeel onderwijs.

9.17/4, r.32-34: Deputaten stellen voor om de borging van de belangen bij het CIO onder te brengen bij deputaten landelijk kerkelijk bureau. Ligt hier ook niet een taak voor deputaten vertegenwoordiging?
De vertegenwoordiger in het CIO stond in de praktijk al in goed contact met deputaten LKB. Vandaar het voorstel deze praktijk bij opheffing van het deputaatschap te formaliseren. Welke taak deputaten vertegenwoordiging hierin zouden kunnen hebben zien deputaten niet direct.

9.17/7, r.17-33: Hebben deputaten binnen het CIO ook kritiek overgebracht ten aanzien van het beleid dat het CIO adviseerde in de coronacrisis voor het samenkomen tijdens de zondagse erediensten en doordeweeks? Hebben deputaten zélf kritisch gereflecteerd op de adviezen die zijn gegeven door het CIO en de doorvertaling ervan binnen de kerken?
Gedurende de coronacrisis heeft binnen de CGK de regiegroep corona gefungeerd, die de CIO-adviezen vertaalde naar de richtlijnen zoals die binnen onze kerken zijn verspreid.
Gedurende het eerste coronajaar waren de CGK niet aanwezig in het CIO (vacature). Nadat deze vacature is ingevuld, is er nauwe samenwerking geweest met de werkgroep die intern de communicatie verzorgde. Dit bepaalde de inbreng in het CIO. Gezien de veelal snelle reactie die nodig was nadat door de regering nieuwe maatregelen werden afgekondigd, is het CIO-standpunt veelal in klein comité bepaald. De veelzijdigheid van opvattingen over de maatregelen maakte dat er altijd wel kritiek mogelijk was. Gezamenlijk zochten de kerken naar een goede reactie.
Binnen het CIO is een evaluatie gedaan van de gang van zaken in coronatijd. Dit rapport is in het deputaatschap besproken. Overigens heeft de laatste GS een werkgroep crisis ingesteld, die bij een nieuwe soortgelijke crisis een centraal coördinerende rol zal spelen. Van deze groep is de CIO-gedelegeerde lid.

9.17/8, r.35-36: Hoe wordt de deelname aan het Breed Beraad geborgd, wanneer het deputaatschap contact met de overheid wordt opgeheven? Is daarbij gedacht aan deputaten vertegenwoordiging?
Het is niet noodzakelijk dat de vertegenwoordiger in het Breed Beraad (of CIO) lid is van een deputaatschap. LKB kan bij het ontstaan van een vacature zoeken naar een passende opvolging. Dat zou ook een lid van deputaten vertegenwoordiging kunnen zijn.

9.17/8, r.42-45: Hoe wordt de deelname aan de verschillende platforms geborgd, wanneer het deputaatschap contact met de overheid wordt opgeheven? Is daarbij gedacht aan deputaten pastoraat in de gezondheidszorg?
In de platforms is geen sprake van fysieke vertegenwoordiging of deelname. Het gaat om het verbinden van de naam van de CGK aan deze fora en is derhalve vooral administratief. Ook worden door de diverse platforms nieuwsbrieven verspreid, waarvan het veel handiger is wanneer deze op het LKB worden ontvangen en vandaar hetzij via de website of anderszins verspreid onder de kerkenraden of gemeenten.

H. Peet
9.17/2, r.3-4: Ik houd toch wel wat aarzeling bij uw voorstel. Het mag waar zijn dat er nogal wat zaken zijn die achterhaald zijn. Maar er dienen zich ook nieuwe problematieken aan: ik denk bijvoorbeeld aan de levende gedachte om de onderwijsinspectie een taak te geven als het gaat om het toezicht op informeel onderwijs waarmee het onderscheid tussen kerk en staat wordt genegeerd. Ik vermoed dat dergelijke zaken in de nabije toekomst een grotere rol gaan spelen. Zou uw deputaatschap daarin toch geen belangrijke rol kunnen spelen om zorgen op dit vlak onder de aandacht van de overheid te brengen? We hebben hierin toch ook een eigen verantwoordelijkheid en kunnen dit toch niet overlaten aan christenpolitici die hier aandacht voor vragen?
Juist met het oog op lobby en belangenbehartiging is het CIO en het Breed Beraad opgericht. Collectieve actie is veel krachtiger en overtuigender naar (bijvoorbeeld) Haagse beleidsmakers. Het CIO heeft ook een geïnstitutionaliseerd overleg met de minister. Vanuit zowel het CIO als het Breed Beraad worden warme contacten onderhouden met de christelijk politieke partijen. Dat is geen kwestie van ‘overlaten’, maar een goed afgestemde gezamenlijke actie.
Rond de actuele dossiers als toezicht informeel onderwijs bleek deze werkwijze een krachtige.

9.17/4 r.32-33: Hoe staat het LKB hiertegenover en heeft LKB de expertise om alle taken overnemen die u had?

Onze centrale constatering is dat er vrij weinig taken zijn voor het deputaatschap contact met de overheid. Het LKB heeft nu al een belangrijke rol in de contacten met het CIO. De gedelegeerde in het CIO kan bij overdracht van deze taak naar LKB terugvallen op een deputaatschap voor overleg en advies. Ook bij het ontstaan van vacatures in het CIO of CIO-commissies kan het LKB een rol vervullen die uitstekend bij haar opdracht past.

M. Groen
9.17/8, r.37: Waarom zijn NGK en GKV afgehaakt van het Breed Beraad?
De GKV zijn eerder al afgehaakt. Door de fusie tussen GKV en NGK heeft men lidmaatschappen van koepelorganisaties heroverwogen. Met het Breed Beraad was te weinig herkenning.

9.17/8, r.41v: Waarvan gaan deze platforms uit? Zijn ze kerkelijk, maatschappelijk? Wat zijn hun uitgangspunten? Wat houdt de morele ondersteuning in, als er kennelijk geen inspanningen aan besteed worden?
Dit zijn brede interkerkelijke fora met een maatschappelijk doel. Ondersteuning wordt door deze platforms gebruikt in hun communicatie om te laten zien dat zij over een brede achterban beschikken.

W. Hijmissen
9.17/5, r.5: *Hier laat u in het midden of CIO-J het beste kan worden ondergebracht bij het deputaatschap pastoraat of geestelijke verzorging militairen. Vraag: is dit voor u werkelijk een open vraag? Hoe verhoudt zich dit tot uw besluitvoorstel 5 waar u blijkbaar een keuze heeft gemaakt voor het deputaatschap geestelijke verzorging militairen?*
We kiezen voor deputaat geestelijke verzorging militairen.

9.17/6, r.31: Vraag: Mag ik lezen dat het voor u geen vraag is of voor de overheid het burgerlijk huwelijk en een geregistreerd partnerschap als gelijkwaardig ziet, maar een feit?
Ja, dat mag.

W.E. Klaver, rapporteur

BIJLAGE 30
Artikel 135

Rapport 4a van commissie 5 inzake het rapport van deputaten kerk en media (9.08)

Na verzending van rapport 4 ontving uw commissie van deputaten een correctie op het rapport. In r.12 schrijft uw commissie dat het deputaten niet was gelukt een spreker te vinden. Dit is niet correct. Deputaten geven aan dat er wel een spreker gevonden was, maar dat te veel genodigden hadden afgezegd.

Vraag aan de commissie

J. Nutma
09.08/3, besluitvoorstel 2: Gaat het om het thema of om de zaken die te maken hebben met 'kerk en media'. Wat bedoelen we precies. Dat geldt ook voor 'aanspreekpunt'. Wat of wie wordt daarmee bedoeld?
Met 'kerk en media' wordt alles bedoeld wat onder deputaten valt. Met 'aanspreekpunt' wordt bedoeld een aanspreekpersoon inzake moderne media. De opdracht van de vorige GS aan de deputaten was om zich te bezinnen op een aanspreekpunt in de moderne media. Met aanspreekpunt wordt bedoeld CGK-leden die als specialisten anderen wegwijs kunnen maken op social media. Zij functioneren als vraagbakens en adviseurs. (zie acta 2019-2022 bijlage 110).

Algemeen: Omdat het besluitenboekje de context van een rapport niet meeneemt, lijkt het me verstandig dat daarvan in de tekst van het te nemen besluit wel iets terugkomt.
Waarvan akte.

Voor de volledigheid vermeldt uw commissie het besluit van de GS 2019-2022:
De synode besluit:
a. uit te spreken dat het werk van deputaten in de komende periode zal worden afgerond en dat belangrijke expertise wordt overgedragen;
b. het project Kerk-zijn online tot de volgende synode te continueren en deputaten te laten onderzoeken hoe en door wie in de toekomst op andere manieren (online) toerusting geboden kan worden;
c. deputaten op te dragen om, in overleg met het Dienstenbureau en in contact met deputaten vertegenwoordiging en zo nodig met gebruik van andere deskundigen, zich verder te bezinnen op de landelijke presentie van de CGK in de media, met name op de vragen welk doel die presentie heeft, welke mensen we willen bereiken en welke middelen daartoe geëigend zijn en de generale synode 2023 te dienen met een concreet voorstel met daarin zo nodig een voorstel voor aanspreekpersonen;
d. mocht in het licht van deze bezinning het wenselijk zijn dat de website op een andere manier gesegmenteerd zou moeten worden, deputaten aanbevelingen te laten formuleren.

W.E. Klaver, rapporteur

BIJLAGE 31
Artikel 137

Rapport 9a van commissie 6 inzake rapporten 1 en 1a van commissie 1 inzake de instructie van de PS van het Oosten 'mentoraat voor beginnende predikanten' (8.07)

A. Vraag aan de commissie

J. Oosterbroek
Een vraag over 8.07/4: Commissie 6 stelt een eerlijker verrekening voor over de particuliere synodes dan nu het geval is. Op zich snap ik die gedachte. Alleen is het hele systeem van classis en PS nu juist niet gebaseerd op ledenaantallen. Gaan er op deze manier niet twee systemen door elkaar lopen en is dat wenselijk?
De indeling in classes en PS'n is grotendeels historisch. In vroeger tijden bijv. was de PSvhWesten de grootste. Nu de kleinste. 'Het hele systeem' is dus niet (meer) gebaseerd op ledenaantallen. De minimumbijdragen (deputaatschappen) en de omslag (quaestor) zijn altijd bepaald per (doop-)lid.
De omslag voor mentoraat - als enige - echter niet. Dat betekent, zoals in rapport 9 van commissie 6 vermeld, dat de omslag per (doop-)lid voor de PSvhWesten meer dan 3x zo hoog is als die voor de PSvhNoorden. Door de omslag per (doop-)lid te berekenen en dan per PS in rekening te brengen zijn de kosten weer evenredig verdeeld.

Voorstel tot besluit:
De quaestor verdeelt de kosten voor het mentoraat over alle leden van onze kerken. Vervolgens brengt de quaestor die kosten in rekening bij de particuliere synodes die, op hun beurt, de kosten in rekening brengen bij de penningmeesters van de classes, ressorterend onder die particuliere synodes.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 32
Artikel 167

Rapport 5a van commissie 2 inzake het rapport van deputaten Zending (9.04)

A. Vragen aan de commissie

A.D. Fokkema
9.04/57 r. 4-7: De vragen en de worstelingen zijn begrijpelijk. Het uitgangspunt dat u de mening van commissie 6 hierover horen wilt eveneens. Maar zoals het nu in uw rapport geformuleerd staat kan de

vraag wat in de lucht blijven hangen. Hebt u over deze vragen ook (verkennend) contact gezocht met commissie 6? Kunt u als commissie toch ook iets meer richtinggevend spreken over de vragen die hier op tafel liggen?
Hierover is inderdaad contact geweest. Dit contact bevestigt ons in onze vragen. De worsteling van uw commissie is de volgende: wij zien naar de mens gesproken onze slagkracht en ons budget voor de komende jaren kleiner worden. Hoe kun je dan maximaal en verantwoord de middelen die je hebt inzetten? Wij zouden daarom voorzichtig zijn met het aangaan van nieuwe verplichtingen. Verder zou het goed zijn te overwegen of onze energie en middelen niet efficiënter worden aangewend, wanneer we onze activiteiten meer richting Europa verplaatsen. Tegelijk zijn wij leden van een synodecommissie, die geen ervaring hebben op het zendingsveld en die al deze plaatsen waarover we lezen niet hebben bezocht. Vandaar enige voorzichtigheid/bescheidenheid. Wij zouden graag ook van deputaten zelf horen hoe zij hun werk zouden toespitsen, wanneer de middelen schaarser worden.

J. Nutma
9.04/53 r.26-38: Kunt u uitleg geven bij de vraag die u stelt? Hoe komt u erbij om de tegenstelling of in elk geval de zo sterke onderscheiding te maken tussen gemeenteopbouw en missionair werk? Zeker als een predikant alleen missionair werk zou doen dan komt hij niet toe aan het toerusten van zijn gemeenteleden dan gaat er iets fout. Maar die toerusting en opbouw in het geloof heeft als het goed is als doel dat gemeenteleden hun leven in de wereld leven als getuige van Christus. En is daarmee op missionaire (namens Christus aanwezige presentie) in de wereld gericht. Dat kan een predikant nooit doen zonder zelf ook een missionaire levenswijze te laten zien. Deputaten geven duidelijk aan hoe men dat in de synode van Soutpansberg ziet. Maar geldt dit niet evenzeer voor ons?
Aangevuld: Maakt u geen oneigenlijke tegenstelling? En welke gevolgen heeft dat dan voor hoe we kijken naar het werk van een predikant in onze eigen missionaire context met het oog op al die mensen in onze dorpen en steden die Jezus niet kennen?
Dat was een informatieve vraag, gesteld vanuit onze context, waar dat onderscheid tussen werken binnen en buiten de gemeente een plek heeft in denken over de taken van predikanten. Ons leek het antwoord daarom ook verhelderend.

9.04.57 r.4-9: Vraag aan de commissie en aan deputaten
U stelt als commissie de vraag aan commissie 6, dan is het kostenaspect leidend. Is dat volgens u de goede volgorde van vragen en er niet een principiëler vraag te stellen? Wat wordt er van onze kerken gevraagd, in een situatie van krimp als het gaat om de missionaire roeping in relatie tot het missieveld wereldwijd en het missieveld in onze eigen context? Wat zou er volgens u nodig zijn om deze afweging goed te kunnen maken?
Zie de beantwoording aan ds. Fokkema.

W. Hijmissen
9.04/51 r.24: Deputaten maken duidelijk dat ook zij van mening zijn dat het accent op primaire zending moet liggen. 'We achten de balans in de goede richting gaan'. Vraag: Hoe beoordeelt u als commissie de huidige balans en wat zou volgens u idealiter de juiste verdeling moeten zijn?
Commissie 2 vond dit belangrijk, omdat deputaten zelf aangeven dat dit een belangrijk 'strategisch' punt is. Wij kunnen dat zelf niet goed overzien, maar vinden dit ook belangrijk. Zoals wij zelf ook worstelen met deze vraag, in onze eigen context. Zie hiervoor ook de beantwoording van de vraag van ds. Nutma. Het is belangrijk dat we in elke context keer op keer deze balans opmaken.

9.04/5 r.30 e.v:. Heeft u in het kader van de door u gesignaleerde terugloop van leden en daardoor een slinkend budget met DZ ook gesproken over een mogelijke ineenschuiven van deputaatschap zending, evangelisatie en diaconaat?
Zeker, en daarover is ook al wat gemeld.

9.04/59 r.21 e.v.: U stelt voor vooralsnog de voorstellen 3, 23 en 30 niet over te nemen. Vraag: wat betekent in dit verband 'vooralsnog'?
Dat hangt af van de mogelijkheden die commissie 6 ziet.

Ziet u mogelijkheden deze voorstellen wel te honoreren als DZ daar ruimte voor vindt binnen haar begroting? (schrappen/afbouwen van andere werkzaamheden)
Zeker!

B. Vragen aan deputaten

W.J. van Gent
9.04/4, r.24-32: Het CvB van de TUA schrijft dat deputaten zending geen initiatief hebben genomen om samen met enkele andere deputaatschappen en de TUA een programma te ontwikkelen om de kerken toe te rusten op het gebied van zendingsbewustzijn.

9.02.03, r.41: Deputaten zending rapporteren echter wel de uitvoering van deze synodeopdracht. Kunnen deputaten uitleggen op welke wijze de totstandkoming van het rapport kerk in zendingssituatie uitvoering is van bovengenoemd synodebesluit? Hebben deputaten hierin niet ook met de TUA samengewerkt? En zo nee, waarom niet?
De informatie van het CvB van de TUA lijkt op dit punt niet te kloppen met de informatie die deputaten zending u hierbij geven. Deputaten zending hebben via een brief van
21 januari 2021 het College van Bestuur van de TUA benaderd met daarin de volgende opmerking: 'We willen graag van de diensten van de missioloog gebruik maken om de opdracht van de generale synode uit te voeren. Ook voor de toerusting in de kerken kan hij een belangrijke bijdrage leveren.' In een brief van 18 mei 2021 hebben deputaten zending opnieuw contact gezocht met het CvB van de TUA (die brief ging ook naar de directie van het LCJ en die van het CGJO). De tekst van die brief is als volgt: 'De generale synode gaf opdrachten aan de deputaatschappen diaconaat, evangelisatie en buitenlandse zending, die een zodanige inhoudelijke overlap hebben, dat de drie deputaatschappen besloten hebben om de uitwerking ervan in gezamenlijkheid ter hand te nemen. U ontvangt deze mail vanuit de werkgroep die zich met het onderdeel 'bewustzijn en betrokkenheid' bezighoudt. Deze werkgroep concentreert zich op de volgende synodeopdracht: 'deputaten op te dragen samen met de deputaatschappen evangelisatie, diaconaat, de jeugdwerkorganisaties en de TUA een programma te ontwikkelen om de kerken toe te rusten op het gebied van zendingsbewustzijn. U ziet dat de synode in de opdracht ook uw organisaties al noemt. In een aantal oriënterende bijeenkomsten is de werkgroep bezig geweest met het verkennen van het taakgebied van deze opdracht. Een samenvatting met bijgevoegd de verslagen van deze bijeenkomsten vindt u bij deze email. Graag nodigen wij uw organisaties uit om aan te sluiten in de gedachtevorming die bij de synodeopdracht hoort. Dat doen wij met name omdat we de overtuiging hebben dat voor de ontwikkeling van een programma als bedoeld vraagt om een bepaalde didactiek die het programma zal ondersteunen. Tegelijk vragen we u mee te willen denken over het hele vraagstuk van missionair bewustzijn en missionaire betrokkenheid, vanuit het perspectief van uw organisatie. Binnenkort zal een van de leden van de werkgroep met u contact opnemen om hierover nader contact te hebben.'

Namens het CvB antwoordde dhr. W. Hanekamp in een mail van 4 juni 2021: 'Goedemiddag Willem, Vanuit de TUA zal Jan van 't Spijker deelnemen aan deze werkgroep zo heeft het CvB maandag besloten en dat heb ik gisteren met Jan besproken. Conform de afspraken met zending (brief van 30 maart 2021) zal Jan de uren declareren bij deputaten zending. We hopen dat het denkwerk van de werkgroep er aan mag bijdragen dat het missionaire karakter van gemeente zijn meer gestalte kan krijgen. Met vriendelijk groet, Wim'. Dr. J. van 't Spijker heeft con amore meegewerkt in het uitwerken van de synodeopdrachten.

9.04/15, r.16-21: Hebben deputaten al besloten op welke wijze de voortgang van dit vertaalwerk geborgd blijft?
Het vertaalwerk van de Bijbel in het Naro, waar fam. Visser sinds 2016 de laatste jaren minder direct bij betrokken was, blijft in principe geborgd door onze steun aan de organisatie NLP (Naro Language Project) en het daaraan verbonden vertaalteam. De ondersteuning van het werk dat br. Hessel Visser doet als vertaalconsulent voor Wycliffe/Sil zal vanuit deputaten zending stoppen. De voortgang van het vertaalwerk in deze door br. Visser ondersteunde projecten wordt geborgd door Wycliffe/Sil.

9.04/27, r.40-41 en 9.04/30, r.23-25: Vragen deputaten extra budget voor het doen van onderzoek, of budget voor een nieuw zendingsproject in Europa? Wanneer het alleen onderzoek betreft, kunnen deputaten dan uitleggen welke globale begroting achter het budget van € 25.000,- schuilgaat?
Het gevraagde budget is bedoeld om in te zetten voor de ondersteuning van een concreet missionair project in Europa.

H. Peet
Pag.2 r.25: Zou u wat meer kunnen vertellen over de achtergrond van deze organisatie en haar doelstellingen t.a.v. onbereikte gebieden?
No Choice is een samenwerkingsverband waar op dit moment twintig verschillende organisaties bij betrokken zijn die elkaar gevonden hebben in het verlangen om het evangelie van Jezus Christus te delen met de nog onbereikte volken in de wereld. Dit samenwerkingsverband heeft als doel om dit verlangen wakker te roepen bij de verschillende achterbannen van de betrokken organisaties. De organisaties die op dit moment bij dit platform betrokken zijn komen uit de breedte van de reformatorische en evangelische organisaties. Voor verdere informatie kunt u terecht op de website: no-choice.nl.

Pag.3 r.34: Hoe komt het dat het percentage in de middelste kolom zo afwijkt?
Het afwijkende percentage heeft vooral te maken met het feit dat de ontvangen legaten in 2021 een beduidend lager bedrag aan inkomsten hebben geboden.
Pag.6 r.17: Wie namen er deel aan deze consultatie en wat moet ik me precies voorstellen bij een dergelijke consultatie.
Deze consultatie was een tweedaagse ontmoeting in Mamasa, waar een missioloog uit een van de Presbyteriaanse kerken uit Zuid-Korea betrokken was, en verder werd er vanuit de GTM deelgenomen door studenten van de Theologische school in Mamasa, en verschillende predikanten uit de GTM. De consultatie had als doelstelling om het missionair bewustzijn bij de Indonesische christenen te stimuleren.

Pag.6 r.30: Dit lijkt me een zorgelijke ontwikkeling. De vrijheid om het Evangelie te delen neemt dus af. Kunt u iets zeggen over de manier waarop men zich daarop kan voorbereiden?
In Indonesië is vrijheid van godsdienst in de grondwet gegarandeerd. Dat is een groot goed voor de christelijke minderheid (ongeveer 12% van de totale bevolking van Indonesië, in Sulawesi in sommige regio's meer dan 50%). Volgens die grondwet is het evenwel niet de bedoeling om aanhangers van een van de andere erkende godsdiensten te bewegen om een andere godsdienst te gaan volgen. Wat van belang is voor een christen, is antwoord geven op de vraag of je allereerst christen bent, of allereerst Indonesiër. Dat heeft alles te maken met je zelfbewustzijn als gelovige, en daarbij willen deputaten - waar mogelijk - graag de zusterkerken in helpen. Wij willen vanuit een positieve grondhouding hulpverzoeken voor nieuwe missionaire initiatieven beoordelen.

Pag.11 r.10: Ik proef iets in het rapport van terughoudendheid om dit African Lecturers Fund te steunen omdat u ook andere opties noemt. Wat is het bezwaar hiertegen dan? Het zenden van een emeritus met buitenland ervaring noemt u ook als optie, maar heeft het geen voordeel mensen uit de directe context les te laten geven.
Er is geen aarzeling bij het African Lecturers Fund, maar op dit moment is er budgettair geen ruimte beschikbaar voor financiële steun. De andere opties die genoemd worden, zijn niet te zien als alternatieven die onze voorkeur hebben, maar als opties die in ontmoetingen met mensen van het MTC genoemd zijn.
Verder heeft het zeker voordeel om mensen uit de eigen context les te laten geven. Aan de andere kant heeft een eventuele betrokkenheid van iemand uit Nederland bij de colleges als voordeel dat er in de colleges over en weer geleerd kan worden van ervaringen in de kerk van Jezus Christus over de culturen heen.

Pag.12 r.4: Schat ik het goed in dat het werk in Botswana behoorlijk kwetsbaar is en blijft ondanks goede menselijke inzet die er is o.a. van. de predikanten die bij het opbouwwerk en goede mensen die betrokken zijn bij het vertaalproject?
Dat schat u goed in. Ook bij dit werk blijkt dat de satan wegen zoekt om het goede werk van de verspreiding van Gods Woord tegen te werken.

Pag.22 r.31: Wat houdt die nieuwe focus dan concreet in: een breder gebied; meer gericht op onderwijs?
Wat het werk van fam. Den Hertog betreft, betekent dit inderdaad een verandering qua gebied - niet Isaan, maar Chiang Mai - en qua insteek - minder gericht op onbereikten, meer gericht op onderwijs met als doel het missionaire werk van Thaise gelovigen te ondersteunen. Overigens is fam. Den Hertog ook in Chiang Mai betrokken bij missionaire activiteiten onder onbereikten.

Pag.22 r.41: Is de continuïteit van het werk in Isaan wel op een goede manier geborgd nu aan het team daar menskracht wordt onttrokken?

In Isaan werken we samen met de organisatie OMF. Zij hebben daar meerdere werkers zitten. Het werk daar blijft dus gedaan worden door zendingswerkers uit Thailand en vele andere landen.
Overigens heeft OMF-Thailand zelf geadviseerd om fam. Den Hertog gezien hun gaven en gezinssituatie werkzaam te laten zijn in Chiang Mai.

Pag.22 r.45: Wat is de achtergrond van de opmerking van de regels 45/46. Zijn er bij het werk in Isaan omstandigheden die het werken daar extra lastig maken?
Isaan is een streek waar weinig christenen leven, het meeste werk is daar dus echt gericht op het primaire missionaire werk. Dit vraagt om mensen met de gave om dat werk op te kunnen pakken. Niet iedereen is daarvoor even geschikt. Sommigen kunnen beter ingezet worden voor de ondersteuning van het missionaire werk (denk aan theologische opleiding, begeleiding missionaire werkers, denk ook aan werkers die een gezin ondersteunen met onderwijs voor de kinderen). Verder is Isaan een streek met weinig mogelijkheden voor internationale scholing. Voor gezinnen met ouder wordende kinderen zorgt dat na verloop van tijd voor de vraag hoeveel het missionaire werk mag vragen van de kinderen: moet je ze minder goede scholing geven? Moet je ze in internaten onderbrengen voor betere scholing?

Pag.23 r.20: Waarom vraagt u zich af of 50%-50% financiering op termijn wel houdbaar is? En als dat niet zo is, moet er dan toch niet nagegaan worden of een werker niet weer voor 100% voor rekening van zending moet komen. Het zou wel jammer zijn, want dan kun je minder mensen uitzenden; anderzijds kan het een extra drempel zijn.
Het blijkt voor de thuisfrontteams van de zendende kerken niet gemakkelijk om voor langere tijd 50% van de verwachte ondersteuning te organiseren. Deputaten verkennen op dit moment de mogelijkheid om projectkerken (kerken die Thailand toegewezen hebben gekregen als project) hier intensiever bij te betrekken. Naast de minimale bijdrage voor zending zouden deze kerken ook een aanvullende bijdrage kunnen geven het project in Thailand en zo de zendende kerken te helpen om de 50% te bereiken. We hopen aan de volgende GS hierover meer duidelijkheid te kunnen bieden.

J. Nutma
9.04/2 r.20-42 Allereerst is het mooi hoe u schrijft over het zoeken naar de witte velden van de onbereikte volken. Mijn vraag gaat over de keuze van een nieuw zendingsveld. Past het wel in onze tijd om als deputaatschap te kiezen voor een zendingsveld om daar namens de kerken aanwezig te willen zijn? Zou het niet veel meer voor de hand liggen om in samenwerking met een organisatie als bijvoorbeeld OMF vanuit deputaten zending ondersteunend te willen zijn voor die werkers die zich geroepen weten tot het zendingswerk en vanuit onze eigen kerken worden uitgezonden?
De zendingsprojecten van onze kerken worden op voorstel van deputaten door de GS aangewezen en vervolgens door deputaten aangestuurd. Hier zit de principiële gedachte achter dat het zendingswerk een verantwoordelijkheid van de gezamenlijke kerken is. Als deputaten staan wij graag voor de waarde van dit principe. Wel merken we dat het bepaalde mogelijkheden beperkt die zich soms voordoen tussen generale synoden. Denk bijvoorbeeld aan een situatie dat een lid van een van onze kerken zich aandient en voor bepaald missionair werk zeer geschikt zou zijn, maar waaraan deputaten geen vervolg kan geven omdat het buiten hun opdracht ligt. In die zin zou een constructie zoals u voorstelt meer ruimte bieden. Wel doet dan de vraag zich voor op grond van welke criteria deputaten de ene aanvraag wel honoreren en voor hoe lang en de andere aanvraag niet. Ook wordt de uitdaging groter om de kerken als geheel betrokken te houden bij deze meer lokale initiatieven om mensen uit te zenden.
Kortom: er zitten allerlei haken en ogen aan uw vraag, maar het kan de moeite waard zijn om te bestuderen op welke manier de missionaire ‘slagkracht’ van ons kerkverband het best gediend kan worden.

9.04/6 r.34-37 en 9.04/8 r.25-29: De commissie denkt hier volgens hun rapport iets anders over en ziet niet het belang van het gezamenlijk optrekken van deputaten buitenlandse kerken en zendingsdeputaten in relatie met kerken die na het zendingswerk zelfstandig zijn geworden. Kunt u toelichten waarom u als deputaatschap het samen met het deputaten buitenlandse kerken van belang vindt om in het contact met het GTM en de synode van Soutpansberg gezamenlijk op te trekken? Welke rol ziet u daarin specifiek voor uzelf als deputaten zending? En wat komt de GTM en de synode van Soutpansberg ‘tekort’ als de relatie alleen via deputaten buitenlandse kerken verloopt? Welk verschil maakt u als deputaten zending daarin?
Artikel 51 K.O. regelt de relatie met kerken in het buitenland. De reden waarom deputaten zending menen dat gezamenlijk optrekken met deputaten buitenlandse kerken verschil maakt, heeft (naast het al

genoemde in de rapportage!) te maken met het feit dat in de regeling genoemd wordt, dat bij enige vorm van correspondentie (beperkt of volledig) met buitenlandse kerken gesproken wordt over 'gemeenschappelijke activiteiten in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt, waarbij gedacht kan worden aan het bieden van stoffelijke steun en samenwerking of overleg inzake zending en theologische opleiding'.

9.04/57 r.4-9: U stelt als commissie de vraag aan commissie 6, dan is het kostenaspect leidend. Is dat volgens u de goede volgorde van vragen en er niet een principiëler vraag te stellen? Wat wordt er van onze kerken gevraagd, in een situatie van krimp als het gaat om de missionaire roeping in relatie tot het missieveld wereldwijd en het missieveld in onze eigen context? Wat zou er volgens u nodig zijn om deze afweging goed te kunnen maken? Hoe kijkt u tegen die veranderende context voor onze eigen kerken aan in relatie tot de opdracht om in Gods missie wereldwijd betrokken te zijn nu ook ons eigen land meer en meer missiegebied is? Heeft dat ook gevolgen voor keuzes die we maken? Zou het nodig kunnen zijn dat juist de aandacht met het oog op de toekomst verlegd wordt naar het seculiere Europa (zie ook 9.04/57 r.15 e.v.). Hoe zou die bezinning volgens u op een goede wijze kunnen worden gedaan?
Zending is een opdracht van onze Heere Jezus Christus zelf: 'Ga dan heen, maak alle volken tot mijn discipelen' (Matth. 28:19). In die zin kan de kerk om die opdracht niet heen, zonder ontrouw te worden aan haar Here. In het boek Handelingen zien we hoe de eerste gelovigen hier werk van maakten, geleid en soms zelfs gedwongen door de Heilige Geest. Bijzonder is wat er geschreven wordt over de gemeente in Antiochië. Zij groeit door de missionaire activiteiten van de leden (Hand. 11:20-21), Maar de gemeente verstond ook de haar door de Geest gegeven opdracht om Barnabas en Paulus (twee van de vijf in Handelingen 13:1 genoemde profeten en leraren van de gemeente, dat is 40%) verder weg uit te zenden. Een krimpende kerk heeft haar eigen uitdagingen, ook in financiële zin. De GS heeft daarin op een wijze manier keuzes te maken. Wij pleiten er echter voor om de budgettaire overwegingen dienstbaar te laten zijn aan de opdracht die de Here zelf aan zijn kerk gegeven heeft. Daar hoort ook nadrukkelijk de zendingsopdracht bij. Juist een krimpende kerk moet oppassen niet naar binnen gekeerd te raken, maar in vertrouwen op de woorden van haar Here, te blijven doen waartoe zij geroepen is.
Wij beseffen dat Nederland al langere tijd weer zendingsgebied is. Velen van de jongere generatie hebben geen enkele kennis van het evangelie. Dat wij hierin als kerken een missionaire taak hebben is evident. Gezien de taakverdeling binnen onze kerken, ligt dat laatste op het terrein van deputaten evangelisatie. Zij hebben de opdracht om de plaatselijke kerken en hun leden zo te enthousiasmeren en te ondersteunen dat, zoals in Antiochië, de gelovigen in die kerken het evangelie in woord en daad uitdragen in hun omgeving. Deputaten zending gaan meer over de zending van Barnabassen en Paulussen. Als deputaten buitenlandse zending zijn we er overigens van overtuigd dat het buitenlandse en het binnenlandse missionaire werk daarbij niet als concurrerend gezien moet worden. Beiden zijn en blijven van belang. We zien het als roeping om missionaire ervaringen van deputaten zending en deputaten evangelisatie met elkaar te delen, zodat die vruchtbaar gemaakt kunnen worden voor elkaars werkgebieden. Dit geldt zeker voor de uitwisseling van kennis en ervaring tussen de Europese projecten van deputaten zending en de verschillende initiatieven die door deputaten evangelisatie worden ondersteund.
PS: Na overleg met commissie 4 trekt commissie 2 voorstel tot besluit 9.04/59 nr.29 terug. Dit gaat over samenwerking DBZ en DBK. Een gezamenlijk voorstel zal worden besproken bij de bespreking van de rapportage van commissie 4 van het rapport DBK.

R. Bikker, rapporteur

BIJLAGE 33
Artikel 172

Rapport 12b van commissie 8 inzake rapport kerkorde en kerkrecht

A. Vragen aan de commissie

W. Hijmissen
Consulent: onderstaande vragen zijn bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de mogelijkheden om een goed werkend deputaatschap te behouden en met het oog op het procesvoorstel wat u ons voorlegt.

9.16/182 r.17 e.v.: U schrijft het is een zorgpunt om het deputaatschap van nieuwe leden te voorzien;
9.16/183 r.29: Hier schrijft u dat als de werklast wordt vergroot zou in de eerste plaats het deputaatschap uit meer leden moeten bestaan.
Hoe reëel acht u de mogelijkheid dat het deputaatschap in leden uit kan breiden daarbij ook een afspiegeling van de breedte van onze kerken te laten zijn gezien zoals u schrijft op pag.183 r.29?
We begrijpen dat het niet altijd even makkelijk zal zijn. Deputaten hoeven natuurlijk niet per se predikant te zijn. Ook nu functioneren er deputaten met kerkrechtelijke of anderszins juridische competenties zonder dat ze predikant zijn. Nogal eens zijn het ook emeriti of andere van het gemeentewerk vrijgestelde predikanten.

U schrijft dat het juist de bedoeling is, en dat beaamt de professor kerkrecht, dat het de niet alle vragen bij 1 persoon terecht zouden komen maar verdeeld zouden worden over een brede commissie. Als je terugkijkt is dit streven dan ooit gerealiseerd? (denk aan prof. Selderhuis, ds. Quant en secr. ds. Velema die allen decennia deel uit hebben of maken van het deputaatschap.) Refererend aan bovenstaande lange dienstverbanden, wat is dan uw bezwaar tegen de aanstelling van een vaste consulent? Wijzigt de situatie wezenlijk niet behalve dan dat er met de aanstelling van een consulent sprake is van een betaalde kracht?
Inderdaad in het verleden kwamen de adviezen vaak van één persoon, die overigens geen dienstverband had. Als het om eenvoudige adviezen ging, waarover al veel duidelijkheid bestaat, is dat ook geen probleem. Voor ingewikkelder vraagstukken ligt dat anders. Mede om die reden is het deputaatschap destijds opgericht om vraagstukken door meerdere personen vanuit verschillende perspectieven te beschouwen. Onze moeiten richten zich dan ook hierop dat een vaste consulent alle vraagstukken gaat beantwoorden of voorbereiden. Deputaten worden daar dan achteraf pas bij betrokken.

9.16/182 r.42: Hier haakt u aan bij een mogelijk voorstel DZ, DE, DD te integreren waarbij ons budget en slinkende ledental als argument zijn gegeven maar ook is benoemd dat de doelstelling van een mogelijke samenvoeging bedoeld is om de 'output' op het huidige niveau te houden. Is het naar uw mening mogelijk dat deputaten KOKR (uitgebreid tot zeg 12 leden) dezelfde output in kwantitatieve en kwalitatieve zin blijven leveren zonder consulent en zonder de inbreng van de hoogleraar KR?
Onze gedachte is dat het, eventueel uitgebreid, deputaatschap dezelfde kwaliteit kan leveren. Hierbij hebben we aangereikt dat voor eenvoudiger vragen een informatiesysteem wordt ontwikkeld en er ook terughoudendheid moet komen met het beantwoorden van het aantal adviesvragen. In het kader van de integratie van de andere consulenten, kunnen we ons voorstellen dat daar ook een consulent kerkrechtelijke zaken als aandachtsgebied krijgt. Nu al is daar behoefte aan bij bijvoorbeeld het landelijk kerkelijk bureau en bij het steunpunt plaatselijke kerken.

9.16/185 r.49: De hoogleraar kerkrecht is op eigen verzoek teruggetreden.
9.16/1 r.35: Hier staat dat de reden voor prof. Selderhuis om terug te treden zijn gewijzigde en uitgebreide takenpakket aan de TUA was. Hoe reëel is het dat zoals u als ideaalbeeld schetst de hoogleraar KR weer een belangrijke bijdrage kan gaan leveren binnen het deputaatschap KOKR?
Dat is inderdaad de vraag. Het curatorium kan echter van hoogleraren kerkelijke taken vragen. Mogelijk dat de werkdruk van de hoogleraar kerkrecht anders is geworden nu hij niet meer de functie van bestuurder (rector) bekleedt.

Welke middelen hebben bij de huidige verhoudingen tussen de kerken en de TUA om de hoogleraar kerkrecht de rol te laten spelen zoals u die op pag.9.16/186 r.1 beschrijft?
Naast dat de synode dat zelf kan vragen, kan het curatorium dit doen. Onzes inziens is er ook belang bij de TUA zelf in het kader van het onderzoek op het gebied van kerkrecht. Mogelijk dat daar ook een expertisecentrum en/of (meer) onderzoeksactiviteiten uit kunnen voortkomen.

9.16/183 r.47: Helemaal eens met uw opmerking dat we als synode in de spiegel moeten kijken en ons moeten beperking in het vragen van advies aan en opdrachten en verzoeken neerleggen bij KOKR. De maatschappij juridificeert, deze ontwikkeling gaat de kerken niet voorbij. Acht u het reëel dat de werklast van KOKR de komende jaren zal verminderen?
Dat hangt ervan af hoe we ons als kerken kunnen beperken; verder kan KOKR zich beperken door bijvoorbeeld te prioriteren in het aannemen van hulpvragen vanuit de kerken (wel de weg wijzen). Het is belangrijk dat er een signaal wordt afgegeven naar de kerken.

Revisieverzoeken: we hebben in de eerste week besloten rapport (11a commissie 7) o.a. omdat er tijdens de vorige synode tegenstrijdige signalen zijn afgegeven de revisieverzoeken ingediend door deputaatschappen ontvankelijk te verklaren en te gaan behandelen gelijktijdig met de revisieverzoeken ingediend vanuit de kerken over dezelfde onderwerpen.
9.16/187 r.1 e.v.: Is wat hier door u als commissie wordt geschreven over het begrip belanghebbende niet strijdig met het genomen besluit op basis van rapport 11a?
Nee, in de besluittekst van rapport 11a is door de synode juist een uitzondering gemaakt voor revisieverzoeken die ingediend zijn door deputaatschappen. In rapport 10b zal de commissie hier nader op ingaan.

9.16/187 r.42 e.v.: Is wat hier door u als commissie wordt geschreven over het begrip belanghebbende niet strijdig met het genomen besluit op basis van rapport 11a?
Zie antwoord op vraag 7.

9.16/188 r.10: Uitgave kerkorde. U stelt voor enkele maanden tot na sluiting van de synode te wachten zodat duidelijk is welke besluiten onder revisie liggen en welke onherroepelijk zijn geworden. Er is nu niet geregeld wie de ingediende revisieverzoeken beoordeeld op procedurele punten en op inhoud. Betekent uw voorstel niet dat met de uitgave gewacht moet worden tot na ten minste de eerste synodeweek van de volgende synode? Hoe ziet u dit?
U heeft in zoverre gelijk dat alleen de besluiten waar geen revisieverzoek tegen is ingediend opgenomen kunnen worden in de Kerkorde. Met de andere besluiten moet worden gewacht tot de volgende synode.
9.16/188 r.29: U steunt het voorstel om de synode te vragen zich opnieuw te buigen over het geven van de zegen door een diaken. Ik mis dit bij de besluitvoorstellen. Hoe komt dit nu op de synode tafel?
Het komt op tafel door besluitvoorstel 2.10.1 (9.16/192 r.42).

J. Nutma
9.16/182 r.16-19 en 183 r.23-35: De commissie signaleert hier dat het een zorgpunt is om het deputaatschap van nieuwe leden te voorzien. Verderop deelt u de gedachte van een groter deputaatschap en verwijst dan naar de werkwijze van zending. In De Wekker zie ik geregeld een advertentie staan in een zoektocht om nieuwe deputaten. Kennelijk is het lastig om deputaatschappen goed bezet te krijgen. Dat lijkt iets te zeggen over de organisatie van het kerkelijk leven en onze tijd. Daarnaast moeten we het met een beperkt aantal predikanten doen. Er zijn voor het gemeentewerk 98 predikanten beschikbaar. Gerekend naar het aantal gemeenten zou elke predikant dan bijna twee gemeenten moeten dienen. De last op de schouders van de predikanten is hoog en wordt ook als zodanig ervaren. Daar komt bij dat er binnen nu en tien jaar - naar de mens gesproken - 28 van deze beschikbare predikanten met emeritaat hopen te gaan.
Denkt u in het licht van bovenstaande dat het - reëel en naar de toekomst volhoudbaar - kan komen tot een groter deputaatschap van kerkorde/kerkrecht?
Zie antwoord vraag 1 br. Hijmissen.

Ik begrijp dat mijn vraag ook een metavraag is als het gaat om de organisatie van ons kerkverband. Het kraakt en piept, waarbij de krimp en vergrijzing van de kerken nog niet genoemd is met de gevolgen die dat heeft juist ook voor het vullen van deputaatschappen.
a. Hoe taxeert u deze gegevens en wat betekent dat volgens u voor de organisatie en de ondersteuning die we in de kerken nodig hebben op het gebied van het kerkrecht?
b. Kunt u daarbij ook expliciet ingaan op de analyse van de complexiteit van een krimpende kerk in een seculier tijdsgewricht waar onder andere het rapport kleine kerken GS 2019 en het rapport heroriëntatie kerkverband op ingaan? Welke gevolgen heeft dat voor bovenstaande vragen?
Inderdaad hebben we ons niet direct beziggehouden met dit type metavragen die u overigens terecht stelt. Wel hebben we besproken dat een toenemende juridisering niet wenselijk is en dat we niet daar de oplossingen moeten zoeken. Integendeel misschien. We zouden wat meer het gesprek en overleg moeten zoeken, dan allerlei revisieverzoeken en andere kerkordelijke maatregelen ter hand te nemen. Overmatige juridisering verergert de problemen vaak.

9.16/183 r.25-29: In hoeverre laat de geschiedenis juist niet zien dat kerken gebaat zijn bij een gezicht dat vanuit expertise en kennis helder en zorgvuldig kerkrechtelijke lijnen trekt en daarin het deputaatschap dient. Met andere woorden wordt het er wel beter van als er gewerkt wordt met een breder

deputaatschap? Deze vraag laat onverlet dat u er terecht op wijst dat een brede samenstelling van het deputaatschap met het oog op draagvlak in de kerken gewenst is.
Als u met een gezicht een consulent bedoelt, dan is dat wat ons betreft niet nodig. Ook een instituut, bijvoorbeeld het deputaatschap mogelijk door de voorzitter of secretaris kan een duidelijk gezicht zijn.

9.16/183 r.46-184 r.3: Dit lijkt me een juiste conclusie en heeft o.a. te maken met de fragmentarische besluitvorming op dossiers die met elkaar samenhangen. Daardoor krijg je in besluiten overlap en soms zelfs tegenstellingen en onhelderheden.
Wat zou een praktische manier van werken zijn om dit in de toekomst anders te doen en komen daarvoor dan ook voorstellen van uw kant?
Een goede communicatie tussen het deputaatschap en de synode, juist ook tijdens de synodevergaderingen, zou een en ander ten goede komen. We constateren ook dat probleem dat u signaleert. Mogelijk is het een goede gedachte om een deputaat of een hoogleraar kerkrecht permanent als (pré-)adviseur aanwezig te laten zijn.

9.16/184 r.39-43: In het licht van beschikbaarheid, kennis, expertise en consistentie kan ik me wel indenken dat deputaten het wenselijk vinden dat op deze plekken een consulent betrokken kan zijn. Hierbij breng ik graag ook de analyse van de beschikbaarheid van deputaten in waarvoor ik aandacht vroeg bij de eerste vraag. Een goede bijdrage in deze gremia vraagt om kennis, beschikbare tijd van deputaten. Hoe reëel acht u het dat je dit vol houdbaar kunt waarborgen zonder de inzet van een consulent en dat daarbij ook de bijdrage in deze gremia substantieel is?
Het is voor ons sowieso de vraag of structureel overleg met andere deputaatschappen noodzakelijk is. Incidenteel overleg is makkelijker te organiseren met afzonderlijke deputaten, die uiteraard ook expertise behoren te hebben. Daarnaast is het denkbaar is dat er onder de samenwerkende consulenten er ook een is of komt met kerkrechtelijke expertise.

Aanvullend met verwijzing naar 9.16/182 r.34-39. De commissie schrijft dat het werk van een consulent kerkrecht anders is dan de consulenten van andere deputaatschappen. De onderbouwing daarvoor ontbreekt. De praktijk van de werkzaamheden van het steunpunt plaatselijke kerken laten zien dat dat de consulent kerkrecht wel degelijk ook uitvoerend werk doet in het begeleiden van lokale kerken. En dat de inbreng van een consulent kerkrecht met de eigen expertise daar ook zeer waardevol is. Deze begeleiding vraagt kennis, beschikbare tijd en vaardigheden om de kerken in hun eigen context te kunnen begeleiden. Kunt u reflecteren op de onderbouwing in het commissierapport in het licht van de praktijk van werkzaamheden die de consulent kerkrecht doet in het daadwerkelijk begeleiden en ondersteunen van kerken met de eigen expertise die de consulent inbrengt vanuit het steunpunt plaatselijke kerken?
De consulent zending en diaconaat/hulpverlening hebben vooral de taak zendings- of hulpverleningsprojecten te coördineren. De overige consulenten evangelisatie en diaconaat zijn er vooral voor het geven van toerusting en begeleiding, ook dat zijn uitvoerende taken. Datgene wat in het kader van de SPK gebeurt zou door deze consulenten kunnen gebeuren. Dat hier en daar behoefte is aan kerkrechtelijke expertise zal zo zijn, maar dat maakt een consulent kerkrecht nog niet de enige aangewezen persoon voor het begeleiden van kerken, maar meer een ondersteuner, hetgeen ook goed door een deputaat kan worden gedaan.

9.16/185 r.45-186 r.6: In het verleden is er nog wel eens een tegengesteld advies uitgegaan van de hoogleraar kerkrecht en deputaten. Dit leidt vervolgens op bij lokale kerken snel tot verwarring. Bij het weer laten aanschuiven van de hoogleraar kerkrecht in het deputaatschap is het belangrijk om af te spreken dat er naar de kerken toe 'met één mond' gesproken wordt. Hoe ziet u voor zich eenduidigheid gewaarborgd en gediend wordt?
Hier zijn ook ons voorbeelden van bekend. Tegelijk is te verwachten dat er ook binnen het deputaatschap verschil van mening is. Wanneer de hoogleraar kerkrecht weer deel uitmaakt van het deputaatschap kan de eenheid van advies weer bewerkstelligd worden.

9.16/185 r.21-43: Dank voor uw procesvoorstel, daar kan ik me in vinden. U hebt mijn aarzelingen bij uw argumenten geproefd. Uw aandacht voor de overhead van het kerkverband begrijp ik ook. Als het over volhoudbaar gaat, zal die vraag ook eerlijk aan de orde moeten zijn. Kunt u zich voorstellen dat daarin strategische keuzes worden gemaakt en er juist wellicht op andere terreinen wordt gesnoeid in het kader van wat het zwaarst is moet het zwaarst wegen?

Ja, daar hebben we begrip voor. Het is om die reden dat sommige uit onze commissie aarzelen om evenwel een kleine aanstelling van een consulent mogelijk te maken. Hierbij denken we dan wel aan een andere invulling dan nu gebeurt. Ook is het denkbaar dat er in het kader van de andere consulenten er een consulent is met kerkrechtelijke expertise.

J. Oosterbroek
9.16/185 r.48-50: Is het bekend waarom de hoogleraar kerkrecht op eigen verzoek is teruggetreden uit het deputaatschap?
Zowel door deputaten als door de hoogleraar kerkrecht is ons meegedeeld dat dit te maken had met de hoge werkdruk in verband met het rectoraat van de hoogleraar.

9.16/7 (cie 9.16/188 r.v.v): Na sluiting van iedere synode wordt er een nieuwe papieren versie van de kerkorde bezorgd. Is dat een complete uitgave in boekvorm zoals tot op heden om de zoveel synodes verscheen?
Dat is inderdaad wat wij bedoelen.

9.16 r.21-27: Is er in grote lijn iets te zeggen over de kosten van een cosmetische ingreep (van de kerkorde)?
In een eerdere synode is vastgesteld dat een inhoudelijke aanpassing een uitgave vergt van ongeveer € 100.000,-; een cosmetische ingreep lijkt ons door het deputaatschap zelf te realiseren.

9.16/115 (cie 9.16/191): Is de taak die u nu bij de roepende kerk wilt leggen niet beter onder te brengen bij deputaten vertegenwoordiging?
Een revisieverzoek dient te worden ingediend bij de roepende kerk. Dus de roepende kerk heeft als enige inzicht in de binnenkomende revisieverzoeken. Een extra schakel lijkt ons niet wenselijk. We kunnen ons wel voorstellen dat de roepende kerk hulp inroept, bijvoorbeeld van deputaten vertegenwoordiging.

J.R. Bulten
Bij het lezen van rapport 10 en 10a van commissie 8 over het onderwerp 'belanghebbende' (9.16/164-173 en 177-178) bemerk ik een impasse tussen enerzijds deputaten KOKR en anderzijds commissie 8. Enerzijds lijkt het mij dat commissie 8 valide argumenten aandraagt en beargumenteerd weergeeft dat een deputaatschap geen revisieverzoek kan indienen. Anderzijds beargumenteren deputaten KOKR dat zij in hun recht staan en dat ook een deputaatschap een revisieverzoek kan indienen. Zij voelen zich hierin o.a. gesterkt door het advies van het moderamen van de vorige GS (9.16/172 r.1-3). Nu heeft commissie 8 in rapport 11 (9.16/174-176) geconstateerd dat deputaten vertegenwoordiging in haar communicatie naar kerken, deputaatschappen en commissies duidelijkheid heeft willen scheppen t.a.v. de aanlevertermijn. In de concept besluittekst van rapport 11a (9.16/179-180) is commissie 8 van oordeel dat 'de brief van deputaten vertegenwoordiging, hoewel in strijd met de bepalingen van de vigerende IRRA […] het uitgangspunt dient te zijn voor de beoordeling van de termijnen voor de ingediende revisieverzoeken, appelschriften en instructies voor de GS van Rijnsburg 2024', en besluit 'de revisieverzoeken, de appelschriften en instructies ingediend ter synode, mochten zij […] te laat zijn ingediend, alsnog ontvankelijk te verklaren en ter synode te bespreken'. Zou het naar analogie van rapport 11 niet logisch zijn dat commissie 8 ook in rapport 10 over het onderwerp belanghebbende deze lijn hanteert? Ook al is het indienen van een revisieverzoek door een deputaatschap (naar het oordeel van commissie 8) in strijd met de bepalingen van de vigerende IRRA, toch zou de GS deze revisieverzoeken dan in behandeling kunnen nemen. Daarom is mijn gedachte om uit deze situatie te komen: is het te overwegen om tijdens de huidige GS ook de door deputaatschappen ingediende revisieverzoeken ontvankelijk te verklaren? En tevens op deze GS helderheid te geven voor de toekomst, door te besluiten dat in de toekomst een deputaatschap geen belanghebbende kan zijn (door dit bijv. in de IRRA op te nemen)? Wat is de mening van commissie 8 hierover?

De synode heeft anders besloten. De ontvankelijkheid van revisieverzoeken die ingediend zijn door deputaatschappen wordt beoordeeld in de tweede zittingsweek in januari. De behandeling van de inhoudelijke verzoeken en gevraagde wijzigingen en/of voorstellen in de revisieverzoeken is overigens gewaarborgd. Op aanwijzen van commissie 8 zijn die belegd bij diverse commissies en zullen beoordeeld en van voorstellen worden voorzien door verschillende synodecommissies. Zie ook rapport 10b.

9.16/182, r.17-19: Commissie 8 schrijft: 'Het is een zorgpunt om het deputaatschap van nieuwe leden te voorzien.' Kunt u uitleggen wat u hier mee bedoelt?
Is dit een zorgpunt van commissie 8, of de zorg van het deputaatschap zelf?
Het is in ieder geval voor ons een zorgpunt, niettemin denken we dat het wel te realiseren zal zijn. Zie ook vraag 1 van br. Hijmissen.

H.C. Bezemer
9.16/182, r. 45-49: De financiële draagkracht van een betrekkelijk klein kerkverband (in zwaar weer) wordt door de commissie genoemd als iets wat meespeelt in de vraag naar een consulent voor onbepaalde tijd. Dat lijkt me terecht omdat de kosten oplopen terwijl het ledental daalt. Het is begrijpelijk dat commissie 8 de financiële kant in dit rapport niet behandelt, maar staat niet los van besluiten. Heeft commissie 8 hierover contact gehad met commissie 6? En is op dit punt meer inzicht te verkrijgen om ook dit goed af te kunnen wegen?
Er is daarover wel informeel contact geweest, maar wij vinden het niet onze taak om daar conclusies uit te trekken.

9.16/184, r.1-3: U doet een oproep aan de synode om kritischer te zijn op besluitteksten waarin onderzoek of oordeel van deputaten wordt gevraagd. Heeft de commissie gedachten over hoe dit in het synodale werk een plek kan krijgen? Is dat bijvoorbeeld iets wat het moderamen in de gaten zou moeten houden (door het al vanaf het begin bij de samenroepers en rapporteurs van de synodale commissies onder de aandacht te brengen)?
We vinden dit een goede suggestie van u.

9.16/184, r.29-30: Hoewel de zorg over continuïteit van deputaten begrijpelijk is (en altijd wel zal blijven) wijst u erop dat het deputaatschap een meer bestuurlijk karakter kan krijgen. Die zorg lijkt me terecht omdat het op gespannen voet staat met het karakter van een deputaatschap en ons kerkelijke stelsel. Heeft de commissie ook gereflecteerd op de ongelijkheid in positie tussen deputaten en consulent? Kan een consulent niet een (te) grote stem in het werk van deputaten krijgen?
Ja, daarop hebben wij gereflecteerd en inderdaad achten we het niet denkbeeldig dat een consulent een (te) grote stem in het geheel kan krijgen. Daarom zien we meer in een breed deputaatschap waarin de verschillende deskundigheden en denkrichtingen over de interpretatie en toepassing van het gereformeerd kerkrecht aanwezig zijn.

9.16/184, r.33-37: U kunt zich het inschakelen van een professionele kracht 'tijdelijk en op projectbasis' voorstellen. Het opzetten van een documentatiesysteem is een eenmalige grote opdracht waar dat zeker dienstig zou kunnen zijn. Begrijp ik u goed dat het bij deze (buitengewone) opdrachten niet langer gaat om een 'consulent kerkrecht'?
Dat klopt. We denken dan aan een tijdelijk functie op projectbasis.

9.16/182-185, algemeen en 185 r.21-43: U heeft de weging van de argumenten voor en tegen het aanstellen van een vaste consulent kerkrecht voor onbepaalde tijd ruimschoots inzichtelijk gemaakt. U schrijft dat dit 'niet leidt tot een benoeming van een consulent kerkrecht voor onbepaalde tijd' (185, r.34-35) maar doet een procesvoorstel om te zien of er (toch) draagvlak is in het licht van de situatie van ons kerkverband en de houdbaarheid van overheadkosten. Daarbij zou ook te noemen zijn (zoals op de vorige GS ook al eens is opgemerkt) dat ons kerkelijke leven draait op vrijwilligers en vrijwillige inzet van velen. Ook deputaten doen hun werk onbezoldigd. Tegelijk hebben we op de TUA een hoogleraar kerkrecht. Zijn dit alles bij elkaar niet voldoende redenen om geen kerkrechtconsulent voor onbepaalde tijd te benoemen?
Binnen onze commissie wordt er verschillend over gedacht. Sommigen zouden een beperkte aanstelling wel zien zitten. Dat gegeven en ook het feit dat het gefinancierd moet kunnen worden, maakt dat we de synode voorstellen hier eerst over te discussiëren.

R.B.J. Naaktgeboren
N.a.v. deputatenrapport pag.78 r.11 'Verdere stappen zijn niet mogelijk.' Onderschrijft u deze uitspraak van deputaten?
Op dit moment hebben we het voornemen het antwoord te geven in ons (nog te verschijnen) rapport. Wij hebben ons inhoudelijk nog niet gebogen over de drie notities (9.16 pag.45- 82) van deputaten.

N.a.v. pag.78 r. 13-14: 'Schorsen en afzetten is dan als laatste redmiddel mogelijk op grond van art. 30 K.O. i.c.m. art. 79 - 80 K.O.' Onderschrijft u deze uitspraak van deputaten?
Zie het vorige antwoord.

Hoe moet het afwijken van kerkelijk genomen besluiten dan volgens uw commissie gewogen worden in analogie wat deputaten op blz. 78 r. 11-14 hierover heeft geschreven?
Zie het vorige antwoord.

N.a.v. commissierapport pag.186 r.30 e.v.: U geeft aan dat deputaten hebben aangegeven dat voor hen toch niet helemaal helder is geworden, wat de synode van deputaten verwachtte. Waardoor is die onduidelijkheid volgens uw commissie ontstaan?
Waarschijnlijk komt dat omdat de opdracht van de synode niet duidelijk (genoeg) was. Er is immers een algemene handreiking voor de toepassing van de tucht (bijlage 1.43 van de kerkorde). In de acta van de generale synode 2019-2022 hebben wij ook geen nadere verheldering kunnen vinden over de bedoeling van de opdracht.

Terecht verwijst u in regel 42 e.v. in de rapporten rond 'vrouw en ambt' door de generale synode van 2019-2022 nog wel gesproken is over de toepassing van de tucht over ambtsdragers. Welke reden heeft de commissie gehad om hier niet (verder) over door te praten met deputaten?
Zie het antwoord op uw vraag 1.
U stelt in r.44-46 dat de tucht over ambtsdragers gaat over het functioneren van ambtsdragers en van andere orde is dan tucht over gemeenteleden.
Hoe ziet de tuchtmaatregel eruit en welk verschil in uitwerking ziet uw commissie dan met de tucht ten opzichte van gemeenteleden?
Wij verwijzen voor het antwoord op deze vraag naar de betreffende artikelen in de kerkorde. De artikelen 71 t/m 81 behandelen alle facetten over dit onderwerp, inclusief de verschillen qua behandeling van leden en ambtsdragers.

Ik mis in uw omschrijving dat de vraagstelling niet alleen voor individuele ambtsdragers geldt maar ook voor kerkenraden. Is dit een omissie dat deze vraag niet bij deputaten is neergelegd?
Wij willen niet spreken van een omissie. Een en ander heeft betrekking op het antwoord op vraag 1.

Welke overwegingen heeft u gehad om in uw voorstellen tot besluit dit punt (uitwerking tucht ambtsdragers en kerkenraden) niet meer nader te noemen? Ligt hier geen werk meer voor deputaten of uw commissie? M.a.w. is de kerkelijk te bewandelen weg nu eenduidig en legitiem bij de tucht voor ambtsdragers/ kerkenraden of zijn er nog stappen te zetten? Zo ja welke stappen? Zo nee waar blijkt dat uit?
Ook voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij naar het antwoord op vraag 1.

A. Verburg
9.16/181 Rapport 12a van commissie 8 inzake het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht (9.16). Dank voor uw vele werk en heldere teksten. Ik zie dat uw stuk over met name het al dan niet aanstellen van een (vrijgestelde) consulent nogal tegenover de mening van het deputaatschap staat. Ook leek deputaten vertegenwoordiging hier een andere zienswijze te hebben. Ik tracht de verschillende kanten goed te begrijpen en heb daarom nogal wat vragen hierbij.
Pag.182 r. 38: Daar stelt u: 'De consulenten voor zending, evangelisatie en diaconaat zijn uitvoerend op de zendingsvelden, de evangelisatieposten en de ondersteuning van plaatselijke gemeenten.'
Kunt u meer uitleg geven over waarom de consulent kerkrecht niet vergelijkbaar is met consulenten voor zending, evangelisatie en diaconaat? Wat zijn de specifieke verschillen die dit onderscheid rechtvaardigen?
Zie vraag 6 van br. Nutma.

Pag.183 r.8-9: U stelt hier dat alleen de hoeveelheid werk niet voldoende grond zou zijn voor een consulent. Kunt u als commissie aangeven welke gronden er volgens u zouden moeten zijn om een consulent aan een deputaatschap toe te kennen? Welke gronden waren dat bijvoorbeeld voor het aanstellen van een consulent voor andere deputaatschappen?
Wat ons betreft is er geen grond voor het aanstellen van een consulent, omdat wij vinden dat dit werk door het gezamenlijke deputaatschap moet plaatsvinden.

Pagina 183 r.20 e.v.: Waar KOKR aangeeft een consulent nodig te vinden i.v.m. het vele werk, doet u als commissie suggesties hoe het vele werk te minderen, efficiënter te werken en de capaciteit van KOKR te verhogen.
Heeft u deze suggesties besproken met KOKR? En wat was de reactie op deze suggesties?
Meer dan eens is dat met deputaten besproken, maar zij zien niet dat er werkvermindering zal plaatsvinden.

In r.28 doet u de suggestie meer deputaten aan te stellen. Hoeveel deputaten acht u noodzakelijk om het vele werk naar behoren te kunnen uitvoeren wanneer er geen consulent is? En is het redelijk te verwachten dit aantal te kunnen vinden?
Hoewel we geen concreet voorstel doen denken we dat het werk met 7-9 deputaten gedaan zou moeten kunnen worden, waarbij we uitgaan van clusters van 2-3 deputaten. Het is aan deputaten zelf om dit te organiseren. Omdat het niet per se en uitsluitend om predikanten hoeft te gaan, verwachten we dat deze wel te vinden zijn. Het was in het verleden ook niet heel moeilijk deputaten te vinden.

In r.38 geeft u de suggestie dat KOKR zou moeten schiften op urgentie. Heeft u de indruk dat KOKR dat momenteel niet doet?
Deputaten brengen heel vaak advies uit. Het zijn vaak heel uitgebreide adviezen, daarnaast zou er prioriteit aangebracht kunnen worden in de te behandelen adviesaanvragen.

Over dezelfde suggestie in r.38 stelt u dat dan sommige adviesvragen langer zouden blijven liggen en dat dit inherent is aan het niet aanstellen van een consulent. Hiermee zouden we dus een langere 'wachtrij' creëren. Maar de hoeveelheid werk niet verminderen. Het aantal verzoeken neemt immers niet af. Wat voor nut heeft uw suggestie, het schiften op urgentie, dan eigenlijk t.a.v. de gesignaleerde hoeveelheid werk?
Een adviesaanvraag van een kerkelijke vergadering zou prioriteit moeten krijgen boven bijvoorbeeld vragen van individuen. Vaker ook zouden die laatsten gediend zijn met standaardantwoorden of verwijzing naar bijv. de website.

Op pag.184 r.50 e.v. stelt u van oordeel te zijn dat de GS kritischer moet zijn op besluitteksten waarin een onderzoek of een oordeel van KOKR gevraagd wordt.
Heeft u concrete voorbeelden hierover betreffende de vorige synode?
Denk aan de revisieverzoeken die deputaten hebben gedaan. Verder worden het maken van verschillende regelingen (bijvoorbeeld over verkiezing) snel naar deputaten doorgeschoven, terwijl die zelf gemaakt zouden kunnen worden. Niettemin achten wij het van belang dat als zaken opgenomen zullen worden in de kerkorde dat deze door deputaten gecontroleerd worden.

In r.50 gebruikt u het woord 'daarom'. Vindt u dat de synode in deze kritischer moet zijn omdat anders de roep om een consulent sterker wordt? Of moet ik dit anders lezen?
De synode moet kritischer worden op het verschaffen van werk aan deputaten. Niet alles hoeft geregeld te worden en andere zaken kunnen zelfstandig geformuleerd worden.

Pag.184 r.12-13: Daar stelt u: 'Juist door in samenwerking adviesvragen te doordenken en in gezamenlijkheid antwoorden voor te bereiden, wordt de kennis breder opgebouwd.' Heeft u de indruk dat het deputaatschap nu niet, of minder dan in de situatie zonder consulent, in samenwerking adviesvragen doordenkt en antwoorden voorbereidt?
We hebben die indruk nog niet, maar vrezen voor de tendens dat de consulent het grootste hoeveelheid werk gaat doen en de deputaten dit alleen maar controleren.

Hoe verhoudt bovenstaand citaat zich tot wat u verderop in uw rapport stelt op pag.185 r.12-13 wanneer u over de consulent schrijft: 'Zij bereidt antwoorden op adviesaanvragen en notities voor, die vervolgens worden besproken in het deputaatschap?'
Het is een kwestie van tijd en de consulent zal het vele werk doen. Deputaten worden dan slechts toezichthouders.

Op pag.185 r.5 e.v. stelt u: 'In de eerste plaats is pas in 2022 een eerste tijdelijk dienstverband met de consulent aangegaan. Ook daarvoor wisten personen en kerkelijke vergaderingen de weg naar het deputaatschap te vinden.'

In het aanvullende rapport van KOKR (9.16 pag.130 r.7- 8) stelt KOKR dat het aantal overuren wekelijks oploopt. Dit lijkt mij te suggereren dat het hebben van een consulent als duidelijk en vertrouwd aanspreekpunt effect heeft wat betreft 'de weg weten vinden'. Meer dan 160 kerken, vergaderingen en personen (9.16 pag.130 r.19) klinkt voor mij als ontzettend veel. Wanneer het aantal overuren wekelijks oploopt en we het hebben over dit soort aantallen, bent u het als commissie dan niet met mij eens dat het hebben van een duidelijk en vertrouwd aanspreekpunt - in de vorm van een consulent - een flinke toegevoegde waarde heeft voor gemeenten, personen en vergaderingen en dit juist de drempel verlaagt om de adviesvraag te stellen? En in dat licht bekeken, vindt u dan ook niet dat u beter had kunnen stellen dat sinds 2022 juist meer personen en kerkelijke vergaderingen de weg naar het deputaatschap wisten te vinden?
Je zou kunnen ook zeggen dat het hebben van een consulent veel meer werk gaat creëren. Dat is een verschijnsel dat je in het algemeen in de samenleving aantreft. Dat is wat wij nu juist niet willen. Er zou meer beperkt moeten worden. Het maken van overuren als zodanig is nog niet het bewijs dat er veel werk is. Ook het aantal adviesvragen niet.

Op pag.185 r.23-24 stelt u op 28 november een gesprek te hebben gevoerd met KOKR over uw conceptbesluit. Heeft u op 28 november (of eerder in het gehele proces) uw suggesties ter verbetering en argumenten om géén consulent KOKR aan te stellen (zoals uitgebreid beschreven in uw rapport welke voor ons ligt) gedeeld en besproken met KOKR?
Zeker.

Op pag.185 r.41-42 stelt u: 'dan wil uw commissie u graag in een vervolgrapport voorstellen doen voor de betrekkingsomvang en de functieomschrijving.'
Waarom deelt u uw gedachten (en voorstellen) niet nu gewoon al?
Over de omvang en inhoud willen we het gesprek voeren nadat de synode een principebesluit hiertoe heeft genomen.

Heeft u deze gedachten (en voorstellen) wel al met KOKR besproken? Waarom wel/niet? En zo niet: bent u voornemens dit wel te doen vóórdat u een definitief voorstel aan de synode stuurt? Waarom wel/niet?
Wanneer de synode ruimte ziet om de functie in te stellen, dan zullen we de taakomschrijving uiteraard nog in overleg met deputaten opstellen.

Uw procesvoorstel (pag.185) verwart mij. Het hele hoofdstuk 1.2 Consulaat komt op mij over als een opstelsom van argumenten en suggesties om vooral te onderbouwen waarom een (vrijgestelde) consulent KOKR niet nodig zou zijn. Nu blijkt in uw procesvoorstel dat u als commissie het onderling niet eens bent over de noodzaak van een consulent KOKR én over de vorm van een eventueel consulentschap.
Hoe moet ik dit hoofdstuk 1.2. Consulaat nu precies lezen. Als een door de gehele commissie gedeelde weerlegging van de gegeven argumenten vanuit KOKR? Als een beschouwende opsomming van voor- en tegenargumenten gegeven door KOKR en cie8? Een aan de synode gerichte ontrading om een consulent KOKR aan te stellen? Of toch heel anders?
In meerderheid wil de commissie een ontrading van de functie voorstellen. Niettemin hebben meerdere leden toch nog wel begrip voor een kleine functie. Dat gegeven en vooral ook het motief dat we er als kerken niet de financiële middelen voor hebben, maakt dat we de synode hier eerst een uitspraak over willen laten doen.

In rapport 9.01 op pag.10 vanaf r.14 schrijft deputaten vertegenwoordiging over de benoeming. Dit deputaatschap ziet 2 redenen om tussentijds een consulent aan te stellen.
1. De opdrachten vanuit de synode. 2. De voortdurende vragen om advies vanuit kerken. Er is te lezen dat er intensieve gesprekken zijn gevoerd tussen deputaten vertegenwoordiging en deputaten KOKR.
Heeft u als commissie gesproken met deputaten vertegenwoordiging over hun bevindingen en met name beweegredenen een aanstelling van een consulent te accorderen? Zo niet; waarom niet? Zo wel; kan u de beweegredenen van deputaten vertegenwoordiging met de synode delen?
Ja, wij hebben met verschillende leden van deputaten vertegenwoordiging gesproken. Zij gaven aan aarzelingen te hebben gehad en nadrukkelijk te hebben gezegd dat dit een tijdelijke functie zou zijn en dat de volgende synode dit zal moeten beoordelen.

Pag.190 r.26 e.v.: 4.1. Geregistreerd partnerschap.
In r.33 heeft u het over commissie 5. Klopt het dat u hier commissie 3 bedoelt?
Ja dat klopt.

Als commissie heeft u gemeend dat een deputaatschap geen revisieverzoek kan indienen. Dat thema zal op de synode verder besproken worden. Daarom stelt u op pag.190 r.30 e.v.: '...zal uw commissie de inhoud van dit revisieverzoek en de daarin aangedragen voorstellen overwegen als ware het een paragraaf uit het deputatenrapport. '
Daar deputaten op de synode aanwezig zijn tijdens de bespreking van het deputatenrapport, lijkt het mij juist deputaten (in dit geval KOKR, maar elders dus ook evangelisatie) voor nu uit te nodigen bij de bespreking van hun revisieverzoek. Bent u het daarmee eens?
Ja, mee eens.

J. Mauritz
9.16/182 - 185 par.1.2) U weerlegt (min of meer) alle argumenten van KOKR. Daarin val ik u bij. Ik vind het een verkeerde ontwikkeling wanneer broeders of zusters met specifieke kwaliteiten - al dan niet door studie e.d. verkregen - daarvoor betaald moeten gaan worden. Nu een betaalde consulent aanstellen - al dan niet na besluit GS - opent een weg voor meer deputaatschappen om zulks te overwegen. (Zie ook wat ik hierboven bij 9.16/129 heb geschreven). Dat moeten we met z'n allen toch niet willen. Wij zijn een 'kerk van kleine luyden'. Als de Heere onze bijzondere gaven geeft dan mogen we die 'om niets' maar wel 'pro Deo' (in de letterlijke zin des woords) inzetten.
Commissie 6 is niet leidend. Wellicht wel lijdend. Als er een principiële wil is, is er altijd wel een financiële weg te vinden. U vraagt de GS een principe-uitspraak te doen. Wat mij betreft gaat u daarin verder: geef een advies! Gezien uw weerleggingen is dat dan negatief.
We hebben begrepen van de rapporteur van commissie 6 dat we geen uitspraken moeten doen die financiële consequenties hebben.

B. Vragen aan deputaten

W. Hijmissen
Consulent. Onderstaande vragen zijn bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de mogelijkheden om een goed werkend deputaatschap te behouden en met het oog op het procesvoorstel wat u ons voorlegt. 9.16/182 r.17 e.v. Hier staat dat het is een zorgpunt om het deputaatschap van nieuwe leden te voorzien. Vraag: Hoe reëel acht u de mogelijkheid het deputaatschap in leden uit te breiden en het daarbij ook een afspiegeling van de breedte van onze kerken te laten zijn gezien de commissie schrijft op pag.183 r.29?
Wij achten dat niet reëel. De ervaring is dat het al jarenlang grote moeite kost om het deputaatschap op volle sterkte (volgens onze instructie zijn dat tenminste 7 leden) te houden. Een nog grotere samenstelling van het deputaatschap lijkt ons prachtig, maar niet te verwachten. Iedere synode opnieuw geldt dat we bij het benaderen van potentiële nieuwe deputaten vrijwel overal een 'nee' als antwoord krijgen. De werkdruk van de meeste predikanten ligt hoog, en een intensief deputaatschap ernaast is vaak niet te doen (dat is het meest gehoorde antwoord dat we krijgen).
De tegenwerping van de cie dat er genoeg andere gemeenteleden zijn met juridische kennis om het deputaatschap te vullen is maar gedeeltelijk waar. Ook nu bestaat het deputaatschap niet alleen uit predikanten, er is o.a. binnen het deputaatschap een jurist en dat is in het verleden ook zo geweest. Echter, het kerkrecht is, hoewel het ook juridische kennis van het gewone recht vraagt en die kennis binnen het deputaatschap vertegenwoordigd moet zijn, tegelijk ook wel echt een eigen vak, dat ook theologische kennis vraagt. Het is dus niet mogelijk om het hele deputaatschap te vullen met juristen, er zal een mix moeten zijn. En naast theologische kennis vraagt het ook kerkelijke ervaring. Dat is ook waarom de oplossing van de commissie om emeriti-predikanten te vragen ook maar deels een oplossing is. We merken als deputaatschap dat het belangrijk is om genoeg predikanten binnen de gelederen te hebben die actief deel nemen aan de kerkelijke vergaderingen en heel directe voeling hebben met wat er op die vergaderingen speelt. Als er vooral emeriti gezocht worden bouw je daarnaast binnen het deputaatschap geen ervaring op (want normaalgesproken zijn emeriti per definitie maar kort beschikbaar voor deputatenwerk) en het doorgeven van kerkrechtelijke specialistische kennis en ervaring aan nieuwe generaties predikanten kan alleen goed als je vooral ook predikanten in actieve dienst bij het deputatenwerk betrekt.

Uit hoeveel leden zou uw deputaatschap moeten bestaan om als vrijwilligers dezelfde output te leveren als de afgelopen jaren met een betaalde consulent?
Het punt is dat veel vrijwilligers die allemaal een paar uur per week kunnen geven niet noodzakelijkerwijs dezelfde output als resultaat heeft als één iemand die vrijgesteld is om gedurende meerdere uren aan een taak te werken. Dus 'dezelfde output' is eigenlijk niet te vragen, die vraag is niet goed te beantwoorden.
Maar als het ideaal van de commissie werkelijkheid zou willen worden dat je uiteen kunt gaan in clusters, dan zouden er op zijn minst een stuk of 12 deputaten moeten zijn (omdat je anders clusters van bijv. 2 deputaten krijgt, en dat lijkt ons de brede visievorming nog minder goed te doen dan een consulent die in voortdurend en goed overleg staat met het gehele deputaatschap). Dit aantal, dat schreven we hierboven al, lijkt ons niet makkelijk haalbaar. Zeker niet als er bedacht wordt dat er na deze synode nog maar 3 deputaten overgebleven zullen zijn. Er zouden in dat geval minstens 9 nieuwe deputaten gevonden moeten worden.
Behalve dat dit aantal deputaten ons moeilijk te realiseren lijkt, is het ook maar de vraag of dat de werkdruk zou doen verminderen, zoals de commissie stelt. Een deputaatschap van 12 mensen is niet goed werkbaar (als het werk gezamenlijk gedaan moet worden) en gaat waarschijnlijk juist veel méér werk opleveren voor alle deputaten: vergaderingen duren langer, het levert langere discussies over de mail of app op en al die deputaten moeten ingewerkt worden.
En als side-note: als het werkelijk zo is dat (zoals hieronder in de vragen gesteld wordt) het bedrijfsleven leert dat als er meer medewerkers zijn er meer werk komt, dan zou dat niet pleiten voor vergroting van het deputaatschap.

9.16/186 r.1 Hier schrijft de commissie van mening te zijn dat de hoogleraar KR deel zou moeten uitmaken van het deputaatschap KOKR.
Vraag: Uitgaande van een deputaatschap wat bestaat uit vrijwilligers, mogelijk in leden uitgebreid, hoeveel tijd zou de hoogleraar moeten besteden aan KOKR om de werklast aan te kunnen?
Dat is lastig te beantwoorden, dat zal van week tot week verschillen al naar gelang er grotere of kleinere vragen liggen en in hoeverre het synodetijd is waarin geen nieuwe opdrachten hoeven worden uitgevoerd of de tijd in aanloop naar een nieuwe synode waarin juist veel rapporten af moeten en hoe het kerkelijke leven zich zal ontwikkelen. Waarschijnlijk zal het gemiddeld zo tegen de 5 uur per week liggen, maar dat is een zeer een grove schatting.

Welke mogelijkheden ziet u om de werklast te verlagen? De commissie schrijft op pag. 183 r.48 dat de synode zelf in de spiegel moet kijken en terughoudend moet zijn.
Dat is aan de synode. Het is goed als het geen automatisme is dat bij allerlei opdrachten deputaten kerkorde en kerkrecht mede genoemd worden als uitvoerders van die opdracht. Maar tegelijkertijd is het waar dat veel opdrachten het kerkrecht raken en dat het terecht is als een synode daarbij dan het deputaatschap betrekt. Dus het vraagt een eerlijke afweging van de synode, maar er zullen altijd (veel) opdrachten overblijven die op het gebied van het kerkrecht liggen en daarom toch bij dit deputaatschap terecht horen te komen en dat ook mogen. Daar zetten we ons ook met liefde aan, om die opdrachten uit te voeren.

De commissie schrijft op pag.183 r.33 e.v. dat u aanvragen moet schiften op urgentie en een reële termijn moet benoemen waarop gereageerd zal worden. Acht u het mogelijk dat dit de werklast verminderd?
Nee, dat achten we niet mogelijk. Het klinkt mooi om te zeggen: de vraag van een kerkelijke vergadering gaat vóór een individuele vraag, en de vraag van een individueel kerklid moet maar zoveel mogelijk op een standaardmanier (bv via een overzicht van 'frequent asked questions') beantwoord worden. Maar de praktijk is wat ingewikkelder.
In de praktijk komt er bijvoorbeeld op maandag een vraag van een individueel kerklid binnen. Die vraag vraagt een aantal uren om daar goed op te antwoorden en met die beantwoording wordt ook begonnen, want dat is op dat moment de enige urgente vraag die er ligt. Vervolgens zijn daar een heel aantal uur aan gegeven, maar komt er op woensdag een nóg urgentere vraag binnen van een kerkelijke vergadering. Volgens de oplossing van de cie moeten we dan schiften en gaat de vraag van de kerkelijke vergadering vóór (dat principe kunnen we nog wel meemaken), maar vervolgens komen dus de uren die aan die urgentere vraag gegeven moeten worden wel bovenop de uren die al besteed waren aan die andere vraag (die op zich minder urgent was, maar waarvan toen nog niet voorzien kon worden dat er een andere vraag op zou volgen). De enige manier zou dan zijn: al standaard bij vragen van individuele kerkleden zeggen: een antwoord duurt drie weken. Dan zou je wat kunnen doseren. Maar de werklast

zélf neemt er niet van af natuurlijk, binnen de drie weken moet je dan alsnog een antwoord hebben. En dat brengt ook bij dat andere punt, van het maar moeten antwoorden via standaardantwoorden: dat gaat in de meeste gevallen niet. Iedere situatie is uniek en heeft eigen nuanceringen die in standaardantwoorden niet ingebakken zitten, maar die wél belangrijk zijn om tot een goed advies te komen. Heel soms kunnen vragen met een standaardantwoord af, maar dat doen we dan nu ook al, zulke vragen zijn ook niet de vragen die tot grote werklast leiden, die kunnen in een half uur tijd beantwoord worden.

In het bedrijfsleven weten we dat als er medewerkers zijn er ook werk komt. M.a.w. omdat er iemand met een bepaalde taak zit worden daar vragen aan gesteld, vragen die anders niet gesteld zouden zijn. Veelal 'moet' nadat de functie een jaar bestaat de formatie worden opgehoogd vanwege de hoeveelheid werk. Acht u het mogelijk dat door het hebben van een consulent er uit de kerken en door commissie meer vragen bij KOKR worden gesteld?
Ja, dat zou mogelijk zijn, dat is niet zo goed te controleren. We hebben niet de indruk dat sinds er een consulent is er ineens veel meer vragen binnenkomen, die vragen kwamen er vóór die tijd ook, dat was mede reden om aan de vorige synode te vragen of we iemand voor het vele werk mochten vrijstellen.
Het zou inderdaad mogelijk kunnen zijn, dat er, ook na verloop van tijd, meer vragen gesteld worden omdat de mogelijkheid er is om die vragen te stellen. Tegelijkertijd geldt ook: overal waar een kerkordelijk wijze oplossing geboden wordt waar anders misschien zelf voortgeploeterd werd (en dat zien we niet zelden, dat (ook kerkelijke vergaderingen!) aan het voortploeteren zijn) zijn de kerken er echt mee geholpen dát die vragen maar gesteld worden. Liever dat die vragen gesteld worden, dan een heleboel fouten en narigheid die daar weer uit voortkomt.

9.16/2 r.29 U stelt hier voor om naar 0,75 betaalde consulent te gaan. In het licht van de vorige vraag zou het continueren van 0,5 of zelfs verminderen naar 16 uur/week niet een dempende werking kunnen hebben op de werklast?
Of het een dempende werking zou hebben kunnen we niet inschatten, waarschijnlijk niet omdat de kerken zich niet realiseren dat er met een kleinere omvang van de aanstelling gewerkt moet worden, maar daar is wel over na te denken. Ook elders in de vragenbeantwoording hebben we al aangegeven dat de vraag om 0,75 fte voor ons geen harde 'eis' is; het zou voor ons al heel fijn zijn als we een consulentschap mochten behouden, ook als dat met een zelfde of zelfs iets kleinere omvang van de aanstelling zou moeten zijn.

R.B.J. Naaktgeboren
Pag.2 r.27-29: Op de eerste synodedag in juni hoorden wij dat er geen sprake is van een vast contract en dat hier in de eerste synodeweek in november op teruggekomen zal worden. Hier lezen we wel van een vast contract. Hoe zit het nu? Verder lees ik op diverse plaatsen lovende woorden over de consulent. Tegelijkertijd levert dit wel structureel extra kosten op. Is deputaten zich bewust dat met deze keuze de omslag van de quaestor verder omhoog gaat en daarmee de extra lasten door het gehele kerkverband gedragen moeten worden? Welke alternatieven zijn er volgens u ter vermindering van de kosten aangezien voor de komst van de consulent ook heel veel werd gedaan door uw deputaatschap zonder deze extra kosten?
T.a.v. vast contract of niet: Er is aan de consulent kerkorde en kerkrecht tweemaal een tijdelijk contract van een jaar verleend, en tijdens deze synodeperiode eenmaal een tijdelijk contract van een aantal maanden. Dit is het maximale aantal tijdelijke contracten dat gegeven mag worden. Op het moment van schrijven van het deputatenrapport leefden deputaten in de veronderstelling dat het maximale aantal tijdelijke contracten twee was en dat daarna het een vast contract zou moeten worden als de kerken het wilden verlengen. Later bleek dat het maximale aantal tijdelijke contracten drie is, waardoor er een mogelijkheid was nog éénmaal een tijdelijk contract (in dit geval voor een aantal maanden) te verlenen. Nu is het aan de GS om een besluit te nemen over mogen voortzetten van het contract, dat dan een vast contract zal worden, of het moeten beëindigen daarvan.
T.a.v. de kosten: Deputaten zijn zich bewust van de kosten die een aanstelling van iemand die zich parttime mag inzetten voor het kerkrecht met zich meebrengt. Tegelijk zijn ze zich ook bewust van de waarde voor de kerken van deze functie. Ook zijn ze ervan overtuigd dat ze alleen zó de kerken op een echt goede manier kunnen dienen. Het is waar dat het deputaatschap vóór de toestemming tot een parttime consulentschap (waartoe een dringend verzoek bij het moderamen van de vorige synode was gedaan) ook veel werk verzette. Maar dat er al jarenlang zo veel werk verzet kon worden als er wérd verzet, was enkel mogelijk doordat er naast alle uren die door alle deputaten bovenop hun gewone werk

gegeven werden een secretaris was die vanwege een vroegtijdige emeritering zo'n 15-20 uur per week in het deputatenwerk kon geven en omdat één van de deputaten géén betaalde werkkring had en daardoor de mogelijkheid had om zo'n 20-30 uur per week (pro Deo) aan het deputaatschap te besteden. Daarnaast had het deputaatschap tot enkele jaren terug een voorzitter, ds. Dingeman Quant, die er ontelbare uren instopte en die dat later als adviseur feitelijk bleef doen. Eigenlijk is terugkijkend te zeggen dat dit deputaatschap altijd met een consulent heeft gefunctioneerd, zonder dat die functie officieel bestond. Daar komt bij dat, zoals in ons rapport aangegeven, de hoeveelheid werk van het deputaatschap in de loop van de jaren sterk is gestegen en dat de verwachting is dat die stijging niet zomaar omgedraaid zal worden. Het kerkelijk leven (niet alleen in onze kerk, maar ook in de kerken om ons heen) wordt complexer en de vragen en moeiten waar vele, in toenemende mate kleine, gemeenten mee worstelen worden groter. Tegelijkertijd neemt het aantal beschikbare predikanten af. Als deputaatschap kunnen we in concrete situaties van betekenis zijn voor vaak kwetsbare kerken en voor de kerken als geheel en we zien dat dit werk ook nodig is. Maar om dat werk op een zorgvuldige manier te blijven doen hebben we het nodig om iemand voor een klein aantal fte daarvoor te mogen vrijstellen. Een alternatieve manier om het werk echt op een goede manier te doen zien we niet. Dit zou alleen mogelijk zijn als de GS opnieuw iemand vindt die, zoals onze consulent voor haar aanstelling deed, zo'n 30 uur per week pro Deo kan besteden aan het werk en daarnaast een secretaris die dat, zoals de huidige secretaris doet, voor 20 uur per week pro Deo wil doen (en daarnaast nog op zijn minst een viertal 'gewone' nieuwe deputaten, ter opvulling van de vacatures in het deputaatschap).
We realiseren ons dat een parttime dienstverband voor een consulent voor het kerkrecht kosten met zich meebrengt voor het kerkverband. Tegelijkertijd is de omvang van 0.5 fte zoals die de afgelopen twee jaar gegeven mocht worden zeer bescheiden, afgezet tegen het aantal fte's dat andere deputaatschappen mogen inzetten voor hun werk (zending 1,8 (tijdelijk 2,8) fte, evangelisatie 2,5 fte, diaconaat 2,6 fte).

Algemeen naar aanleiding van pag.45-82: Naast de waardevolle elementen die u de synode aanwijst op wat er niet wordt aanbevolen blijft de vraag hoe er wel gehandeld moet/ kan worden? Welke mogelijkheden ziet deputaten wanneer de tucht niet toegepast moet worden indien sprake is van een blijvende verdeeldheid in ons kerkverband (naar Mattheus 12: 25 en Lukas 11:17) en hierover (geregeld) een vermaning is uitgesproken?
Het beantwoorden van deze vraag doen we graag wanneer onze notities in bespreking gegeven worden, ze maken geen deel uit van het nu voorliggende commissierapport.

En in het vervolg op uw notities in hoofdstuk 5: Idem, welke mogelijkheden zien deputaten in plaats van de tucht indien er een meerderheid in een classis ontstaat of aanwezig is/of op een PS om geen gevolg te geven aan de besluiten van de GS. In dit laatste geval blijft namelijk ook de vermaning achterwege.
Idem als vorige vraag.

J. Oosterbroek
9.16/185 r.48-50: Is het bekend waarom de hoogleraar kerkrecht op eigen verzoek is teruggetreden uit het deputaatschap?
De hoogleraar gaf in een brief als hoofdreden aan dat hij vanwege een wijziging in en uitbreiding van zijn takenpakket aan de TUA zijn positie als deputaat moest opgeven en dat hij besloten had als deputaat terug te treden.

9.16/7 (cie 9.16/188 r.5 v.v.): Na sluiting van iedere synode wordt er een nieuwe papieren versie van de kerkorde bezorgd. Is dat een complete uitgave in boekvorm zoals tot op heden om de zoveel synodes verscheen?
Dat is afhankelijk van wat de GS als wens uitspreekt. Aan een uitgave in boekvorm zitten vrij hoge kosten vast, daarom werd het niet na iedere synode gedaan. Nadeel van maar eens in de zoveel jaar een nieuwe uitgave verzorgen is echter dat die uitgave in boekvorm snel verouderd is. Vandaar dat op een gegeven moment gezegd is: dan is het misschien beter om het bij digitaal publiceren te houden; dat kan snel aangepast worden. Maar bij enkel digitale publicatie is er weer geen mogelijkheid om de kerkorde in boekvorm bij de hand te hebben. Zo kwam de vraag op naar een 'printing on demand' versie, zoals die nu eenmaal is uitgebracht. Deputaten zijn in de keuze voor een vorm van verschijnen niet leidend, ze voeren uit wat de kerken op dit vlak als wens uitspreken.

9.16/21-27: Is er in grote lijn iets te zeggen over de kosten van een cosmetische ingreep (van de kerkorde)?

De kosten zullen afhankelijk zijn van hoe die ingreep vormgegeven gaat worden. Als de uren berekend worden die nodig zijn om zo'n project uit te voeren en er zou iemand op projectbasis voor aangesteld worden, dan zal het om heel wat uren gaan. Een inschatting daarvan op voorhand is lastig te maken. Als het in de uren van de gewone deputaten naast hun gemeente- of ander werk gedaan moet worden, dan kost het niet meer dan de uitgave achteraf, maar zal het een project van vele jaren worden. Wanneer het deputaatschap een consulentschap mag behouden zou het deels in de uren van dat consulentschap meegenomen kunnen worden wellicht, in dat geval zijn er geen kosten anders dan de uitgave achteraf.

9.16/115 (cie 9.16/191): Is de taak die u nu bij de roepende kerk wilt leggen niet beter onder te brengen bij deputaten vertegenwoordiging?
Principieel gezien hoort die taak bij de roepende kerk; een generale synode is geen permanente kerkelijke vergadering, zij bestaat niet meer na sluiting van de vergadering. De bevoegdheden van deputaten vertegenwoordiging kunnen slechts beperkt zijn omdat zij geen bestuur van de kerk vormen tussen de synodes door. Maar als de GS ervoor zou kiezen om die taak bij deputaten vertegenwoordiging te leggen, zou dat wat deputaten betreft niet op grote weerstand stuiten.

M.N. den Harder
9.16/100 r.35: Hier wordt verwezen naar artikel 12.2. In artikel 12 komt echter geen artikel 12.2 voor. wordt hier wellicht een ander artikel bedoeld?
Dat klopt inderdaad, dit moet artikel 11.2 zijn.

9.16/139 r.32-34: Wat is de reden van art. 3.8?
De reden is dat het belangrijk kan zijn om te weten van welke besluiten revisie is gevraagd of waartegen appel is ingesteld, vanwege de opschortende werking die er in dat geval kan zijn.
9.16/143 r.23: Betekent herbenoeming voor twee termijnen zes jaar of negen jaar?
De herbenoeming kan maximaal voor 6 jaar gedaan worden; in totaal (met de eerste benoeming erbij) kom je zo op een termijn van maximaal 9 jaar.

9.16/144 r.9-10: Waar wordt bij een voorlopige voorziening aan gedacht?
In sommige gevallen kan iemand die bezwaar heeft gemaakt tegen een besluit niet wachten op de uitspraak op zijn revisieverzoek/appel, bijvoorbeeld bij spoedeisend belang of bij beslissingen met onherstelbare gevolgen (denk aan een besluit tot verkoop van het kerkgebouw).
Het gaat om een maatregel die in afwachting van de uitspraak nodig is. Voorwaarde om een voorlopige voorziening aan te vragen is wel dat diegene ook (tijdig) revisie en/of appel heeft aangetekend. Tegen de uitspraak op het verzoek om een voorlopige voorziening te treffen staat geen beroep open.

9.16/151 r.49: Ik vermoed dat hier tekst is weggevallen.
Dat klopt, het gaat om deze woorden: 'langer als geestelijk verzorger in het justitiepastoraat kan functioneren'. (zie pag.150 r.44-45)

J. Nutma
9.16/182 r.16-19 en 183 r.23-35: De commissie signaleert hier dat het een zorgpunt is om het deputaatschap van nieuwe leden te voorzien. Verderop deelt u de gedachte van een groter deputaatschap en verwijst dan naar de werkwijze van zending. In De Wekker zie ik geregeld een advertentie staan in een zoektocht om nieuwe deputaten. Kennelijk is het lastig om deputaatschappen goed bezet te krijgen. Dat lijkt iets te zeggen over de organisatie van het kerkelijk leven en onze tijd. Daarnaast moeten we het met een beperkt aantal predikanten doen. Er zijn voor het gemeentewerk 98 predikanten beschikbaar. Gerekend naar het aantal gemeenten zou elke predikant dan bijna twee gemeenten moeten dienen. De last op de schouders van de predikanten is hoog en wordt ook als zodanig ervaren. Daar komt bij dat er binnen nu en tien jaar - naar de mens gesproken - 28 van deze beschikbare predikanten met emeritaat hopen te gaan.
Denkt u in het licht van bovenstaande dat het - reëel en naar de toekomst volhoudbaar - kan komen tot een groter deputaatschap van kerkorde/kerkrecht?
De signalering zoals die hierboven staat is in overeenstemming met de signalering zoals die door ons deputaatschap is gedaan en die we over probeerden te brengen in ons rapport. Een uitgebreid deputaatschap bestaande uit op verschillende manieren gekwalificeerde mensen, zoals de commissie dat voor zich ziet, is ook voor ons een ideale situatie. Maar het is ook echt een ideále situatie. Het is niet de werkelijkheid. De werkelijkheid is dat er al jarenlang grote moeite bestaat bij het vinden van kandidaat-

deputaten. Uit de gehele breedte van de kerken luidt het antwoord vrijwel altijd ‘nee’ op een vraag naar beschikbaarheid en bereidheid. Wat wij merken is dat predikanten overbelast zijn en een deputaatschap als dit, dat als zwaar gevoeld wordt (en dat in werklast en te dragen verantwoordelijkheid ook werkelijk is) er vrijwel bij niemand ‘bij’ kan.
De vergelijking met zending gaat niet zonder meer op omdat de ontstaansgeschiedenis van dat brede deputaatschap ligt in de tijd dat er PS-deputaten waren en die deputaten er deels nu nog zijn. Daarbij geldt dat in het deputaatschap zending een goede plek kan zijn voor betrokken gemeenteleden, maar dat voor een functioneren in een deputaatschap kerkorde en kerkrecht er toch sprake zal moeten zijn van een bepaalde expertise op dat vlak. De ‘vijver om in te vissen’ is kleiner, wat dat betreft.
De verdeling van taken naar expertise die de commissie voor ogen staat proberen we nu in ons deputaatschap ook al toe te passen waar dat helpend is, maar het werken in secties waarbij een aantal deputaten zich exclusief richt op deelgebieden van het kerkrecht betekent ook een verlies van totaaloverzicht en een gezamenlijk zich kunnen buigen over belangrijke lijnen van het kerkrecht. Dat zouden we om die reden niet verder dan nu door willen voeren. Het gezamenlijke overleg en zoeken van wijsheid is wezenlijk van belang. En daarmee zal toch voor alle deputaten gelden dat ze zich moeten verdiepen in veel onderwerpen en behoorlijk wat tijd aan het werk moeten geven. Kortom: we zien het niet voor ons, zowel niet hoe we aan al die deputaten zouden moeten komen áls niet hoe het zou moeten werken in een breed samengesteld deputaatschap dat zich in deelgebieden op zou kunnen splitsen.
Dit staat los van onze overtuiging dat het inderdaad wenselijk is dat een deputaatschap als dit breed vanuit de kerken is samengesteld en dat we die breedte ook nodig hebben in alle vraagstukken die om wijsheid vragen.

Ik begrijp dat mijn vraag ook een metavraag is als het gaat om de organisatie van ons kerkverband. Het kraakt en piept, waarbij de krimp en vergrijzing van de kerken nog niet genoemd is met de gevolgen die dat heeft juist ook voor het vullen van deputaatschappen.

a. Hoe taxeert u deze gegevens en wat betekent dat volgens u voor de organisatie en de ondersteuning die we in de kerken nodig hebben op het gebied van het kerkrecht?

b. Kunt u daarbij ook expliciet ingaan op de analyse van de complexiteit van een krimpende kerk in een seculier tijdsgewricht waar onder andere het rapport kleine kerken GS 2019 en het rapport heroriëntatie kerkverband op ingaan? Welke gevolgen heeft dat voor bovenstaande vragen?

Het feit dat er steeds meer kleine kerken zijn in ons kerkverband is direct terug te merken in het aantal vragen en complexiteit daarvan waarmee we ook als gezamenlijke kerken geconfronteerd worden. In kleine gemeenten leven vaak vragen rond het vervullen van de ambten (op meerdere plekken dreigt de situatie dat de gemeente niet meer kan voldoen aan de vereiste om drie ambtsdragers te hebben), de kerntaken van ambtsdragers en de mogelijkheid om de kerkenraad aan te vullen met ondersteuning vanuit de gemeente, een verlangen om met een andere kleine gemeente samen een nieuwe gemeente te kunnen vormen (soms over kerkmuren heen) of om gezamenlijk te kunnen beroepen, of juist, als het niet meer mogelijk is een predikant te beroepen, vragen rond het aanstellen van andere werkers in de gemeente en de bevoegdheden die die werkers gegeven mogen worden. Soms zijn dit vragen die in gezamenlijkheid met andere kerkverbanden opgelost moeten worden of waarbij samengewerkt moet worden met andere deputaatschappen. Vaak is ook specifieke, bijvoorbeeld arbeidsrechtelijke, kennis vereist. Het beroepingswerk is complexer geworden: er worden steeds minder ‘gewone’ voltijds beroepen uitgebracht, het aantal deeltijdberoepen neemt toe en ook het aantal uitzendingen naar art. 6 K.O. Daarnaast overwegen steeds meer gemeenten om in plaats van een predikant voor een kerkelijk werker of evangelist te kiezen. Soms worden er op dit vlak ook wegen gezocht die kerkelijk niet mogelijk zijn, wat vaak weer vragen oproept vanuit het kerkverband. Al deze zaken vragen in de begeleiding om zorgvuldigheid en kennis van zaken en daarnaast om investeren van tijd.

Ter illustratie geven we een voorbeeld van een concrete hulpvraag van een vacante gemeente in ons kerkverband. Deze gemeente is te klein om naar de toekomst toe zelfstandig te kunnen voortbestaan, maar heeft goede banden met een eveneens kleine en vacante gemeente van de Gereformeerde Bond even verderop in het dorp. Beide gemeenten hebben als wens uitgesproken om gezamenlijk als één gemeente verder te mogen gaan en dan gezamenlijk een beroep op een predikant uit te mogen brengen. Die mogelijkheid is er op dit moment kerkordelijk niet, zowel niet gezien vanuit de CGK als gezien vanuit de PKN. Het vraagt veel overleg, kennis van het kerkrecht van beide kerkverbanden en van de stand van zaken in de gesprekken rond kerkelijke eenheid om in deze situatie een goede weg verder te wijzen. Er is in dit geval overleg nodig met het moderamen van de PKN, met de Gereformeerde Bond, met de classispredikant, met deputaten eenheid en met DOE om goede wegen te vinden en zorgvuldige en

kerkelijk gezien zuivere regelingen te ontwerpen. En het vraagt simpelweg te veel van een deputaat die dit werk naast zijn eigen gemeente of ander werk moet doen om zo'n traject er 'bij' te doen. Dat zou misschien nog kunnen als het om één enkele gemeente zou gaan, maar dit is slechts een voorbeeld van het soort situaties waarin op dit moment ondersteuning geboden wordt.

9.16/183 r.25-29: In hoeverre laat de geschiedenis juist niet zien dat kerken gebaat zijn bij een gezicht dat vanuit expertise en kennis helder en zorgvuldig kerkrechtelijke lijnen trekt en daarin het deputaatschap dient. Met andere woorden wordt het er wel beter van als er gewerkt wordt met een breder deputaatschap? Deze vraag laat onverlet dat u er terecht op wijst dat een brede samenstelling van het deputaatschap met het oog op draagvlak in de kerken gewenst is.
Terugkijkend is te zeggen dat dit deputaatschap goed beschouwd eigenlijk altijd met een 'gezicht' heeft gewerkt. Dat was namelijk in overwegende mate ds. Dingeman Quant, die jarenlang voorzitter en daarna adviseur van het deputaatschap was. Hij bereidde veel rapporten voor die geschreven moesten worden, onderhield allerlei contacten en hij beantwoordde veel hulpvragen vanuit de kerken zelfstandig (zonder daarbij altijd overleg te hebben met het deputaatschap, maar pas achteraf zich verantwoordend). Daarnaast was hij, ofwel als voorzitter van deputaten, ofwel op persoonlijke titel adviseur van talloze kerkelijke vergaderingen, predikanten of gemeenteleden. De kerken wisten de weg naar hem zeer goed te vinden.

Tegelijk met de grote waardering die we als deputaatschap hebben voor alles wat hij op deze manier voor de kerken en voor ons betekend heeft, zijn we ons ook zeer bewust van de kwetsbaarheid van een situatie waarin veel werk op één persoon terecht komt, zeker waar dat werk zonder overleg met het deputaatschap verricht wordt. Heel nadrukkelijk is dit dan ook waar we voor waken in de samenwerking met een consulent. Maar waarvan we terugkijkend op de afgelopen twee jaar ook vrijmoedig durven zeggen dat dit zeer goed heeft gefunctioneerd. We durven de stelling te verdedigen dat er nog nooit een tijd in dit deputaatschap is geweest waarin er zóveel gezamenlijk is gedaan als juist in de afgelopen periode. En we zijn er naar de toekomst toe zeer alert op dat het werk gezamenlijk gedaan wordt en dat de verantwoordelijkheid voor het beleid door alle deputaten gedragen wordt.
Naast deze alertheid dat een consulent nooit een positie mag krijgen los van het deputaatschap, merken we tegelijkertijd dat het hebben van een 'gezicht' wel degelijk voor sommige gemeenteleden de drempel verlaagt om hulp te zoeken of dat het hen helpt om de weg naar die hulp te vinden. Soms gaat het daarbij om gemeenteleden die in vertrouwen hulp zoeken omdat ze op één of andere manier in de knel zijn gekomen. Daarnaast is het hebben van een 'gezicht' belangrijk in interkerkelijke contacten op kerkjuridisch vlak. De weg naar de consulent wordt makkelijk gevonden door collega's uit andere kerken en dat gebeurde niet in de tijd dat de secretaris van het deputaatschap aangeschreven moest worden bij een informatieve vraag.

En wat betreft de expertise: het komt de kerken ten goede dat de consulent kerkorde en kerkrecht inmiddels een ervaring van ruim 20 jaar heeft, niet alleen in het opbouwen van kerkrechtelijke kennis, maar ook als het gaat om het opbouwen van netwerken en (interkerkelijke) kerkrechtelijke collegiale contacten. Het opbouwen van specifieke kerkrechtelijke kennis vraagt een lang bezig zijn op het gebeid van kerkrecht en kerkelijke eenheid, maar die expertise blijkt vaak ook nodig om dingen zorgvuldig en zuiver te kunnen doordenken en regelen. De al eerder genoemde toegenomen complexiteit van het kerkelijk leven (niet alleen in ons kerkverband) vraagt om die expertise. Een niet meer mogen inzetten van de opgebouwde kennis zou een reëel verlies voor de kerken betekenen, waarbij bedacht moet worden dat een deputaat die slechts enkele uren per week aan het kerkrecht kan besteden diezelfde expertise niet in enkele jaren kan opdoen of inhalen.

9.16/183 r.46 - 184r.3: Dit lijkt me een juiste conclusie en heeft o.a. te maken met de fragmentarische besluitvorming op dossiers die met elkaar samenhangen. Daardoor krijg je in besluiten overlap en soms zelfs tegenstellingen en onhelderheden.
Wat zou een praktische manier van werken zijn om dit in de toekomst anders te doen en komen daarvoor dan ook voorstellen van uw kant?
Het zou wellicht mogelijk zijn om besluiten die genomen worden tot voorlopige besluiten te maken, en eerst te laten toetsen op kerkordelijke houdbaarheid en uitvoerbaarheid. Dan komen ook overlappen in besluiten en dubbele opdrachten aan het licht en die zouden dan gecorrigeerd kunnen worden voordat de besluiten definitief genomen worden.

9.16 184/ r.39-43: In het licht van beschikbaarheid, kennis, expertise en consistentie kan ik me wel indenken dat deputaten het wenselijk vinden dat op deze plekken een consulent betrokken kan zijn. Hierbij breng ik graag ook de analyse van de beschikbaarheid van deputaten in waarvoor ik aandacht vroeg bij de eerste vraag. Een goede bijdrage in deze gremia vraagt om kennis, beschikbare tijd van deputaten. Hoe reëel acht u het dat je dit volhoudbaar kunt waarborgen zonder de inzet van een consulent en dat daarbij ook de bijdrage in deze gremia substantieel is?
Het grootste probleem is niet een deputaat te vinden die afgevaardigd wil zijn naar DOE of naar het OG van de geschilcommissie, of zelfs naar het steunpunt plaatselijke kerken, maar het probleem ontstaat wanneer er daadwerkelijk wérk uit die afvaardiging voortkomt. En dat gebeurt bij DOE op het moment dat er ingewikkelde vragen rijzen en soms nieuwe regelgeving moet worden voorbereid op het grensvlak van kerkelijke eenheid en kerkrecht. Dan is kennis van, ervaring met en in de loop van de tijd gelegde contacten rondom samensprekingen met andere kerken belangrijk. En: veel tijd. Dit soort processen vragen veel vergaderwerk, overleggen op allerlei niveaus en vaak bezoeken op locatie.
En dat geldt ook voor het werk in het steunpunt plaatselijke kerken. De consulent is wekelijks een aantal avonden op bezoek bij kwetsbare kerken die de hulp van het steunpunt hebben ingeroepen. Deze intensieve vorm van begeleiding van gemeenten is niet volhoudbaar voor een gewone deputaat die het deputatenwerk naast een andere werkkring moet doen. Het zou betekenen dat deputaten zich zouden moeten terugtrekken uit het Steunpunt, terwijl juist gebleken is dat veel moeiten in gemeenten een kerkrechtelijke component hebben en dat de kerkrechtelijke inbreng bij het werk van het steunpunt van toegevoegde waarde is, en soms zelfs noodzakelijk.

Aanvullend met verwijzing naar 9.16/182 r.34-39. De commissie schrijft dat het werk van een consulent kerkrecht anders is dan de consulenten van andere deputaatschappen. De onderbouwing daarvoor ontbreekt. De praktijk van de werkzaamheden van het steunpunt plaatselijke kerken laten zien dat dat de consulent kerkrecht wel degelijk ook uitvoerend werk doet in het begeleiden van lokale kerken. En dat de inbreng van een consulent kerkrecht met de eigen expertise daar ook zeer waardevol is. Deze begeleiding vraagt kennis, beschikbare tijd en vaardigheden om te kerken in hun eigen context te kunnen begeleiden. Kunt u reflecteren op de onderbouwing in het commissierapport in het licht van de praktijk van werkzaamheden die de consulent kerkrecht doet in het daadwerkelijk begeleiden en ondersteunen van kerken met de eigen expertise die de consulent inbrengt vanuit het steunpunt plaatselijke kerken?

Het werk van de consulent kerkrecht is in hoge mate uitvoerend werk ten dienste van de kerken. De praktijk is op dit moment dat de consulent wekelijks één of meerdere avonden op bezoek is bij (vaak kleine, kwetsbare) kerken die worstelen met vragen rond het kunnen voortbestaan als gemeente. Soms komt die begeleiding voort uit een hulpvraag bij het steunpunt plaatselijke kerken waarin zij mede functioneert, soms ook uit rechtstreekse vragen om hulp vanuit de kerken. Heel concreet hebben we hierboven al het voorbeeld genoemd van een gemeente die te klein is om naar de toekomst toe zelfstandig te kunnen voortbestaan en graag een samenwerkingsgemeente zou willen vormen met een eveneens kleine gemeente van de Gereformeerde Bond. Maar er worden op dit moment ook met tenminste twee gemeenten die onder de grens van drie ambtsdragers dreigen te zakken gesprekken gevoerd, om hen te helpen een goede weg verder te vinden. En zo kunnen er meer voorbeelden genoemd worden van begeleiding die gericht is op het concreet kunnen voortbestaan van kwetsbare gemeenten in ons kerkverband. En zoals hierboven al is aangegeven hebben vragen rond kunnen voortbestaan als gemeente vaak een kerkrechtelijke component, wat ook om specifieke kerkrechtelijke kennis vraagt.
Naar onze inschatting valt overigens ook het antwoord geven op hulpvragen, bijvoorbeeld van kerkelijke vergaderingen die vastlopen in bepaalde zaken, onder concreet uitvoerend werk ten dienste van de kerken.

9.16/185 r.21-43: Dank voor uw procesvoorstel, daar kan ik me in vinden. U hebt mijn aarzelingen bij uw argumenten geproefd. Uw aandacht voor de overhead van het kerkverband begrijp ik ook. Als het over volhoudbaar gaat, zal die vraag ook eerlijk aan de orde moeten zijn. In hoeverre maakt de tijd waarin we leven - krimpende kerk in een seculiere omgeving en wellicht toenemende vragen op het gebied van kerkrecht die daarmee samenhangen - het voor u nodig om als deputaten de beschikking te hebben over een deskundigheid en expertise?
Deze vraag is hierboven al op verschillende manieren beantwoord. Door de context waarin wij kerk van Christus zijn, namelijk de context van een krimpende kerk in een seculiere omgeving, nemen de vragen waar we als kerkverband voor komen te staan toe, in aantal en complexiteit. En omdat het bij de kerk

gaat om de kerk van Chrístus waar we zuinig en zuiver mee om hebben te gaan en omdat het kerkrecht gaat om het vrij houden van de weg van het heil, kan het omgaan met die vragen niet nonchalant gebeuren, maar vraagt het zoeken van goede wegen om zorgvuldigheid, wijsheid en deskundigheid. De kerk is kostbaar en vaagt om het beste van onze krachten.

Hoe taxeert u de financiële consequenties daarvan voor het kerkverband?
Deze vraag is hierboven ook al deels beantwoord. We begrijpen als deputaten dat er kosten verbonden zijn aan het voor een klein dienstverband iemand mogen vrijstellen voor het kerkrechtelijke werk. Maar het is ook eerlijk om het totaal van alle kosten onder ogen te zien en te kijken of de verdeling (nog) passend is, ook bij wat er van de kerk, misschien juist ook wel met het oog op de context waarin we kerk van Christus zijn, gevraagd wordt.

9.16/185 r.45 - 186 r.6: In het verleden is er nog wel eens een tegengesteld advies uitgegaan van de hoogleraar kerkrecht en deputaten. Dit leidt vervolgens op bij lokale kerken snel tot verwarring. Bij het weer laten aanschuiven van de hoogleraar kerkrecht in het deputaatschap is het belangrijk om af te spreken dat er naar de kerken toe 'met één mond" gesproken wordt. Hoe ziet u voor zich eenduidigheid gewaarborgd en gediend wordt?
Het eerlijke antwoord is dat deputaten dit niet zo goed kunnen beantwoorden. Er is ervaring opgedaan met een tijd dat de hoogleraar kerkrecht adviseur van het deputaatschap was en er is ook ervaring opgedaan met een tijd dat de hoogleraar kerkrecht lid was van het deputaatschap. Beide situaties hebben niet kunnen verhinderen dat er soms adviezen gegeven werden die tegengesteld waren aan de lijn zoals die in het deputaatschap was afgesproken en waarover in het deputaatschap overeenstemming bestond. Een benoeming als lid of adviseur van het deputaatschap is op zichzelf geen waarborg gebleken voor de zo graag geziene eenduidigheid en de afspraken die we op dit punt hebben geprobeerd te maken hebben daar ook niet voor kunnen zorgen.

Grote factor is hoogstwaarschijnlijk de factor 'tijd'. De hoogleraar gaf (ook toen hij nog lid was van het deputaatschap) meerdere keren aan dat hem de tijd ontbrak zich in bepaalde dossiers echt te verdiepen en ook geen tijd te hebben om de gezamenlijke studie die in het deputaatschap werd ondernomen bij te houden. Dat zorgde bij het geconfronteerd worden met vragen, bijvoorbeeld tijdens een GS, voor een ter plekke pas kennis nemen van de lijnen van het deputaatschap en ook ter plekke blijken van een andere denklijn of overtuiging.

H.C. Bezemer
9.16/38 r.22: U schrijft dat er veel kerken zijn die 'nog geen VOG' laten opvragen. Zien deputaten dit als iets wat zou moeten, of geeft u het graag in overweging? Er zijn situaties (zoals uw casus 3) waarin een VOG gewerkt zou hebben, maar er zijn ook situaties waarin dat niet helpt. Zou naast de suggestie om het vragen van een VOG niet tegelijk de oproep om ernst te maken met de kerkelijke attestaties (die weer anders van karakter zijn dan een VOG) moeten klinken?
Deputaten bevelen aan om voor vrijwilligers in de gemeente VOG's aan te vragen. De term 'vrijwilligers' is breed. Het is aan kerkenraden om al dan niet iets te doen met deze aanbeveling en, zo ja, op welke wijze (voor alle vrijwilligers of een deel). Het is geen moeten, ook niet zomaar een overweging, maar een aanbeveling. Deze aanbeveling is in lijn met vigerend beleid binnen de CGK (via Steunpunt Kerkenwerk, CIO etc.). Deputaten hebben het belang van de kerkelijke attestaties in dit kader niet meegenomen vanwege het toch wel heel andere karakter daarvan, zoals in de vraag al terecht is aangegeven.

9.16/40 r.35-37: Hoe kijken deputaten aan tegen de gedachte van de commissie om algemene en eenvoudige adviesaanvragen beschikbaar te maken op een website (9.16/190r.14-16)? Zou een dergelijke website niet een toegankelijk portal kunnen zijn waarin de kerkorde, kerkelijke besluiten en adviezen te raadplegen zijn?
Deputaten zien een toegankelijke pagina waarop kerkrechtelijke informatie te vinden is (met daarbij wellicht ook iets als een lijst met 'frequent asked questions') al langere tijd als iets waar ze graag vorm aan zouden geven. Tegelijk vraagt dit ook wel wat, omdat concrete adviesvragen niet herleidbaar mogen zijn naar plaatselijke situaties en in een klein kerkverband als het onze dat al vrij snel het geval is. Daarnaast is geen enkele situatie hetzelfde en kun je in een lijst met algemene vragen-beantwoording geen nuances meenemen die meestal wél een rol spelen in concrete situaties. Lang niet alle adviesvragen komen in aanmerking om 'omgewerkt' te worden tot algemene adviesvragen die op een website een plek kunnen krijgen. Maar over het basisidee is te zeggen dat deputaten iets dergelijks mooi

zouden vinden, maar dat het vanwege tijdgebrek nog niet mogelijk is geweest hier concreet werk van te maken.
Het is overigens niet zo dat er helemaal niets aan kerkrechtelijke uitleg beschikbaar is; met name het archief van Ambtelijk Contact levert in geval van zoeken op vrijwel ieder kerkrechtartikel en de appelprocedure bruikbare artikelen op, vaak van de hand van één van de deputaten. En ook in De Wekker (te raadplegen via Digibron) zijn regelmatig artikelen verschenen op het gebied van het kerkrecht.

M. Groen
9.16/186, r/13. Het streven is mooi, maar is het voor deputaten moeilijk/mogelijk om neutraal te blijven in allerlei ondersteuning?
Het is iets om constant alert op te blijven, maar waar deputaten zich zeer ook van bewust zijn, dat die alertheid geboden is. Het wil niet zeggen dat er nooit fouten gemaakt worden of dat er met adviezen die gegeven zijn niet soms een weg gegaan wordt die ons tot partij dreigt of lijkt te maken. Maar in principe verandert het kerkrecht niet, wie ons ook om advies vraagt. Het is mogelijk om kerkrechtelijk advies te geven aan verschillende partijen in een bepaalde concrete situatie omdat de kerkrechtelijke lijnen hetzelfde blijven en we ons tot die lijnen moeten beperken. Of een appellant om advies vraagt of bijvoorbeeld een commissie van een kerkelijke vergadering (en soms gebeurt dat in eenzelfde zaak, dat van verschillende kanten er advies gevraagd wordt), zolang dat advies zich beperkt tot de kerkrechtelijke lijnen is dat niet van belang en is dat ook niet erg; het kerkrecht verandert niet al naar gelang wie er naar vraagt. Waar we als deputaten voor waken is om op stoel van kerkelijke vergaderingen te gaan zitten en ook om als advocaat voor een bepaalde partij op te treden.
Soms is het wel zo dat er kerkrechtelijk gezien maar één lijn júist is, en dan zullen we wel voor die lijn staan (waarbij het soms ook voorkomt dat door iemand die een andere mening is toegedaan het kerkrechtelijke advies in dat geval als ‘partij kiezen’ wordt opgevat). Samenvattend is het dus soms moeilijk, een kwestie van zeer alert zijn in ieder geval, maar aan de andere kant niet onmogelijk om onafhankelijk kerkrechtelijk advies te geven, zonder ons partij te maken in een bepaalde zaak. Wat nogmaals niet wil zeggen dat er nooit fouten gemaakt worden en ook niet dat ieder onafhankelijk advies daadwerkelijk als neutraal advies wordt opgevat.

9.16/13 r.40-42: Ik schrijf als afgevaardigde en als voorzitter deputaten eredienst: slechts een van de genoemde artikelen in AC is van mijn hand, de andere is van de hand van drs. Nynke Duijzer-Algra, die o.m. als logopediste in dienst van de TUA is. Ere wie ere toekomt.
Deze aanvulling graag overgenomen!

9.16/191 r.28 v.v. Deputaten hebben duidelijk bezwaren aangetekend tegen zowel de inzet, de vorm als de inhoud van het convent. Is daar nog iets mee gedaan door deputaten vertegenwoordiging/ organisatiecomité van het convent?
Dat hebben we aan deputaten vertegenwoordiging gelaten of daar iets mee gedaan zou worden. We kunnen ook niet helemaal inschatten in hoeverre wat we aangedragen hebben ergens doorgewerkt heeft in de besluiten die genomen zijn. Het mag duidelijk zijn dat als het gaat om de inzet, vorm en inhoud van het convent, ook zoals dat uiteindelijk gehouden is, de bezwaren die wij hadden niet zijn weggenomen.

A.D. Fokkema
9.16/186 r.2-6: Herkent u het probleem dat hier geschetst wordt en deelt u deze mening van de commissie?
Wij herkennen het probleem van discrepantie in gegeven adviezen en wij delen de mening van de commissie dat dit niet gewenst is. Of de oplossing van de commissie ook de oplossing voor de discrepantie biedt, daarover durven wij geen uitspraak te doen. Er zijn eerdere perioden geweest waarin de hoogleraar kerkrecht lid was van het deputaatschap en waarin hij als adviseur verbonden was aan het deputaatschap, en in die situaties bleek dat geen waarborg te bieden voor eenduidigheid in advisering, maar kwam het soms voor dat er adviezen gegeven werden die tegengesteld waren aan de gemeenschappelijk vastgestelde lijn.

9.16/186 r.13: In deze regel staat dat er met de deputaten gesproken is over hun taakopvatting. Die taak is groot en het vele werk dat gedaan is verdiend waardering. Maar ik proef bij het doorlezen van het volledige deputatenrapport wel met enige regelmaat een kritische noot ten opzichte van de wijze waarop de vorige synode tot besluitvorming is gekomen en ook op de wijze waarop ze haar besluiten heeft geformuleerd. Naar mijn gevoel treden deputaten hier beoordelend op, ook op momenten waar dat

oordeel aan deputaten niet gevraagd is. Dat brengt mij tot de vraag: hoe ziet het deputaatschap haar eigen rol ten opzichte van de synode? Loopt het deputaatschap niet het risico als een soort 'raad van state' de deugdelijkheid van de synodale besluitvorming te willen beoordelen?
Wanneer dit gevoel opkomt bij het lezen van ons rapport, is het terecht om ons hierover te bevragen. Dat geldt ook wanneer de door ons gebruikte formuleringen vragen oproepen (zo sprak de commissie met ons over wat ze een 'zure toon' noemde, die ze soms in ons rapport zei te proeven). We willen graag verantwoording afleggen over de inhoud van ons rapport en over hoe die inhoud kennelijk bij de synode overkomt.
Als het gaat om de vraag hoe wij onze rol zien ten opzichte van de synode, dan is het volgende te zeggen. Als deputaatschap van de kerken zijn we aangesteld door de generale synode met een bepaalde algemene opdracht (zoals weergegeven in onze instructie) en met specifieke opdrachten die ons zijn meegegeven door de laatste generale synode. Van het werk dat tussen twee synodes in gedaan is leggen we verantwoording af aan de volgende generale synode. Dat gaat dan om die concrete opdrachten die gegeven zijn, maar ook om het werk dat valt onder het brede mandaat zoals dat in onze instructie is verwoord. De verhouding is dus die van een gezonden zijn door de kerken en een verantwoording afleggen van het uitvoeren van de taak die meekwam in dat gezonden zijn.
Onder het brede mandaat dat de kerken gaven valt in het geval van ons deputaatschap dat we alert dienen te zijn op ontwikkelingen waarbij het gereformeerd kerkrecht in geding is. In zekere zin zou je kunnen zeggen dat we als 'hoeder' van dat kerkrecht fungeren en dat het onze taak is om het te signaleren als er dingen gebeuren waarbij dat kerkrecht in gevaar komt en daar de kerken dan op te wijzen. In dat licht moet het gezien worden als er soms ook van zaken die de GS aangaan gezegd moet worden: op dit of dit punt dreigen we hier buiten de paden van het gereformeerd kerkrecht te raken. In de meeste gevallen is zo'n signalering of waarschuwing niet 'gevraagd' en meestal ook niet zozeer 'gewenst', maar toch achten wij het onze taak (op grond van onze instructie) om in dergelijke gevallen iets te zeggen. Overigens is een bepaalde controlerende taak van een deputaatschap kerkrecht ten opzichte van de manier van besluitvorming (en een kerkordelijke toetsing op houdbaarheid van besluiten) ook aan de orde in andere kerkverbanden dan dat van de CGK.
Samenvattend: we voelen ons zeker niet staan boven of in een beoordelende positie ten opzichte van de synode; we werken in opdracht van de synode en we verantwoorden ons aan de synode. Maar we achten het wel, op grond van onze instructie, onze taak om alert te zijn bij ontwikkelingen en besluiten waarbij het gereformeerd kerkrecht in gevaar is en om te bevorderen dat dat kerkrecht op een juiste manier wordt toegepast. Niet om dat kerkrecht zelf, maar om de kerk, die de kerk van Christus is, en om de weg van de vrede die het kerkrecht wil vrijhouden.

J. Mauritz
Zie 9.16/1 r.34-39: Met stijgende verbazing heb ik - destijds al - kennis genomen van de gang van zaken rond prof. dr. H.J. Selderhuis. Hoe is het toch mogelijk dat een professor kerkrecht geen zitting meer heeft in het deputaatschap kerkorde en kerkrecht? Er waren/zijn allerlei geruchten. Zijn hierin rechte wegen gegaan? Is het te verantwoorden, ook voor het aangezicht van de Heere?
Het is een eigenstandige beslissing geweest van prof. Selderhuis om zijn benoeming door de synode in het deputaatschap terug te geven. De voornaamste reden die hij daarvoor in een mail aan deputaten aangaf was een verandering in en uitbreiding van zijn takenpakket aan de TUA. We hebben als deputaatschap met hem over die beslissing in goede harmonie gesproken en afspraken gemaakt over het vervolg. Prof. Selderhuis was naar ons als deputaten ook geen verdere verantwoording schuldig over die beslissing; een aanstelling in een deputaatschap gebeurt door de synode en een eventueel verantwoorden van de keuze om die benoeming niet langer te willen aanvaarden zal ook dáár moeten plaatsvinden. Als deputaatschap hebben we slechts kennis genomen van zijn beslissing en hebben we op een goede wijze afscheid van hem genomen.

Zie 9.16/5 r.35-39: Landelijk deputaatschap appel. Dat is zeer hard nodig. Classes richten ravage aan bij losmakingen. Zij zijn m.i. ongeschikt om losmakingen te beoordelen. Nemen soms verregaande besluiten waarvoor, als de classes zijn gesloten, zij geen enkele verantwoordelijkheid dragen. En de predikant c.s. met alle diep ingrijpende gevolgen wordt geconfronteerd. Wanneer kunnen wij dat aanvullende rapport met voorstellen tegemoet zien?
Het voorstel ten aanzien van het instellen van een landelijke appelcommissie staat in ons aanvullende rapport, rapport 9.16, pag.130.

Zie 9.16/35. Reglement kerkvisitatie. Hoe zinvol vindt u dat reglement (nog)? Als ik mij niet vergis wordt dit reglement steeds minder bij kerkvisitatie gebruikt. Zeker in de classis Amsterdam komen de uitgebreide vragen nauwelijks tot niet meer aan bod. Verwordt het reglement dan niet tot een papieren tijger? Is het dan nog zinvol daarop aanpassingen te doen?
Het lijkt deputaten wel zinvol om een reglement voor de kerkvisitatie te hebben. Het is de vraag wat er van een visitatiegesprek nog overblijft als het reglement (of op zijn minst de thema's daaruit) niet meer gebruikt worden. De vragen geven structuur aan het gesprek en vormen een kapstok om het gesprek aan op te hangen en in het gesprek op voort te borduren. Het is niet zo erg als er van vragen wordt afgeweken of als niet alle vragen aan bod komen en over andere vragen juist lang wordt doorgepraat. Een ander jaar zullen eventueel weer andere vragen aan bod komen. Dat geldt overigens niet voor álle vragen, dat er van kan worden afgeweken: denk aan de vragen onder IX, over de ANBI, die zijn verplicht om te stellen. Overigens komt het ook wel voor dat voorafgaand aan het gesprek gevraagd wordt om de antwoorden op de vragen schriftelijk al door te geven, zodat wel degelijk alle vragen beantwoord worden, maar er in het gesprek een keuze gemaakt kan worden in de vragen waar wat langer bij stil gestaan wordt.

Zie 9.16/129 functieomschrijving. Het ontgaat mij volkomen waarom voor de taken 3, 4, 5, 7 en 8 zou moeten worden betaald. Stel u voor dat andere deputaatschappen zulks ook zouden voorstellen. Dan is het hek toch van de dam?
De taken kunnen niet los van elkaar gezien en beoordeeld worden op de vraag of ze het 'waard zijn om betaald te worden'. Het gaat om het geheel van taken dat opgeteld de draagkracht van iemand die deze taken naast een andere werkkring moet verrichten te boven gaat. Om toch ter illustratie een taak los te pellen uit het geheel: onder taak 3 valt bijvoorbeeld het functioneren binnen het steunpunt plaatselijke kerken, dat op dit moment inhoudt dat er door de consulent zo'n 10 uur per week concrete hulp aan kwetsbare gemeenten wordt verleend. Aan het geheel van alle taken opgeteld wordt op dit moment door de consulent 30-40 uur per week besteed, waarvan 20 uur betaald worden en de overige 10-20 uur per week pro Deo gegeven worden.
T.a.v. de vergelijking met andere deputaatschappen die in de vraag gemaakt wordt:
- deputaten diaconaat hebben op dit moment 1,8 fte aan consulentschappen in dienst \
- (+ 0,8 fte betaalde secretariële ondersteuning) = in totaal 2,6 fte
- deputaten evangelisatie hebben op dit moment 1,8 aan consulentschappen in dienst
- (+ 0.7 fte betaalde secretariële ondersteuning) = in totaal 2,5 fte
- deputaten zending hebben 1 (en tijdelijk 2) fte aan consulentschappen in dienst
- (+ 0,8 fte betaalde secretariële ondersteuning) = in totaal 1,8 fte
- deputaten kerkorde en kerkrecht hadden sinds 2 jaar toestemming om voor 0.5 fte iemand vrij te stellen (en géén betaalde secretariële ondersteuning, ook al vraagt ook deze taak zo'n 15-20 uur per week)

S. Buth
Op pag.57 van uw deputatenrapport benoemt u in r.25 v.v. dat 'het afwijken van kerkelijke besluiten lang niet altijd blijkt te leiden tot veel discussie en de vraag om ingrijpen.' Daarin lijkt de suggestie te liggen dat het bezwaar tegen het huidige afwijken van kerkelijke besluiten, afgezwakt zou moeten worden. Is wat ik hier - op mijn beurt - suggereer correct? Een aanvullende vraag: heeft het deputaatschap ook gewogen waarom de genoemde voorbeelden (r.28-36) tot veel minder vraag om ingrijpen hebben geleid en de punten waar om het in de huidige kerkelijke actualiteit gaat, wél? Met andere woorden: zouden de momenteel onderhavige punten toch niet méér het fundament van de kerk raken dan voorgesteld lijkt te worden in uw rapport?

Aarzeling wil ik uiten bij het benoemen dat de synode niet zo ver gegaan is 'het standpunt van de minderheid van de studiecommissie, die wél ruimte zag voor vrouwen in het ambt, als onschriftuurlijk of ongereformeerd (te) kwalificeren' en vervolgens schrijven 'dat er (…) van het minderheidsstandpunt niet gezegd is dat het ingaat tegen Schrift en belijdenis' (zie pag.71, r.22 v.v.). Zou u willen reageren op mijn gevoelen dat door deze zaken zo te benadrukken, het meerderheidsstandpunt gerelativeerd wordt en zijn geldingskracht voor alle gemeentes verminderd wordt?

Hoe moeten we hetgeen u stelt op pag.72 r.6 v.v. lezen? Moeten we deze zinnen lezen als open vragen of meer als retorische vragen en is het antwoord: 'nee, het fundament van de kerk is hier niet in het geding?'

N.a.v. pag.81, r.41 v.v. Is het inbrengen van 'de lange geschiedenis van het omgaan met kerken die op punten afwijken van kerkelijke besluiten' wel echt terecht in het licht van de ernst van de situatie waarin de christelijke gereformeerde kerken zich momenteel in bevinden? Is, met andere woorden, wat er nu speelt (daarbij is ook te denken aan de schaal waarop) toch echt niet wat anders dan wat zich in 'de lange geschiedenis' voordeed en wordt het 'van harte onderdeel (willen) uitmaken en blijven maken van de CGK' niet veel problematischer dan de punten van divergentie die zich eerder voordeden?

Deze vragen raken de notities die nog niet in rapport 12a besproken worden; graag beantwoorden we deze vragen op een later moment.

H. Peet
Pag.2 r.29: Kunt u iets nader onderbouwen waarom een dergelijke uitbreiding naar 0,75 noodzakelijk is?
Het getal van 0.75 fte is niet helemaal hard te maken of met cijfers te onderbouwen, het is enkel gebaseerd op de constatering van deputaten dat een benoeming van 20 uur per week niet overeenkomt met het werkelijk aantal uren dat aan het werk gegeven moet worden en ook wordt. De consulent besteedt op dit moment 30-40 uur per week aan de opgedragen taken, waarvan 20 uur per week betaald worden en 10-20 uur per week pro Deo gegeven worden. Deputaten hebben geen ervaring als werkgever. Het overviel hen ook enigszins dat er op de dringende vraag aan de vorige synode om iemand vrij te mogen stellen positief gereageerd werd door deputaten vertegenwoordiging. De manier waarop die aanstelling ingevuld zou moeten worden moest gaandeweg ontdekt worden en in dat kader staat ook de constatering van deputaten dat een aanstelling van 0.5 fte niet voldoende is om de taken goed uit te voeren. Maar tegelijk willen deputaten graag benadrukken dat voor hen het mogen behouden van een consulentschap veel belangrijker is dan het aantal fte dat daarbij gegeven kan worden. Dus het getal van 0.75 fte moet niet als 'eis' worden verstaan; zelfs wanneer het een aanstelling zou moeten worden van mínder dan 0.5 fte zouden deputaten zeer dankbaar zijn als ze met een consulentschap verder zouden mogen werken.

Pag.11 r.19: Is het niet wijs om - als predikant geen voorzitter is - die erbij te betrekken voor het onderwerp van gesprek wordt binnen de kerkenraad?
Dat lijkt ons zeer zeker wijs en is ook de bedoeling geweest om te zeggen.

Pag.21 r.13: Een overzichtelijker en meer logische ordening van alle artikelen zou zeker helpen. Misschien zouden ook meer verwijzingen naar de acta helpend kunnen zijn om de achtergrond van een bepaling te achterhalen. Persoonlijk denk ik dat het voor een gewoon kerkenraadslid onderhand zo ingewikkeld dreigt te worden dat het haast niet meer te volgen is, laat staan de regels op een zorgvuldige manier toe te passen. Als iemand eens ruimte zou hebben een goede en inzichtelijke toelichting op de kerkorde te schrijven, zou dat ook kunnen helpen. Ordenen van artikelen uit AC naar artikel x K.O. met een kerkrechtelijke spits zou ook al heel erg helpend kunnen zijn. Doorgaans moet je een heel eind terug in de tijd om een goede verklaring van de kerkorde te raadplegen: Janse, de Gier etc. De voortschrijdende juridisering van het kerkelijk leven waardoor het zo ingewikkeld wordt, lijkt me een bedenkelijke ontwikkeling. Het wekt regelmatig op mij ook de indruk van georganiseerd wantrouwen, al hoeven vertrouwen en goede regelingen elkaar niet uit te sluiten. Houdt het ons niet een spiegel voor waarin we eens heel goed zouden moeten kijken? En de steeds verdere aanwas van regels gaat ons niet helpen als we ons niet houden aan wat in gezamenlijkheid is afgesproken. Ik doe wat suggesties en zou van u wel eens willen horen hoe hij aankijkt tegen de door mij gesignaleerde ontwikkeling.
Deputaten onderschrijven die signalering en vinden de geschetste ontwikkeling ook zorgelijk. Wat betreft de ingewikkeldheid van regels onderkennen we de noodzaak van inzichtelijke ordening én toelichting op de kerkordeartikelen en de genoemde suggesties kunnen daarbij helpen. Wanneer een consulentschap behouden zou mogen blijven zou dit één van de taken zijn waaraan de tijd wat ons betreft bij voorkeur besteed zou moeten worden. Het is naast het gewone deputatenwerk bijna niet mogelijk om hier op een andere wijze tijd voor vrij te maken, dus als het in de gewone deputaten-uren gedaan moet worden is het reëel om te verwachten dat deputaten er net als in voorgaande jaren niet aan toe zullen komen om dit goed te doen. Wat betreft de juridisering: ook die signalering delen we, net als de zorg er over. Zorgvuldige regelgeving en onderlinge liefde en vertrouwen zullen samen op moeten gaan; alleen zo is een geestelijk hanteren van het kerkrecht en kerkelijk samenleven mogelijk.

Pag.100 r.35: 12.2 klopt volgens mij niet. Moet dat niet artikel 11.2 zijn? 12.2 bestaat niet.
Dat klopt, dit moet art. 11.2 zijn.

Pag.112 r.45: Aan wie is dit overlegorgaan dan verantwoordelijkheid verschuldigd?
Uiteindelijk aan de generale synodes van beide kerken. In de CGK loopt de verantwoording van de ICG en ook van het OG via deputaten kerkorde en kerkrecht, die als bijlage bij hun rapport een rapport van de ICG en het OG opnemen.

Pag.113 r.5: Waarover bestaan dan die reserves?
Die reserves betroffen vooral de vraag of het ICG nog wel geheel onafhankelijk kon opereren als er een soort toezichthoudend orgaan 'boven' hen zou komen te hangen. Er bestond de wens om geheel zelfstandig te mogen functioneren. Inmiddels zijn deze reserves grotendeels overwonnen en is de relatie tussen het OG en het ICG goed te noemen.

Pag.113 r.26: Was is precies het verschil met de vertrouwenscie? Een meer kerkrechtelijke aanpak?
De vertrouwenscommissie heeft met name als taak het geven van pastorale bijstand en advies in situaties waar onderlinge verhoudingen tussen predikant en kerkenraad moeilijk zijn geworden. De ICG kan ook bemiddelen tussen gemeenteleden onderling, of ingeschakeld worden bij conflicten tussen organist en kerkenraad, of in welke verstoorde onderlinge relatie dan ook. De ICG werkt op dezelfde manier als de vroegere geschilcommissies binnen de PS-en (die ook al bestonden naast de vertrouwenscommissie), met dit verschil dat er vanwege de interkerkelijke samenstelling van het ICG een grotere waarborg gegeven kan worden voor een onafhankelijke beoordeling van de zaak.

A. Verburg
De suggesties ter verbetering en argumenten van cie 8 in rapport 9.16 hoofdstuk 1.2 consulent lezende: denkt u dat uw deputaatschap zónder consulent de CGK (individuen, vergaderingen en kerken) voldoende kan dienen met advies? Graag uw toelichting.
Deputaten zijn ervan overtuigd dat dit niet goed mogelijk is. We zullen de suggesties die de commissie doet hieronder langslopen:
De commissie noemt als oplossingen:

1. Een andere werkwijze van het deputaatschap (pag.183, r.22: 'Als de werklast wordt vergroot, zou in de eerste plaats het deputaatschap ook uit meer dan zeven deputaten moeten bestaan. Als een groter deputaatschap zou gaan werken zoals bijvoorbeeld ook het deputaatschap zending werkt, namelijk met een moderamen en deelcommissies van twee of drie personen, dan zou de werklast over meer schouders worden verspreid.'
   Antwoord van deputaten: een groter deputaatschap is een mooi ideaal, maar het is niet realistisch: het blijkt al jarenlang al zeer moeilijk om een aantal van 7 deputaten te kunnen halen; het werk vraagt veel en het aantal beschikbare predikanten of kerkleden die deskundig zijn op het gebied van het kerkrecht is klein. Het werken met een moderamen en deelcommissies die zich niet met al het werk zouden hoeven bezighouden is zowel niet realistisch, gezien het aantal beschikbare kandidaten, als niet wenselijk, gezien het belang van een juist in gezamenlijkheid komen tot advisering en beleid.
2. Deputaten moeten bij een adviesaanvraag schiften naar urgentie (pag.183 r.36: 'Daarbij zouden we ons kunnen voorstellen dat adviesaanvragen door kerkelijke vergaderingen altijd voorrang hebben op die van individuele leden. In antwoord op elke adviesaanvraag zouden deputaten vervolgens een redelijke termijn kunnen noemen, waarbij de adviesvraag van een antwoord wordt voorzien. Dat dit mogelijk betekent dat adviesaanvragen langer zullen moeten wachten, is dan inherent aan de keuze om geen vrijgestelde consulent te benoemen')
   Antwoord van deputaten: afgezien van de onwenselijkheid van de lange tijd waarop in sommige gevallen dan op een antwoord gewacht zal moeten worden, is het ook niet mogelijk om naar urgentie te schiften. Dat zou mogelijk zijn als er 2 adviesvragen exact op hetzelfde moment binnenkomen, waarbij je kunt zeggen: de ene is van meer gewicht (want bijvoorbeeld van een kerkelijke vergadering) dan een ander (al is het bepalen van het gewicht dan ook soms echt ingewikkeld, want voor een kerklid kan een bepaalde zaak ook van hoge urgentie zijn). Maar dat is niet het geval, dat die twee adviesvragen precies gelijk binnen komen. De praktijk is dat op maandag er een vraag van een kerklid binnenkomt, waarmee je als deputaatschap aan de slag gaat, en op donderdag er een vraag van een kerkelijke vergadering bíj komt, die urgent is en nog diezelfde week behandeld moet worden, maar er ondertussen dus al heel wat uren gegeven zijn aan die ándere adviesvraag, die wellicht minder urgent was, maar waarbij nog niet vermoed kon worden dat er vlak daarna een urgentere vraag zou komen. Deze oplossing is niet realistisch.
3. De synode zou veel kritischer moeten zijn op besluitteksten, waarin een onderzoek of een oordeel van deputaten wordt gevraagd (pag.183 r.50).

Antwoord van deputaten: Het is zeker waar dat als de synode minder opdrachten zou verstrekken, dat dit de werkdruk voor het deputaatschap zou verlagen. Te denken is dan vooral aan opdrachten die samen met andere commissies en deputaatschappen moeten worden uitgevoerd en die juist door dat gezamenlijke vaak veel tijd kosten. Het zou ons helpen als het vanzelfsprekend bij tal van opdrachten toevoegen van het zinnetje 'samen met deputaten kerkorde en kerkrecht' goed overdacht zou worden. Maar dat is maar één kant van de zaak. De andere kant is dat er begrijpelijkerwijs na iedere synode heel wat opdrachten wél gegeven worden en moeten worden, die nu eenmaal veel tijd en studie vragen. Het zou ronduit slecht zijn als een kerk geen kerkrechtelijke studie meer zou laten verrichten of zich niet meer zou bezinnen op het op een goede wijze kerkelijk samenleven alleen om het werk van het deputaatschap te verlichten. Het is beter om, als die noodzaak tot bezinning er juist wél is, na te denken over hoe dat werk op een zo goed mogelijke en zorgvuldige manier gedaan kan worden.

P. Raven, rapporteur

BIJLAGE 34
Artikel 190

Rapport 8a van commissie 6 inzake rapport van deputaten onderlinge bijstand en advies (9.07)

A. Vragen aan de commissie

J. Oosterbroek
In jullie commissierapport 9.07/22 r.36 reppen jullie over een voorstel tot besluit 6. Dat staat vervolgens niet in het rijtje van besluitvoorstellen. Is hier iets weggevallen?
9.07/22 r.36. Zie voorstel tot besluit 6. Dat moet zijn: Zie voorstel tot besluit 4.

W. Hijmissen
9.07/22 r.24 e.v.: Hier staat 'Maar gebaseerd op het voorbije verleden rekent OBenA voor de jaren 2025-2027 op 1,5 losmaking/jaar'.
Vindt dit een reëel uitgangspunt als op basis van wat OBenA schrijft op blz. 9.07/5 r.19 er in de periode 2018- 2020 geen, en de daaropvolgende jaren 3 maal sprake is geweest van een losmaking. M.a.w. in 6 jaar 3 maal een losmaking (0,5/jaar)?
Ligt handhaven van het staande beleid om uit te gaan van 1 losmaking/jaar niet meer voor de hand?
Zoals gemeld in ons rapport 8, 9.07/22 r.24-26: Dat te voorspellen is een hachelijke zaak. En om niet in details te treden: uw commissie is op de hoogte van mogelijk 2 losmakingen in 2025.

J. Nutma
9.07/23 r.3-7: U vraagt om een opdracht aan deputaten kerkorde en kerkrecht. Zou het ook denkbaar en mogelijk zijn om dit antwoord al tijdens de GS te horen en hierover als cie 6, samen met deputaten OBenA en deputaten KOKR een overleg te hebben om tot voorstellen te komen die hierover helderheid geven?
Dat zou kunnen. Maar is dat de taak van commissie 6? Wij herhalen slechts de vraag van deputaten OBenA. Het is aan hen om met deputaten KOKR in contact te treden.

A.D. Fokkema
9.07/23 r.28-36 en besluitvoorstel 4: Is in het licht van wat commissie 8 in rapport 9.16/183 r.45 e.v. en 189 r.19-22 opmerkt niet mogelijk (en wellicht raadzamer) deze vraag door deputaten OBenA zelf te laten beantwoorden?
Reactie commissie 6. Zie boven.

J. Nutma
9.07/6 r.28-30: Vanuit de geschiedenis is de Wekker het begrijpelijk dat dit het geëigende kanaal is voor deze communicatie. Maar is dat kanaal vandaag de dag nog wel toereikend en daarmee geëigend voor deze informatie?
Vanuit de geschiedenis is het begrijpelijk dat 'De Wekker' het geëigende kanaal is voor deze communicatie. Het aantal abonnees is beperkt. Het bereik is niet het geheel van de kerkenraden, laat

staan dat uw informatie terecht komt op alle kerkenraadstafels die op de hoogte zouden willen zijn. Zou het niet verstandig zijn om voor deze communicatie gebruik te maken van het Dienstenbureau en deze informatie langs dit kanaal op alle kerkenraadstafels terecht te laten komen? Hoe denken deputaten OBenA daarover?
Zie rapport 7b en 7c van commissie 6 inz. rapport 9.22. Voorstellen tot besluit 14 en 15.

J. Nutma
Wat is uw gedachte als het gaat om de vraag of een classis voldoende geëquipeerd is om de genoemde een financiële goedkeuring te geven of zou dit moeten toekomen aan een daarvoor ingesteld gremium zoals het deputaatschap OBenA.
Wij scharen ons achter de reactie van deputaten.

B. Vragen aan deputaten

W. Hijmissen
9.07/22 r.24 e.v.: Hier staat 'Maar gebaseerd op het voorbije verleden rekent OBenA voor de jaren 2025-2027 op 1,5 losmaking/jaar'. U schrijft op blz. 9.07/5 r. 19 dat er in de periode 2018 t/m 23 in totaal 3 losmakingen hebben plaatsgevonden (0,5/jaar).
Waarom wilt u voor de komende synode periode uitgaan van 1,5 losmaking/jaar?
Heeft u aanwijzingen dat het langjarig gemiddelde de komende synode periode plotseling zal stijgen? Is voortzetting van het staande beleid om uit te gaan van 1 losmaking/jaar niet reëler?
In de begroting is uitgegaan van 1,5 losmaking per synodale periode van 3 jaar (= 0,5 per jaar).

J. Nutma
9.07/8 r.37 e.v.: De richtlijnen zijn zorgvuldig overwogen en helder. Hoe wordt deze informatie met betrekking tot de gevraagde financiële administratie voor zendingsgemeenten proactief met de zendingsgemeenten gedeeld? Of komen ze er pas achter op het moment dat een steunaanvraag wordt overwogen?
In de praktijk is het vaak na contact met deputaten dat de administratie soms anders dient te worden ingericht. Bij diverse zendingsgemeenten zijn er wel diverse geldstromen gesplitst vastgelegd. Als er een instructie is voor zendingsgemeenten is dit wellicht een aandachtspunt wat kan worden meegenomen in de instructie.

9.07/9 r.9-24 zie ook 9.07/23 r.3-7: U stelt een vraag met betrekking tot het inhoudelijke advies van de classis en de onduidelijkheid die dat oproept. Hoe ver strekt dit advies en is die jaarlijks opnieuw nodig? Daarbij komt ook het kennelijke bezwaar van de vergaderfrequentie van de classis die in de weg kan zitten. Welke helderheid denkt u zelf dat hier nodig is in de afbakening van taken? Concreet wat zou de rol van de classis en wat zou de rol van OBenA moeten zijn bij een steunaanvraag? En wat zou de rol van deputaten OBenA moeten zijn?
De financiële beoordeling ligt bij deputaten, dat lijkt ons ook juist. De classis kan mogelijk kijken naar opties voor samenwerking binnen de classis door gezamenlijke een (deeltijd) beroep uit te brengen. Door tijdig contact met de classis kan er wellicht bij gemeentes binnen de classis overleg zijn over de afwegingen van een gemeente voor de toekomst. Vóór het moment van de aanvraag bij deputaten is een overleg met de classis dan mogelijk effectiever dan achteraf.

9.07/6 r.28-30: Vanuit de geschiedenis is het begrijpelijk dat 'De Wekker' het geëigende kanaal is voor deze communicatie. Maar is dat kanaal vandaag de dag nog wel toereikend en daarmee geëigend voor deze informatie? Het aantal abonnees is beperkt. Het bereik is niet het geheel van de kerkenraden, laat staan dat uw informatie op alle kerkenraadstafels terecht komt die op de hoogte zouden willen zijn.
Zou het niet verstandig zijn om voor deze communicatie gebruik te maken van het Dienstenbureau en deze informatie langs dit kanaal op alle kerkenraadstafels terecht te laten komen? Hoe denken deputaten OBenA daarover?
Ook via [Nieuws] op CGK.nl wordt er aandacht gegeven aan het werk van deputaten met de jaarlijkse oproep om aanvragen in te dienen.

Wat is uw gedachte als het gaat om de vraag of een classis voldoende geëquipeerd is om de genoemde een financiële goedkeuring te geven of zou dit moeten toekomen aan een daarvoor ingesteld gremium zoals het deputaatschap OBenA?

Zoals aangegeven is de financiële goedkeuring één van de taken van deputaten. De classis is niet het orgaan om dit daarna nog eens opnieuw te bekijken. Dat is waarschijnlijk ook niet de gedachten geweest achter het besluit van de vorige synode.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 35
Artikel 264

Rapport 6a van commissie 6 inzake het rapport deputaten kerkelijke archieven (9.23)

A. Vragen aan de commissie

A.D. Fokkema
Zie 9.23/19 r.23-33. Als in dit antwoord wordt gezegd dat het archief de neerslag van het handelen van de synode moet bevatten, is er dan niet juist veel voor te zeggen dat alleen die stukken in het archief belanden die ook daadwerkelijk op de synodetafel zijn neergelegd en besproken (dus concreet alleen het eindrapport)?
Uw stelt min of meer dezelfde vraag als commissie 6, zie 9.23/19 r.23-25. Deputaten zijn echter een andere mening toegedaan. Zie 9.23/19 r. 27-31. Commissie 6 heeft zich daardoor laten overtuigen.

B. Vragen aan het deputaatschap
W.J. van Gent
Zie 9.23/12, r.23 en 9.23/18, r.20. Bij onze ministerraad wordt een termijn van 25 jaar aangehouden. Kunnen deputaten uitleggen dat er gekozen is voor 50 jaar?
De openbaarheidsbeperking op de notulen van de ministerraad is absoluut, d.w.z. dat er
geen ontheffing mogelijk is. De termijn van 20-25 jaar is gemotiveerd door de overweging dat het na zoveel jaar niet meer mogelijk is dat de belangen van de Staat(sveiligheid) geschaad worden.
De termijn van 50 jaar voor kerkelijke stukken is historisch duidelijk gemotiveerd door de Archiefwet 1962, die deze maximumtermijn aanhield. De Archiefwet 1995 verhoogde deze
tot 75 jaar. De Archiefwet 20xx, die bij de Tweede Kamer ter behandeling voorligt, differentieert nu tussen 20, 75 en 110 jaar, al naar gelang de gronden voor openbaarheidsbeperking. Dit zijn allemaal maximum termijnen. Kan het korter, dan is dat de bedoeling. Wat openbaar kan zijn, mag openbaar zijn.`

Waar het om gaat is dat openbaarheidsbeperkingen belangen dienen (bij kerken op de langere termijn met name bescherming van de persoonlijke levenssfeer). Onder
voorwaarden kunnen beperkingen, anders dan in het genoemde geval van de ministerraad, voor een verzoeker worden opgeheven. Zo'n termijn dient vooral als reminder dat er extra zorgvuldig met de informatie moet worden omgegaan. Als particulier eigenaar kan de kerk zelf de voorwaarden voor inzage bepalen.
Voor papieren of digitaal archief in een eigen beheeromgeving (dus niet publiek online) lijkt 50 jaar deputaten in het algemeen voldoende. De termijn in de kerkorde bedoelt een richtlijn te zijn voor de omgang met vergaderstukken. Voor bijv. een ledenregister gelden langere termijnen. Altijd geldt dat wie inzage krijgt, zich aan de geldende privacywetgeving moet houden.

Deputaten streven naar integraliteit. Daarom sluiten zij zich aan bij de richtlijnen van de PKN en van de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer. Voor verdere toelichting verwijzen zij naar enkele lemma's over deze materie in het digitale handboek van deze stichting, waarvoor deputaten ook zelf input hebben geleverd:

F1. Wie mag toegang krijgen tot het archief? Handboek kerkelijk informatiebeheer
F2. Welke voorwaarden mag je stellen aan toegang tot het archief? Handboek kerkelijk informatiebeheer
F3. Welke termijnen voor beperkingen op de openbaarheid kunnen gehanteerd worden? Handboek kerkelijk informatiebeheer

W.J. van Gent
Zie 9.23/14, r.32-34. Hier wordt artikel 3b nog steeds genoemd, terwijl deputaten eerder schrijven dat dit subartikel geschrapt zou moeten worden, zie 9.23/9 r.42-43.) Stellen deputaten nu voor om het wel of niet te schrappen?
Het schrappen op pag.9 r.42-43 is ten onrechte blijven staan omdat en zolang art. 45 K.O. ongewijzigd gehandhaafd blijft.

J. Mauritz, rapporteur

REGISTER

REGISTER

De artikelnummers verwijzen naar de acta van de buitengewone generale synode 2023 en van de generale synode 2024-2025

A

Ambten/ambtsstructuur: zie Vrouw en ambt
Archieven, kerkelijke: art. 264

B

Benoemingen: art. 4 (BGS 2023), 24-27 (BGS 2023), bijlage 1 en 2 (BGS 2023), art. 73, 167, 237
Bijbelvertaling: zie NBV21
Buitenlandse kerken: art. 132, 142, bijlage 28; zie ook Toespraken

Buitenlandse zending: zie Zending, buitenlandse

C

Centrum voor Israëlstudies (CIS): zie Kerk en Israël
Classisbeurten: art. 48; bijlage 2

D

Decharge: art. 74, 233, 257, 265, 266, bijlage 10
Diaconaat: art. 87, bijlage 15
Dienstenbureau: art. 113, 136, bijlage 24

E

Eenheid gereformeerde belijders: art. 267; Baarn: art. 267; Protestantse Kerk in Nederland: art. 267
Emeritikas: art. 46, 96, bijlage 19
Eredienst: art. 88, bijlage 16
Evangelisatie: art. 119, 171, 266, bijlage 26

F

Financiële zaken: art. 45, 192, 210, 263; minimumbijdragen: art. 192, 210

G

Genderdysforie: art. 92, bijlage 18
Gezondheidszorg: art. 81; dovenpastoraat: art. 81, bijlage 14

H

Hermeneutiek: art. 128, 148, 154, 158, 194, 199, 215
Homoseksualiteit en homoseksuele relaties: art. 91, 99
Hoogleraren: art. 25 (BGS 2023), bijlage 1 en 2 (BGS 2023), art. 73

I

Interkerkelijke Commissie Geschiloplossing (ICG): zie kerkorde en kerkrecht
IRRA: art. 115, 121, 150, 158, 171, 248, bijlage 27

J

Jaarboek: art. 103, bijlage 22

K

Kerk en Israël: art. 59, 60, 104, bijlage 5
Kerk en media: art. 135, bijlage 30
Kerkorde en kerkrecht: belanghebbende: zie IRRA; consulent KOKR: art. 43, 172, 231, 233, bijlage 33; interkerkelijke commissie geschiloplossing: art. 265; kerkvisitatie: art. 62, 134, bijlage 7;
Kerkverband: art. 113, 148, 194, 199, 204, 209, 211, 215, 253; ontvlechting: art. 204, 209, 211; toekomst kerkverband: art. 29, 37, 132, 148, 154, 163, 177, 181, 186, 238, 242
Kerk zijn: art. 53, bijlage 3

L

Landelijk kerkelijk bureau: zie Dienstenbureau
Landelijke kerkendag: art. 58, bijlage 4
Losmaking predikant: art. 122, bijlage 27
Luisteroefeningen: art. 191

M

Militairen, geestelijke verzorging van de: art. 80, bijlage 13
Mentoraat: zie Theologische Universiteit
Moderamen: art. 4; moderamenrapport: art. 42, 128, 186, 194, 199, 204, 209, 211, 215, 221, 225, 238, 242, 248, 249, 253, 257

N

NBV21: art. 61, 89, bijlage 6

O

Offervaardigheid: art. 47, bijlage 1
Onderlinge bijstand en advies: art. 190, bijlage 34
Overheid, contact met de: art. 134, bijlage 29

P

Plaatselijke kerken, verantwoordelijkheid van de: art. 262
Preadviseurs: art. 3 (BGS 2023), art. 6

Q

Quaestor: art. 12, 193, 233

R

Regiegroep crisis: art. 114, bijlage 25
Revisieverzoeken: art. 9 (BGS 2023), bijlage 1 en 2 (BGS 2023), art. 42, 44, 115, 121, 128, 148, 150, 154, 158, 171, 182, 199, 215, 253, 257; Bügel: art. 248

S

Samen kerk zijn: zie kerk zijn
Schriftgezag: zie Schriftverstaan
Schriftverstaan: art. 155, 158, 199
Seksueel misbruik: art. 98, bijlage 21
Steunpunt plaatselijke kerken: art. 230
Studiereis Israël: bijlage 5

T

Taakgroep samen kerk zijn: zie kerk zijn
Theologische Universiteit: art. 1 (BGS 2023), art. 24 (BGS 2023), bijlage 2 (BGS 2023); benoemingen: art. 24-27 (BGS 2023); college van bestuur: art. 74, bijlage 10; curatorium: art. 71, bijlage 8; mentoraat beginnende predikanten: art. 90, 137, 269; raad van toezicht: art. 73, bijlage 9; rector: art. 73; studiefonds: art. 71, 75, 268; vicariaat: art. 71, 75, bijlage 8
Toekomst kerkverband: zie kerkverband
Toespraken: art. 132, 142, 208; preses: art. 26 (BGS 2023), art. 5

V

Varenden: art. 79, bijlage 12
Vertegenwoordiging van de kerken: art. 21, 52
Vertrouwenscommissie predikanten: art. 97, bijlage 20
Vicariaat: zie Theologische Universiteit
Vrouw en ambt: art. 128, 148, 150, 154, 158, 177, 204

W

Wekker, De: art. 120, 136, bijlage 24

Z

Zending, buitenlandse: art. 167, bijlage 32